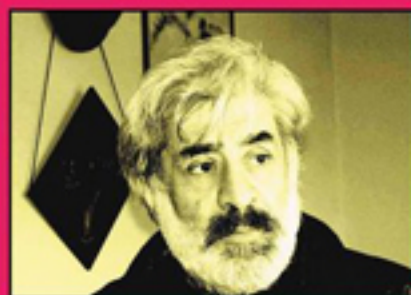

ანეულა

ლიტერატურული ჟურნალი
N3, 2021

მნატვიჩი – ვახტანგ ჯანიაშვილი

გიორგი სოსიაშვილი
ჩაღაბაშვილის პროექტი

ნინა
ჩაჩუაშვილის
პოეზია

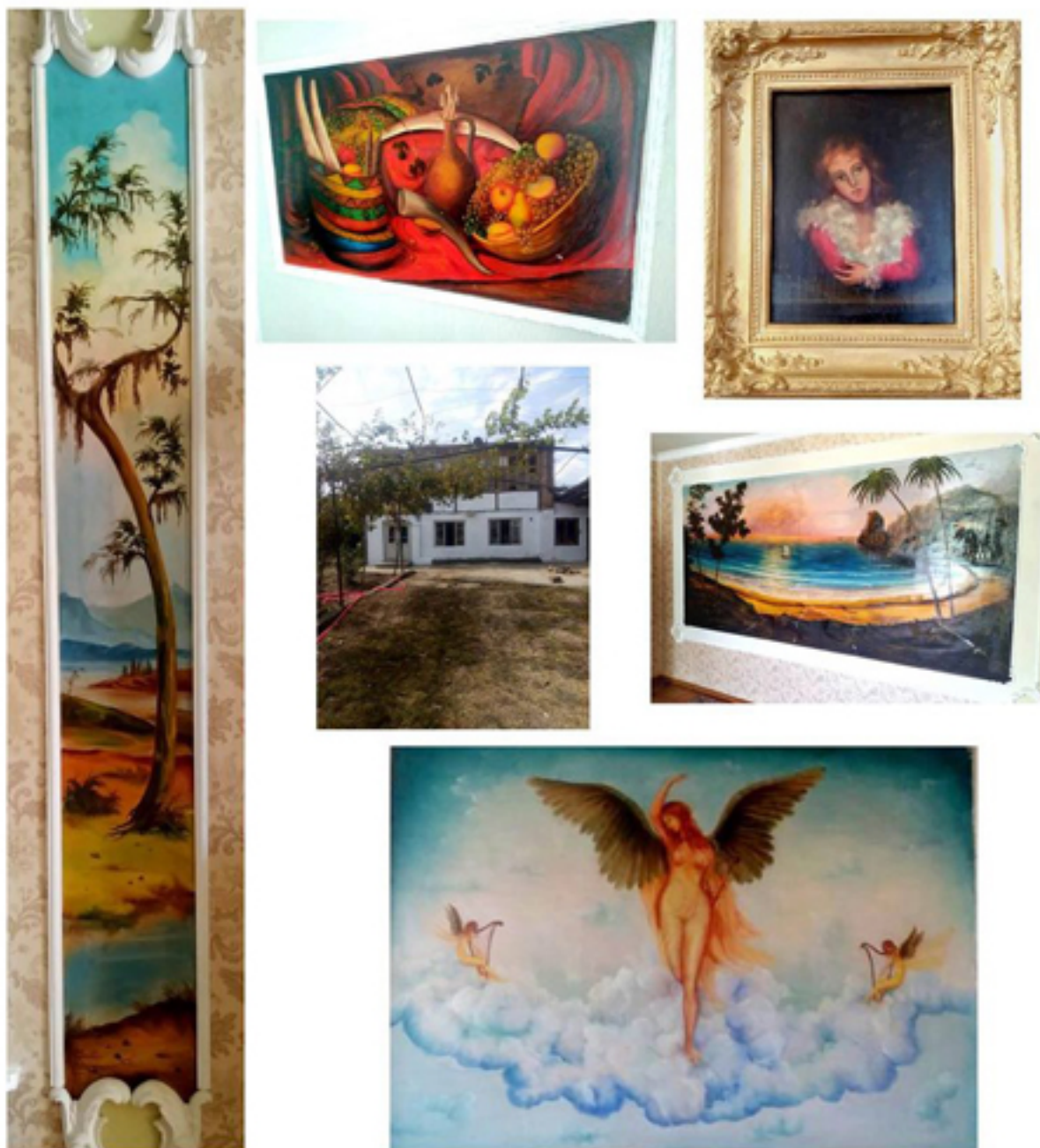

„უქანასენელი გამონათება“
პოეტ ივან სტუქუას ხსოვნას

თინათინ უთხანიძე
საბასტილომ ჩანაწერი

სახლი ანაბაში და გონდო ჯანიაშვილის ნამუშევრები

ჟურნალ „ანეულის“ შემომწირველები:

თამარ მიქაძე, მარინა ღონდაძე, მზია ლუკავა,
მზია კვირიკაშვილი-ლოურენსი, საქართველოს ქალთა საბჭო
კულტურულ-საგანმანათლებლო საზოგადოება „ანეულის“
რეკვიზიტები:

ს/ს „საქართველოს ბანკი“, ბანკის კოდი: BAGAGE 22
ანგარიშის ნომერი: GE81BG0000000306158900

ანეული

№3. (№32) ოქტომბერი. 2021

ლიტერატურული ფუნქციონირი

სსივი წაბსკულიდან!	
ბიოხიბი ცაონიძე თამარ	3
თემუტ ჩალამაძეილი – 70	
ბიოხიბი სოსინაშვილი „გაზაფხულის მეხრე“, „ჩალაბაშვილის პორტრეტი“	4
ასალი მასალუმი ლევან გათუასკე	
„დედაჩემი ჩავილა მამასთან ვორკუტაში და იქ შეუღლდნენ“	6
პთეგია	
ნიხა ჩახაზონიშვილი	9
ნათია ლაშინანი	12
პტმგა	
თაბახი (თათა) აქაბახიანი ნახეთ, წერილი მოვიდა!	13
სოლომონ ნახბაძე სადღაც სოფელში ყეფდა მურია	19
აკინბული მტგანდემიდან თანბიზ ათბანიძე საგასტროლო ჩანახატები	21
ლიტერატურული ჩებილი	
თაბახი ჯაბონიშვილი „უკანასკნელი გამონათება“ – პოეტ რეზო სტურუას ხსოვნას	25
პთეტუბი დეეტი	
ვაჟა ოთახაშვილი	32
ახა ავანსაციანი	33
პთეგია	
ზვიად ღვინიაშვილი	35
თაბახი ჭანიშვილი	36
თხიანი ლაჟაჟა	37
თამბატ გამბტმეილი – 60	
ლანა მახჩაჟიანი ერთი ლექსის გამო	37
ჩებილი	
თაბახი ჭანსახიანი ვაჟა-ფშაველას პოეტური ენა	38
ვაჟა ლანაციანი გართობა-თამაშობანი ერეკლე მეორის მეფობის პერიოდში	42
„ანეულის“ სტუმრბატ	
ნიაზ ზოსიძე – მე სიყვარული წიგნბებდან და ფილმბებდან არ მისწავლია	46
თ, ენაე ჩემბ...	
ლანიანი ჭიხოშვილი-სახლთხასიშვილი მუდმივად მის სადარაჯოზე	48
პთეგია	
ანა აქობანიძე	56
ნახიანი თხანიძე	58
აკაკი მიბინაძეილი – 85 ბროწეულის ყვავილები	59
თამბატ სმალაძე – 75	
ჯაბა ლაბანი ლიტერატურას შებერებული	60
თვალსაგბბისი	
ვანაშ შახიზანიანი უილიამ საროიანის გასსენება – სომხურიდან თარგმნა გელა გელაშვილმა	61
თვალსაგბბისი ლანო ჭანიძე ბაგრატიონბები – ქართლის ერისმთავრბები და საქართველოს მეფებები	63
მსაგვბბბბ	
„ხშირად ფერწერა მეხმარება, მინანქარში ვიპოვო ფერთა გამა“ – მხატვარი ვახტანგ ჯანიასვილი	64
ახა ოთახაშვილი თელავის ფალიასვილის ქუჩის ძაღლები	67
წინასიციყვადმა ასალი ჩიგნიდან	
ლანა ბვანაციანი სიყვარულის პოეტი	68
ებიგბბბბბბბბ თაბონა ღვანი სამშობლოს მოწყვეტილი	70
ებთი მინიაგვბბ	
ნინი ჯაფანიძე ომის ბიჭი	71

ISSN 1987-9717

ენციკლედ-საგანმანათლებლო საზოგადოება „ანული“

ენციკლედ „ანული“ ახსებელი
ლიტერატურული გაერთიანება:

რეზო (მემლიანე) ადამია
რეპაზ ბალანჩიშვილი
თამარ ბაბროშვილი
თამარ მიქაძე
თენგიზ შთაქელიძე
ლელია ქიტოშვილი –
სახელმწიფო
თემურ ჩალაბაშვილი
მანანა ჩიტიშვილი
ნინო ჩხიკვიშვილი
ჯუბა ღებელი
თამაზ ხმალაძე
თემურ ჯაბონიშვილი
ივანე ჯაფარიძე

მთავარი რედაქტორი

თამარ შაიშვილი

პასუხისმგებელი რედაქტორი

სოფიო ჯაფარიძე

ლოგოს ავტორი

ბიოგრაფიული რედაქტორი

გაზეთის პირველი გვერდი: პასუხისმგებელი რედაქტორი

გაზეთის ბოლო გვერდი: მხატვარი – პასუხისმგებელი რედაქტორი

კონტაქტის ტელეფონი: 551 005 058

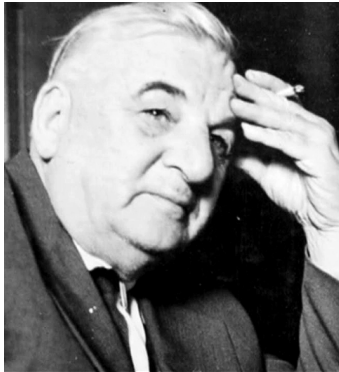
რედაქციის ინტერნეტ-მისამართი: aneuli@mail.ru

ენციკლედში გამოქვეყნებული მასალებზე პასუხისმგებელი რედაქტორი, გამოსაქვეყნებელი სტატიის
მოცულობა ახ უნდა აღემატებოდეს 5 ნაბეჭდი გვერდს

ენციკლედის დაბეჭდილი სოციალური თემატიკის სახეში, შშმ პირების მონაწილეობით

ბიოხბი ლონიძე

თ ა მ ა რ

რა ტკბილ არიან სასასა ჩემსა სიტყვანი ჩემნი – ოდეს კრძალვით ვახსენებ შენს გვირგვინოსანს სახელს, ჰოი, თამარ!

გაზაფხულს ესწორე და ვარდებში განეწესე. ყირმიზის იაგუნდის გაღიმებით სამშობლო განინათე!

შენი სახე საქართველოს სანთელია, თვალმშვენიერო!

ვაჰ მე! ვაჰ მე! საქართველოსთვის მხიარული დღენი ვერ მიპოვია. შენც უდაბნოს ვარსკვლავით გაიელვე ლურჯ უფსკრულში და ვგოდებთ, რომ კვლავ ვერ შევესწრებით სხივთა დღესასწაულს

ჩვენ ვიცით, რომ ორჯერ ვარსკვლავი არ გაგვინათებს! – და კვლავ შეგნატრით, გაუმეორებელი მზევ, გაზაფხულის ღელის ყვავილო!

აჰა, სამშობლო ჩემი, როგორც ანგელოსი სუსტფრთებიანი, უიმედოდ აწყდება წყვდიადს, მაგრამ შენი შორიელი სახე თეთრ-ვარდიან ბრწყინვალეობით უნათებს აღთქმულის გზა-ბილიკს!

მოუვალ გზისკენ წასულან სამშობლოს ვარსკვლავები. ბრწყინვა და შარავანდელი შეახუნდა საქართველოს მზეს, არ გაიშალა ჩვენთვის სხივთა მარაო და დღეს მტრის შვილდოსნისაგან დაკოდილი ქართლოსიანი სასოებით მხოლოდ შენ შემოგძახის: თამარ! ჰოი, თამარ!

ჰყვავის და ჭკნება საუკუნე; ჰყვავის მწუხრი და განთიადი, ხოლო სახე შენი ჰკიებს დაუმჭკნარი, ღიმილის ელვით ოქროცურვილი.

საუკუნეთა ბინდში მხოლოდ შენ გპოვა ერის სალაშქრმა, მხოლოდ შენ მოგკრა თვალი საქართველოს დედამ!.. და გინმობთ შეველად: თამარ! ჰოი, თამარ! ივერია იავარ იქმნა!

მეც ძაბით შევიმოსე გული. მე ღამის სიჩუმეში ვარ – ღამეში ჩამარხული, და სიჩუმით ვახსენებ შენს სახელს. მე არ მაგიჟებს დროშების ჟღრიალი და შენი სახელის ხსენება საგმირო სიმღერაში, მე მხოლოდ ჩუმიად გლოცულობ შენ!

მთვარის ნაპერწკლებით და ოქროს ძაფებით შენს მზიურ სახეს შავ ნისლებში ვქარგავ, ჰოი, თამარ!

მე მიხარია, რომ საქართველო შენის სახელით შეიმოსა. მე მიხარია, რომ შენ ედგოფლე მას – უკვდავი მშვენიერება და სიხარული! და კვლავ თაყვანსა გცემ, თამარ! შენით ჰსუნთქავს საქართველო!

გულს ვეღარ შემიზარავს ჩემს წინაშე აღმართული შავი აჩრდილი სიკვდილისა. უკვდავია ერი ჩემი, სანამ უკვდავობს თვალშეუდგამი შენი სახე, – უკვდავია, რადგანაც შენით უჭკნობ მშვენიერებას ეზიარა –

ჰოი, თამარ!..

1917 წ.

ბიოხიბი სოსიაში

გაზაფხულის მეხრე

სხვანაირი რაღაც მინდა დავწერო-მეთქი, ჩემ თავს ვუთხარი. ისეთი არა, მხოლოდ მიკოწიწებული სიტყვებით რომ ააწყობ ტექსტს. შეიძლება კარგი მილოცვაც გამოვიღო, მაგრამ ყველაზე მეტად შენ გრძნობ, რომ ის კაცი სხვანაირ მილოცვას იმსახურებს, სხვანაირი მოფერება გინდა, რომ გამოხატო.

მე შევსწრებივარ იმ წუთებს, როგორ დასტრიალებენ ანგელოზები და ლექსის სტრიქონებს კარნახობენ. გარინდებული, არაამქვეყნიური სახით დადიოდა წინ და უკან... როგორ გინდა ციურ ნათელს გაუძლო და ქაღალდზე ღვთიურ არსებათა ნაკარნახევი სიტყვები გადაიტანო.

ერთი საოცარი სურათი ჩამრჩა მეხსიერებაში, ვეება აზაფერებთან რომ დგას უცნაური მეხრე და თითქოს ბოლო ანუელი უნდა გაავლონ ნიშამ და ნიკორამ. ორთქლი ასდის ნაზამთრალ მიწას. ცოტაც და ნაკრუხალი მზე გამოარღვევს ღრუბლებს და გაზაფხული დაიბადება. ხნულებიდან ამოდის უცნაური ორთქლი, გამთბარი, მშობიარე მიწის ამონასუნთქი უღიბინებს უცნაურ მეხრეს, რომლის თითოეული სტრიქონი ასეთი ხნულივით არის. რომლის თითოეული სიტყვას მოსდევს გაზაფხული. მის სულში ყველაფერი ლექსად იქცევა. წყლის წვეთიც ლექსია, გაზაფხულის მზეც, გუთნეულში შებმული ხარებიც, რიჟრაჟიც და მზის ჩასვლისას ცაზე დამჩნეული ჭრილობებიც...

როგორც წყაროს წყლის გემოს ვერ აღწერ, როგორც ვარდობისთვის წვიმის შეხებით მიღებულ ნეტარების გამოსახატად ვერცერთ სიტყვას ვერ მოძებნი, როგორც შეყვარებულთა სუნთქვით

გამთბარ ორღობეში გამკრთალი ციციანთელების დამატყვევებელ სილამაზეს ვერ გადმოსცემ, როგორც ბებერი, ნაჯაფარი ხარის მიერ ჩახრამუნებული თივის ხმაზე ვერაფერს იტყვი, როგორც მშობლის წასვლით გამოწვეული მწუხარების თქმაა შეუძლებელი, როგორც პირველი მერცხლის დანახვით ამღერებული გულის სიხარულს ვერ გამოხატავ, როგორც სიცოცხლეს და სიყვარულს ვერ ეყოფი სათქმელად... ასეთია ჩვენი თემურ ჩალაბაშვილი. უბრალო, მარტივი, უსამკაულო, შეუღებავი, ბუნებრივი ფერებით, პირველყოფილი სიხარულით, სევდით და მწუხარებით...

დიდხანს მინდა, ეს ფერები, ეს ბგერები, ეს მაღლი ამშვენებდეს ქართულ ლექსს...

მრავალჟამიერ, გაზაფხულის მეხრეს!

ჩალაბაშვილის პორტრეტი

გადის და გამოდის, გადის და გამოდის, არ იღლება, ან რა დადლის, თითქო არც დადიოდეს მიწაზე, ხან მარმარილოთი მოპირკეთებულ იატაკს ჩააშტერდება, ხან ნასრანისფრად შეფეთებულ ჭერს ახედავს, ანგელოზებს ეძებს თითქო, თავის მეგობარ ანგელოზებს, არადა როგორ მეგობრობენ ანგელოზები, არ შორდებიან, ჩამოუსხდებიან ლექსის სტრიქონებზე, ჩამოუსხდებიან მოჩუქურთმებულ რითმებზე და ესაუბრებიან, ისინი რო არა. ლექსი, ლექსი. არ ასვენებს, აწვალებს, აწვალებს, თითქო ეკლიანი გვერდებით ეჯახება სულს. ამოსვლა უნდა, დადის და ოთხად გაკეცილი ქაღალდი უჭირავს. ჩალაბაშვილის ლექსი როგორ იწერება, შორიანლო ვადევნებ თვალს. ის ვერა მხედავს, იმიტომ რო სხვაგან არის.

ცოტა ხანში ჟურნალ „ქაროზის“ საიუბილეო საღამო დაიწყო და თემურ ჩალაბაშვილი სიტყვი-თაც გამოვა, აი, მანამდე კი ლექსს უტრიალებს და მეგობარ ანგელოზებს ეძებს, რომლებიც სადაცაა გამოჩნდებიან, სადაცაა ჩამოუსხდებიან ლექსის კიდეზე. ესენი რო არა?! ჩალაბაშვილის სტრიქონებს ესენი აძლევენ მარილს, ესენი აძლევენ ძალას. აბა მაშ, როგორ. მერე როგორ ელოდება ჩალაბაშვილი ამ ღვთიურ არსებებს, ფრთების ფართხუნს შორიდანვე იგებს, ესმის, როგორ მოაპობენ სივრცეს ნასრანისფერფრთიანი არსებები, დედამიწაზე მოდიან და ჩალაბაშვილს ჩამოუსხდებიან ლექსის კიდეზე. ჩალაბაშვილი მიდის და მოდის, გაივლის და გამოივლის. სიტყვას ეძებს.

ხალხის ხმაურია, სადაცაა, დაიწყება შეხვედრა. გამოვლენ ამ შეხვედრაზე და ისაუბრებენ „ქაროზის“ სამყაროზე, ნანა ბაგრატიონ-დავითაშვილის საზოგადოებრივ მოღვაწეობაზე ისაუბრებენ, ჩალაბაშვილი ნანა ბაგრატიონის ძმადნაფიცია, ისიც „ქაროზის“ რედკოლეგიის წევრია. სხვა კაცია ჩალაბაშვილი, სხვა მოვლენაა, სხვა გემოვნების პოეზია, რაღაც ფიროსმანული მგონია მისი ლექსი, ნაწვალები რო არ არის მისი ფრაზა, ღამეები რო არ ურანახებია

ჩარხი რითმის გასუფთავებაში.

არადა რამდენმა შეიძინა ასეთი ჩარხი, ზოგი უცხოეთიდანაც იწერს, გამოწერები ხო მოლაშმა და ესენიც იწერენ, მერე გადააკეთებენ ქართულად და აღეპი და ჰყარე გასაყიდი რითმები. შინაარსი ვიღამ იცის, რაღა დროს შინაარსია?!

ჩალაბაშვილთან ერთმანეთს შეჰხარის ფორმა და შინაარსი, მუსიკა და აზრი ნეფე-პატარძალივით არის. არადა ქორწილი ქორწილს არ ჰგავს, თუ ნეფე არ ვარგა, ანდა პატარძალი თუ უშნოა. აქ ერთმანეთზე უკეთესები არიან.

გაივლის და გამოივლის, ვერ მამჩნევს, სხვაგან არის. ანგელოზები მოიწვევენ ციდან. წვეთი დაეცა, ხელის გულზე დაიხედა, მერე ჭერს აჰხედა. აქ რა უნდა წვეთს, თითქო ფიქრი გაუსხლტა, უყურებს ვერე. ვაა, საიდან ჩამოვარდა, საიდან ჩამოვარდა. ისევ ჭერს ასცქერის. დიდება შენდა, ღმერთო, ხელის გულზე ობლად უზის წყლის წვეთი. ზის თავისთვის და გაახსენდა პოეტის სტრიქონი და გაეღიმა. „მე ვარ პოეტი, ესე იგი ერთი ცრემლით მეტი ვარ თქვენზე“. ცრემლია? თითი ფრთხილად შეახო და გემო გაუსინჯა წვეთს. ეეე, ძლაშეა. ცრემლია, საიდან ცრემლი? ანგელოზების ფრთების ხმაური უკვე ახლოდან ისმის.

ბატონო თემურ, ეს თქვენ შეიძლება აღარ გახსოვთ, ქაროზის შემოქმედებითი საღამოს დაწყებამდე დაგტრიალებდნენ ანგელოზები და ნეტავ რომელი ლექსი დაწერეთ მაშინ?..

გიორგი სოსიაშვილი, კრებულიდან – „შეგებება“

მილოცვა!

ლიტერატურულ ჟურნალ „ანულის“ რედაქცია ულოცავს კომპოზიტორ ჩალაბაშვილს 70 წლის იუბილეს – დაე, მუდამ თან სდევდეს ხალხის სიყვარული და ლამაზი მუზის სტუმრობა!

საოცარი გულის კატრონს დიდხანს ეღვაწოს საყვარელი ძმებისთვის! იმედი აგვისკმითოს, ილიას სტრიქონებით: „აფჱო თუ არა გვწყალობს, მომავალი ჩვენია“!

თემაჩი ჩაცხაშვილი

დათოს!

მურმანისეულ კილოზე

დაესხედით, ერთად გაგტყნეთ
ჯერ პური, მერე – ღამე,
თქვენს ღამაზე მეგობრობაზე
იქნება მითხრა რამე...
სიტყვას მეუბნება ვნებიანს,
ნაცნობ თვალების სხივით,
ძთლად მამას დამგვანებია
ბოსტოლანაშვილ გივის.
კაცია, ჩემთვის ბიჭია,
უყურებ მეც შეიღსავით,
ეგ სიყვარულიც ნიჭია,
კარგი ხარ, ჩემო დავით!
მზით მაჩხაანურ ღვინოს ესვამთ,
გარეთ მიდამოს ათოვს,
ვიგონებთ ჰამლეტს, ფიროსმანს,
კქეიფობთ მე და დათო...

ხომ შეიძლება...

ხომ შეიძლება, იყო მართალი,
მავანს კი ცრუ და ყალბი ეგონო,
და შენი გული სხვისთვის დამწვარი
მას ვერ მიუხვდეს, ვერ იადონოს.
ხომ შეიძლება, იყო ცოცხალი,
მავანთა ოდენ მკვდრადაც ჩატოვალონ,
და შენი სული – თეთრი მოცხარი
ააშრიალონ, როგორც ფათალო.
ხომ შეიძლება, იყო ერთგული
და მოლალატის ჯვარი ატარო,
და შენი სული – შლეგი ენგური
ჭაობის მღვრიე წყალს შეადარონ.
ხომ შეიძლება, გერქვას ღაჩარი,
მაგრამ ნამდვილად იყო მესია
და შენი მკერდის მწველი ნაცარით
მწვერვალზე იდგე, ვით ეკლესია...

„დედაჩემი ჩავიდა მამასთან ვორკუტაში და იქ შეუღლდნენ“

საოცარი ქორწილი და ლევან
გოთუას უცნობი ბარათი

საერთაშორისო დიდოსტატმა საჭადრაკო კომპოზიციაში, დავით გურგენიძემ წერილი გადმოგიგზავნა. ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, როცა ლევან გოთუას ხელწერა ვიცანი. ვორკუტაში დაწერილი წერილი 1954 წლის 24 ოქტომბრითაა დათარიღებული. ლევან გოთუა თამარ წერეთელსა და ვალიკო ხუჭუას ქორწინებას ულოცავს ვორკუტაში.

წერილის კვალდაკვალ, ვესტუმრე ეროვნული სასახლის ვახტანგ ქარსელაძის სახელობის საჭადრაკო სკოლას, სადაც გავიცანი ქალბატონი მაია ბოკუჩავა, ამ სკოლის კოორდინატორი, ვალიკო ხუჭუასა და თამარ წერეთლის შვილი.

მანამდე მინდა გაგაცნოთ ვალიკო ხუჭუას პორტრეტი თამარ და ალექსანდრე გოთუების წიგნიდან – „თავგადასავალი ლევან გოთუასი“:

„სრულიად ახალგაზრდა, საოცრად ხუმარა, სიცოცხლით სავსე კეთილი კაცი. მომადლებული მსახიობური ნიჭი და სასიამოვნო ხმა ჰქონდა. თბილისის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის მე-2 კურსის სტუდენტი იყო. ომის დროს დააპატიმრეს, როგორც ერთ-ერთი წევრი საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი ჯგუფისა და დახვრეტა მიუსაჯეს. შემდეგ სასჯელი შეუცვალეს და გრძელი ვადით გადასახლეს. ომის შემდეგ ვორკუტის სარეჟიმო ბანაკში დაამკვიდრეს.

ვადის დამთავრების შემდეგ, ვალიკო საქართველოში აღარ გამოუშვეს და მუდმივ საცხოვრებლად ქალაქ ვორკუტაში გაამწესეს სამუშაოდ. ვორკუტაში სასადილოს გამგედ მოეწყო. ვალიკოს დედაძისმა – ოლინკამ და მეუღლემ – თამარმა ჩამოაკითხეს.

პატიმრები მოიხიბლნენ ორივე ქართველი ქალის დიდბუნებოვნებით. ისინი შეიყვარეს და დაუმეგობრდნენ. კიდევ ერთი თავშეყრის ადგილი დამკვიდრდა. ბოლო პერიოდში მათთან ლევანმაც მოუხშირა სიარულს. აქ მას ბევრჯერ წაუკითხავს თავისი ნაწარმოებებიც.

ვალიკო ხუჭუა კარგი სამეგობრო კაცი იყო, ყველას ეხმარებოდა და პატივს სცემდა. ისიც ყველას უყვარდა. ლევანის და ვალიკოს მეგობრობა სამშობლოში ჩამოსვლის შემდეგაც გაგრძელდა“..

– ეს წერილი ლევან გოთუას საქართველოში არ გამოუგზავნია. როდესაც ვორკუტაში გადასახლებულ მამაჩემთან დედაჩემი ჩავიდა, იქ ქორწილი გადაინახდეს, რა ქორწილი უნდა დარქმეოდა ვორკუტის საკონცენტრაციო ბანაკის პირობებში?! ლევანმა, პატიმარ-მეგობრების დავალებით, იქ დაწერა ეს წერილი, როგორც მისალოცი.

„პატივცემულო თამარ და ვალიკო, ჩვენგან დამოუკიდებელი მიზეზის გამო ჩვენ ყველანი ვერ ვესწრებით თქვენს საოცარ ქორწილს. მაგრამ გულით თქვენთან ვართ. თქვენთან ვხარობთ“... – წერს ლევან გოთუა.

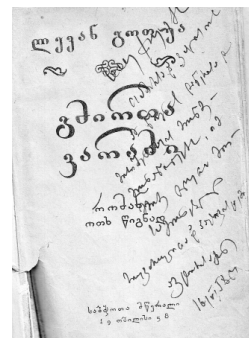
– დედა და მამა თბილისელები იყვნენ, მამა ფილოლოგიურზე სწავლობდა, დედაც იქ სწავლობდა და ასე გაიცნეს ერთმანეთი.

1941-42 წლებში, მამაჩემი რომ დაიჭირეს, 19 წლის იყო. თავიდან ცოტა ხანს თბილისში ამყოფეს და მერე გადასახლეს ვორკუტაში. მამინ ამაზე ოჯახში არ ვლაპარაკობდით. იმდენად პატარა ვიყავი, დედისთვისაც არაფერი მიკითხავს.

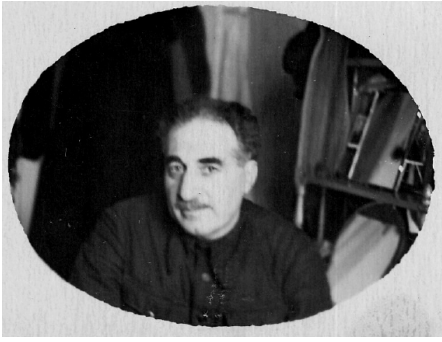
ვორკუტიდან რომ ჩამოვიდა, თბილისში ცხოვრების უფლება არ ჰქონდა, მამა რუსთავეში მუშაობდა, ჩვენ კი თბილისში ვცხოვრობდით. როცა იქ მოგვცეს ბინა, ყველანი გადავედით. სულ 7 წელი ვიცხოვრეთ რუსთავეში. მერე ბინა გადმოვცვალეთ და ისევ თბილისში გადმოვედით.

ძალიან ლალი ბავშვობა მქონდა, მეხის გავარდნასავით იყო მამის გარდაცვალება, რომელიც „ბრმა ნაწლავის“ ოპერაციის გართულებით დაიღუპა, 42 წლისა არ იყო... დედამ ძალიან განიცადა ეს ამბავი და დიდხანს ვეღარ იცოცხლა...

– ვორკუტის ამბებზე, ლევან გოთუასთან მეგობრობაზე, ალბათ, დედისა და ბებულის მონაყოლიდან იცით...

ლევან გოთუას ავტოგრაფი

ლევან გოთუა – ფოტო ხუჭუების არქივიდან

– მამაჩემი თავიდან დასახვრეტ კამერაშიც იჯდა, მერე ოქროს საბადოებზე უნდა გაეგზავნათ, სადაც სასიკვდილოდ განწირული ხალხი მიჰყავდათ. მამაჩემს სიცხემ მისცა და სიცხიანის წაყვანა არ შეიძლებოდა... რადგან ამასაც გადაურჩა, უკვე საშიშროება აღარ ელოდა, დედაჩემს მოსწერა წერილი. დედაჩემი ჩავიდა ვორკუტაში და შეუღლდნენ. მერე ჩემს უფროს დაზე რომ დარჩა ფეხმძიმედ დედაჩემი, თბილისში ჩამოვიდა, აქ იმშობიარა და სამი თვის რომ გახდა ჩემი და, ისევ დაბრუნდა ვორკუტაში, ჩემი უფროსი დაც თან წაიყვანა.

1955 წელი იყო. 1956 წელს მამაჩემი გაათავისუფლეს და წამოვიდნენ. მე 1957 წელს დავიბადე, უკვე საქართველოში...

გოგი ჭიაბრიშვილის ვაჟი – ნოდარ ჭიაბრიშვილი:

„ვალიკომ თურმე შეყვარებული დატოვა თბილისში, მოუწერია: თუ ისევ გიყვარვარ და გახსოვარ, ჩამოდიო. ჩააკითხა თამარ წერეთელმა, დასთან ერთად წასულა ვორკუტაში, ხელიც აქ მოაწერეს. რომ ჩავედი, პირველი სამი დღე მოვილხინეთ ქართულად ვალიკოსთან. მღეროდნენ, გიტარაც ჰქონდათ. თამარმა ქართული კერძები მოგვიმზადა, მე ხომ ბევრი სანოვაგე, ღვინო, არაყი და სანელებლები გამატანეს ოჯახიდან“.

– მამაჩემმა ვორკუტაში გაიცნო ლევან გოთუა, – განაგრძობს მაია ბოკუჩავა, – ასევე – საშა პაპავა, რომელიც მათთან ერთად არ იყო ვორკუტაში, სადაც სხვაგან იყო გადასახლებული, მაგრამ იქ ჩავიდა და გაიცნო ყველა.

გადასახლებიდან დაბრუნების შემდეგ, თბილისში,

მაია ბოკუჩავა დებთან – ნათელასთან და ქეთინოსთან ერთად

მამაჩემის დაბადების დღეზე ყოველ წელს იკრიბებოდნენ მეგობრები და სიცოცხლის ბოლომდე მეგობრობდნენ: დავით გაჩავა, დავით კვიციანი, ლევან გოთუა, ზურაბ მიქელაძე, იოსებ ქავთარაძე, ერთ უსინათლო კაცსაც ვხვდავდი... ყოველ წელს მოდიოდნენ მამაჩემის დაბადების დღეზე ჩვენთან სახლში.

– მართალია, მამინ პატარა იყავით, მაგრამ მინც, იქნებ გაიხსენოთ, როგორ დაგამახსოვრათ ლევან გოთუა?

– ლევან გოთუა ბოლოს დედაჩემის გასვენებიდან მახსოვს, 15 წლის ვიყავი. პირველი, რაც თვალში მომხვდა, მხარბეჭიანი იყო, იმ დღეს ძალიან შეწუხებული სახე ჰქონდა...

დედა 1972 წლის აპრილში გარდაიცვალა, ლევანიც მალევე – 1973 წლის იანვარში...

ჩვენს ოჯახში ინახება ლევან გოთუას „გმირთა ვარამი“ ბვირფასი ავტოგრაფით:

„ხუჭუებს, თამარსა და ვალიკოს, ამ წიგნის დაწერისა და მისი შენახვის მოწმე-მონაწილეებს, იმ მიმე დღეთა მოსაგონებლად, სიყვარულითა და პატივისცემით ავტორისაგან. 1958 წლის 16 ივნისი“.

ბებიისგან, ოღლა ბოხუასგან მახსოვს, ლევანი მამასთან შედარებით ცოტა ადრე წამოსულა ვორკუტაში ბებიას მიერ შეკერილი პიჯაკით... სპეციალურად შევუკერე წამოსვლის წინო, – ამბობდა ხოლმე. დედაჩემი კი ლევან გოთუას მანქანაზე უბეჭდავდა ნაწერებს: ხანდახან ვუბეჭდავდი რალაცებსო, – იხსენებდა დედა.

იმდენად პატარა ვიყავი, ბევრი რამ არ მახსოვს, მერე დედაჩემი კარგა ხანს ავადმყოფობდა და ამ თემაზე არ საუბრობდა,

მამამ მოგვიანებით დატოვა ვორკუტა. პატიმრებს ეტაპობრივად ათავისუფლებდნენ...

მამა რომ გარდაიცვალა, ჩემი უფროსი და – ნათელა 9 წლის იყო, მე 7 წლის და უმცროსი – ქეთევანი, 5 წლის. მამის მხრიდან ბებიამ და ბაბუამ გაგვზარდეს და ბიძამ. ბიძა არაფერს ვვაკლებდა. მშობლები აღარ გვყავდა, თორემ მატერიალურად არ გვიჭირდა.

ნაწყვეტი ლევან გოთუას ზემოხსენებული წერილიდან, რომელიც ვალიკო ხუჭუასა და თამარ წერეთლის ქორწილისთვის ვორკუტაში დაწერა:

ვალიკო ხუჭუა, თამარ წერეთელი შვილებთან: მაიასთან და ნათელასთან

ოლია ბოხუა და თამარ წერეთელი

„თქვენს შეერთებას მძიმე, მაგრამ ნიშნული გადასავალი გააჩნია. იგი ლეგენდას უფრო ჰგავს. ესეც გვახსოვდეს, მაგრამ ნულარ მოვიხედავთ უკან – წინ ვიძირით, იმედინად!... ვივრძობთ სამშობლო, სადაც ასეთი რეალური „ლეგენდები“ არაერთგზის წარმოშობილა... რამეთუ – სამშობლოს თუ გრძნობ – იგი ყველგან თან გახლავს მუდამ!

თქვენი ქორწილი – მარტოდენ თქვენი პირადი, ურთიერთტრფივლების დაგვირგვინება როდია, არამედ – დიდ – სიყვარულისა და აღმდინობის გამარჯვება – ბოროტებაზე, დროზე... ჯაჭვზე... გესლზე და ვარამზე!

თქვენი ქორწილი მარტოდენ თქვენი ქორწილი როდია, არამედ ყოველ კეთილ-ქართველის ზემი!

კერძოდ, თქვენი საბუდრის კეთება როდია, არამედ – ეროვნულ თვალსაზრისით დიდად სანუგეშო მოვლენა! მხოლოდ ასეთ საბუდრებიდან გადმოდიან სამშობლოს მოამაგენი, კეთილ-მოღვაწენი“...

ვალეკო ხუჭუას გაუტეხელი სახე ეშვარ კვიტიშვილის ტკივილიანმა ლექსმა შემოინახა:

„მამაჩემის უმცროსი მეგობარი ვალეკო ხუჭუა გამახსენდა:

ბედისწერასთან შენით მიხვედი,
რა ცეცხლი ბიჭი იყავ ციხემდი,
ლაღობდი, არ გატეხილხარ მერეც,
სიმღერას ენის წვერზე იხვევდი.
უხვი, პურ-მარილს ყრიდი ყელამდი,
შემოდოდა ღვინო ხელადით,
საკრავსაც გადაჰკიდებდი ხელად,
აკორდეონის კვნესას წელავდი.
ბეჭვებზე თოვლი გეფინა ქურქად,
რა ერქვა იმას – მახე თუ სარმა?!
გადარჩენილი ვორკუტის პურგას
(დაცინვას ჰგავდა) დაგახრჩო ცვარმა.
გარჯა ქვრივისა, არ იყო ფუჭი,
დამიწდა ისიც, არ იოფლებო...
სანთელს გინთებენ, აღარა უჭირთ,
სამ გოგოს შენსას, გაზრდილთ ობლებად...

მ. აქყაძე - 1989წ.

მეგობრული ანთა და ვართ!

სხვან მთავარად შექმნა ვთო, ხუნ ყველი ვუ
ცხქხხი - აქვს სოფო ქოქიქო!
... მეგობრული ანთა და ვართ! აქვან ვხადობ!
მეგობრული - დიქქებ... ათათე ქვო ახვან - ხეობ
კეთილხანის... აქ ხომ, ვახუჭიყო, მოყო ახარ სო
ხათი, სო ხეყო, ხეგო ხმ მოყო... მეგობრული -
მეგობრული - ვათათე მეგობრული... აქვან ვთო ვთო
მთავრ სექქებო - მექო სექქო
... მეგობრული ვთო ვთო აქვან ვთო ვთო სექქო
სო სექქო მექო, სო მექო, სო მექო... სო
ქვო სო სექქო! სო ვთო ქვო სექქო
... მეგობრული ხმ ვთო სო სექქო!
... მეგობრული ხმ ვთო სო სექქო!
... მეგობრული ხმ ვთო სო სექქო!
... მეგობრული ხმ ვთო სო სექქო!

ლევან გოთუა – ვორკუტაში დაწერილი წერილი

ნელ-ნელა ვდნებით, მოხდება სხვა რა,
არ მინდა გითხრა სიტყვა ირები;
საქართველოში (ნალველი მღარავს),
წამლად არ ჩანან შენაირები“.

– თქვენი ცხოვრების მეორე პერიოდი თბილისის მოსწავლე-ახალგაზრდობის სასახლეს უკავშირდება, სადაც დღემდე მუშაობთ...

– თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი დავამთავრე. მეორე კურსზე გავთხოვდი... ორი შვილის დედა გავხდი.

ჩემი მეუღლე ალექსანდრე-ალიკო ბოკუჩავა მუშაობდა პიონერთა სასახლეში, ჭადრაკში ბავშვთა ნაკრების მწვრთნელი იყო. 1983 წელს მეც სასახლეში დავიწვე მუშაობა...

ამჟამად სასახლესთან არსებული ვახტანგ ქარსელაძის სახელობის საჭადრაკო სკოლის კოორდინატორი ვარ.

მეუღლე თავგადაკლული იყო ბავშვებზე, არანორმალურად უყვარდა თავისი საქმე და ბავშვები, ერთი და ორი საათით კი არ ამეცადინებდა, დღე ისე გავიდოდა, საათს საერთოდ არ დახედავდა...

ერთხელ საერთაშორისო ტურნირი ტარდებოდა, გიორგი მაჭარაშვილი წასული იყო სადღაც და ფედერაციამ ჩემს მეუღლეს დაავალა გოგის მაგისტრად ქეთინო კახიანის მეცადინეობა.

ღამეებს ათენებდა ქეთინოს პარტიების გასარჩევად. ღამეები არ ეძინა, იმდენად თავგადაკლული იყო თავის საქმეზე...

2005 წელს გარდაიცვალა. მყავს ორი ქალიშვილი, თამარი და ტატა, თამარს დედამთილის სახელი ჰქვია, ტატას ბებიის, ჩემი დედამთილის სახელი. 4 შვილიშვილი ბიჭი მყავს.

შვილებს მუდამ ვუწყობდი და ვუწყობ ხელს რომ საკუთარ პროფესიაში წარმატებულები ყოფილიყვნენ. დღეს ორივე თავის საქმეს აკეთებს, ვფიქრობ, წარმატებულადაც...

თამარ შაიშველაშვილი

სხვა კაცებს

არ შეგვიძლია.
რაც შევძელით, ის იყო მხოლოდ,
რომ ჩვენს საკუთარ სამშობლოში წავაგეთ ომი.
ამ ომში მკვდარი, დაღუპული ბიჭების ბრძოლა
და თავგანწირვა დავაფასეთ მღუმარე ღვთის
მათ საფლავებთან, მათ შაოსან ღვლებთან, ძმებთან,
ღებთან, ცოლ-შვილებთან, მეგობრებთან...

რა ჩვენი ბრალი
იყო, რომ ასე გამოვიდა?! შეგვიძინე, ღმერთო!
ქვეყნის წინაშე მოვიხადეთ პირნათლად ვალი:
როცა იბრძოდნენ ის ბიჭები, კვდებოდნენ, ჩვენ კი
ვისხედით სახლში და ძალიან ვნერვიულობდით...
და კითხულობდნენ პატარები, – რომ იწყეს დრეკა
მთებმა, როდესაც გორგასალი შედგა. ვტყუოდით
ყველა ისევე, როგორც ერთი; შიშებში ვცხოვრობთ,
რა დაგვრჩენია, – საფლავებთან ვისროლოთ ზაღპი.
არ შეგვიძლია.

რაც შევძელით, ის იყო მხოლოდ,
რომ სხვები მოკვდნენ კაცებად და ჩვენ ცოცხლად
დავლპით.

არ შეგვიძლია.
რაც შევძელით, ის იყო მხოლოდ,
რომ სამოწყალოდ გამოწვდილ ხელს გავარტყით
მხარი,

მერე კი მშვიდად შევასრულეთ ჩვენ-ჩვენი სოლო
გამოსვლა (სულ სხვა სიმღერიდან) და გავიხარეთ,
რომ დამსწრე საზოგადოებას მოვწყვიტეთ ტაში, –
ადამიანებს, ვინც ჩვენსავით მხარი იტკინა,
ვინც გამორბოდა, როგორც ჩვენ და ა.შ. და ა.შ.
...ეჩქარებოდა, დრო არ ჰქონდა, ხოლო ისინი,
ვინც არ აეწყენენ ფეხის ხმას და მიწაში წვანან,
ვინც არ გარბის და არც ჩვენსავით აგვიანდება
არსად, ვინც ყელში გამოისვა ამ დილით დანა,
რომ კიდევ ერთხელ აღარ ნახოს, როგორ ღამდება

ქალაქში, სადაც ჩვენ დავრბივართ, სოლოებს
ვძლერთ,
სადაც ტაშს ვუკრავთ ერთმანეთს და საზიზღრად
ვლოკავთ,

ქალაქში, სადაც იშოვება არცერთი ღერი
სიგარეტის და ყველა ხეზე კიდა თოკი
გამონასკვეული საიმედოდ, რომ ჩამოხრჩობა
არ გაუჭირდეთ, ვინც გადარჩნენ, იპოვონ ყულფი
ადვილად, გაყონ კისერი და ჩვენ ჩვენთვის „პოპლა“
ვიყვიროთ, სხვების გასაგონად, – „დიდება უფალს!“
არ შეიძლება თვითმკვლელებზე ვილოცოთ,
ვწუხვართ.

ავუბათ მხარი ერთმანეთს, ის ნატკენი მხარი,
რომელიც გუმინ სიჩქარეში ვიტკინეთ, ნულარ,
ჩვენ ნულარავინ შეგვაწუხებს, დრო აღარ არის,
დრო აღარ არის დღეს სიტყვების: „შენთან ვართ“,
„წყნარად“,
„ნუ გეშინია“, „გამაგრდი“... და მთქნარებით
კვკვლებით.

ყველა თხოვნაზე დასმული გვაქვს ბეჭედი – „არა!“
ჩვენ „პო“-ს სათქმელად (რა თქმა უნდა) არ
გამოვდგებით.

არ შეგვიძლია.
რაც შევძელით, ის იყო მხოლოდ,
რომ მივატოვეთ მეგობარი ქუჩაში ღამით
და გადაიქცა სადარბაზო (ნამღვილად) სოროდ
და შიგ თავგვივით შემძვრალემა სულ ერთი წამით
(ნეტავ რა ძალამ გვაიძულა) ვიბრუნეთ თავი
და იღვა ჩვენი მეგობარი ქუჩაში, როგორც
იესო ქრისტე, იღიმოდა, ამბობდა – „აჲ“,
ჩემზე ნუ სწუხარ, მეგობარო, არ მცივა, ზოგი
რამ ისე მარტივია, ფიქრადაც არ ღირს.
დრო, როგორც წესი, არასოდეს ბრუნდება უკან...
და ახლა, როცა გვანსენდება ის ღამე, ვაღებთ
პირს ისე, თითქოს სასულეში გადაგვცდა ლუკმა.
არ შეგვიძლია.

რაც შევძელით, ის იყო მხოლოდ,
რომ ვერ მოვთოკეთ ჩვენი ყინი, ჩვენი აზარტი
და დავივიწყეთ მშობლების და შვილების ყოლა, –
ვინც ჩვენ გაგვზარდა და ვინც თვითონ ვეღარ
გავზარდეთ,

ვინც გავიმეტეთ სამუდამო სიღუჭირისთვის,
რადგან წავაგეთ ყველაფერი, – სულების ჩათვლით...
და დღემდე ჟონავს ცხოვრებიდან ჩვენი სირისტი,
ჩვენი სისუსტე, ჩვენი, ჩვენი და არა – მათი.
არ შეგვიძლია.

რაც შევძელით, ის იყო მხოლოდ,
რომ თავხედურად შევუბრუნეთ სიტყვები მამებს,
ხმა ავიმადღეთ მოხუცებზე, ცოცხლებზე, ხოლო
რომ დაიხოცნენ მოკრძალებით ვუთიეთ ღამე
მწუხარე სახით ხელს ვართმევდით მონაწილეებს
ამ ჩვენი (დიდი) მწუხარების, რას ვიზამთ, – ყველა

დავიხოცებით, ჩვენც მოვკვდებით, როცა ინებებს
ღმერთი, დავტოვებთ ამ ქვეყანას, არ არის შველა,
ბოლოსკენ მაინც შვილები ვართ მამაც და შვილიც
სიკვდილის, რა ვქნათ, თავს ვიმხნევეთ, სახეებს
ვიღებთ
ისეთს, რომ თითქოს გვაწუნებდეს სინათლე დილის
და უფრო მეტად ვიღუშებით და ვირტყამთ მჯიღებს
მკერდზე, რომ ამ მკაცრ ცხოვრებასთან პირისპირ
დავრჩით
და აღარ გვახსოვს, – მამებზე რომ ავწიეთ ხელი...
ას-ას წელს ვცოცხლობთ, უფალიც ხომ სხვა
კაცებს არჩევს
თავისთვის, ვლიზიანდებით და გვიშრება ყელი,
გვიანდებიან წამსვლელებიც და ღროა უკვე
დავმარხოთ მკვდარი, შემოვუსხდეთ გაწყობილ
სუფრას
და თუ ვილაცამ ვერ შეგვნიშნა, გამოვრჩით თუ კი, –
უფრო ხმაძალა დავიყვიროთ – „დიდება უფალს!“
წამოვდგეთ ფეხზე, ყველამ ერთად ვთხოვოთ, –
რომ ბოლო
სიკვდილი იყოს ეს ჩვენს შორის, გვაკმაროს, ამინ!
არ შეგვიძლია.
რაც შევძელით, ის იყო მხოლოდ,
რომ ჯერ ცოცხლად და მერე მკვდარი დავმარხეთ
მამა.
მერე კი, როცა ჩვენს თავებთან დავრჩებით მარტო,
როცა კედლიდან შემოგვხედავს სურათი მამის,
მკვდრის, გარდაცვლილის, აღარ მყოფის და
გვეკითხავს – რატომ?
და თვალს რომ ვეღარ გავუსწორებთ და შემდგომ
ამის,
დავიხშობთ სმენას, დავყრუვდებით და მაინც რომ არ,
რომ ვერ დავაღწევთ თავს ამ ხმას და დავიწყებთ
ხროტიანს,
რომ გვეპატიოს პურიტანთა რიგებში დგომა
და დახურული ფანჯრებიდან ნეკერჩხლის ტოტი,
რომ გამოჩნდება საიმედოდ გამოფსკენილ ყულფით,
კადრი რომ თვალწინ გავგიეღვებს და ტანში
გაგვცრის,
როცა ოთახში არ დარჩება არცერთი ყლუპი
ჰაერი, მხოლოდ ხელგაწვდილი მოხუცი კაცი
იდგება ჩუმად, თავდახრილი და იქვე მასთან
ყველა, – ვინც ასე უარყავით, გავწირეთ, მოვსპეთ,
რიგი და რიგი, წყება-წყება, დასტა და დასტა
ჩვენი ბინძური საქმეების, დაცინვა, გმობა
ღმერთის... და აღარ შეგვიძლია... ეს არის ბოლო,
რისკენაც მთელი ცხოვრებაა (ჯიქურ) მივიწვევთ...
არ შეგვიძლია.
რაც შევძელით ის იყო მხოლოდ,
რომ ამ სიზმრიდან ვერასოდეს გამოვიღვიძებთ.

დეკემბრის ღამეები

თოვს...
რა გაათბობს ცარიელ ოთახს.
თოვს არ აქვს შენი თითების გემო.
და ხდება ხოლმე, ცივდება დროთა
განმავლობაში გრძნობები, ჩემო.
უხასიათოდ თოვს მთელი ღამე,
სულერთი არის, ისე თოვს, ღუნედ.
(უფალო, იქნებ ამაღამ... ამინ!)
თოვს არ აქვს შენი სხეულის სუნი.
თოვს არ აქვს შენი მუხლები, მხრები.
რა ვქნა, მე ამ თოვს ვერაფერს ვუკვებ.
არ მინდა თოვდეს. არ მინდა ხლება
ხელის. მე შენი შიშველი ზურგი
მახსოვს და როგორ ვიყავით ერთად
და მერე, მერე... მიხვდები, ვბოდავ...
დგას ამ თოვაში შემკრთალი ღმერთი
და ვეუბნები თვალებით – მოდი.
და რაც არ უნდა ითოვოს, დიდხანს,
თოვლი თოვლია და მაინც დნება
ოდესმე. ღმერთიც თავისთან მიჰყავს
სხვას. მე კი, შენი გაშლილი თმები
სულ თვალწინ მიდგას.
მე გავძლებ ცოტას,
სულ ცოტას კიდევ, სულ ცოტას, ჩემო...
თოვს
რა გაათბობს ცარიელ ოთახს.
თოვს არ აქვს შენი თითების გემო.

ციკლიდან – ლუეს

არავინ მყავს და არავის ვყავარ,
მივყვები მარტო ღამეულ თბილისს,
ვიტრინის მიღმა წრუპავენ ყავას
ვიღაცეები.
ძალიან თბილი
ღამეა,
მე კი რატომღაც მცივა,
ერთმანეთისკენ იწევენ მხრები.
ეს ქუჩა,
ალბათ,
სახლამდე მივა,
სახლამდე,
სადაც არ მოვიხრები
ერთხელაც,
მხოლოდ ვიწვები ზურგზე
გულადმა
და მზე ბოლოჯერ ჩავა...
ვიტრინის მიღმა გრძელდება ბლუზი,
არავინ მყავს და არავის ვყავარ.

შენ ჩემს იმედზე ნუ იქნები, ღმერთო, რომ შევალ ტაძარში და იმ კაცისათვის, ზღვაში რომ გადის, ვილოცებ, რადგან მებაღური, ის კაცი მე ვარ და ახლა მართლა არ მცალია, ვამოწმებ ბედს, სადმე არ იყოს გახეული, არ გასხლტეს თევზი, ღმერთო, მშვირები დამრჩებიან შვილები, ცოლი, მთელი ოჯახი დავიმშვეით, ილოცე ჩემზე შენ თვითონ, მე არ დავგვიანდე, წითლდება ზოლი და მზე აქ, ჩვენთან, როგორც არსად მწველია, დამწვავს,

შენ ჩემს იმედზე ნუ იქნები, უფალო, კაცის, რომელიც წუხელ, შუალამით (მხოლოდ) დაწვა დასაძინებლად და რომელსაც ფიქრები კაწრავს, რომ არ დაურჩეს დამშეული ოჯახი, დარღობს, როცა ჯერ ისევ სიბნელეა იღვიძებს, დგება, სძინავს სუყველას, მეთევზეა მღვიმარი მარტო და ამას ვინმე თუ გაიგებს, შენ გაგეგება, უფალო, რომ არ უნდა იყო იმედზე კაცის, ვინც ნიჩბებს უსვამს, თავის ხელით მიაპობს ტალღებს...

და ღმერთო, თუ არ შეწუხდები, ეგ თოკი გასწი, მოქაჩე მაგრად, ხომ არ დალპა, ხომ არის სალი, რომ არ გამწიროს ბედისწერამ შუაგულ ზღვაში, სალ-სალამათი დავუბრუნდე ცოლსა და შვილებს... მგონი, ჯერ ისევ გამოდგება, ღმერთო, მე მაშინ მივხედავ საქმეს, შეიბრუნონ ისევე ძილი ათასებმა, რომ ალგივლინონ მუდარა, ლოცვა ნაშუადღევზე, შენ არ იყო იმედზე კაცის, იმ ერთი კაცის, ვინც შორ ზღვაში წერტილად მოჩანს,

მარილის სვეტი, ძვლადქცეული, შენსავით მკაცრი, შენსავით მარტო, შენი ხატი, ტოლი და სწორი, მხოლოდ სულ ერთი, ერთი რამით ნაკლები შენზე, შენ ღმერთი ხარ და ის კაცია და ორჯერ ორი ოთხია, ჭეშმარიტებაა, სჭირდება თევზი, რომ გამოკვებოს ცოლ-შვილი, რომ მივიდეს მათთან წელგამართული, უფალო, და გადადგეს ზღურბლზე... ოთხმოცდაცხრამეტს შეიწყალებ იქ სადაც მართალს,

ერთი ცოდვილი მებაღურიც მიიბი გულზე.

ციკლიდან – მა (მეექვსე ლექსი)
მხრები (დარჩენა)

თეკლას

მა,
იწერება ლექსები ასე,
თითქოს ჭერიდან ღვთის მადლი ჟონავს.
დგას აწმყო, ჩემი ფიქრებით სავსე
შენს მომავალზე. შეგიკრავ ზონარს
ფეხსაცმელზე და ავიყვან ხელში,
მა,
შენ ყოველთვის წვდებოდი ჩემს მხრებს,
ამ მხრებს,
რომლებსაც აწყვია ქეშად
ვალაუვალი დღეები. მტეხენ
სახსრებში,
ძვლებში ის ღამეები,
რომელთაც თვითონ ვტეხდი
და მა, მა,
მიწვეს თამაში ბედნიერების,
მაშინ როდესაც ცხოვრება დრამას
სთავაზობს (მხოლოდ) ჩემნაირ კაცებს,
ვინც ნაპირზე არ გამოირიყა.
მე ვინ ვარ, ჯვარზე უფალი აცვეს.
მა,
არ გამოდის,
რომ კარგად ვიყო.
დრო ზედაპირულ ტკივილებს არჩენს,
სიღრმეში მუდამ ცხელია ლავა.
მინდა გვეროდეს, რომ შენთან დავრჩი,
მაშინ,
როდესაც აქედან წავალ.

მარა

შენი სახელია – მარა,
შენ ნამდვილი ხარ და მაშინ,
როცა ცას ღრუბელი ფარავს,
ანუ,
როცა ცივა ცაში,
ჩვენი სახლის კედლებს ათბობ.
შენი სახელია – მარა,
ჩემი ცოლი ხარ და როცა,
სულში მივარდება ქარი
და ჭუჭყით მევსება ხორცი,
არასოდეს მტოვებ მარტო.
შენი სახელია – მარა,
მზისკენ გაქცეული მკერდით
ათას საიდუმლოს მალავ
და შენს აღმოსავლურ კერტებს
რკალავს ჩრდილოეთის ქარი.
შენი სახელია – მარა,
ქალი ხარ, უფრო კი ბავშვი,
ნეკნი არ ვიცი და მალა
ხერხემლის, როცა ხარ სახლში -
ქუჩას ეფინება შუქი.
შენი სახელია – მარა,
ვართ სულ უბრალოდ და ჩვენთვის,
არც ვინმეს სიყვარულს ვპარავთ,
გვყავს ჩვენი შვილი და ღმერთი
ერთმანეთს ყოველდღე გვჩუქნის.

* * *

ისე ძლიერ მენატრები,
ჩემი ღამისფერი ფრთები
ასაფრენად ვერ გავშალე ღღეს.
უცნაური დამყვა ბედი,
ყველა ზღაპარს ვიჯერებდი,
ამიტომაც ბევრჯერ ხელი მკრეს.

ჭკუიდან რომ დამე მშლიდა,
მარტო ვიყავ, შემეშინდა,
გეძახდი და ვერ გავწვდენდი ხმას;
და ეს სენი, მძიმე სევდა,
ბავშვობიდან თან რომ მღევდა,
ყველა იმედს ერთიანად ხრავს.

ამირია დარდმა წლები,
ახლა შენც ნუ გამეცლები,
თორემ სხვა ვინ შემაშველებს ხელს?! .
შენ რომ თავშალს შემომახვევ,
შენ რომ კოცნით მითბობ სახეს,
ჩემს ყოფნაში მეტი აზრი დევეს.

* * *

სხეულში უმიზნოდ ვბორიალობ,
ქარს მოაქვს ქვითინი როიალის,
სიცოცხლეს სჩვევია გაკერაება,
გაცრეცილ ფიქრებთან ლოლიავი.
გარეთ წვიმს წვიმა კი მშიერ ბავშვებს
ქალაქის ნაგებობით ათამაშებს,
ვერ ბედავს მზე მათთან მიტოლებას,
გაწვდილი ხელები იტბორება.
ცოტაც და მისწვდება ცას ღრიალი
– ფრთები ვერ შეუსხამთ იმათ რაშებს,
მამა ზის სარდაფში ნალვლიანი,
თავს ეკლის შოლტებით იმათრახებს.

მზევ, წყვილია დგება სულში,
ღამეს თეთრად გავათევ...
ერთმანეთში არეულან
სიზმრები და შიშები.
მცია, მიწის ბნელ სოროში
გათოშილი გამათბე,
რადგან მჯერა, მხოლოდ
შენით, ხელმეორედ ვიშვები.
ერთ სიცოცხლეს ნუ მაკმარებ,
რა სამარე დამიჭერს?
გამოვამტვრევ მიწის სარკმლებს,
სხვა ცხოვრების მსურველი.
ნუ დაითვლი ქვაფენილზე
ჩემს არეულ ნაბიჯებს,
ოღონდ თმაზე შემარჩინე
გაზაფხულის სურნელი.
კიდევ ერთხელ, ჩამომხსენი
ეგ სიმძიმე მხრებიდან,
ჩემს სიცოცხლეს არ უხდება
მხოლოდ ერთი წერტილი.
ვინ თქვა, რომ არ ბრუნდებიან
ბნელი სამარხებიდან -
მაშ ეს ია რაღა არის
თოვლში ამოხეთქილი?!..

ვერ გადავიტან

ბაგე ღიმილით შენიღბულია,
ვწერე ლექსებად ჩვენი ზღაპარი,
რაც მბაღია, შენი გულია –
ჩემი ურყევი თავშესაფარი.

ქრება სიმშვიდის პოვნის მცდელობა
და ფორიაქი მიპყრობს თავიდან, –
ვერ გადავიტან მე უშენობას,
ვერც უღექსობას ვერ გადავიტან.

* * *

აწმყო კბილებით გლევს მონატრებას
და ფიქრებისგან შეკრულ ბაღდახინს,
ქარმა ღრუბლების ფარა გაღენა,
სველ ცას გადაჰკრა ჭრელი მათრახი.
უძთვარო ღამის ფარდა ეშვება,
თითქოს სამყარო დგება ყირაზე,
მე კარგად ვიცი, ვერ შეგეშვები,
თუმც კარი ბევრჯერ გადაგირაზე.
შენი ღიმილით დარდს გავიქარვებ
და სულს გავითბობ ბოლო წუთამდე,
ვიდრე ცარიელ ადგილს იკავებ
ღრმა ჩასუნთქვიდან ამოსუნთქვამდე.

წერილი ძმას

არ გენატრება ჩვენი სახლი,
თოვლში ჩაფლული? –
ულამაზესი ხეივნებით, თეთრი ბალებით...
ან ის ვაზები, შემოდგომის მტვენებასხმული,
კანშემომსკარი ბროწეულის მწვანე თალები?
კაკლის ხის ძირას ვთამაშობდით
ცელქი ბავშვები,
ჩვენ ქვაც გვიყვარდა იქაური,
ხავსიც, ეკალიც...
უკვე დიდები, მოგონებებს ვეთამაშებით,
აწმყო გვაშინებს გაზრდილ ბავშვებს
აგად მყეფარი.
სახლი და თოვლი...
ცარიელი სახლი და თოვა...
ეს მერამდენედ
ამომხადეს სული ფიქრებმა!-
ჩვენ იმ მიწაზე ვეღარ შევძლებთ
საფლავთა მოვლას
და ცოტა ხანში არაფერი აღარ იქნება.
დაფარავს წყალი ყოველივეს,
ძველსა თუ ახალს,
ო, რა ძნელია ამ ტკივილზე
ფიქრის აგება –
სახლი კი არა, წინაპართა
ძვირფასი ძვლები
და მათთან ერთად
თვით ბავშვობაც დაგვეკარგება!

* * *

ხანდახან, როცა სურვილი მიპყრობს –
საკუთარ თავთან გავხსნა კარტები,
ყოველგვარ წყენას ვივიწყებ თითქოს,
შენთან მოვეყვარ გზას მონატრების.

ვერ მისწორებდი რატომღაც მზერას,
მაგრამ მე ვხრიდი მაინც წამწამებს,
გიმახსოვრებდი... თუმცა არ მჯერა
გულს შენი თავი რომ შევასწავლე.

მიყვარხარ! – ჩემთვის არასდროს გითქვამს,
რომ დამეწმინდა ეჭვის მორევი,
მაინც გისმენდი და იმ ერთ სიტყვას
გულში ჯიუტად ვიმეორებდი.

ახლა ლურჯ მთებზე ისევ ნისლია,
ცრემლებს თვალები აღარ იმჩნევენ...
თუ განკურნება არ შეგიძლია,
ჩემს ექიმობას ნუ დაიჩემებ.

* * *

სიტყვას წინაპრის ხმალივით ლესავს,
ღიმილით სულის ჭრილობებს მაღავს,
მერე ტკივილი იქცევა ლექსად,
ძარღვებში ლექსის დაუღის ძალა.

და არსებობის ნება თუ დართეს,
დაჯილდოებულს ღვთიური მუხით,
ის, ვინც სიცოცხლეს ჩუქნის და ართმევს,
მელანგამოცლილ კალამზე უზის.

* * *

განა უშენოდ რა ვიყავ,
ან შენ უჩემოდ რა ხარ?!
წუთისოფელო, მუხთალო,
ძვლებიანად რომ დამხარ.

თავად მიწისგან შექმნილსა
შიში არა მაქვს მიწის,
ხან სასიკვდილოდ მიმეტებ,
ხან ჩემი ცოდვით იწვი,
მაცლი და მპარავ იმედებს,
ფერს შენებურად მიცვლი.

ღრო მოვა, ჩვენც გავსწორდებით,
როცა მეორედ გნახავ,
განა უშენოდ რა ვიყავ,
ან შენ უჩემოდ რა ხარ?!.

* * *

სიცარიელე ჩემში ახლა
ჩემზე მეტია –
უჰაერობა დასჩვევია
გულსა და ფილტვებს,
როცა თვალები გაზაფხულებს
აღარ ეტრფიან,
უფერულ დღეებს რიგრიგობით
მუხლებზე ვიმტვრევ.
მერე ჭრილით გამოვადებ
სულის დარაბებს,
მზე გადაიქნევს ძველ მარაოს,
გამოყრის კვირტებს...
დღეს მოლოდინიც ისეთია,
არ ჰგავს არაფერს,
სიცარიელით სავსე ვარ და
სამყაროს ვიტყვ.

თახი (თათა) ანუხილი

ნახეთ,
წერილი
მოვიდა!

ორშაბათის დღია, წესით ძალიან დაღლილი უნდა ვიყო და ასეცაა. უნივერსიტეტის ორი ლექციის მოსმენა და კომპიუტერთან ჯდომა მიწევს. მომზადება დავიწყე, ნახევარ საათში ლექცია მეწყება და კამერა უნდა ჩავრთო. არ ვიძინე, რომ შორტებზე პიჯაკი მაცვია, „მინც არ გამოჩნდება“, – ვფიქრობ გულში. ჯერ ლექტორს ვხსნი, ფონზე სოხუმში 4 რეზოლუციაში გადაღებული ფოტო ჩნდება. სოხუმის სანაპიროა, პალმებით და მაგნოლიებით, კარგ გუნებაზე მაყენებს ხოლმე. ლექტორის განათების დონეს ქვემოთ ვუწევ, ჩემი მხედველობა ამას ვერ გაუძლებს. შემდეგ მებზე შევდივარ ცოტა მოუთმენელი გამოძეგვებით. ისევ არაფერი... დამცინი?! დამპირდა, მოგწერო. რამე ხომ არ მოუვიდა? ან რა დროს მებია? ალბათ ჩემი მისამართი არასწორად ჩაწერა. „ფეისბუქზე“ ვერ ვპოულობ და იქნებ ვუთხრა, გახსნას? უხერხული ხომ არ იქნება? ჯერ მომწეროს საერთოდ, მომაგნოს და შემდეგ ამ უკანასკნელსაც ეშველება. ფოსტის ფანჯარას გახნილს ვტოვებ და მხედველობა ლექტორის ქვედა კუთხეში მიმაგრებულ უაზროდ ბედნიერი კურდღლის სტიკერზე გადამაქვს, ზედ „be happy“ აწერია. ხელებს ამოტრიალებული კუსავით იქნევს, წარბები მოვკმუჭუნე: „ხომ არ ავადრო?“ უცებ ლექტორის განათების ჩრდილი შეიცვალა. ოთახში თუ ოდნავ ბნელა, მონიტორის ჩრდილები ლექტორის ქვედა ნაწილზე და მაგიდაზე ეცემა ხოლმე. ონლაინსწავლებისას ასეთ დეტალებს შინაურულად უყურებ და ეჩვევი. ზევით ავიხედე. ახალი წერილი, შავი ასოებით: „როგორ ხარ, თათა?“ კმაყოფილებისგან ყურებამდე ვიღიმები. „იყოს კურდღლის სტიკერი თავის ადგილას“, – ვფიქრობ გულში და წერილს ვხსნი. ვიცი, რომ ქართული კარგად იცის, იმ რეჟიმის პირობებში, რაშიც ცხოვრობს, მაღულად ისწავლა. შიგნით პატარა ტექსტი მხვდება.

„გამარჯობა, მიხარია შენი გაცნობა. თუ შენ ახლა წერილის დასრულებულ სახეს ხედავ, ისიც უნდა იცოდე, რომ ის დაახლოებით ასჯერ წაეშალე. ადამიანს, რომელსაც არ იცნობ, არც არასდროს გინახავს და მასთან მისვლის შანსებიც არ გქონია, რთულია, საერთო ენა უპოვო. დიდი ხნის განმავლობაში ვფიქრობდი, რა თემაზე შეიძლებოდა საუბარი. ბრიტანელებმა ვიქტორიანულ ხანაში ამინდზე იცოდნენ ხოლმე, მაგრამ ამინდზე საუბარს გულახდილობა სჯობს. ასე უკეთ დაემეგობრდებით. ევა“.

ცუდია, სამყაროს პაუზის დილაკი რომ არ აქვს, ცოტა ხანი გაჩერდები და დაფიქრდები. ისე, არც არაფრის დილაკი არ აქვს, არც გადახვევის, თორემ ოცდარვა წლის წინ გადაახვევდი და რაღაც შეიცვლებოდა... ახლა ვზივარ და ვფიქრობ, რა შეიძლება პასუხი იყოს, იქნებ პირდაპირ საქმეზე გადავიდე? ევას და ვიქტორიანების არ იყოს, მეც მარტო ამინდი მახსენდება. ამასობაში ჩემს ტელეფონში ნაცნობი ხმა გაისმა... „დავაგვიანე“ – იყო ჩემი ერთადერთი ფიქრი, რომელიც იმ წამს შემხსენებლის ხმაზე ამომიტივტივდა.

ლექციების, შესვენების, შიგადაშიგ ნაჭამი ჩიფსების და კლავიატურაზე დაღვრილი რძიანი ყავის შემდეგ გაღიზიანებული მივშტერებოდი ჭერს. ცოტა დაუდევარი რომ ვარ, ვიცი, მაგრამ დღეს მეტისმეტი მომივიდა. მხოლოდ ერთი რაღაც გააკეთე ღირებული და ბოლომდე ისიც არ მიმიყვანია. ვიღებ ტელეფონს, მეილის აპლიკაციას ვხსნი და პასუხის ბეჭდვას ვიწყებ, შემდეგ ვშლი, შემდეგ ვწერ, შემდეგ ვშლი და საბოლოოდ რაღაც პაწაწინა ტექსტით ვასრულებ საკუთარ თავთან დავას:

„გულახდილობა კარგია. გეთანხმები, ასე მეტი საერთო გვექნება. უბრალოდ, რა ადგილასაც ვწერთ, გულახდილობას სპობს, ზედმეტად ფორმალურია (ფოსტაზე ვამბობ). იქნებ სჯობს, რამე სოციალური ქსელით ვისარგებლოთ. რას ფიქრობ?“

ზედმეტად ფორმალურიაო, ვთქვი და ახლა ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს წერილი ნათესავს კი არა, ამერიკის პრეზიდენტს გაგუგზავნე, მაგრამ ამაში არის ლოგიკა. არც არასდროს მინახავს აქამდე და არც მისაუბრია მასთან.

საღამოა, მუსიკა ბოლო ხმაზე ჩავრთე, წინ წიგნები და კონსპექტები დავიყარე. ზაფხულის საღამოს სოფელში ჭრიჭინების ხმა მიყვარს, ქალაქში კი ქალაქური ჩოჩქოლის, მანქანების ხმაურის, შესაბამისად, ფანჯარა გამოვადე. საკუთარ თავში შემეცნებითი იდეალების პოვნას რომ მოვრჩი, მუსიკას ჩავუწვი, ტელეფონი ავიღე და სავარძელში ჩავჯექი. გამოტოვებული ზარების, იმეილების, სარეკლამო შეტყობინებების და ფეისბუქის ნოტიფიკაციების მთელი კასკადი დამხვდა. უაზროდ გადავუსვი ჩემს ტელეფონს ხელი და სათითაოდ დავიწყე მათი დახარისხება. დედას და დეიდას გადავურეკე, სუპერმარკეტის და თმის

დახვევაზე 20%-იანი ფასდაკლების რეკლამები წავშალე, მოთხრობების კონკურსის იმეილებს გავეცანი, ბოლოს კი „ფეისბუქზე“ შემოვედი. A პიროვნებამ დაუკომენტარა B პიროვნებას ფოტოზე. აი, რაში მაინტერესებს? მცირედი იმედგაცრუების შემდეგ ჩემი ყურადღება მეგობრობის თხოვნამ მიიქცია. ამას არ ველოდი... Eva Arshba-მ გამოვიგზავნათ მეგობრობა. ჩემმა საშინელმა მხედველობამ სადამდე მიმიყვანა? პროფილზე გადავედი. გარეკანზე ახალი ათონის ფოტო იყო. აშკარად ნიჭიერი ფოტოგრაფის ხელწერა ეტყობოდა. პროფილზე წაბლისფერთმიანი, მწვანეთვალეა გოგონას ფოტო ეყენა. ისიც ისეთივე კარგად გადაღებული, როგორც გარეკანი. ასე თუ ვკავდით ერთმანეთს, არ მეგონა... მეგობრობაც დავდასტურე, წერილის ფანჯარა გავხსენი და უცებ აკრიფე. „ფოტოგრაფია აშკარად შენი ძლიერი მხარეა!“ ტელეფონი სავარძელზე მივაგდე და ყავის გასაკეთებლად ავდექი. „მესენჯერის“ ხმა... „გმაღლობ, მიხარია, რომ მოგეწონა, უბრალოდ მოყვარული ვარ!“ „არა, ძალიან მაგარია! შეგიძლია, ამ ფოტოებით მომამარაგო?“ „თავისთავად, შენს ფოტოს გამომიგზავნი?“ „ჰა-ჰა, ვერ იპოვე ხომ?“ „კი, კარგა ხანს ვეძებე შენს მოსაწყენ და ზედმეტად ფორმალიზებულ პროფილზე, რომ შემოვედი თავი რაღაც სერიოზული კომპანიის ოფიციალური გვერდზე მეგონა“. „უბრალოდ ისე ვუყურებ, როგორც ძალიან რანგის ხალხისთვის თავის მოწონების საშუალებას. ჩემი ფოტოებით ვერ დავაბინძურებ“. „თუ შეიძლება ყოველგვარი წუწუნის გარეშე მიბოძეთ თქვენი ფოტო“.

რაიმეთი თუ გინდა ნერვები მომიშალო, ერთ-ერთი მათგანი ჩემი ფოტოებია. სად ვიპოვო ახლა ესენი? ტელეფონში გალერია გავხსენი, შემდეგ საქალაქის დავაჭირე წარწერით: „ჩემი სანაკვე“ ჩემს ხელთ არსებული რამდენიმე ფოტოდან ერთ-ერთი ავარჩიე და ევას გაუგზავნე. ევამ

– მართლა ვგავართ! – მომწერა და გაოცებული სპანჯ ბობის „გიფი“ შემაგება.

– მეც იგივე ვიფიქრე, როდესაც შენი ფოტო ვნახე.

– რამე თემა ჩამოაგდე!

მე დაუფიქრებლად მივწერე, ის რაც ყველაზე ძალიან მაინტერესებს ჩემი ცხოვრების ჩვიდმეტი წლის მანძილზე.

– აფხაზეთი როგორია?

ევამ უცებ წაიკითხა და ცოტა დრო მონადომა ბეჭდვას.

– ბუნება ისეთივე, როგორიც ადრე. ერთ პატარა კუთხეში ჩატეული ყველა კლიმატური სარტყელია. ცოტა ზღვა არის დაბინძურებული, მაგრამ ეშველება. აი, გარემოზე იგივეს ვერ გეტყვი. თითქოს რაღაც კეთდება, მაგრამ კუთხე, რომელიც საქართველოს მთავარი მამოძრავებელი უნდა ყოფილიყო უფრო და უფრო ემსგავსება საბჭოთა კავშირს. სახლები დანგრეული, მიწას-

თან გასწორებული სანატორიუმები... სიცარიელეა, საქართველოს გარეშე.

ახლა გადავწყვიტე საკუთარი ბიძაშვილი მომეკითხა.

– დედა როგორ არის?

– დედა ისევეა, როგორც აფხაზეთი. აფხაზეთიც არის მისი სამშობლო, მაგრამ ნახევრად მეგრელია და რთულია, როდესაც იმ ადგილებს ვერ ხედავ სადაც გაიზარდე.

– მესმის.. მოიკითხე ჩემგან. კიდევ რაღაც მაინტერესებს. ნუ, შენ გასაგებია ქართული გადასარევი იცი, საქართველო გიყვარს და გინდა, რომ ერთიანები ვიყოთ. სხვები რას ფიქრობენ იქ? შენი თანატოლები?

ისევ ბეჭდვა დაწყო.

– აქ რეჟიმი ძალიან ძლიერია, ქართულის გამოყენების უფლებას არ გაძლევენ სკოლაში, მეფის რუსეთი მახსენდება. ნეტა ჩაგახედა ჩვენს ისტორიის წიგნებში, რა წერია ქართველებზე, მაგრამ ბავშვები ჩუმად მაინც დადია რეპეტიტორებთან, ქართული რომ ისწავლონ. ყველას საქართველოში უნდა სწავლის გაგრძელება და არა რუსეთში. მესმის, არიან ისეთი ბავშვებიც, რომლებსაც რადიკალური პოზიცია უჭირავთ, თუმცა, ხომ გესმის, ბავშვზე ზეგავლენის მოხდენა და მისით მანიპულირება ყველზე მარტივია, ეს არ უნდა გაგვიკვირდეს.

– ძალიან საინტერესო ამბავს მიყვები. მე მგონი, მაკარონი დამეწვა. ცოტა ხანს დამელოდე.

– ჰა,ჰა. გელოდები, არსად გავრბივარ.

ოთახის განიავების, დამწვარი მაკარონის გადაყრის და იმის გააზრების შემდეგ, რომ საშინელი კულინარი ვარ და წყალიც კი მეწვება, ისევ ევას მივუბრუნდი, ცხადია, ბოდიშის მოხდა დავიწყე. „სად წავიდა?“ – გავიფიქრე გულში. „აღბათ არ სცალია“, – ვთქვი და უცებ ტელეფონში შემხსენებელი ჩაირთო. „კონკურსის დასრულებამდე დარჩენილია ორი დღე“.

ისევ დეიდაჩემის ზარი შემომდის.

– ელაპარაკე ევას?

– მე ის უფრო მაინტერესებს, აქამდე რატომ არ ველაპარაკებოდი?

– ეგ შენი ბრალი არ არის, ჩვენი ბრალია. უფროსები არ გიბიძგებთ ამისკენ. არც ენგურს აქეთ და არც ენგურს იქეთ. ბავშვს ვუთხარი, კონკურსში იღებს დედაშენის მამიდაშვილი მონაწილეობას, შენთან საუბარი უნდა-თქო. ხმაში დაეტყო სიხარული. შენც გეტყობოდა ეგ. რატომ აქამდე არ ავიღეთ არცერთმა ტელეფონი და რატომ არ ვცადეთ ერთმანეთთან საუბრის დაწყება?

– ეგ არაა, დეიდა, მარტივი!

– არც რთული არაა. რა ქენით? ისაუბრეთ? ხომ კარგი ბავშვია? რა გითხრა, ვიმეგობროთ?

– შესანიშნავია, ძალიან განათლებული და ჭკვიანი ბავშვია, ქართული შესანიშნავად იცის. საქართველოს ისტორია ზედმიწევნით, ამას არ

ველოდი.

– ესაა, როგორი მონდომებული ბავშვები არიან. სად ცხოვრობენ, რა რეჟიმში და მაინც დანარჩენი საქართველოს ახალგაზრდებს არ ჩამოუვარდებიან! კარგი, წავედი, თორემ შენმა დეიდაშვილმა დაიმხო სახლი. მოიფიქრე, კონკურსზე რას წერთ შენ და ევა?

– არაფერი მომიფიქრებია საერთოდ! მარტო ევა მიყვება დღევანდელ აფხაზეთზე, შენ და დედამ ძველი ამბები მომიყვებით, მაგრამ ჩემი მუზა შვებულებაშია გასული.

– ასეთ შანსს ნუ დაკარგავთ შენ და ევა. შენ საოკუპაციო ხაზისპირა სოფლიდან ხარ, ის ოკუპირებულ აფხაზეთში ცხოვრობს, ეს ფაქტი აუცილებლად გაითვალისწინეთ. რა თქვეს, ორი კაცის დაწერილ მოთხრობას არ მივიღებთ?

– არ მიკითხავს, ისეთი მინდა გამოვიდეს, ეს საკითხი პრობლემა რომ არ იყოს.

– კარგი, წარმატებები, დეი! კარგად ახლა და მოაგვარეთ ორივემ ეს ამბავი!

– კარგად!

დეიდაჩემს გავუთიშე და ევას წერილიც მოვიდა.

– რამე გამოცდილება გაქვს წერაში?

– კი, ოღონდ ბლოგების, მხატვრული მხოლოდ ერთხელ დაწვერე და არც ისე ცუდი იყო.

– მე თითქმის არ მაქვს, მარტო ჩემთვის ვწერ რაღაცას.

– ანუ, ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩემზე მეტი გამოცდილება გაქვს. მე ამასაც არ ვაკეთებ.

სანამ პასუხს მომწერდა „ფეისბუქის“ თვალთვლება დაეწყო. გზად Interesting Engineering-ის სტატია შემხვდა უცნაური სახელით: „ფუტურისტულ პორტალს „ერთიანობა მოაქვს“ ვილნიუსსა და ლუბლინში“. ცხადია, გავხსენი. ეს პორტალი იყო ორ ქვეყანას შორის, პოლონეთსა და ლიეტუაში. ციფრული ინსტალაცია, რაღაც მონიტორის მსგავსი, რომელიც ერთი ქალაქიდან მეორეში აკავშირებს ადამიანებს. საინტერესო მიგნებაა, საქართველოში ის ორი კუთხის დასაკავშირებლად გამოდგებოდა. უცებ თავში ნათურა აინთო. მოთხრობას მომავლის პორტალი ერქმევა, თუმცა გადავწყვიტე, ჩემი ერთპიროვნული ხასიათი გვერდზე გადამეღო და ევასთვის შემეთავაზებინა ეს იდეა, როგორც მოთხრობის თანაავტორისთვის. ზედ სტატიის ბმულიც დავაყოლე, ევამ განხნა, წაიკითხა და აშკარა აღფრთოვანებით მომწერა.

– ძალიან მომწონს, მოქმედება მომავალში განვავითაროთ! დამატებითი უსაფრთოვნებისთვის სახელის შეცვლა მომიწევს. რამე მეტსახელი მოვიფიქროთ.

– უი, ეგ სულ დამავიწყდა, აუცილებლად!

– დავიწყეთ წერა?

– იქნებ სჯობს დავრეკოთ ონლაინ?

– მშვენიერია, აბა დარეკე!

მიუხედავად იმისა, რომ ადრე უკვე ვესაუბრებოდი, ალბათ ყველა გამიგებს, პირველი

შეხვედრის სიტუაცია ყოველთვის დაძაბულია, მითუმეტეს მაშინ, თუ ინტროვერტი ხარ და ვიდუზარის ფუნქცია შენთვის ყველაზე არაკომფორტულია. ეკრანზე უკვე ნაცნობი სახე გაჩნდა. ევას გრძელი თმა მაჯისხელა ნაწნავად ექცია. დამინახა და გერევე დაიწყო საუბარი. გამეღიმა და გავიფიქრე, ეს ნამდვილად ექსტროვერტია. ლამაზ ოთახში იყო მოკალათებული, უკან დიდი სივრცით, სივრცის ბოლოში კი ფანჯარა სოხუმის სანაპიროს ხედით. უცებ სივრცეში კიდევ ერთი ობექტი გაჩნდა, ძალიან ნაცნობი და მაინც უცნობი. მაღალი ახალგაზრდა ქალი წაბლისფერი ნაწნავით. ასეთი ნაწნავი მეც მქონდა, ეროვნულების წინ მოვიშორე თავიდან, რადგან მწამდა, რომ არ მიხდებოდა. მთელი ცხოვრება სწორედ ამ ქალს მამსგავსებდნენ ადამიანები, რომლებმაც ის ბოლოს ოცდშვიდი წლის წინ ნახეს. მე კი მარტო პოლაროიდით გადაღებული უხარისხო ფოტებიდან ვიცნობდი. კამერას მოუახლოვდა, ევამ ბედნიერი თვალებით შეხედა. ჩემს ბიძაშვილს კი მწვანე თვალები ამოუწყლიანდა. ასეთი ემოციური სცენებისთვის მე ზედმეტად პრაგმატული ვარ.

– როგორ ხარ, თათა? მიხვდი ალბათ ვინც ვარ ხომ? – თქვა და გამიღიმა.

– კი, მიხვდი! – ვუთხარი ბლუყუნით და უხერხულობის დამალვას ღიმილით შევეცადე.

– მიხარია, რომ შენ და ევამ ერთმანეთი იპოვეთ. გისურვებთ გამთლიანებულ საქართველოში იცხოვროთ ორივემ! მომიკითხე ყველა! უი, შენ თბილისში იქნები!

– მაღლობა! კი, მე თბილისში ვარ, მაგრამ გადავცემ ყველას.

– კარგი, თავს არ შეგაწყენთ! აბა, შეუდექით მუშაობას! – გაიღიმა და მისი გამოსახულებაც ნელ-ნელა გაქრა.

– ევა, რა ვქნათ?

– ტრადიციული ტიპის ტექსტი რომ გავაკეთოთ?

– რას გულისხმობ? – ვკითხე მე, უცებ ვერ მიხვდი, რას მეუბნებოდა.

– აფხაზეთის ომის შემდეგ დაშორებული ძმადნაფიცები?

– შეიძლება, ერთი მეგრელი იყოს, მეორე აფხაზი. შემდეგ კი შეხვდებიან.

– ღრმად მოხუცები...

– ზუსტად, სიკვდილის წინ, მაგრამ ერთი განსხვავებით...

– საქართველო გამთლიანებული იქნება!

– აი, ზუსტად! ჩემს აზრებს კითხულობ.

– ბოლოდან დავიწყეთ.

– ხო, აფხაზეთის ომიდან. ისე აღვწეროთ, რომ მათთვის აფხაზეთის ომი აწმყო იყოს, შემდეგ მოვლენები ქრონოლოგიურად აღვწეროთ, როგორ ცხოვრობს ერთი აფხაზეთში, მეორე კი – თბილისში. ბოლოს კი დაახლოებით 2025 წელი ავილოთ წერტილად, სადაც შვილიშვილები შეახ-

ვედრებენ ერთმანეთს.

– მშვენიერია. პერსონაჟების სახელები?

– ჩვენს დიდ ბაბუას გადასარევი სახელი ერქვა, პატივი ვცეთ. – ვთქვი და გავიღიმე.

– მამაჩემის ბაბუის აფხაზური სახელიც გამოგვადგება.

– მშვენიერია წერა დავიწყეთ. – ვთქვი მე და ლეპტოპი გავხსენი.

– კარგი, ჯერ ბუნება აღვწეროთ.

– მთები?

– სწორია, მწყემსები არიან, ერთი მეორეზე ცოტა უფროსია.

– ჰმ... მოიცადე, ერთი კარგად სწავლობს და მეორე მაგივრობას უწევს მწყემსობაში, რომ დაეხმაროს.

– მშვენიერია.

აკრეფა დავიწყე. პარალელურად ევასთან ვბჭობდი, აფხაზეთსა და სამეგრელოს შორის გადაწოლილი მთის ბუნების თავისებურებებზე, მეგობრების ვიზუალზე, ცხოვრებისეულ დეტალებზე, სახლებზე (მეგრულ-აფხაზური არქიტექტურის გამოყენება აუცილებელი იყო). ორი გვერდი შევავსეთ... უკვე ღამის პირველი საათი იყო. ცოტალა მაკლდა და ზედ კლავიატურაზე დავიძინებდი.

– ევა დავიძინოთ, თორემ მოვკვდები!

– ახლა უნდა მეთქვა ეს.

– ძილინებისა, ხვალ ლექციები მაქვს, მაგრამ სადღაც პირველისკენ შეგეხმიანები. გეცლება?

– კი, კი. ბოლო დღე როდისაა?

– ხვალ უნდა დავასრულოთ.

– კარგი, ცოტალა დარჩა.

ღილით რვა საათზე გამეღვიძა. ტელეფონი ავიღე, ინტერნეტი ჩავრთე და აფხაზეთის ფოტოების მთელი ალბომი დამხვდა. ულამაზესი, კარგად გადაღებული ფოტოები. მივხვდი, ის ფოტოები უნდა გამეგზავნა, საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში მოგზაურობისას რომ გადავიღე. სანამ მათ მოძებნას დავიწყებდი, ვიდეო მოვიდა. ვიდეოში ბავშვები იყვნენ, შავი ფორმებით, თეთრი ფორიანი წინსაფრებით, ბიჭები – თეთრი პერანგებით, ზღვის სანაპიროზე იყვნენ მოკალათებულები. „შატალოს“ სუნი მცემს“, – გავიფიქრე და ხმას ავუწიე, რომ მომესმინა, რასაც ბავშვები ამბობდნენ. ჯერ ევას ოდნავ წვრილი ხმა გავიგე, ვიდეოს ის იღებდა. კამერა ქვაზე წამოძვდარ გოგოს მიუშვირა და ქართულად ჰკითხა: „მირა, რა ჰქვია შენს ქვეყანას?“ გოგონამ დამაჯერებელი და საკუთარ თავში დარწმუნებული ხმით უპასუხა: „საქართველო“.

აი ამას კი არ ველოდი. ეს ბავშვიც ევასავით აფხაზეთში იზრდება, თექვსმეტი წლის იქნება, როგორც ევა, ომი კი ოცდაშვიდი წლის წინ იყო. ინფორმაციულ ვაკუუმში ცხოვრობს, სადაც პროპაგანდა მოქმედებს. ეს ბავშვი კი დარწმუნებით, ჯიუტად გაიძახის – აფხაზეთი საქართველოა. მე კი სულელურად მეგონა, რომ ამას მარტო ევა აკეთებდა, რადგან დეღამისი ნახევრად მეგრელია,

თუმცა თურმე ჯერ სად ვიყავი. პირი ღია დამრჩა, როდესაც სანაპიროზე შეკრებილმა გოგო-ბიჭებმა იგივე გაიმეორეს. ტელეფონი საწოლზე მივაგდე და ფიქრი დავიწყე. რატომ არასდროს ვსაუბრობთ ადამიანები? რატომ არ შეიძლებოდა მეც კონკურს-ამდე კეთილი ნება გამომეჩინა და ამ ბავშვებს დავლაპარაკებოდი? არ ვიცი, უბრალოდ ხანდახან საუბრის დაწყება იმაზე უფრო რთულია, ვიდრე გვეგონია, მაგრამ მთავარია, დავიწყეთ.

– ევა, საქართველო როგორი წარმოუდგენიათ?

– ავიღე ტელეფონი და ნაჩქარევად მივწერე.

მალივე კიდეც ერთი ვიდეო მოვიდა. ახლა ბიჭი საუბრობდა, ცოტა უჭირდა საუბარი, მაგრამ ეს ნორმალური იყო. საქართველოც ზუსტად ისევე ჰქონდა ფანტაზიაში შექმნილი, როგორც მე – აფხაზეთი. მისთვისაც საქართველო ელლორადოს ჰგავდა, სადაც შეგეძლო განათლება თავისუფლად მიგელო, სხვა ქვეყნის დაწესებული ნარატივებით და გაყალბებული ისტორიის წიგნებით არ გეცხოვრა. ამბობდა, რომ ენგურს აქეთ სიმშვიდე იყო, რაც ენგურს მიღმა აკლდა. ენგურის ხიდს იქით შეიძლებოდა შენი აზრის გამოხატვის არ შეგშინებოდა. იქ კი ეშინოდა. პლაჟზეც კი დაბალ ხმაზე საუბრობდა, თითქმის ჩურჩულით.

– ევა, უთხარი, რომ ენგურს აქეთაც გვენატრება აფხაზეთი, ძალიან დიდ პატივს ვცემ და კიდეც საფრთხეში ნუ იგდებთ თავს. სახლში როდის დაბრუნდები?

– ახლა უკვე გზაში ვართ.

ევა ახლა სახლიდან მესაუბრებოდა, ჯერ დიალოგები დავწერეთ, შემდეგ შვილები და შვილიშვილები გამოვიგონეთ, მათი ცხოვრების დეტალები მოკლედ მოვყევით. სადამოსკენ უკვე დასასრულს მივუახლოვდით, სამი ჭიქა ყავა მქონდა დალეული და ალბათ მთელი კორპუსისთვის სამყოფი ინტერნეტი დახარჯული. აი, დადგა ის ნანატრი მომენტი, როდესაც ბოლო წერტილი დავსვით. ერთხელ გადავაკლეთ თვალი. სიჩქარეში ჩემი არეული ასოები გავასწორეთ. ევამ ღილი აფხაზი მოიფიქრა მეტსახელად და მეც ასე მივუთითე ელფოსტის აღწერაში. შემდეგ კი ელფოსტით გაგზავნის დილაკს დავაჭირე. საკმაოდ დამაბუღი მომენტი იყო, ორივე თითებგადაჯვარდინებულები ვიყურებდით იქამდე, სანამ მონიტორზე არ დაეწერა: „შეტყობინება გაგზავნილია.“

– ევა, იცი, ამ კონკურსში სულ რომ დაიწუნონ ჩვენი მოთხრობა მე და შენ ერთმანეთი ვიპოვეთ.

– მართალი ხარ, მაგრამ მაინც გამიხარდება, თუ მოვიგებთ და მოთხრობას დაგვიბეჭდავენ.

– ეგ თავისთავად, ახლა უნდა წავიდე, შენც საქმე გექნება, კვირის ბოლომდე კი მეილის დაველოდოთ.

– ნახვამდის!

– ნახვამდის და წარმატებები.

რატომ ხდება ასე? როდესაც რაღაცას ელოდები, დრო ნელა გადის. აი, ახლაც მთელი ერთი

კვირა ელფოსტის თვალიერების მეტი არაფერი გამიკეთებია. იქ კი ბედის ირონიით და ალბათ იმისთვის, რომ ეს სუსტი ნებისყოფა საერთოდ დამეკარგა, მხოლოდ ინგლისურის გრამატიკის ავტომშემწორებლის რეკლამები მოდიოდა. და აი, გამომცემლობის ელფოსტაც... მოიცადე, აქ მთელი კითხვარია. თქვენზე მომიყვებითო და, ევასზე რა მოუყვებ, შარში გავაყოფინო ადამიანს თავი? მთელი ოცი წუთი, იმის ნაცვლად, რომ საქმეზე მეფიქრა, თავში ათასნაირი უაზრო ფიქრი გამიჩნდა. მეგრული და ფრანგული ერთმანეთს ჰგავს? მარტორქას აშკარად ორი რქა აქვს და მანც მარტორქა რატომ ჰქვია? იხვნისკარტა ცხოველია თუ ფრინველი? აზრზე მაშინ მოვედი, როდესაც ტელეფონი აწრიალდა. უცხო ნომერია... ნაცნობებთან არ მიყვარს ტელეფონზე საუბარი და უცხოსთან როგორ ვისაუბრო? გადავწყვიტე, რომ უნდა გამეთიშა, მაგრამ სანამ წითელ ღილაკს დავაჭირე, ჩემმა ცნობისმოყვარეობამ მძლია და მწვანე ღილაკი გავასრიალე.

– გისმენთ – ვუპასუხე დაბნეულად

– გამარჯობა, თათა. „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობიდან გიკავშირდებით“. თქვენი მოთხრობა „მომავლის პორტალი“ ძალიან მოგვეწონა, ჟიური აღფრთოვანებულია, მაგრამ რაღაც კითხვები გვაქვს, თქვენთან დაკავშირებით. მოთხრობას ორი ავტორი ჰყავს?

– დიახ, ერთი მე განლაგართ, საოკუპაციო ხაზისპირა სოფლიდან, მეორე კი ჩემი მეგობარია აფხაზეთიდან, რომელმაც უსაფრთხოებისთვის ანონიმურობა არჩია.

– თქვენი მოთხრობა შთამბეჭდავია, მაგრამ ორი ავტორი შეიძლება განხილვის საგანი გახდეს, რადგან კონკურსის წესებში მსგავსი რამ არ იყო მითითებული. დრო გვჭირდება გადაწყვეტილების მისაღებად. თქვენს თანავტორზე არაფერს გვეტყვი?

– სამწუხაროდ, არ შემიძლია, საფრთხეში ვერ ჩავაგდებ.

– მესმის, მაგრამ ვფიქრობ, თქვენი მოთხრობა მის ორ ავტორს გადაწონის, თუ პირდაპირ ჟიურის დაელაპარაკებით.

– დიახ, მზად ვარ!

– სად ბრძანდებით?

– თბილისში.

– მშვენიერია, ხვალ ხუთ საათზე შეძლებთ გამომცემლობაში მოსვლას? მისამართს მოგწერთ.

– დიახ, შემიძლია.

ერთმანეთს დავემშვიდობეთ და ევასთან დავრეკე, ყველაფერი დეტალურად მოუყვები, ცხადია, ძალიან დაეტყო, როგორ უხაროდა. მეორე დღისთვის კაბა შევარჩიეთ, თვითონ პატარა წერილი დაწერა ჟიურისთვის, რომელიც ამოვბეჭდე და დილით კონვერტის ყიდვას ვაპირებდი ჩასაღებად.

მეორე დღეს სახლიდან ორ საათზე გავედი.

ტრადიციულად, შეხვედრის გახსენებაზე გული განსაკუთრებულად მიცემდა. მოლი მოვიარე, რაღაცები ვიყიდე, ცოტა წავინებმე და ტაქსით პირდაპირ გამომცემლობაში წავედი. როდესაც გამოვედი შეხვედრიდან, ჯიბიდან ტელეფონი ამოვიღე და ევას ვიდეოზარით დავურეკე.

– ევა, არაო.

– რა არა? ამდენი ვიწვალეთ, ასე არ შეიძლება!

– არა, თქვენი მოთხრობა იმდენად კარგია, რომ ორი ავტორის გამო მის დაწუნებაზე საუბარი არც შეიძლებაო.

– არის!!! დამცინი? ლამის გული გამისკდა!

– აფექტის მდგომარეობაში ყველაფრის გაკეთება მოსულა!

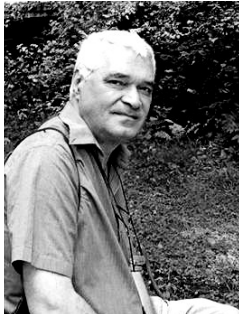
– ძალიან მაგარია! ანუ დაბეჭდავენ?

– ცხადია, – ვუპასუხე თავდაჯერებული ხმით.

ერთი თვის შემდეგ მოთხრობის პირველი ეგზემპლარი გაჩნდა მაღაზიის დახლზე. „მომავლის პორტალი“, რომლის ყდაზეც პორტალთან მდგარი ადამიანები იყვნენ გამოსახულნი, სიმბოლურად ილუსტრატორმა დახატა, რომელიც აფხაზეთიდან იყო დევნილი. თავიდან ხალხსაც სათაურის გამო მორიგი ფენტეზი ეგონა, მაგრამ მეც და ევაც ვფიქრობდით, რომ ეს მოთხრობის მთავარი ხიბლი იყო, რადგან რაც ფანტაზია გგონია, ის შესაძლოა, ყველაზე ხილული აწმყო იყოს. ჯერ პირველი პარტია გაიყიდა, შემდეგ – მეორე, შემდეგ სასწრაფოდ გახდა დასაბეჭდი ახალი პარტიები. რეცენზიებიც დაგვიწერეს, ზოგი გამოუცდელ, სულელ ბავშვებად გვთვლიდა, ზოგი კი – პირიქით, დიდ მომავალს გვიწინასწარმეტყველებდა. ყველაზე საინტერესო ამბავი მაშინ მოხდა, როდესაც ევას თავისმა კლასელმა აფხაზეთში ხელიდან ხელში გადასული პატარა წიგნი მიაჩენა და უთხრა: „ნახე, რა მაგარი მოთხრობა დაუწერიათ საქართველოში, ოღონდ კარგად დამალე, დირექტორმა არ დაინახოს“.

.....

ერთი წლის შემდეგ, მეორე ზაფხულს, მაშინ, როდესაც მეორე კურსის დახურვისთვის ვემზადებოდი, ლუბტოპის დალაგებისას შემხვდა ეს ფაილი, რომელიც, წარმოდგენა არ მაქვს, „ვინდოუსის“ გადაყენებას როგორ გადაურჩა. მაგრამ გამახსენა ისტორია, თუ როგორ შეიქმნა „მომავლის პორტალი“. ევას საქართველოში უნდა სწავლის გაგრძელება, მაგრამ არ ვიცი, რამდენად შეძლებს. ახლა ჩემს საუკეთესო მეგობრად მოვისხენიებ, მაგრამ მხოლოდ ახლო წრეში, გადაცემაში რომ მივიწვევებ და იტყვი, ესა და ეს ჩემი საუკეთესო მეგობარია, ყველა მიხვდება, ვისზეცაა საუბარი, მაგრამ ძალიან მალე დადგება დრო, როდესაც თავისუფლად ვიტყვით, რადგან ერთიან საქართველოში აღარავინ იქნება, ვინც მას საფრთხეს შეუქმნის.

სადღაც
სოფელში
ყევდა
მურია

მე ლამაზი მეგობარი მყავდა...
ანა კალანდაძე

„სადღაც სოფელში ყმუის მურია და მიჭრიალებს გზაზე ურემი, მე შენი ნახვა ისე მწყურია, დავკოცნე შენი ნაფეხურები“... ეს ლექსი და სიმღერა არაა. ჩემთვის იგი ლექსზე და სიმღერაზე მეტია.

ახალგაზრდობაში ძალიან მიყვარდა ეს სიმღერა. იგი სათაურად მინდოდა ყოფილიყო ერთი მინირომანისა, რომელსაც ბევრი, ძალიან ბევრი წელია ვწერ...

აქ მხოლოდ მოკლე მონახაზები მინდა გაგაცნოთ.

ათას ცხრაას ოთხმოცდაცამეტი წლის ივნისია. თბილისში მივდიოდი ცოლთან ერთად. სამარშრუტო მიკროავტობუსთან მისულებმა ბავშვობის ამხანაგი დავინახეთ, რომელმაც მიკროავტობუსში არ ამიშვა.

ცოლთან ერთად დედაქალაქს მიდიოდა „ნოლ ექვსი“ ჟიგულით. ჩაგვისვა და წავედით.

რიკოთზე გავაჩერეთ. წავიხემსოთო, მაგრამ ვერ შევედით სასადილოში. დასაჯდომი ადგილები არ იყო. მწვადი ავიღეთ მხოლოდ, დანარჩენი მანქანაში გვექონდა. მანქანის კაპოტზე გავშალეთ სახელდახელო სუფრა. დასალევი საკმაოზე მეტი მოგვეტევებოდა, მაგრამ მძლოლი ვერ დალევდა, თამუნა მეზუთე თვეში იყო, ძმაკაცის ცოლს უფრო დიდი მუცელი ჰქონდა – მისი გოგონა ჩემსაზე თვენახევრით ადრე, სექტემბერში დაიბადა.

გავტეხეთ ლუკმა თუ არა, ჩვენი მანქანის გვერდით სამხედრო ვილისი გაჩერდა. ოთხი სამხედროფორმიანი ახალგაზრდა კაცი გადმოვიდა. დაახლოებით ჩვენი ხნისანი. ერთი, ყველაზე მაღალი, სასადილოსკენ წავიდა, მაგრამ მალევე მოტრიალდა.

– თენგო, გავეშვათ რა! აქ ვერ შევალთ. ნახევარ საათში სახლში ვართ. – გამოსძახა მანქანასთან მდგარ თანამგზავრებს. მარცხენა წარბზე ნაიარევი ეტყობოდა.

– შემოგვიერთდით, თუ გვიკადრებთ. – ფაქტობრივად გაუაზრებლად წამცდა. ბიჭებმა მოიხედეს.

– გმადლობთ, ძმაო! – მითხრა ვილისის მიყრდნობილმა შავგვრემანმა. – გმადლობთ.

– ჩვენში მადლობას მერე იხდიან, ბოლოს. ჯერ მოდით ჩვენთან.

ბიჭებმა რამდენიმე წამს კიდევ იჭოჭმანეს. მერე წარბამ, მოდით, ბიჭებო, დღეს ძალიან კარგი დღეაო.

მოვიდნენ.

გავეცანით ერთმანეთს. წარბნაიარევს წარბას ეძახდნენ. თენგო უკვე გითხარით. მძლოლი გიორგით გავეცნო. ყველაზე დაბალმა, შავგვრემანმა, რომელიც წარბას ძმა ყოფილა, მურიკას მეძახიანო. ისე რა გქვიაო, ჩემმა მეუღლემ. ისე მურადი მქვიაო. ძმას რატო არ გავხარო? ეგ სამშობიაროში გამოცვალეს, მარა მაინც ძმას ვეძახიო, გაიცინა. წარბას მურიკასავით არც თმა ჰქონდა შავი და არც თვალები. თმა ღია წაბლისფერი. თვალები კი სიმწვანეში გადასული ლურჯი თვალები თუ გინახავთ, აი ისეთი.

ის ორიოდე საათი, რაც ჩვენი მანქანის კაპოტთან გაგატარეთ, არასოდეს დამავიწყდება... ბევრიც არ დაგვიღვია – ოდნავზე უფრო მეტად რომ შეთვრები, აი იმ ზომამდე (ისე ნუ მომკლავს ღმერთი, ის სუფრა თქვენც არ დაგიხატოთ, თუ შევძელი) – ერთმანეთის მოფერება რომ გინდათ და ყველაფერი რომ კარგი გეჩვენება. სადღაც ომი რომაა, აღარ გახსოვს. როგორ არა, კი გახსოვს, იქ დაცემულ ბიჭებს, სულში სისხლისდენით და ჩემი მხრიდან სირცხვილის გამო, ენადაბმული სადღერძელოთი რომ მოიგონებ. მერე, ყველას რომ დალოცავ, ვინც თავზე ხელი აიღო, ოჯახზე ხელი აიღო... ყველაფერზე რომ ხელი აიღო, გარდა სინდისისა და საკუთარი ქვეყნისა, და სიბნელიდან მოზგავებული მანქურთების გასანადგურებლად წავიდა.

– შენ რომელი მურია ხარ, სადღაც, სოფელში რომ ყევდა? – გაულიმა თამუნამ მურიას, რომელმაც ის-ის იყო, ბოდიშის მოხდით ფორმა გადაიძრო და მეზღვაურის გიმნასტურით მოგვიბრუნდა.

– არა, დამე, რო ყმუოდა, ის მურია ვარ. – იმანაც გაულიმა და დაბალი ხმით დაიწყო

– სადღაც სოფელში ყმუის მურიაა...

– და მიჭრიალებს, გზაზე ურემი... – აჰყვა წარბა.

– მე შენი ნახვაააა...

– მე შენი ნახვააა... – ორი ერთად აჰყვა. – ისე მწყურიაააა...

დავკოცნე შენი ნაფეხურები...

ვისხენებ და ახლაც, ჭიანჭველები დამირბიან მთელ სხეულში.

– ახლა დებო და ძმებო, სანამ ძალიან დიდ და მართლა ძმურ მადლობას გადაგიხდით, ერთ სადღერძელოს მე ვიტყვი. – თვალის ჩაკვრით წამართვა სიტყვა წარბამ. – აი, მოსასვლელებს

გაუმარჯოთ! შენ დაო, და შენც, დაო, – სათითაოდ მიხედა ორ ფეხმძიმე ქალს – ბედნიერებას გისურვებთ და ქრისტე ღმერთმა დაგილოცოთ მომავლები! აქამდე ვინახე, მარა მეც გეტყვით, შტაბში დაურეკავს დედაჩემს, იმიტომ წამოვყარე ესენი და წამოვიყვანე თბილისიდან რაღაცების წასაღებად, ჩემი ცოლიც ფეხმძიმედაა... მეშვიდე წელია, ცოლქმარი ვართ. პირველ შვილს ველოდები...

არც იმას აგიწერთ აქ, რა ამბავი მოჰყვა ამას. ასე ნაუცბათევად ვერ აღვწერ. თუ შევეძელი, მომავალში, როგორმე...

უნდა წამოხვიდეთო ჩვენთან, – წარბამ. ვერ გადავუხვევდით გზიდან. ჩემი მეგობარი ერთ, მეტად საშურ საქმეზე მიდიოდა თბილისში.

– წარბა, შენ გაგიმარჯოს, ძმაო! მშვიდობა მოგცეს ღმერთმა და შენს მეუღლეს და მომავალს გაუმარჯოს... – კიდევ ვუთხარი რაღაც, – ახლო მომავალში გინახულებ. სად გნახო?

– მაგაზე ადვილი რაა, ძმაო. გორის გასასვლელთან რო ხილის ბაზრობაა, ხომ იცი? – თავი დავუქნიე. – იქ გააჩერეთ მანქანა და ჰკითხეთ ნებისმიერს, „წარბას და მურიკას, ხიფათიანებს სად ვნახავ-თქო?“ ყველა გეტყვის, სად მომავნით. ახლა კი, მართლა ძმური მადლობა თქვენ და წავედით. დაგლოცოთ ღმერთმა. გოგო თუ მეყოლა, ქრისტინეს დავარქმევ. ბიჭი თუ გამოიმეტა ქრისტე-ღმერთმა, – ცას ახედა და შორს, მაღალ და შორ სილურჯეში ვიდაცას გაუღიმა წარბამ – ლუკას დავარქმევ.

წავიდნენ ბიჭები წინ, ვილისით. მივყევით ჩვენც. გორის გასასვლელთან, იქ სადაც ხილის ბაზრობაა, გაბმული სიგნალით დაგვემშვიდობნენ და მთვარი გზიდან გადაუხვიეს.

... ..

სამიოდე წლის შემდეგ... თბილისიდან ბაღათისკენ მივდიოდი მიკროავტობუსით. მძღოლს ვთხოვე, გორთან, ხილის ბაზრობა რომაა, რამდენიმე წუთით შემიჩერე-მეთქი.

გააჩერა,

გადავედით.

პირველივე დახლოთან მდგომ კაცს მივადექი.

– გამარჯობა, ჩემო ბატონო. ძმებს ვეძებ. წარბას და მურიკას. ხიფათიანებს... – კაცმა, – იქნებოდა ასე ორმოცდაათ წლამდე, – ერთი ხელი მე ჩამჭიდა, მეორეთი კი დახლის კიდეს მოეჭიდა, რომ არ წაქცეულიყო. რამდენიმე კურცხალი ჩამოუვარდა თვალებიდან. მარჯვენა ხელის ზურგზე დამეცა და, არ მომჩვენებია, ხელი დამწვა. გაურკვევლობისგან ენა ჩამივარდა. გაურკვევლობისგან კი არა, ტკივილის და საშინელების მოლოდინისგან.

– აი, ეგე, იმ დახლოთან მიდით. – მიმითითა სამიოდე მეტრის იქით. – ქრისტინე!... თქვენთან არიან. – აღარ ეყო კაცს ხმა. კი არ ჩაეხლიჩა, ჩაუვარდა, გაუქრა.

დახლოთან ახალგაზრდა, შავებიანი ქალი იჯდა. თეთრი ლაქასავით უჩანდა მკერდზე, მარცხენა მხარეს, პატარა, მრგვალჩარჩოიანი სურათი. მუხლებზე პატარა, სამიოდე წლის არც კი, გოგონა ეჯდა და გაშლილ ღია წაბლისფერ თმებს თითებით უვარცხნიდა. პატარამ გაკვირვებით ამომხედა, – ფართოდ გახელილი, სიმწვანეში გადასული ლურჯი თვალები თუ ვინახავთ, – აი, ისეთი თვალებით.

– დღეს ორი ივლისია, ძმებო... ტამიშის დღეა, რომელიც არც ჩვენ დაგვაიწყდება და არც მტერს გაახსენდება სიხარულით... ოცდარვა წელი გასულა. ჩემი გოგონა ოცდარვა წლისაა. მეც ქრისტინე დავარქვი ჩემს გოგონას, წარბა, ძმაო. ბიჭს კი... აბა თუ გამოიცნობ, რა ჰქვია ჩემს ბიჭს? ნათელში გამყოფოთ უფალმა, ძმებო!

P.S. ეს ლექსი თუ სიმღერა ჩემთვის უბრალოდ, ლექსზე და სიმღერაზე მეტია. ყოველთვის, როცა კი ყურს მოვკრავ, თვალებს ვხუჭავ და ცხადად ვხედავ რიკოთის უღელტეხილის ძირში, უბრალო სასადილოს წინ, სადაც იქ შეჩერებული ავტობუსებისა და მიკროავტობუსების მძღოლებს უფასოდ უმასპინძლებიან „ნოლ ექსი“ ყივულის კაპოტზე გაშლილ მცირე სუფრაზე. კაპოტის გარშემო ექსი ახალგაზრდა კაცი, დახლოებით ოცდაათი წლისანი, დგანს და კიდევ, ორი ახალგაზრდა ქალი – უფრო გოგონები რომ ეთქმით, წამოზრდილი მუცლები რომ არა, მეათეკლასელები გეგონებათ. მესმის მოკლე დიალოგი – შენ რომელი მურია ხარ, სადღაც, სოფელში რომ ყფდა? არა, დაო, მე, რო ყმუოდა, ის მურია ვარ. – მერე დაბალი შავკრემანი ბიჭი იწყებს სიმღერას. ძალიან დაბალ ხმაზე იწყებს და ნელ-ნელა უმატებს.

– სადღაც სოფელში ყმუის მურიაა...

– და მიჭრიალებს, გზაზე ურემი...

– მე შენი ნახვააა...

– მე შენი ნახვაა ისე მწყურიაააა...

დავკოცნე შენი ნაფეხურებიიი...

ნელა, თეატრში მინავლული შუქით, ინავლება სიმღერა, მაგრამ არ თავდება...

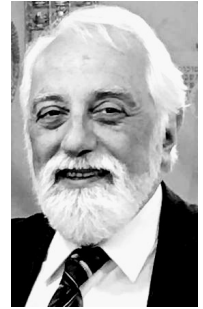
სიმღერასთან ერთად ერთი სოფლის შუაში სახლს ვხედავ. მის ეზოში ახალგაზრდა ქალი ფართოდ გახელილი თვალებით უღიმის ეს-ესაა ეზოში შემოსული ვილისიდან გადმომხტარ მაღალ ღია წაბლისფერთმიან ბიჭს – გოგონას მისი ჩახუტება მთელ ქვეყანას ურჩევნია, მაგრამ ვერ ბედავს. ბიჭი ხელში იტაცებს და ხელებზე გადაწვენილ გოგონასთან ერთად ტრიალებს. მერე მუცელზე კოცნის და გაბადრული სახით ეჩურჩულება.

რას ეჩურჩულება არ მესმის – ვერ აღწევს ხმა ჩემამდე.

(1996 – 2020)

აკინძოლი მოგონებები თენგიზ უთელიძე

საგასტროლო ჩანახატები

ქართული ცეკვის რაინდი თენგიზ უთელიძე, გასული საუკუნის 60-70-იანი წლების პერიოდის სუბიშვილების ანსამბლის, „ოქროს ხანის“ (როგორც ნინო რამიშვილმა უწოდა) ვირტუოზი მოცეკვავე, რომელსაც სისხლში აქვს გამჯდარი ეროვნული ცეკვის საიდუმლო, მრავალმხრივი ნიჭით დაჯილდოებული შემოქმედა.

ანსამბლში მოღვაწეობის 17 წლის განმავლობაში, მან გამოაქვეყნა მრავალი საინტერესო ესეისტური ნარკვევი თუ მოგონება, გადაიღო არაერთი დოკუმენტური ფილმი, შექმნა მოცეკვავეთა ლიტერატურული პორტრეტები და ანსამბლის „ფოტომატიანი“, რითაც შთამომავლობას სამუდამოდ შემოუნახა ქართული ჯიშის ბრწყინვალეობა, ცეკვად გარდაქმნილი პოეზია, ანსამბლის წევრთა ულამაზესი სახეები.

საოცარია, ცხოვრებაში დინჯი, შინაგანად მოკრძალებული, მუდამ მშვიდი, გაწონასწორებული, თითქმის აუღელვებელი, ხმადაბლა მოლაპარაკე ადამიანი, რომელიც სცენაზე მყისიერად გარდაიქმნებოდა თავბრუდამხვევი რიტმებისა და პლასტიკის, საოცარი ნახტომისა და ელვისებური მოძრაობების განმასახიერებლად, როგორ ახერხებდა შექმნა განუმეორებელი ინდივიდუალობით აღბეჭდილი იმპროვიზაციული ფოტოშედეგები.

განგებას იგი დაუჯილდოვებია მახვილი მხერით, კომპოზიციის უტყუარი გრძნობით, სახე-პორტრეტის ინდივიდუალური ნიუანსების აღქმის ნიჭით, რომელიც „შეინდან“ გრძნობს ცეკვას, მის რიტმს, უცლომელი თვალით აღბეჭდავს მოცეკვავეთა პლასტიკის უმცირეს მოძრაობას, ცეკვის მოუხელთებელ დაძაბულობას.

გარდა მახვილი თვალისა, თენგიზ უთელიძეს უფალმა მწერლური ნიჭიც უბოძა, რისი დასტურიცაა წლების განმავლობაში, საგასტროლო მოგზაურობების დროს ჩაწერილი ეპიზოდები, რომლებიც დღეს ანსამბლის ისტორიის უნიკალურ საგანძურს წარმოადგენს.

ჩვენი ჟურნალის დღევანდელ ნომერში გთავაზობთ თენგიზ უთელიძის რამდენიმე საგასტროლო ჩანახატს.

ივანე ჯაფარიძე

მობრძანდით, მხოლოდ სმოკინგებში!

1963 წელს უკვე მესამედ ვეწვიეთ საგასტროლოდ დასავლეთ ევროპის ერთ-ერთ ულამაზეს ქვეყანას – ბელგიას. ეს ფაქტი კი იმის დასტურია, რომ აქაურმა მაყურებელმა აღიარა და შეიფვარა ქართული ცეკვები. ამგვარ დამოკიდებულებას ყველგან ვგრძნობთ – თეატრში, კონცერტზე თუ კონცერტის დამთავრების შემდეგ, სასტუმროში, ცალკეულ ადამიანებთან ურთიერთობისას, თუ ოფიციალური შეხვედრების დროს.

არ გადავაჭარბებ, თუ ვიტყვი: ბრიუსელის ქუჩებში, კაფეებსა თუ მაღაზიებში ადგილობრივი მცხოვრებლები უკვე სახეზე გვცნობენ, როგორც შინაურებს, ძველი ნაცნობებივით ღიმილიანი სახეებით გვესალმებიან... ჩვენი კონცერტები კი ბრიუსელელი მაყურებლებით გადაჭედით „ნატიფი ხელოვნების სასახლის“ დიდი საკონცერტო დარბაზის სცენაზე კვლავ ჩვეული ტრიუმფით გრძელდება.

ერთ-ერთი მორიგი წარმოდგენის დაწყების წინ ჩვენი ბელგიელი იმპრესარიოს წარმომადგენელმა ლამაზად გაფორმებული მოსაწვევე ბარათები მოგვართვა. ბრიუსელის მუნიციპალიტეტი და ადგილობრივი პრესის ხელმძღვანელობა, ქართული ცეკვის სახელმწიფო აკადემიური ანსამბლისადმი განსაკუთრებული პატივისცემის ნიშნად, დიდ, ოფიციალურ მიღებას მართავდა, რომელზეც ჩვენი დასის მთელი შემადგენლობა იყო მიწვეული. ოფიციალურ მიპატიჟებაში ხაზგასმით იყო მითითებული: „მხოლოდ შავი ბაფთებით“, რაც იმას ნიშნავდა, რომ სტუმრები, როგორც წესი, სმოკინგებში, ან ფრაკებში უნდა ყოფილიყვნენ გამოწყობილნი.

ბევრ ქვეყანაში ვყოფილვართ მიწვეულნი პრესტიჟულ ბანკეტებზე და მიღებებზე, მაგრამ ამჯერად პირველად აღმოვჩნდით სერიოზული პრობლემის წინაშე. საქმე იმაშია, რომ სმოკინგი (ფრაკზე რომ აღარაფერი ვთქვა), მხოლოდ ჩვენს ღირექტორს და სამხატვრო ხელმძღვანელს ილიკო სუხიშვილს ჰქონდა, რომელშიც იგი ყოველი კონ-

ილიკო სუხიშვილი, ნინო რამიშვილი,
თენგიზ უთმელიძე

ცერტის დასასრულს გამოეწყო ბოლო და ასე ესალმებოდა ალტაცებულ მაყურებელს.

საგონებელში ჩავევარდით, რა უნდა გვექნა? ასეთი რანგის მიღებაზე წაუსვლელი იმთავითვე გამორიცხული იყო. ის ხომ საგანგებოდ ჩვენს პატივსაცემად იმართებოდა. ისე, ბიჭები ვიყავით გამოუვალ მდგომარეობაში, თორემ ჩვენს გოგონებს კი ჰქონდათ ელეგანტური, საღამოს გამოსასვლელი კაბები.

ისეთი ძვირადღირებული სიამოვნების ნაუცბათევად შეძენა, როგორც ფრაკი და სმოკინგია, შეუძლებელი იყო. ჩვენი მოკრძალებული ჰონორარი, აბა, რას გასწვდებოდა? ზოგიერთმა იხუმრა კიდევ: ბიჭებო, იქნებ ერთი დღით „პრაკატი“ გამოგვეტანა ეს სმოკინგები და ფრაკები! ხუმრობის დრო კი ნამდვილად არ იყო, რაღაც უნდა გვეღონა უხერხული სიტუაციიდან თავის დასაღწევად.

ბევრი ფიქრის შემდეგ ერთი იდეალური აზრი დამებადა: რა იქნებოდა ბანკეტზე ჩვენი დალოცვილი, მამაპაპური ჩონა-ახალუხით რომ მივსულიყავით? ეს იდეა ჯერ ბიჭებს გავუზიარე, შემდეგ კი სასწრაფოდ ნინო რამიშვილსა და ბატონ ილიკოს ვაცნობეთ. ძალიან მოეწონათ. უფრო მეტიც, ქალბატონმა ნინომ გოგონები გააფრთხილა, წვეულებისთვის ყველაზე საუკეთესო ქართული საცეკვაო კაბა-კოსტიუმები შეერჩიათ.

...ბრიუსელის ცენტრში, ძველებური სასახლის დიდებულ, უზარმაზარ, გაჩირაღდებულ დარბაზში რჩეულნი ამა ქვეყნისანი — ქალაქის ელიტარული საზოგადოება შეიკრიბა. აქ არიან ბელგიის მინისტრთა კაბინეტისა და პარლამენტის წევრები, სხვადასხვა ქვეყნის დიპლომატები, კულტურისა და ხელოვნების თვალსაჩინო წარმომადგენლები. ამ მიღებაზე მასპინძლებმა საგანგებოდ მიიწვიეს აგრეთვე ბრიუსელში მცხოვრები ჩვენი ქართველი თანამემამულეები. ირგვლივ არაჩვეულებრივი საზეიმო და ამაღლებული განწყობილება სუფევს. ყველაფერი ასეთი ღონის ღონისძიებისათვის დამახასიათებელი სარიტუალო ცერემონიის მიხედვით და ეტიკეტის სრული დაცვით მიმდი-

ნარეობს... პირდაპირ ვიტყვი: ამ გრანდიოზულ, 2000-კაციან მიღებაზე, სოლიკო ვირსალაძის მიერ უზალო გემოვნებით შექმნილ ქართულ ეროვნულ ტანსაცმელში მოხდენილად გამოწყობილ ტანწერწეტა, მომხიბლავი ქალიშვილებისა და ახოვანი ვაჟების გამოჩენამ, შეიძლება ითქვას, უჩვეულო ფურორი მოახდინა. ჩვენმა კოლორიტულმა და განუმეორებელმა ქართულმა ჩაცმულობამ მთლიანად დაჩრდილა ხალხმრავალი არისტოკრატის მდიდრული ჩაცმულ-მოკაზმულობა და თვალ-მარგალიტის ბრწყინვალეობა.

მეორე დღეს ბელგიის ერთ-ერთი ცენტრალური გაზეთი „ლე-სუარ“ იუწყებოდა: „გუმინ საღამოს, ქალაქის მუნიციპალიტეტის მიერ საქართველოს ცეკვის ანსამბლის პატივსაცემად გამართულ საგანგებო მიღებაზე განსაკუთრებით გამოირჩეოდნენ ქართველი მოცეკვავეები, რომლებიც თავიანთ, წარმტაც ნაციონალურ კოსტიუმებში გამოწყობილნი, პრინციებისა და პრინცესების მსგავსად ამაყად დააბიჯებდნენ მეჯლისზე მოწვეულ რჩეულ საზოგადოებას შორის“...

ბრიუსელი, 1963 წ.

საშობაო საჩუქარი

1959 წლის მიწურულია. ჩვენ, საქართველოს ხალხური ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლი, ბელგიის დედაქალაქ ბრიუსელში ვმართავთ კონცერტებს. ზამთრის სუსხიანი ამინდია. ქალაქში საახალწლო, საზეიმო განწყობილება სუფევს. ქუჩები და მოედნები ნაირ-ნაირი ფერით ლამაზად არის მორთულ-მოკაზმული.

ჩვეულებრივზე უფრო გაცხოველებული მოძრაობაა. მდიდრულად გაფორმებული მაღაზიების ვიტრინები თვალის მომჭრელად ბრწყინავს. ფერადი ნათურებით გაჩირაღდებული ბრიუსელი უზარმაზარ, მოძრავ ზღაპრულ საახალწლო ნაძვის ხესა ჰგავს.

ქალაქის ცენტრში, საკონცერტო დარბაზ „პალე დე ბოსანის“ სცენაზე ქართველ მთიელთა „ხანჯლოური“ ბობოქრობს. მაყურებელი გაოგნებული შესცქერის, თუ როგორ ფრინავენ სცენაზე შინდისფერჩონიანი, შავნაბდიანი მოცეკვავენი, როგორ ელავენ ჰაერში ბასრი ხანჯლები...

ცეკვა დასასრულს უახლოვდება. უკანასკნელი აკორდისათვის მოქნეული ხანჯალი ანაზღად სხლტება სცენის იატაკიდან და მაყურებლისაკენ მიფრინავს.

შემფოთებულმა თვალი გავაყოლე. პარტერის პირველ რიგში ცისფერთვალეა ქალიშვილს წავაწყდი. იგი აღელვებული დგება სავარძელიდან, შიშნარევი იღიმება და ფერდაკარგული უკან მიბრუნებს ხანჯალს. მის მარჯვენა ფეხზე, მუხლის

ზევით, სისხლი მოჟონავს.

...თეატრის ფოიეში უამრავი ხალხი ირევა. ცისფერთვალეა გოგონას დავეძებ, ჩემდა უნებურად, ხანჯლით რომ შევეხე. ქუჩაში გასასვლელ კართან დგას. შორიდანვე მიცნო. მივუახლოვდი, მივესალმე. თვალეში შემომხედა და გამიღიმა.

– სუზანა, – მეუბნება თავის სახელს. მეც ვეცნობი და შეწუხებული სახით ბოდიშს ვუხდი მომხდარი ინციდენტისთვის.

– ნუ სწუხართ... აი, შეხედეთ, – და მაჩვენებს ფეხს მუხლს ზემოთ, სადაც პატარა ჭრილობა მოუჩანს. – ეს თქვენგან ყველაზე ძვირფასი საშობაო საჩუქარი იქნება ჩემთვის. მე კი თქვენ არასოდეს დამავიწყდებით. და დიდი, ცისფერი თვალეები სიხარულით უბრწყინავს.

მე მას იმ საბედისწერო თუ საბედნიერო ხანჯალს ვაძლევ საჩუქრად, რითაც პატარა ჭრილობა დაუვტოვე სამუდამოდ მოსაგონებლად.

ბრიუსელი, 1960 წ.

დეგუსტატორი

შვეიცარიაში გასტროლების დროს ერთმა ადგილობრივმა მეღვინემ, რომელიც ალტაცე-ბული იყო ქართული ცეკვების ხილვით, საკუთარ ვილა–მაძულში მიგვიწვია სტუმრად. ჯერ თავისი დიდებული კარ–მიდამო და იდეალურად მოვლილი ბაღ–ვენახი შემოგვატარა, შემდეგ კი მარანში მიგვიპატიჟა.

მყუდრო და დაკრიალებულ მარანში ღვინის ნახი, დამატორბელი სურნელი იდგა. მარნის დათვალიერების შემდეგ ჩვენი სიმპათიური მასპინძელი მოზრდილი დარბაზისკენ გაგვიძღვა, რომლის შუაშიც გაშლილ გრძელ, მუხის მასიურ მაგიდაზე, წელში გამოყვანილი, მაღალფეხიანი ჭიქები იყო ჩამწკრივებული.

მასპინძელმა თავაზიანად გვთხოვა, მისი ღვინო გაგვესინჯა, ასე ვთქვათ, დეგუსტაცია ჩაგვეტარებინა. თან დასძინა, რომ ვაზითა და ღვინით განთქმული ქვეყნიდან ჩამოსული სტუმრების მხრიდან მისთვის ეს დიდი პატივი იქნებოდა.

მაგიდასთან პირველი ჩვენი ხელმძღვანელი, ილიკო სუხიშვილი მიიწვიეს.

ბატონმა ილიკომ ბიჭებს გადმოგვხედა.

– რავარიას დამიძახეთ აქა! – გასცა ბრძანება ანსამბლის დირექტორმა.

„რავარია“ ჩვენი ანსამბლის მოცეკვავე-სოლისტი ანზორ ნიკოლაიშვილია. იგი პროფესიით მეღვინე-ტექნოლოგიც არის. ეს ზედმეტი სახელი კი იმის გამო შეგარქვით, ახალ ტანსაცმელს ჩაიცმევდა თუ არა, ყველას აუცილებლად შეეკითხებოდა:

– აბა, შემომხედეთ, რავარიაო?

ილიკო სუხიშვილმა ჩვენს მასპინძელს რავარია წარუდგინა და გააცნო, როგორც ღვინის გამოცდილი სპეციალისტი.

რავარიას თეთრი, გაქათქათებული ხალათი ჩააცკეს, მაგიდასთან მიიპატიჟეს და სადევუსტაციო ჭიქა მიართვეს, რომელშიც ერთ მეოთხედზე ქარვისფერი ღვინო იყო ჩასხმული.

– აბა, არ შემარცხვინო შვილო, ტყუილად ხომ არ ისწავლე ამდენ ხანს სასოფლოშია, – გაამხნევა ბატონმა ილიკომ ჩვენი დეგუსტატორი.

რავარიამ ჯერ ჭიქას დახედა, შემდეგ დარბაზს მიმოავლო თვალი და იქვე, კუთხეში მდგარ გოგონას, რომელსაც ხელში თეთრი თიხის ღოჭი ეკავა, თავისთან უხმო, ჭიქა გაუწოდა და საჩვენებელი თითით ანიშნა, შეავსეო. გოგონამ ჭიქა ნახევრად შეავსო. რავარიამ ღიმილით ანიშნა, კიდევ დაუმატეო.

გოგონას ლოყები ჩამოუწითლდა და თავის შეფს შეხედა... ნახევარლიტრიანი სასმისი პირამდე გაივსო. რავარიამ იმერული დარბაისლობით იქ მყოფთ სათითაოდ გადახედა. ჭიქა მაღლა ასწია, უსიტყვოდ, ბოლომდე გამოსცალა და კმაყოფილმა ულვაშზე დინჯად გადაისვა ხელი.

ყველა, მასპინძლებიცა და სტუმრებიც, მისჩერებოდნენ მოხდენილ ქართველ ვაჟკაცს, აბა, რას იტყვისო. რავარიამ მცირე პაუზის შემდეგ ისევ იმ გოგონას მოუხმო, ჭიქა კვლავ პირამდე გაავსებინა, გაგიმარჯოთ, თქვენ გენაცვალათ რავარიასო... და სულმოუთქმელად გადაიპირქვა ღვინო, სასმისი ფრჩხილზე დაიბერტყა და რიხიანად დააყოლა, – ასე მტერი დაგეცალოთო!

ჩვენი მასპინძელი, პირდაღებული, თვალს არ აშორებდა დეგუსტატორს, იმის იმედით, რომ ახლა მაინც შეუქებდნენ ნახელავს. რავარიამ აჟუჟუნებული თვალეებით ამაყად გადახედა სადევუსტაციო დარბაზს, შემდეგ იქვე მდგარ შოთა ზოფერიას მხარზე ხელი გადახვიდა და...

– მაშ, ერთი პატარა მარავალუი... ჟამიერ... – შოთამ პირველი ხმა მიაგება, ბიჭებმა ბანი დაცხეთ და მარანში დიდებული ქართული სიმღერა აგუგუნდა. შემდეგ ყველამ ერთად ჭიქები ავწიეთ და ამ უჩვეულო დეგუსტაციით გაოგნებულ, მაგრამ მაინც კმაყოფილ მასპინძლებს ჭურ–მარანი დავულოცეთ.

ჟენევა, 1962 წ.

„მრავალჟამიერი“ ლეონარდოს მოედანზე

უკვე მეთოთხმეტედ ეშვება ჩვენ წინ „ლას-სკალას“ მძიმე, ოქროთი მოვარაყებული ფარდა. ფარდის უკან კიდევ დიდხანს ისმის მაყურებელთა ტაშისცემა და აღფრთოვანებული „ბრაჰო“. ყვაილებით გაივსო უზარმაზარი სცენა...

უზომოდ ბედნიერი თეატრიდან გამოვდივართ, შუბლზე ოფლი ჯერაც არ შეგვშრობია. თეატრიდან გამოშლილ მაყურებელთა დიდ ჯგუფს „ლა-სკალას“ წინ მოედანი გაუჭვდავს და ჩვენს გამოჩენას უცდის. გარეთ მეორე კონცერტი გველოდება.

მილანელთა ალყაში უცებ ვექცევით. „გრაციას“, „გრაციას“, „ბრაგო!“ „ბელლა ჯიორჯიანო!“ – გვიღიმიან, გვილოცავენ. „ბრავისიმო!“ „ყოჩად ბიჭებო!“ – გვესმის იტალიურ-ქართული შეძახილი. ეს კი ჩვენი ზურაბ სოტკილავაა, აქ, იტალიაში სასწავლებლად მოვლინებული. ზურაბი ალტაცებულია და მოცეკვავეებს სათითაოდ გულში იხუტებს...

დიდი გაჭირვებით ვაღწევთ თავს ტემპერამენტთან მილანელთა „ტყვეობას“ და იქვე, ლეონარდო და ვინჩის მოედანზე მდებარე კაფე-რესტორნისაკენ მივეშურებით სავანშმოდ.

უკვე გვიანია, მაგრამ კაფე ხალხით არის სავსე, აქ უმთავრესად თეატრიდან გამოსულ მაყურებელს მოუყრია თავი, ფინჯან ყავასთან და ჭიქა ღვინოსთან ერთმანეთს უზიარებენ სპექტაკლით მიღებულ შთაბეჭდილებებს, შესვლისთანავე გვიცნეს, თვალებით, ხელებით გვანიშნებენ, რომ ალტაცებულნი არიან ქართული ცეკვებით... ზოგან ტაშიც კი გაისმა.

მივდივართ რესტორნის კუთხეში მდგარ თავისუფალ მაგიდასთან და მარდი ოფიციანტიც უმაღლეს ჩვენთან ჩნდება. ზურაბ სოტკილავა თავისი იტალიურით გვეხმარება მენიუს არჩევაში. ვუკვეთავთ მსუბუქ ვახშამს და, რა თქმა უნდა, „სპაგეტს მილანურად“.

– რომელ სასმელს მიირთმევთ? – გვეკითხება ოფიციანტი.

ემშაკურად ვუყურებთ ერთმანეთს თვალებში. დღეს ქართული ქორეოგრაფია „ლა-სკალაში“ გამარჯვებას ზეიმობს და თითო ჭიქა იტალიური ღვინო არ გვაწყენდა, – გამოგვაქვს საერთო აზრი.

ორ წუთში სუფრა იმლება. ოფიციანტი სამლიტრიან, მუცელგაბერილ მოწულ ბოთლს ხსნის და ჭიქებს გვივსებს.

– რომელიღაც იტალიელ მაყურებელს რომ არ დავეჭირე, ალბათ მესამე იარუსის ლოფიდან პირდაპირ პარტერში აღმოვჩნდებოდი, – სიცილით გვიყვება

ზურაბი ჭიქას მალლა სწევს და ბედნიერი სახით კიდევ უფრო ბედნიერებს, გვილოცავს მსოფლიოს პირველ სცენაზე ჭემმარიტად ტრიუმფალურ გამარჯვებას.

– შენც მალე გვენახე „ლა სკალას“ სცენაზე გამარჯვებული, ზურაბ!

ჭიქები იცლება. სისხლისფერი „კიანტი“ ძალაში შედის. მეზობელი სუფრიდან მილანელები გვადღეგრძელებენ. ჩვენ მათ თავაზიან მადლობას ვუხდით.

– აბა, ბიჭებო, ერთი პატარაა...

შოთა ხოფერია ჩუმიად იწყებს „ცეღურ მრა-

ვალჟამიერს“, პირველს – ზურაბი, ბანს კი ანზორ ნიკოლაიშვილი, ომარ მხეიძე, თამაზ კიკალიშვილი და ამ სტრიქონების ავტორი ვუუბნებით. სიმღერა ჩვენთან ერთად თანდათან ეშში შედის. მუსიკალური იტალიელები სმენას ამახვილებენ და მალულად ჩვენი მაგიდისკენ იხედებიან. კაფეში სრული სიჩუმე ისადგურებს და უფრო მკვეთრად გაისმის დიდებული ქართული სიმღერა.

მრავალჟამიერ იხარე, ჩვენო სამშობლოვ! შორეული მილანიდან გლოცავენ შენი ერის სრულუფლებიანი წარმომადგენლები!

მოულოდნელად თეთრწინსაფრიანი, ხანში შესული ტანმორჩილი მამაკაცი მოდის ჩვენთან, კაფეს მეპატრონე უნდა იყოს.

– ო, სინორე, მაპატიეთ, მაგრამ კაფეს თავზე სასტუმროა. ახლა თითქმის შუაღამეა და გთხოვთ, ნუ იმღერებთ.

ჩვენ მას ბოდიშს ვუხდით და ვჩუმიდებით. მაგიდასთან კიდევ ერთი იტალიელი მოდის მეზობელი სუფრიდან.

– ბატონებო!.. სიმართლე გითხრათ, თქვენ ისევე შესანიშნავად მღერით, როგორც ცეკვავთ. გაკვირვებული მოგვმართავს, გვადღეგრძელებს და გვთხოვს, კიდევ ვიმღეროთ რაიმე ქართული. კაფეს მეპატრონე უკმაყოფილოდ იჩიჩავს მხრებს და სადღაც მიდის.

– რა ვიმღეროთ, ბიჭებო? – ვეკითხებით ერთმანეთს და უთვალავი ქართული სიმღერიდან ერთიც ვერ აგვირჩევია.

– ზურაბ, წამოიწყე რამე, – ვთხოვთ ზურაბ სოტკილავას და ისიც, მცირე პაუზის შემდეგ იწყებს „სისატურას“. მთელი კაფე ირინდება. დარბაზს ეფინება მომხიბვლელი ქართული მელოდია. ესეც „მესამე კონცერტი“.

კაფეს პატრონი ჩვენთან ბრუნდება. ხელში ორი მოგრძო ბოთლი უჭირავს, მაგიდასთან ჩერდება, ბოთლებს მაგიდაზე ღვამს და მოჯადოებული გვისმენს.

– სინორე!.. ეს ჩემი საკუთარი ხელით დაწერილი საოჯახო ღვინოა, გთხოვთ,

სიამონებით მიირთვათ. თქვენ მართლაც შესანიშნავი ხალხი ხართ. მშვენივრადაც მღერით. ჩვენ გვიყვარს სიმღერები, იმღერეთ, გეთაყვა, რამდენიც გენებოთ, ვფიქრობ, ასეთი ტკბილი მოლხენით არავის შეაწუხებთ.

ქართულ სიმღერას იტალიური ცვლის... მთელი კაფე მღერის, ნამდვილი მეგობრობის საღამოა. ყველაზე მეტად ახლა თვითონ რესტორნის პატრონი მხიარულობს. დიდი ხანია დაავიწყდა, რომ თავს ზემოთ სასტუმროა. გვემუდარება, მუდამ მისი სტუმრები ვიყოთ...

...გვიან ღამით ვემშვიდობებით კაფე-რესტორანს, რომელიც ლეონარდოს მოედანზეა, დიდებულ „ლა სკალას“ გვერდით.

მილანი, 1967 წ.

„უკანასკნელი გამონათება“

პოეტ რეზო სტურუას ხსოვნას

სათაურად გამოტანილი ეს თქმა პოეტ რეზო სტურუას ერთ-ერთი ბოლოდროინდელი ლექსის („ის გამახარებს“) ამონარიდია. იგი სიკვდილამდე ცოტა ხნით ადრე დაიწერა, მაშინ, როდესაც თავისი ლექსების მორიგ კრებულს ამზადებდა გამოსაცემად. ერთგვარი ყოყმანის შემდეგ მაინც არ შეიტანა კრებულში.

ახლა, როდესაც პოეტი აღარ არის ამქვეყნად (ეს კრებული ოჯახმა მისი გარდაცვალების შემდეგ 80 წლისთავთან დაკავშირებით გამოსცა და ეს ლექსიც შეიტანა), ერთგვარად გაცხადდასავით ყოყმანის მიზეზიც: როგორც ჩანს, რაღაცნაირად გრძნობდა სიკვდილის სიანგლოვს და კრებულის უმისოდ გამოცემაც სწორედ ისე ისურვა, როგორც აუცხადდა კიდევაც. მთელს კრებულს, ტრადიციულად, ლაიტმოტივად გასდევს სიცოცხლის სიყვარული და მისით აღტაცება, ხოლო ლექსში „ის გამახარებს“ – სიკვდილ-სიცოცხლის ზღვარის მისტერიოლოგია, ამ მისტერიოლოგიის ნაღველი და სიკვდილთან ქვეშეცნეული გაკერპების მცდელობა. ესაა საკუთარ პანაშვიდზე მოსული ახლობლების მიერ დიდი ხნის უნახაობის ჩუმი, უსიტყვო, ნამალავ-დარცხვენილი სიხარულის (!) „დანახვის“ მოლოდინი და ამით სიკვდილის ძღვევის შესაძლებლობა, თუ განცდა:

„ჩემს პანაშვიდზე ის გამახარებს,
რომ მოხვალთ რიდით, ნაცნობ ფერებით,
შეხვედრის მადლით გახარებულნი
ერთმანეთსაც რომ მოეფერებით“.

* * *

რეზო სტურუას, როგორც პოეტს, ფართო მკითხველი საზოგადოება ნაკლებად იცნობს. მიზეზი, თანაც უმნიშვნელოვანესი, ეპოქალურია. ესაა XXI საუკუნის გარიჟრაჟზე ლექსის ფუნქციონისადმი ტრადიციული ინტერესის გაქრობა, დეგრადირება. კარგად აქვს შენიშნული ეს რ. მიშველაძეს. რ. სტურუას ერთ-ერთი კრებულის

(„ლექსები“, 2018) წინასიტყვაობაში იგი ამ პოეტის ჭეშმარიტი პოეტურობის გამოხატულებად იმას მიიჩნევს, რომ მისი ლექსების ტვიფარია „აზრის სიცხადე და სახეობრივი კონკრეტულობა“, „ჭეშმარიტი დრამატიზმის და ჭეშმარიტი პოეზიის ძიება ჩვენს ყოველდღიურობაში“. ამ პოეზიას კი ღირებულებას ჰმატებს ის გარემოება, რომ, რ. მიშველაძისავე დახასიათებით, „ქართული პოეზიის ულამაზესი ველი უკანასკნელ წლებში საეჭვოდ დაიგვალა და ერთფეროვანი, ერთსახოვანი გახდა“, რომ „ლექსი ლამის დაახრჩო წვრილმანთემიანობამ“, და რომ „უმაქნისმა თვითმარქვია პოეტებმა ჯიუტად განდევნეს პოეზიიდან მისი უპირველესი ნიშანი – აზრის სიცხადე და სახეობრივი კონკრეტულობა“.

პოეზიის და საერთოდ სიტყვიერებისადმი ინტერესის მინავლების შედეგია ლიტერატურის პროფილური ჟურნალ-გაზეთების ტირაჟების შემცირება – რამდენიმე ათასიდან (ათეულ ათასიდანაც კი!) რამდენიმე ათეულამდე შეკვეცა. **ასეთია, სამწუხაროდ, თანამედროვეობის სულისკვეთების – შედეგზე ორიენტირებული პრაგმატიზმის და აგრესიული ეგოცენტრიზმის მძვინვარების, ცოდნის, წიგნიერების, ინტელექტის ინფორმაციითა და ინფორმირებულობით ჩანაცვლების შედეგი.** ეს გარემოებაა პოეზიისადმი ტრადიციული ინტერესის დამცრობის მიზეზი და არა ოდენ წვრილმანთემიანობა, „ერთფეროვნება“, „ერთსახოვნება“.

კარგი ლექსები, პოეტური შედეგები დღესაც იწერება, იქმნება. ამას ადასტურებს ჩვენი ლიტერატურული ცხოვრება, თავისი უამრავი კონკურსებით, ლიტერატურული სახელობითი პრემიებითა და პრემირებულთა მასშტაბურობით... განსაკუთრებით პოეზიის კრებულების ბეჭდვის გამაოგნებელი სიმრავლით. მხატვრული ღირებულების რეგისტრების განსხვავებულობაც ბუნებრივია, რადგან ოდითგანვე ცნობილია, რომ

ნიჭიერი პოეტი მელექსეთა და პოეტობის პრეტენზიების მქონეთა ფონს საჭიროებს, როგორც დიდი გემი – დიდ ბალასტს წარმატებული ზღვაოსნობისათვის. ამასთან, პოეზიის ჭეშმარიტი შემფასებელი მისი უდიდებულესობა დროებაც რჩება. სწორედ დრო, მისი დინება და „დატოვებული ქვიშანი“ გამოკვეთს და განსაზღვრავს რ. სტურუას პოეზიის მნიშვნელობას, ღირებულებასა და ადგილს საუკუნის ქართული პოეზიის ისტორიაში. ეს მომავლის საქმეა და მომავლის გადასაწყვეტი. მანამდე კი (ანუ მის სიცოცხლეში) რ. სტურუას პოეზიის ნიშატი ასეთნაირად დაინახეს და აღიქვეს ქართულ ლიტერატურულ კრიტიკასა და საერთოდ მწერლობაში.

* * *

რ. სტურუა ჭეშმარიტ დრამატიზმს და ჭეშმარიტ პოეზიას ეძებს ჩვენს ყოველდღიურობაში. მის ლექსში ნოველისტურ კონკრეტიკას არ ეწირება მხატვრული სახეობრიობა.

იმ დროს, როცა ლექსი ლამის დაახრჩო წვრილმანეთმანობამ, როცა თვითმარქვია პოეტებმა ჯიუტად განდევნეს პოეზიიდან მისი უპირველესი ნიშანი – აზრის სიცხადე და სახეობრივი კონკრეტულობა, თითო-ორილა მელექსის გამოჩენამ იმედის სხვივით გაავსო ლოდინით დაღლილი ქართველის გული და მათ შორის ერთერთი უპირველესი რეზო სტურუაა.

მისი „სახელი ეულ მთასავით აღიმართა ჩვენ წინ და პირველივე სტრიქონებით დაგვარწმუნა, რომ საერთო არაფერი ჰქონდა ეპიგონთა მოსაწყენ რიგებთან“.

„უკვე შეიძლება ითქვას, რომ რეზო სტურუამ ქართულ პოეზიაში თავისი მონეტა მოჭრა“.

ასე აღიქვა და შეაფასა რ. სტურუა და მისი პოეზია რევანზ მიშველადემ – საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარემ და მწერალმა.

ცნობილი საზოგადო და პოლიტიკური მოღვაწის, ლიტერატურათმცოდნის თემურ ქორიძის დაკვირვებით, „რ. სტურუას ლექსები პოეტის შინაგანი სიმშვიდისა და აუძღვრეველი ბუნების ანარეკლია... ლირიკული მეტყველების ავტორისეული მანერა მკითხველში სრულ ნდობას და თანალობას აღძრავს“.

რ. სტურუას პოეზიაში „მედითაციურ-ფილოსოფიური წიაღსვლები, ნოსტალგიური განწყობილებები და ადამიანურ ურთიერთობათა მიმზიდველი ვარიაციები სადა და ძალდაუტანებელი სტილითაა ამეტყველებული. ამის გამო მკითხველი ავტორისეულ შეგრძნებათა გულწრფელი თანაგამცდელი ხდება“...

„...როგორც მოაზროვნე, ტექნიკური მეცნიერების „მკვიდრია“... ამ რეალობას თავისი კვალი უნდა დაემჩნია მისი, როგორც პოეტის მხატვრულ აზროვნებაზე. ლექსების ციკლი „ნ+1“ ამის მკაფიო მაგალითს წარმოადგენს“. აქ „ერთ-

მანეთის მხარდამხარ წარმოგვიდგება ორი ძველი მეტოქე – ლირიკოსი და ფიზიკოსი, რომლებიც ამჯერად სამუდამოდ ერთიანდებიან ზნეობრივი მრწამსის სიბრტყეზე“.

წინასიტყვაობის გამიზნულობის რამდენიმე წერილი უძღვნა ბათუმელმა პოეტმა ცისანა ანთაძემ (რეზო სტურუას თანაქალაქელმა). მან განსაკუთრებული ყურადღება იმას მიაქცია, რომ რ. სტურუა „ფერისცვალობის ასაკში მობრძანდა ქართული ლექსის ტაძარში“. მისი აზრით, „ამგვარი შეფონების საფუძველი პოეტის მიერ ლიტერატურული პასუხისმგებლობის სიღრმისეულ შეცნობაშია“.

რ. სტურუას პოეზიის გამორჩეულობა, ც. ანთაძის ფიქრით, იმაშია, რომ „დღემდე ვერც ერთმა მოლექსემ ვერ შეძლო მოფერებოდა აჭარას იმგვარი პოეტური აღმაფრენით, როგორც რ. სტურუამ“... „მეგრულის იმგვარი აღქმაც, როგორც რ. სტურუამ შეძლო, დღემდე ვერავინ შეძლო“...

მისი პოეზიის ერთ ნიშნად დანახულია „ლექსით უწყინარი ხასიათის დამცინავი დამოკიდებულება“ – ანუ იუმორი, ასევე ლიტერატურული ალუზიები და რემინისცენციები.

ამას გარდა, ისიც შეუნიშნავთ, რომ მისი ლირიკული გმირი პიროვნებაა, მისი მიზანი პიროვნული სრულყოფისაკენ მისწრაფებაა, რაც განსაკუთრებით ღირებულია ჩვენს დროში, როცა ყველაფერი პიროვნულობის საწინააღმდეგოდ არის მიმართული და ყველაფერი კეთდება მოღვაწეობის ტრადიციული შინაარსის გასაქარწყლებლად; როცა ყოფითი ფილოსოფია იმას ცხადყოფს, რომ პიროვნება, ნიჭი, ღვაწლი (დამსახურება) არაფერია, ხოლო ამის დასტურად საშუალო და უფრო დაბალი უნარების ადამიანებს წამოასკუპებენ ქვეყნის მართვის სათავეებში სწორედ იმის საჩვენებლად, რომ ნიჭი, განათლება, ინტელექტი, წიგნიერება სულაც არ არის საჭირო და „ამბობებული მასის“ (ხოსე ორტეგა ი გასეტი) ნაშიერს თამამად შეიძლება მიენდოს ქვეყნის მართვა, კულტურისა და განათლების სფეროშიც კი.

რ. სტურუა პატივს სცემს ნიჭს, ღვაწლს, ტრადიციულ ღრებულებებს, პიროვნულ ღირსებას. ამიტომაც არის მის პოეზიაში ერთი დიდი ნაკადი მიძღვნილი ლექსები, სადაც პიროვნულობა არის სამსაჯავროზე გამოტანილი. მას მოსწონს, ამაყობს, ეამაყება მოღვაწე, გმირი. მის პოეზიაში არა აქვს ადგილი დროის მიერ წამოტივტივებულ ქალკაცებს, პოსტებზე (თანამდებობებზე) წამოსკუპებულებს...

ცნობილია, რომ ადამიანი თავის სამყაროსა და დროში ცხოვრობს. „მისი“ დრო რომ გადის, „სხვა დრო“ რომ დადგება და ძველს შეენაცვლება, ადამიანი, ჩვეულებრივ, იმ თავის დროში განაგრძობს არსებობას და ცხოვრებას; თავისი დროის გადმოსახედიდან და თავისი დროის ღირებულებებით აფასებს და ზომავს ახალ დროებას, – თითქოს ერთგვარად ემიჯნება თავის (უწინდელ) დროში

დარჩენილი. ეს გამორჩეულად პოეტს ემჩნევა და იმაში იჩენს თავს, რომ თავის ლექსებში ასახავს თავის („უწინდელ“) დროებს და ამით მკითხველსაც აზიარებს ამ მისტერიალობას, რასაც პოეზიის ხიბლს უძახიან. ამგვარი ხიბლის არსებობა არის რ. სტურუას პოეტური სამყაროს ნიშატი, რადგან მის ლექსებში ხვდება ერთმანეთს მისი დროება და თანამედროვეობა, ორი სამყარო, გარდასული და აწმყოფი (თავისი უთავბოლოობით) და ნოსტალგიას აღუძრავს ადამიანს თავისი დროებისადმი გარდასულობის ხიბლით.

თავისი დრო და ამ დროში თავისი თავის შეცნობა, თავისი ადგილი რ. სტურუას წარმომავლობით (ჩამომავლობით) არ რგებია. იგი თავად შექმნა, თავად გამოკვეთა მისი შინაარსი, შექმნა დიდი კირთების ფასად. ამიტომაც უფრო ხილდებოდა თავგამოდებით და ეძვირფასებოდა უსაზღვროდ. ამიტომაც არ აკარებდა უცხოთ სიახლოვეს ამ სამყაროს...

ამიტომაც იყო იგი, როგორც პოეტი, მუდამ ორი დროის ბინადარი: ვირტუალურად წარსულში იმყოფებოდა და ამ სამყოფელიდან ჭვრეტდა თანამედროვეობას და, რაც აღსანიშნავია, ამ თანამედროვეობაში უადრესად გამოკვეთილად თანამედროვედ დარჩენას ლამობდა თავისი ცხოვრების თანადროულობით გაჯერების მცდელობით, – თანამედროვეობისადმი ამყოლობით (გარეგნულობით, – ჩაცმულობით) და თანამედროვეობის ღირებულებების ასაკთან „შეუფერებელი“ მიმდევრობით, მავანის გადასახედიდან მანერულობადაც რომ აღიქმეოდა და ამიტომ ერთგვარი გამაღიზიანებლობითაც კი...

ასეთ იყო რ. სტურუა – არაორდინალური, ზოგისთვის ალბათ მანერული, ასაკთან „გაჯიბრებული“ ქცევით (მიხვრა-მოხვრასაც რომ ეტყვიან), სიჭარმაგე-სიბერისათვის გაკერპებული ზურგ-შექცეულობით, თავისი სიჭაბუკისდროინდელი დროების მეისტორიის როლის დემონსტრაციულად მტვირთველობით თანამედროვეობის წინაშე... ამიტომაც პიროვნულად ისეთივე რთული იყო თავისი ბუნებით, როგორც მისით შექმნილი საკუთარი დროება.

* * *

პოეტობას რ. სტურუა ძალზე დიდხანს „მაღავდა“, თავის თავსაც ვერ უტყდებოდა... ლექსის მოძალეხას ადამიანის პოეტურობისაკენ ბუნებითი მიდრეკით ხსნიდა, როგორც თავად არაერთხელ აღუნიშნავს, როცა ლექსი მოეძალებოდა, ვეღარ უძლებდა და ქალაქზე გადაჰქონდა, ნაცნობ-მეგობრებს გაანდობდა ხოლმე. ეს ამბავი ცოტასთვის იყო ცნობილი. გარეშეების თვალში იგი „უწყინარი“ იყო, სამთო ინჟინერი, თანაც წარმატებული: „გეპეის“ პროექტორი, კათედრის ლიდერი... მის არსებაში პოეზიის მუხტის არსებობას, როგორც ითქვა, მისი ქცევა, მიხვრა-მოხვრა

და სხვა პოეტების ნაწერების თავისებურად (მისებურის გაგებით) ახსნა-განმარტება-ინტერპრეტირების პრეტენზიულობა თუ გასცემდა... სხვაფრივ თანადროულობის მონაბერი არაფერი ყოფილა მისთვის უცხო.

* * *

პოეზიის სამყაროში მისი ფეხის შებიჯების მედასტურება მე მხვდა წილად, როგორც „გეპეის“ ქართული ენისა და ლიტერატურის კათედრის გამგეს.

ერთ დღეს რამდენიმე ლექსი წამაკითხა და აზრი მკითხა. კარგი ლექსები იყო და მოწონება არ დამიძალავს. ამის შემდეგ გამომიტყდა, რომ მისი იყო. ცოტა ხანში სხვა ლექსებიც წამაკითხა, თანაც იმდენი, რომ ერთ კრებულსაც კი შეადგენდა. მე, ცხადია, გამოქვეყნება ვურჩიე. დამეთანხმა და კრებული ჩემი რედაქტორობითა და წინასიტყვაობით გამოსცა კიდევაც. ასე გაიბა ამ სფეროში ჩვენი ურთიერთობა...

პირველმა კრებულმა ავტორისათვის განუზომელი მნიშვნელობა იქონია. სტიმული იმგვარი აღმოჩნდა, რომ წარმოუდგენელი ხელხევაერიელობა გამოიწვია. ყოველ ცისმარე დღეს ახალ ჟურნალ-გაზეთებში ბეჭდვასაც მიჰყო ხელი... პირველ კრებულს სხვებიც მოჰყვა. ათამდე, ერთი მეორეზე უკეთესები...

აუდიტორიასთან ურთიერთობის უმწვავესი მოთხოვნილება ჰქონდა და აქტიურად აწყოდა შეხვედრებს – „პოეზიის საღამოებს“. თავის ლექსებს სხვებსაც აკითხებდა და თვითონაც უკითხავდა. ამ მხრივაც სცდიდა თავს, საკუთარ ხმას. ასეთ შეხვედრებში მეც ხშირად ვმონაწილეობდი, როგორც „გეპეის“ შიგნით (სხვადასხვა ფაკულტეტზე), ისე ჩვენი ქვეყნის რეგიონებში...

* * *

პოეზიაში ერთგვარად ჩქარობდა, ჩქარობდა, რაღაცნაირი ვულკანოიდური მოძალეხა აწერინებდა, არ აძლევდა გასაქანს, აიძულებდა თქმას... ძალიან მოკლე დროში ათამდე პოეტური კრებულის გამოცემა ამის დასტური. ბევრი კარგი ლექსი ცხადყოფს, რა და როგორ ღულდა მის არსებაში. ხუთ წელსაც კი არ მოიცავდა მისი პოეტად მყოფობის დროითი ქრონოტოპი... ათი კრებული (თითოში, როგორც წესი, მინიმუმ 100 ლექსია) დაუჯერებლად ბევრია და მაინც ფაქტია. თანაც 70 წელს კარგა ხანს გადაცილებული კაცი-სათვის, რომელიც თავის 80 წლისთავსაც ვერ მოესწრო. და მაინც, ბევრი მოასწრო და ბევრს მოესწრო... მოესწრო აღიარებას – ყველაზე დიდ ჯილდოს (რაიც ძალზე ძნელი მისაღწევია საქართველოში). საქართველოს მწერალთა კავშირმა აირჩია წევრად, შემდეგ – გამგეობის წევრად, მიანიჭა გალაკტიონის პრემია...

მისი პოეზიის შესახებ თავთავის დროზე წერ-

ილუბი გამოქვეყნებული აქვთ: მწერალთა კავშირის თავმჯდომარეს რეზო მიშველაძეს, ლიტერატორ თეიმურაზ ქორიძეს, პოეტ ცისანა ანთაძეს, მწერალთა კავშირის თავმჯდომარის მოადგილეს სოსო სიგუას, რამდენიმე წერილი სხვადასხვა დროს გამოვაქვეყნე (ზოგიერთი შევიტანე ჩემს წიგნში – „ისევ ცოცხლობენ ქართულ ოცნებით მესხეთის მთებზე დიდი ტაძრები“).

და მაინც, ერთი გაელვება აღმოჩნდა პოეზიაში მისი ყოფნა. თურმე ასეთი ეფემერულობაც სჩვევია პოეზიას და პოეტობას, რაიც თქმის რაგვარობით იზომება და არა ოდენ სათქმელის დროის დინებაში განფენა-განფენილობით...

წავიდა რ. სტურუა და დატოვა ლექსები... ამ ლექსებს უკვე გამოუჩნდა შემფასებელ-დამფასებელი. მომავალშიც ასე იქნება, რადგან მარადიულობაა პოეზია, მარადიული ფასეულობაა, მართალია, დროებათა გადასახედიდან განსხვავებულად დანახული... და მაინც, მარადიული მესიტყვე ავტორის დროისა და მესიტყვე ამ დროის სულისკვეთებისა.

* * *

თითქმის ერთ წელი გავიდა რ. სტურუას გარდაცვალებიდან – კოვიდმა შეიწირა. ეს 2020 წლის მიწურულს მოხდა. შეწყდა მისი ამქვეყნიური არსებობა, ლტოლვა-მისწრაფებები, მცდელობები... მისი ბუნების შესატყვისნი – არცთუ მარტივნი და უბრალონი... დარჩა მისი ლექსები და თავად იგი – გარდასახული თავის ლექსებში და ლექსებად თქმული, ვითარცა მათი ავტორი.

რ. სტურუას გახსენება მინდა დავასრულო ამონარიდებით ჩემი იმ წერილებიდან, რომლებიც დავურთე მის ბოლოდროინდელ ორ კრებულს – „ლექსები“ (2018) და „გალმა სოფელში ასკილი ყვავის“ (2021), რომელიც მისი გარდაცვალების შემდეგ გამოსცა მისმა ოჯახმა.

* * *

პოეტის ცხოვრებაში რჩეული ლექსების ცალკე კრებულში თავმოყრა და გამოცემა ღირსსახსოვარი მოვლენაა, პოეტური ხედვის, განცდის, გზების კონცეპტუალობის დემონსტრირება, იმის გაცნობიერება, რა არის და რით არის გამორჩეული პოეტის სათქმელი.

ამ თვალსაზრისით რჩეული ლექსების კრებულის გამოცემა შედეგებისაგან შედეგების გამორჩევას ნიშნავს, რაიც საკუთარ ქმნილებებში პირობითად მჯობნის მჯობის გამოვლენას ემყარება. ამგვარი გამორჩევა კი, ცხადია, უპირველესად, ამ ქმნილებათა სიმრავლე-სიუხვეს ემყარება. რეზო სტურუას პოეზია თქმულის ბრწყინვალე დემონსტრირებაა. მისი პოეტური სამყარო არა მხოლოდ პოეტური ვიზიონებით, განცდებით არის გამორჩეული, არამედ რაოდენობრიობითაც. ამ პოეტურ სამყაროში უჩვეულოდ და

გასაოცრად თანახმიანობენ ქართული ყოფიერების ტრადიციული ღირებულებითი ორიენტირები და გულგრილი პრაგმატიზმით გამიშვლებული თანამედროვეობა. ამის გამო ეს პოეტური სამყარო უაღრესად ტრადიციულიც არის და გასაოცრად თანამედროვეც. ეს კი იმაში გამოიხატება, რომ პოეტური თქმა უკიდურესად სადაა, თვითმიზნურ ორნამენტულობას მოკლებული, ლამის პუბლიცისტურობის თარგზეა გაწყობილი, ხოლო თემატიკით და პრობლემატიკით უაღრესად ტრადიციული და ქართული კლასიკური პოეზიის მიმდევარი.

ქართული კლასიკური პოეზიის თემებთან, მოტივებთან სიანხლოვე იმ პოეტურ ალუზიებშიც იკითხება, რითაც ასე გამორჩეულია რ. სტურუას პოეზია. ალუზიები აქ პოეტური სათქმელის ქართული პოეზიის გრანდების თანახმიანობითა და თანაგანცდით გადმოცემაში იკითხება, ხოლო ამგვარი თანახმიანობა-თანაგანცდა იმდენად საგრძნობია, რომ ამ გრანდების რ. სტურუას ლირიკულ პერსონაჟებად გარდასახვის შთაბეჭდილებაც კი იქმნება, რადგან რ. სტურუას ბევრ ლექსში ჩვენი თანამედროვეობა აკაკის, ვაჟას, გალაკტიონის, პაოლო იაშვილის თვალთ არის დანახული და განცდილი და ქართული ეროვნული სულის სინატიფე და ზნეობრიობა ამგვარად არის დაპირისპირებული თანამედროვეობის უსულგულობასა და ეროვნულისადმი გულგრილობასთან. ამაში იკითხება რ. სტურუას პოეზიის დიდი შინაარსი და ამით არის აღბეჭდილი მისი პოეტურობის ტვიფარი.

რ. სტურუას გამოჩენა პოეზიის პარნასზე ტრადიციული გაგებით დავიანებით შედგა, შედგა მაშინ, როდესაც ქართველ საზოგადოებაში იგი უკვე ცნობილი იყო, როგორც მეცნიერი, სამთო საქმის დარგის დიდი პროფესიონალი, დარგობრივი სამეცნიერო აკადემიების წევრი, უმაღლესი განათლების ორგანიზატორი, პროფესორი. მისი პირველი ლექსების გამოჩენა, ამდენად, ერთგვარად, მოულოდნელიც კი იყო, თუმცა იმთავითვე ისიც გაცხადდა, რომ ზეგარდმო ნიჭი მის არსებაში იმთავითურად გზნებარებად და მხოლოდ თქმის დროს ელოდა, თავიც სწორედ მაშინ გააცხადა, როდესაც საამისო დრო დაუდგა.

დროის თვალსაზრისით რ. სტურუას პოეზია ხანგრძლივობით არ გამოირჩევა – სულ რამდენიმე წელს ითვლის, თუმცა პოეტური ქმნადობის ინტენსიურობითა და ბგერადობით აშკარად განსაკვიფრებელია. მან მოკლე დროში ათამდე პოეტური კრებული გამოაქვეყნა, არაერთხელ წარდგა მკითხველის წინაშე ჩვენი სამწერლობო ჟურნალ-გაზეთებიდან, სპეციალურად მისი პოეზიისადმი მიძღვნილი სატელევიზიო გადაცემების მეშვეობით, მოეწყო მისი პოეზიის საღამოები არა მარტო თბილისში, არამედ ბათუმში, ჭიათურაში... პოეზიის მოყვარულთა დიდი მოწონება დაიმსახურა და აღიარება ჰპოვა. მისი პოეზიის სადღესო

ჟღერადობას, აქტუალურობას, თანამედროვეობის პრობლემატიკასთან რეზონანსულობის მაუწყებელი იყო საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის თეატრალური სტუდიის „მოდინახეს“ მიერ დადგმული სპექტაკლი რ. სტურუას ლექსების მოტივზე.

რეზო სტურუა დღეს არა მხოლოდ კარგად ცნობილი პოეტია, არამედ ის ხელოვანია, რომელსაც მისი ნიჭის დამფასებელი, მისი პოეზიის ტრფიალი აუდიტორია ჰყავს და რომელიც დიდი ინტერესით ადევნებს თვალს მის მოღვაწეობას, მისი პოეტური ქნარის ჟღერას და დღენიადაგ ეზიარება ახალ-ახალ ლექსებს, როგორც მისი ფიქრისა და განსჯის პულსაციას.

პოეზიის რჩეულის გამოცემა საერთოდ პოეტის შემოქმედებითი ასპარეზის გაზრდა-გაფართოების ფაქტიც არის და მისი ლექსების ხმიანობის ახალი მერიდიანების გაჩენის მაუწყებელიც. ამგვარ ასპარეზს რ. სტურუას პოეზია უთუოდ მოიცავს.

რ. სტურუას პოეზია გამორჩეულად თანამედროვეა. მის ლექსებში თანამედროვეობის სულისკვეთება ხმიანობს, თუმცა ეს ხმიანობა ჩვენი ისტორიის განცდითა და მისდამი ანგარიშგაწევით არის გაშინაარსიანებული. ეს ისტორიულობა წარმოადგენს მისი მოქალაქეობრივი პოზიციის მძლავრ საყრდენს და გამოკვეთს აწმყოსა და მომავლის წინაშე ზნეობრივ-ეთიკურ მიმართებას. ამას ცხადყოფს მის პოეზიაში დიდ თემატურ რკალად ჩამოქნილი ლექსები, რომლებშიც ღრმა ფიქრისა და ზნეობრივი სრულყოფის მიღწევის გზის ძიებაა უფალთან მიახლოების მცდელობის ფორმით. ამ თემის აქტუალურობის მაჩვენებელია ის ფაქტი, რომ რ. სტურუამ სულ ახლახან გამოსცა შესანიშნავი პოეტური კრებული, რომელიც სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, უწმინდესისა და უნეტარესის ილია მეორის აღსაყდრების 40 წლისთავს მიეძღვნა და რომელიც ექვს ათეულ ლექსს შეიცავს.

რ. სტურუას პოეზიას ტრადიციულობას ანიჭებს ისეთი დიდი თემა, როგორიცაა პატრიოტიზმი – საკუთარი ქვეყნის სიყვარული. ეს სიყვარული საქართველოს კუთხეების ღრმა ცოდნით საზრდოობს. ამ თემატიკის ლექსებში გასაოცარი სიზუსტით და სიღრმით არის წარმოჩენილი ყოველი კუთხის განუმეორებლობა, ხიბლიანობა და რაც მთავარია, ამ ყველაფრით გულწრფელი აღტაცება და სიამაყე. ეს განსაკუთრებით საგრძობია რ. სტურუას მშობლიური ქალაქისადმი – ბათუმისადმი მიძღვნილ ლექსებში, თუმცა არანაკლებ თვალსაჩინოა გურიის, სამეგრელოს, კახეთის, საქართველოს მთიანეთისადმი მიძღვნილ ლექსებშიც.

ერთ დიდი რკალს რ. სტურუას პოეზიაში ქმნის ტრადიციული თემატიკის – სატრფიალო-სამიჯნურო ლექსები. მათში გამორჩეულად ღიად არის წარმოდგენილი კლასიკური ქართული პოეზიის მოტივების ერთგულება, რაც იმაში გამოიხატება,

რომ ამ რიგის ლექსებისთვის უცხოა სკაბრეზულობა, შიშველი ეროტიკა, აშკარა უხამსობა. სიყვარულის უსათუთესი გრძნობა სისუფთავით, სიწმინდით იქცევის ყურადღებას და აშკარაა ზნეობრიობის პათოსი, სიყვარულის განცდის მამაკაცური ძალმოსილება და მისი გამოვლენის ევეფემიზმების სიმაღლე.

რ. სტურუა პოეზიაში თვალშისაცემია ლექსების სიუხვე. ამგვარი ლექსების ლირიკული ადრესატები არიან ახლობლები, მეგობრები, საერთოდ, ის ადამიანები, რომლებმაც საკუთარი ცხოვრება-მოღვაწეობით ნათელი კვალი დატოვეს ამ ქვეყანაზე. ეს ლექსები, მიძღვნილი ხასიათის მიუხედავად, მოკლებულია ლირიკული პერსონაჟების თვითმიზნურ ხოტბა-დიდებას და „დამსახურებათა“ ჰიპერბოლიზებას. პოეტურ შთამბეჭდაობას კონკრეტული, პიროვნების ნაღვაწში უმთავრესის დანახვის უნარი და ლირიკისათვის დამახასიათებელ განცდათა ენაზე გადატანილი ასოციაციები განსაზღვრავს. ეს რ. სტურუას პოეტური ოსტატობის ხერხია და ამ გზით იგი ყოველთვის აღწევს მთავარს – პიროვნულში, როგორც კონკრეტულში, საერთოს, საზოგადოებრივის გამოვლენას და ამით მკითხველში მიზნობრივი თანაგანცდის გაჩენას. ამას ცხადყოფს რ. სტურუას ისეთი ლექსები, როგორებიცაა: „იქ, დარი-ალის ვიწრო კარებთან“, „ივერი ფრანგიშვილის მოგონების სადღეგრძელო“, „გამოთხოვება მამასთან“, „გოჩა ჩოგოვაძეს“, „ჩემს მასწავლებელს“, „რობერტ სტურუას 75 წლის იუბილეზე“, „ალეკო ჟვანიას“, „ბათუმის ბაქანზე (თამაზ უსტიაშვილის ხსოვნას)“, „მალვა ნუცუბიძის ხსოვნას“ და ბევრი სხვა.

პოეტებს, საზოგადოდ, სჩვევიათ პოეზიის არსსა და დანიშნულებაზე ფიქრი და ნაფიქრის ლირიკული აღსარების ფორმით გაზიარება მკითხველისათვის. ამგვარ ტენდენციაში უთუოდ პოეტის მიერ თავისი თავისა და პოეზიის ქვეყანაში საკუთარი ადგილის რკვევა-ძიების ლირიკული ინტერპრეტირების მცდელობებიც ირეკლება. ამას ის გარემოებაც ცხადყოფს, რომ პოეზიის არსისა და დანიშნულების თემატიკის ლექსებში, როგორც წესი, აშკარაა ქართული პოეტური სამყაროს ღრმა ცოდნაზე დამყარებული ლირიკული „დამოწმებები“ გალაკტიონის, ტიციანის, ტერენტი გრანელის და სხვათა დიდი სახელებისა.

თვალშისაცემია ასევე აღნიშნული თემატიკის ლექსების სიუხვე. მაგალითისთვის ასეთი ლექსების დასახელებაც იკმარებს, როგორებიცაა: „მკითხველს“, „გამოფხიზლება“, „აფროდიტესთან“, „ექსპრომტი გალაკტიონს“, „ნასაკირალთან“, „ხელოვანს“, „პაექრობა“ და ბევრი სხვა.

გამორჩეულად თავისებურია რ. სტურუას მხატვრული მეტყველება-იდეოსტილი. ეს იდეოსტილი ინდივიდუალურობის ტვიფრით არის აღბეჭდილი, ტროპული მეტყველების ელემენტებით არის

გაჯერებული. გაცეხასაც კი იწვევს უჩვეულო შედარებები, გამლილი, ზმნური, ეპითეტური მეტაფორები.

რეზო სტურუას პოეზია მკითხველისკენ უშუალოდ იკაფავს გზას, რადგან მის ლექსებში თითოეული თავისი ფიქრის, განცდის არსებობას ხედავს და მათზე პასუხებს პოულობს. რაც ყველაზე მთავარია, ამ პოეზიას გამორჩეულობით მოსავს ჩვენი თანამედროვეობა, დრო, როდესაც საბოლოოდ ჩაბარდა წარსულს რომანტიკული პატრიოტიზმის ეპოქა და გლობალიზმის პრაგმატიზმმა შეაცდუნა ქართველი კაცის ცნობიერება, როდესაც გაუფასურდა ტრადიციული კულტურული ღირებულებები და ქართული მენტალობისთვის უცხო და მიუღებელი ფასეულობების დამკვიდრების დრო დადგა. ფასეულობათა გადაფასების ამ უთავბოლოობაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა ჭეშმარიტ კულტურულ ღირებულებებზე დაფუძნებულმა პოეზიამ, რომლის ერთი თავისთავადი და გამორჩეული გამოხატულებაა რეზო სტურუას პოეტური სამყარო. სწორედ ამით არის განსაზღვრული რეზო სტურუას პოეზიის საეროვნო ღირებულება.

* * *

ეს კრებული ქართველად მყოფობის უაღრესად თავისთავადი პოეტური ერთ წარმოჩენას წარმოადგენს. თითოეული ლექსი, სტრიქონი, თქმა ეროვნული სულის თავჩენაა, ტკივილამდე ქართულია, ერთი მხრივ, კარგად ნაცნობის ამოთქმა, მეორე მხრივ კი, ამ კარგად ნაცნობის მოულოდნელი რაკურსით წარმოჩენა, მისი მანამდე უცნობი რეგისტრების აუღერება. ამგვარად ექმნება მკითხველს იმის განცდა, რომ პოეტი, ვითარცა მისანი, მაგი მის ნაფიქრს, განცდილს გადმოსცემს. ჭეშმარიტი პოეზიის ნიშანიც ხომ ეს არის.

ამ პოეტური კრებულის ავტორი რეზო სტურუა კარგად ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის პრესტიჟული პრემიის – დიდი გალაკტიონის პრემიის ლაურეატი. მან გასაოცრად მოკლე ხანში ათზე მეტი პოეტური კრებული გამოაქვეყნა და ფართო მკითხველი საზოგადოების ყურადღება მიიპყრო. განსაკუთრებით დიდი ინტერესი გამოიწვია სულ ახლახან გამოცემულმა მისი რჩეული ლექსების სოლიდურმა კრებულმა, რომლის წარდგენა პოეზიის მოყვარულთათვის, დედაქალაქის გარდა, საქართველოს რეგიონებშიც (გურჯაანსა და სხვაგან) ჩატარდა და დიდი გამოხმაურება ჰპოვა.

წინამდებარე კრებული თავისებური პასუხია პოეტისა იმ აღიარებაზე, რაიც საქართველოს მწერალთა შემოქმედებითი კავშირის მორიგ ყრილობაზე რეზო სტურუას ამ კავშირის გამგეობის

წევრად არჩევას მოჰყვა.

დღეს საყოველთაოდ არის ცნობილი, რომ რეზო სტურუას პოეზია მოკლებულია თვითმიზნობრიობას, სალონურობას და საკუთარი ნიჭიერებით ტკბობის მაცთუნებელ ქვეტექსტურობას. მკითხველი თავადვე დარწმუნდება, რომ უაღრესად ტრადიციულია და ამავდროულად გასაოცრად თანამედროვე მისი პოეტური თქმა. იგი ამაყად და შეუპოვრად დგას ქართული სულის, ქართველად მყოფობის სადარაჯოზე. უაღრესად შეჭირვებულ და სულიერად გაღარბებულ ჩვენს თანამედროვეობაში დიდ გაფრთხილებად გაისმის ჩვენი ეროვნული კულტურული ცნობიერების და მისი ღირებულებითი ორიენტირების სილამაზის, ხიბლის წარმოჩენისა და შენარჩუნების მოწოდება. ამას საუკეთესოდ ცხადყოფს რეზო სტურუას პოეტური განცდისა თუ აღქმის თემატურ-პრობლემური არეალიც და თქმის გასაოცარი რეგისტრებიც. მათი თავჩენის ერთი ნიშანი ისიც არის, რომ კონკრეტულ ლექსში შექმნილი მხატვრული სურათ-ხატი მისი მხატვრული სამყაროს თავისთავადი არსებობის ფიქსირების მიზანს კი არ შეიცავს მხოლოდ, არამედ მკითხველის თანამონაწილედ ქცევასაც. ეს მხატვრული ქვეყანა მკითხველს თან დაჰყვება და მისივე ინტელექტუალური სამყაროს ნაწილად იქცევა.

სამშობლოს სიყვარული, უფლის გზაზე დგომის აუცილებლობის შეგრძნება, საქართველოსა და მისი კუთხეების განუმეორებლობის დანახვა და მისით გულწრფელი აღტაცება, ადამიანის ამქვეყნიური არსებობის დიდ შინაარსად ზნეობრივი სრულყოფილების, ყოფით-უტილიტარულზე ამაღლების დემონსტრირება – აი, რეზო სტურუას პოეზიის ღირსების, მისი ლექსების აქტუალობის ღირებულებითი ელემენტები, რომელთა ქართული კლასიკური პოეზიის ტრადიციებთან განუყოფლობას ლიტერატურული, მხატვრული ალუზიების სიუხვეც ცხადყოფს, სადაც თავისებურად გააზრებულია დიდი ქართველი მამულიშვილების, ისტორიული პიროვნებებისა თუ პოეტების სახელები და ნაღვაწი.

დაბოლოს: რეზო სტურუას პოეზიას თავისებურ ხიბლს, სიმსუბუქე-სინატიფეს სძენს ავტორის ნახვეწი და ქვეტექსტური იუმორი, რაიც დიდ ნიჭიერებასთან ერთად ყოფითსა და უტილიტარულზე ამაღლების, მისგან გათავისუფლების უნარსაც ადასტურებს. ეს ყველაფერი რეზო სტურუას წინამდებარე პოეტურ კრებულშიც უხვად არის წარმოდგენილი, რაშიც უთუოდ დარწმუნდება თავად მკითხველი, რომელსაც ჭეშმარიტ პოეზიასთან საინტერესო შეხვედრა მოეწივს.

ჩემი სხეული

როგორც კახელი გლეხთან

რქაწითელით
გადავსებულ
საწინახელში
გაგყავს ხნული,
სულში სითბოდ
მზე გიდგას და
გულში – სტუმრის
სიყვარული.
ამიტომაც,
მაგ ღვთით ნაჟურს
სხვა ხიბლი და
სხვა მაღლი აქვს,
სული ჩემი,
წაწყმედილი
სამკურნალოდ
ღმერთთან მიაქვს.

ის გამახარებს

ჩემს პანაშვიდზე
ის გამახარებს,
რომ მოხვალთ რიდით
ნაცნობ ფერებით,
შეხვედრის მაღლით
გახარებულნი,
ერთმანეთსაც რომ
მოეფერებით.
ეს მოფერება –
სიყვარულისა
და ერთგულების
თბილი ნათება,
იმ ბოლო გზაზე
იქნება ჩემთვის
უკანასკნელი
გამონათება.

დილა გონიოს ციხესთან

ალიონის მზის
სხივების შუქზე
ამოიშხვართა
ტალღის ტოტიდან,
და დალაღები,
ოქროს მძივებით,
გადააფინა
ზღვას აფროდიტამ.
გაშეშებული
ამ საოცრებით,
თითქოს, წაგვერთვა
აზრი – გონიო,
როგორც ბებერი
მეტოქეები,
ვიდექი მე და
იღვა გონიო.

ფრთხილად ქართველო

ბერბიჭაშვილის
ნასროლმა ტყვიამ
ცოდვით იარა
მწუხრის ჟამამდე,
მამულიშვილთა
სისხლით მორწყო გზა
წინაშეურიდან
ჯიხასკარამდე.
დღესავით მახსოვს
იმ წყეულ დილას,
მტკვრის პირას ეშმა
როგორ დავლანდე...
ფრთხილად, ქართველო,
ისევ ზუზუნებს
ტყვია იმ გზაზე –
ჯიხასკარამდე!!!

გამოყოლილი

„შენმა სურვილმა
დამლია“...
სუფრიდან გამყვა
საგზადაა,
იმ სიყვარულის
ამბავი
ამეკვიატა
დარდადა.

გზაც მელეოდა
ხელში და...
მთვარის შუქს ვერცხლი
ეყარა...
როგორ მინდოდა
იმ საწყალს,
იმ სიყვარულით
ეხარა...

პოეტური ღუეტი –
ბარათები ლექსებად

ციკლიდან: „ფშაური ფსალმუნები“...
(ვაჟა-ფშაველასა და კეკეს იღუმალი
სიყვარულის ისტორია)

ბარათი 1

ჩქამი...

მთებზე წვიმის ღრუბლებია შავი,
გულში შენი სიყვარული ფეთქავს...
აპრილის თქემს ელოდება ფშავი
და ჩაიცმევს ყვავილების ბევთარს...
ჩამოგლეჯავს ჩარგლის ჩახმახს ჩქამი,
არაგვსზედა ამომსტარი მურწის...
და ფოთლებზე დაკიდული ნამით
უმძიმდებათ ყაყაჩოებს ყუნწი...
მთებზე წვიმის ღრუბლებია შავი,
გულში შენი სიყვარული ფეთქავს...
კეკემ ტრფობის შეისწორა შალი,
მონატრებამ ცრემლად ამოხეთქა...

ბარათი 2

ააშრიალებს ქარი შავ უღრანს,
ბოლოს არაგვის პირას გატყვერება...
ლუკა „ბერდენკით“ მთვარეს შაულრენს
და ხატავს კეკეს ლექსში ნატვრებად...
გადაუქროლებს ჩარგალს ვარსკვლავი,
ფშაველას თვალში ცრემლად მბრწყინავი
და რა იცოდა, რომ გულსაკლავი,
თურმე ღროება კიდევ წინ არი...

ბარათი 3

ქარია... ფოთლებს მონიკავს,
მაგრამ საღრუბლეთს არა ჰგვის...
ფშაური ლექსის მოჰიკანს,
ძარღვებში მიჩქეფს არაგვი...
როგორ ძალიან მიყვარხარ,
არაგვს ათასჯერ ვუთხარი...
კეკეე... გულს ამომიხაკლა
აღმოდებული ბუხარი...

ბარათი 4

გულში რა ალი დამინთე,
რომ ველარ აქრობს არაგვი...
გუშინ ვუმღერე ა... იმ მთებს,
ამ სიყვარულის არაკი...
შუალამისას ჩარგალში,
ჯარმა იდინა რითმებად...
გულს ვერ ჩაკეტავ... ჩარგავ შინ...
გამორბის, შენთან მითბება...
დედოპურს შენი სურნელი,
დასდევს, ვით ნისლი მთებისა...
სიზმარ-ცხადშია სულ გელი,
ქალაუ მონატრებისა...
ერთადამც მოგვალოცინა
ჯვარ-ხატი მონასტრებისა...

ბარათი 5

წვიმებმა ჩარგალი ჩარეცხა,
არაგვზე ლოდების ჩანს კალო...
შინაურ საქმეში ჩამრევს ცა...
კვლავ გნატრობ ეკუნა ვარსკვლავო...
სიზმარში სიზიფის ლოდივით
დამყვება წარსულის ცოდვა და
კეკეო მოგელი... მო დილით,
ცრემლები ლაწვებზე ცოცავდა...
ბუხარში სველ ფიჩხის შიშინი,
მთავრდება ცეცხლით და ტკაცანით...
შემოდის დილა სულ შიშველი,
სიცოცხლის წუთები რაც არი...

ბარათი 6

შენ გძინავს... ნისლია არაგვზე,
მაგ მკერდის რძის სურნელს ვიხსენებ...
მადაროსკარში ვარ... არაყზე...
თვალს სწყდება დარდების სისველე...
ჯიხვის ყანწს ჩამოვცლი ჩარგლურად,
ცერა თითს წვეთი არ შერჩება...
შენს გვერდით ყოფნა ცამ მარგუნა,
მაღალი მთები მყავს ელჩებად...
მიყვარხარ... გულს ჯავრი ჯახნრობს,
გარს გვაკრავს მტერი და ახვრობა...
და აბამს ლუკას ცხენს ადვირით,
უხდება ქალს ამილახვრობა...

ბარათი 7

მეც სულ შენს გვერდით ვიარე,
დღე მზიანს, ღამე მთვარიანს...
და გიშუშებდი იარებს,
გული ამ ტრფობით მთვრალია...
მოჭქუნს და მოჭქუნს არაგვი,
ფხასა ფხანს ღორღი ლოდისა...
თენდება ნისლის ფარა კი
დარდებად გულზე მოდისა...
რასა იქმს ჩემი კეკეი...
როდის ვიხილო... როდისა...

ჯან ზვანთაიანი

ბარათი 8

ქართული ჭიდაობა ფშაველასი...

„ცრემლები მადრჩობს, აღარას ვამბობ
კარგის დალუპვა რად გვენატრება...“
ვაჟა-ფშაველა

ბარათი 1

მონატრებით ტანჯვა...

ბედი დაგყვა სააკაძის –
არ გაფასებს მეფე ჯერაც...
მხარზე ანგელოზი გაზის
და მაცხოვრის ნათლის გჯერა...
ღვთისმშობელო დედა ღვთისავ,
დამაფარე შენი კალთა...
ამარიდე მტრების ისარს
და შეხედვას ბოროტ თვალთა...
ბედი დაგყვა მოურავის,
შადიმანნი შურით გშენენ...
შემეხება ო... ნურავინ!
გამო ბიჭო!!!... გამო!... შენ... ე...

მდინარის ქაფს შეერევა ვერცხლი,
მზის სხივი რომ აირეკლავს კალმასს...
მთის კალთები ცრემლით ჩამორეცხა,
მონატრებით გულდამწვარმა ქალმა...
აქაც ვისმენ შენს ბუბუნა ღიღინს,
ამ ჯავრების მოისმინე აჯა...
შენი ნახვა მთელ სამყაროდ მიღირს,
რა ტკბილია მონატრებით ტანჯვა..

ბარათი 9

არაგვი და ღუშეთი,
ღუშეთი და არაგვი...
აქ მაქვს ეხლა კუშტეთი
და ორი დღის მარაგი...
ეხლა შენი ხატება,
ნუგეშია ამ დღეთა...
ლოცვა მიემატება
გელათს – მაგ შენ ბაგეთა...
მე სულ შენთან ვიყავი,
წარსულშიც და აწმყოშიც...
გახსოვს არაგვის რიყე
და კაძეჩის მაწონი...

ბარათი 2

იცი უშენოდ ვერ ვძლებდი,
დარდების მომხსენ მე ლოდი...
შენც ჩემს სიყვარულს ეძებდი,
მეც შენს სიყვარულს ველოდი...
მთვარე მთას ჩუმად ჩაკრულა,
ჩარგალში გამოიდარა...
ისევ მოღელავს ჩარგლურა,
გინდ მთაში იყოს, გინდ ბარად...
გულში დარდების სიუხვე,
კლდეებს გავივლი სალსაო...
ვერ შეაშინებს ჭიუხი
ამილახვრების ქალსაო...

ბარათი 10

ჰაი, დარდისავ დარდისავ...
შენ მენატრები ეკავ და...
შენთანამც ყოფნა მადირსა,
გული ნატვრისას რეკავდა...
ჭიუხს მივყვები... მყინვარწვერს
ვუშხერ ნისლეტში გარბისა...
ჩემს მკლავზე როდის მიგაწვენ...
ჰაი დარდისა... დარდისა...

ბარათი 3

მსურს მუდამ გვერდით გხედავდე,
მთას მისწვდა მთვარის ნამგალი...
მალლა ღრუბლები ღელავდეს,
ერთად გველოდეს ჩარგალი...
მეტყვი: „ჩემი ხარ ქალაო“...
შენც ჩემთვის გაჩნდი სწორედ...
ეს ერთგულებაც კმარაო,
ამ ტრფობის საპირწონედ...

ბარათი 4

სიზმრად შენთან ვარ – აი ხსნა...
გავყევით ღრუბლის იალქნებს...
ყინვა ბორკილებს აიხსნის,
არავს ამოხეთქს ია ქვებს...
მსურს ცხადში გნახო მე აქვე...
რავი... ქარმა თქვა, კიო და
იქნებ გამოვყევი ნიავექარს...
უთქმელი ლექსი მტკიოდა,
რადგან შენ შორს ხარ, მე აქ ვარ...
სისხამი დილის ექვსია,
დედოპურს ვაკრავ თონეში...
ახალგამომცხვარ ლექსივით
მოგართმევ... მეტყვი: „მოველ შინ“...
რითმები დამდევს შველებად...
თუმც დარდი არ მაქვს მტრებისა...
ვაიმე, რა მეშველება,
მიყვარხარ მონატრებისავ...

ბარათი 5

ჩუმი ხმაური
ნეტავ მენახე ბავშვი,
შენი თვალების ჟინით...
გავჯიბრებოდი მაშინ,
ცაში ღრუბელთა ჯირითს...
ერთმანეთისთვის ამ ორს
დაგვდევნებოდა რითმი
და სიყვარულის ამბორს,
იმ წარსულიდან გითვლი...
ჩვენს ნახვას ნასათუთებს,
შენც ისე ნატრობ ვით მე
და შეხვედრამდე წუთებს
ჩუმი ხმაურით ვითმენ...

ბარათი 6

მზის სხივს ვერ მივსწვდი მთაში ვერ,
ვეძებე კვესი-აბელი...
დაგინახე და მაშინვე
მივხვდი...მ ოვიდა... ა... ბელი...
შენზე დარდებმა იელვა,
მიყვარხარ ტკბილო ო... დიახ...
წინ დამიფინე იები,
როგორც ხალიჩა-ნოხია...
ფხოვს გული ისე მიება,
ვით კოლხას დიაოხია...
ძლიერ მიყვარდი ოდიოვე,
ტრფობაშიც შენ დამაჯერე...
ქვეყნად რომ ასჯერ მოვიდე,
შენ მეყვარები ასჯერვე...

ბარათი 7

მთები ნისლს გამორიყავენ,
მთვარემ გზა უნდა უჩვენოს...
მე სულ შენს გვერდით ვიყავი,
არც შენ ყოფილხარ უჩემოდ...
ყოველწამს დაგდევი ფიქრებში,
როგორც მზის სხივთა აჩრდილებს
მე შეგიყვარე ქრისტეში
და ისე აღმოგაჩინე...

ბარათი 8

შენ და სააკაძე...

ჩემო ვაჟა განზრახვაში
ნუვინ განმსჯის ცოტა მკაცრად –
საკაძის მეტროლ რაზმში,
მსურს მიმილო ჯარისკაცად...
თითქოს ახლა მოურავის
შენ გიპყრია ხმალი მძიმე...
მტრის ბოროტი გესლი ავი,
გასცვდა როგორც ხამლის ძირი...
ჩარგლის მდელი... წინ მთებია,
ზედ კი თეთრი თოვლის აძევს...
წარსულივით ინთებიან
გულში შენ და სააკაძე...

ბარათი 9

გახსოვს წითელ ყაყაჩოს
ტბასთან რომ არ უშვებდი...
დარდებისგან გადარჩა
არაგვისპირს ღუშეთი...
წარსულშიც არ მტოვებდი
შენ მიშუშებ იარებს...
ძლიერ გვიან მოვედი,
თუმც სულ შენკენ ვიარე...

ბარათი 10

ღვთისმშობლის მადლი გეფარავდეს,
გვწყალობდეს დედა ღვთისაო...
რიონი გამიარავდეს,
ბარს ბანი უთხრას მთისაო...
დარდს ღუმასავით ვერ ათლი
ან ვერ გაატან იორსა...
დროსთან თუ ვომობთ ვერანთან,
ტრფობა რამ დაგვილიოსა...

ზვინაე ლვინიაშვილი

* * *

მე თეთრად ვხედავ ქვეყნად ყველაფერს,
 ხან ყველაფერი შავად იქცევა,
 ხან მეზიზღება ჩემი ცხოვრება,
 ზოგჯერ კი ვხედავ, რა ლამაზია,
 ალვის ხედ მოჩანს ჩემი მიზანი,
 წვერს რომ მივალწევ, რა დაბალია?!
 ცა ისე რება ელვის ტეხილით,
 ხან შემოირტყავს წელზე შვიდფერსაც,
 შვიდი კი არა, ეს ხომ ერთია;
 ამ ქვეყნად, ჩვენთან ორი ფერია,
 სულ სიშავაა გადაჭიმული,
 სულ ყველა ერთად შავად ქცეულა.
 სანთელს ავანთებ, უცებ იქუნებს,
 სიბნელეს კვეთავს სანთლის ნათება,
 მიწას ასკდება ზურგით მზაკვრობა
 და შუბით გმირავს გიორგი წმინდა,
 როგორც ხატზეა ეს შერკინება.
 მრავალმხრივ ვხედავ ქვეყნად ყველაფერს,
 აღარც ცხოვრება აღარ მბეზრდება.

* * *

ნიავე მოდის თავბრუს მახვევს, ბურანში მძინავს,
 ამ საამო ჟამს თავს არ უნდა არავის ხილვა.
 ნიავე მოდის და მე ცოდვილს მელამუნება,
 თითქოს მიტყუებს სადღაც წავყვე და უფიქრებლად.
 ფოთოლი ირხევა, მას ნიავეი მუსიკად ესმის,
 იგი მას ასდევს და მის რითმას უფრო ეჩვევა,
 კომშის ფოთოლი, რომლის ქვეშაც ახლა მე ვზივარ,
 ნარნარ ფარფატებს, როგორც მინდვრად ნაზი
 პეპელა.
 არის წუთები, როდესაც კაცს არ უნდა აზრი,
 მაგრამ უეცრად ახსენდება თავისი ვალი,
 რის შედეგადაც ემსგავსება ბურიდანის ვირს
 და ბოლოს მაინც უბრუნდება ისევ ცხოვრებას.
 ნიავე მოდის, თავბრუს მახვევს, ბურანში მძინავს,
 ამ საამო ჟამს მე არ მინდა არაფრის ფიქრი,
 ნიავე მოდის, ცოდვილ სხეულს ელამუნება,
 თითქოს მიტყუებს, მე არ მივლევ გაუაზრებლად.

* * *

ბარდიანიდან ამოფრენილ ხოხბის რბილ ფრთაზე
 გადატყდა სხივი, თვალში მეცა და დამაბრმავა,
 ბარღზე ნაღები თოვლი ბრჭყვინავს, ბზინავს,
 ელვარებს

და ირგვლივ აფრქვევს ფერის სიამეს.
 დიდხანს ვუყურებ, აღარ მინდა თვალის მოწყვეტა,
 გორის გვირგვინზე გადმოდგარი ყმუის მგლის
 ლეკვი.

იქვე ღვას კაცი ბუნებისა დიდი ფიგურა,
 დავიწყებია ყველაფერი, კიდევ სწყურია
 ამოფრენილი ხოხბის ფრთაზე სხივით გარდატეხა.
 მე დამაბრმავა, დამახარბა ამ სილამაზემ,
 ბარდიანიდან ამოფრენილ ხოხბის რბილ ფრთაზე
 გადატყდა სხივი, თვალში მეცა და დამაბრმავა.

* * *

მე ვჭამ მხოლოდ სასიცოცხლოდ,
 მე არა ვჭამ გასაძლომად,
 არსად ვიტყვი სიტყვას ისეთს,
 ვილაცამ რომ განმადილოს,
 ხე ბუნებამ რისთვის ზარდა,
 მაგრამ იმით ვიკრავთ კუბოს,
 მზე ზურგიდან მანათებდა,
 აჩრდილს მივლევ, დავიბრუნო.
 ნაბიჯს ვადგამ ზედ გულ-მკერდზე,
 მინდა თავზე დავაბიჯო.
 მე არ მინდა სიკვდილის წინ
 მშვიდად, ფშვინვით დავიძინო,
 მე მინდა, რომ სიკვდილამდე,
 ბრძოლით გული დავიმშვიდო.

შემოდგომა

მთაში დაიქუნა, წვიმა წამოვიდა,
 წვიმა სანატრელი უდაბნოში მყოფთა.
 ქარი ფოთლებს კრეფს,
 მოდის შემოდგომა.

უკვე მერამდენედ არის შემოდგომა,
 კაცმა ქვეყნად ნახა ზამთრის ოცჯერ მოსვლა,
 ბავშვი ძველი დროის მირბის ტატარაყუნა.
 ტყის ყვითელ ფონზე ავლევდი ლელეს,
 ირგვლივ სიჩუმეა წვიმის ხმის შემდეგ,
 შორი გზა განვლევ, დალლა შემეპარა,
 დავჯექი, დავისვენე სულ მთლად გალუმპულმა,
 უკვე მერამდენედ არის შემოდგომა.
 მარტო ამ დღისთვის ღირდა ქვეყნად ყოფნა
 იყოს სიკვდილის ღლე
 ჩემთვის შემოდგომა.

სანთქო პოეზია

თამაზ ჭაიჭვილი

აქლემი

ცხელ ქვიშაში მორჩილად მიიწვევა აქლემი,
 არ გეგონოთ ზარმაცა – ტვირთმზიდა ნაქები.
 შეეგუა უდაბნოს, ებრძვის ქვიშის ქარიშხლებს,
 ზურგზე ტონა ტვირთი აქვს, დაღლილობას არ
 იმჩნევს.
 აფახულებს წამწამებს, თვალებს იცავს ქვიშისგან,
 ნესტოებიც შეეკვცა – არ იბნევა შიშისგან.
 ქვიშაშიც არ ეფლობა, ტერფებს ფართოდ აბიჯებს,
 ყველა ნდობით მიჰყვება მის მოზომილ ნაბიჯებს.
 კუხში ცხიმი ბლომად აქვს, წყალს ათი დღე არ
 დაღვეს,
 ცერცვეკალას მიირთმევს, რძით ახარებს
 პატარებს .
 ხორცს და ბეწვსაც იძლევა, კოზაკს ზრუნვას არ
 აკლებს,
 ღვთის საჩუქრად გაუჩნდა ბედუნთა ბანაკებს.
 მორჩილი და თბილია, მზრუნველი და საქები,
 ყველას ეიმედება უდაბნოში აქლემი.

პოეტის სპილო

სპილო დადის ტაატით,
 იგერიებს ბუზებს,
 ლექსის წერას აპირებს,
 ელოდება მუზებს.
 წაგრძელებულ ხორთუმს
 იტყაპუნებს შუბლზე,
 ხიდან გაოცებული
 მაიმუნი უმზერს.
 დაიტანჯა სპილო
 ვერ ააწყო ლექსი,
 გაბრაზებულ გულზე
 ყველას ტალახს ესვრის.
 ჩამოყარა მძიმედ
 უსაშველო ყურები,
 მაიმუნი შეწუხდა
 პოეტ-სპილოს ყურებით.
 გულითადად ურჩია:
 დაასვენე მუზები,
 გააკეთე რაც გამოგდის –
 იგერიე ბუზები!

მამალი

უჰ, ისეთი მამალი
 მოგვიყვანეს სოფლიდან,
 სანახავად მეზობლის
 ათი ბავშვი მოვიდა.
 ვერ გაბედა ვერც ერთმა
 სიანლოვეს მისვლაც კი,
 ისე უპრიალებდა
 ალესილი ნისკარტი.
 დადიოდა ამაყად,
 თვალებს აბრიალებდა,
 დედლებს თავის ჭკუაზე
 მზერით ატრიალებდა.
 ო, რა ბიბილო აქვს და,
 ო, რა ნაფერებია! –
 ბუმბულზე და დეზებზე
 შეჭხაროდა ბებია.
 გაჰყიოდა მამალი,
 გვერდით მურა ფნიზლობდა,
 ბაბუა კი ამ მამლის
 ჩახოხბილზე ფიქრობდა

დახუჭობანას გათვლა

- 1 მტრედი
- 2 ვაშლი
- 3 ბატი
- 4 თხა
- 5 მსხალი
- 6 კნუტი
- აბა, მეტი რა გითხრა?
- 7 ძაღლი
- 8 პეპელა
- 9 ქათამი
- 10 მთა
- ვინც დარჩება – დაიხუჭოს,
 ვიძალებით – ყველა სხვა!

ყოჩალი თხუნელების მარში

- 1, 2, 3, 4 – მოვიმარჯვოთ ხელში თოხი,
- 5, 6, 7, 8 – ვიდილინოთ – ტრა, ლა, ლა,
- 9, 10, 11 – ვინ გამარგლავს ჩვენ მეტი?
- 12 და 13 – ბაღისაკენ წავედით!
- 14, 15, 16 – ვიმუშავეთ ზედმეტი,
- 17 და 18 – სოროსაკენ წავედით!
- 19 და 20 – ველარ გენახავთ მოცლილს,
 კომპოტი გვაქვს მოცვის,
 ყველას ტკბილად გკოცნით!!

პოეზია

მზინა ლეჟავა

ქალბატონ თამარ შაიშმელშვილს

თქვენ ჩემთვის ჰგავხართ მზის ქალს,
მთვარის ფერიც გაქვთ თითქოს,
ფერადოვნება თქვენი,
და ცა, გრძნულ ხმით მიხმობს...
ნაზ, ფაფუკ გრძნობებს, კარგო,,
სიკეთე მეტად გიმკობთ,
გთავაზობთ ტრფობას მართალს,
გულს პატარას, თან მზის ტოლს.
ჰანგი რომ გიძღვნათ უცხო,
სირინოზის ხმას ვნატრობ,
ცისარტყელა მსურს ტყვედ, რომ
გზა-კვალი მოგიქარგოთ.
და, გაზაფხულზე კაბა,
გვირილით შემოგიწნათ,
დღეს, ფიქრი წრფელზე წრფელი,
მცირე ნობათად გიძღვნათ.
ოცნება, ფრთაა ჩემი, ,
სასოებაც ვერ მიპყრობს...
თქვენ ჩემთვის ჰგავხართ მზის ქალს,
მთვარის ფერიც გაქვთ თითქოს...

შვილებს!

განთიადის სხივო და
უკუნეთის ნათება,
სიცოცხლევ და იმედო,
ჩემი გულის ხატება,
მგრძნობიარევ, ფაფუკო,
და, სულის აღმაფრენავ,
მოციმციმე ვარსკვლავო,
დილით, ძალის აღდგენავ,
უკვდავების გვირგვინო,
ყრმობის წლების გათელვავ,
უსათუთეს ფიქრების
თავის მოყრავ და ლხენავ,
სხვა ყველა დამავიწყა
შენმა ქვეყნად გაჩენამ.
გესმის ჩემი ჩურჩული?
გფარავდეს მალლით ზენა!

ნუცი!

პირველ შვილიშვილს

საუნჯევ ჩემო, მოფრინდი,
თოვლის ფანტელებთან ერთად,
ცის კიდურს ფერი უცვალე,
ჩემს გულს მოეგლინე ფრენად.
შენ, პატარა ქალბატონო,
გაგვაბედნიერე ყველა,
გაგვიცისკროვნე ოჯახი,
სხივი შეჰმატე მზერას.
სიამემ გული დაიპყრო,
დაისაკუთრა სმენა...
სულისმიერმა ლოცვებმა,
გაგიძლიეროს რწმენა!

მთავორიან ჭიათურას!

მხარბეჭიანო კლდეებო,
ზედ შეფენილო ბუჩქებო,
გადაკაფულო ტყეებო,
ცად აზიდულო ქუჩებო,
სტუმრის თვალისთვის უცხონო,
ჩემს გასახარლად სამზერნო,
ზამთრის პირია უთოვლო,
თუ გაზაფხული სამზეო,
სულ ერთიანად მიყვარხართ,
ვერა, ვერ გაგცვლით სხვაზეო.
ერთი დარდი მწვავს, მაწუნებს,
ხან ცრემლიც მომდის თვალზეო,
საშევარდნო კლდის სიმძიმე,
ხომ არარას გტკენს მხარზეო?!

გვირილა და თათი

შვილიშვილს, რომელმაც ამერიკაში
უნივერსიტეტი ოქროს მედალზე დაამთავრა

კისკისით ავსებს ველს,
გვირილით ხელში ქალი,
მის ბაგეს ღიმილი ამკობს,
სიო, შარიშურობს წყნარი...

„ვუყვარვარ?“
„არ ვუყვარვარ?“
„ვუყვარვარ?“
„არ ვუყვარვარ?“
ლალბს სიყვარულით მთვრალი,

უყვარხარ!!!
უყვარხარ!!!
უყვარხარ!!!
ნახად ჩურჩულებს ქარი...

„ვუყვარვარ?“
„არ ვუყვარვარ?“
„ვუყვარვარ?“
„არ ვუყვარვარ?“
იმედით გაახილა თვალი...

კოკორს შერჩენია ერთი,
პაწაწკინტელა ფოთოლი...
ო, შენ, მკაცრი ხარ, მზეგულავ,
ის კი – სიყვარულის ღმერთი..

მან კვლავ გვირილა მოძებნა,
თან სევდით მილულა თვალი,
ათრთოლდნენ თითები კრძალვით,
ოცნებობს პატარა ქალი,

და... სუნთქვა შეიკრა ქარმა,
თამამობს ლამაზი ქალი...
ღიმილობს უძირო ზეცა,
სიყვარულზე მღერის ქნარი.

„ვუყვარვარ?“
„არ ვუყვარვარ?“
„ვუყვარვარ?“
„არ ვუყვარვარ?“
მზემ უძღვნა გიზგიზა სხივი,
ველმა, ხმატკბილი ჰანგი,
„უყვარხარ, პატარავ, უყვარხარ!
გულს არ მიაკარო დარდი“ ...

შორს გაფრენილან ფოთლები,
ზეიმმა იმძლავრა ხმაში,
„ვუყვარვარ?“
„ვუყვარვარ?“
„ვუყვარვარ?“
და, არასდროს გამცვლის სხვაში!

თამარ გაბროშვილი - 60

შენს სტრიქონებს ბრილიანტად ებრწყინოს!

მეგობარ პოეტს, პროზაიკოსს, მეზღაპრეს, მხატვარს, ქიმიკოსს – თამარ გაბროშვილს ვულოცავ 60 წლის იუბილეს! წარმატებებს ვუსურვებ მრავალფეროვან საქმიანობაში და უმთავრეს სურვილს ჩემი ლექსით გამოვხატავ:

ერთი ლექსის გამო

„...ჰოი, ცხოვრებავ, ხან ბრილიანტივით
ბრწყინავ, მაგრამ ნახშირი ხარ“...
თამარ გაბროშვილი

იბადები – იმელები
გენიოსებს გატოლებს,
მერე აწყობთ შენ და ღმერთი
ნახშირბადის ატომებს.

ტეტრაედრი აიგება? –
მიიღება ალმასი,
ბრილიანტად გაშლიფული
იკაშკაშებს მარადის.

მაგრამ თუკი ვერ გათვალე
ოთხივ კუთხით მანძილი,
სამწუნხაროდ, შემოგრჩება
ხელში მხოლოდ ნახშირი.

ვისაც უნდა, გაუხარდეს,
ვისაც უნდა, ეწყინოს,
მე გისურვებ, შენს სტრიქონებს
ბრილიანტად ებრწყინოს.

ლელა მეტრეველი

ვაჟა-ფშაველას პოეტური ენა

ენა საღმრთო რამ არის. საზოგადო საკუთრებაა, მაგას კაცი ცოდვილის ხელით არ უნდა შეეხოს.

ილია ჭავჭავაძე.

„– ნუ შეგაშინებსთ, არ გავენებსთ მთიდან ყვირილი ხარისა“, – ამბობდა ვაჟა-ფშაველა. ცხადია, პოეტის ასეთი უმნიშვნელოვანესი შემახება საქმეში გარკვევას, ანუ გადაჭრილ პასუხს მოითხოვდა. მერედა, როგორი იყო ეს პასუხი? საბედნიეროდ, დღეს არავის სჭირდება ამტიკოსი, რომ ვაჟას ენამ რაღაც ზიანი მოუტანა ქართულ სალიტერატურო ენას. ასეთი მტკიცებულება არათუ უკიდურესად შემამფოთლებელი ცილისწამება იქნება, არამედ გენიალურ პოეტზე გაუგონარი მკრეხელური თავდასხმა. ვაჟას პოეტურმა და პროზაულმა მეტყველებამ რომ გაამდიდრა და გაამშვენიერა ჩვენი მშობლიური სალიტერატურო ენა, ამას დიდი ღარი და ხაზი არ უნდა.

აკადემიკოსი არნოლდ ჩიქობავა წერდა, ილია, აკაკი და ვაჟა ერთი ენით (ახალი სალიტერატურო ქართულით) მეტყველებდნენო. „ეს მეტყველება ორგანული განვითარებაა იმ მდიდარი ტრადიციისა, რასაც ქართული სალიტერატურო ენის მრავალსაუკუნოვანი ისტორია ქმნის. მეორე მხრით მას ღრმად აქვს გადგმული ფესვები ხალხურს მეტყველებაში: ილიას, აკაკის, ვაჟას მხატვრული სიტყვას ასაზრდოებს ქართული ენათმეცნიერების უმრეტე წყარო“¹.

ასეთი იყო დიდი მეცნიერის შეფასება.

ახლა ვაჟას მისამართით ნათქვამი აკაკი წერეთლის საკმაოდ გახმაურებული სტრიქონები უნდა გავიხსენო და ვიკითხო, რა მოუხერხოთ ჩვენი

დიდებული პოეტის ასეთ გამკენწლავ სიტყვებს: „ენას გიწუნებ, ფშაველო, მგოსანო ძალაღ მთისაო“? მართალია, ამ ნათქვამს აკაკიმ ვაჟასადმი ქებადიდების მთელი კასკადი მიაყოლა, მაგრამ ჩვენ ზომ ვიცით კაცთა მოდგმის ზნე-ჩვეულებათა ამბავი – ადამიანები ცხოვრებაში, მათდა უნებურად, უფრო მეტად უარყოფით შემთხვევებს იმასსოვრებენ, ვიდრე დადებითს. ჰოდა, თუ ამ ადამიანურ ზნეს გავყვებით, შემდეგ დასკვნამდე მივალთ – მკითხველმა მეტი ყურადღება ლექსის პირველ სტრიქონებს მიაქცია, დანარჩენი კი ალბათ, მიიყურისძირა.

ქართველი ერი აკაკის უპირველეს პოეტად თვლიდა და ლექსის კანონმდებლად მიიჩნევდა. არც აკაკი უცრუებდა იმედებს საყვარელ ხალხს. ყოველი მისი ახალი ლექსი მკითხველისთვის ნამდვილი ზეიმი იყო. ქართველობამ ისიც კარგად იცოდა, როგორ დაჰფოფინებდა აკაკი ჩვენს მშობლიურ ენას, როგორ ფხიზელ გუშაგად ედგა მას და თუ საჭიროდ მიიჩნევდა, დაუყოვნებლივ საგანგაშო ზარს შემოჰკრავდა.

აკაკი წერეთელი ილია ჭავჭავაძესთან ერთად ახალი ქართული სალიტერატურო ენის ფუძემდებელი იყო და მასთან ერთად თავდაუზოგავად იბრძოდა ენის განვითარება-განმტკიცებისათვის. ცხადია, მას არ შეეძლო თავისი მრწამსისთვის ელაღაბა, რაც მთელი ახალი თაობის მრწამსის დალაპატი იყო, არჩეული გზიდან მცირედ გადახრასაც კი ვერ შეურიგდებოდა.

აკაკის, როგორც პროგრესულად მოაზროვნე ყველა მოღვაწეს, აუცილებელ საჭიროებად მიაჩნდა ხალხის წიაღში ნაშობი და იქ დამკვიდრებული სიტყვების და გამოთქმების სალიტერატურო ენაში შემშვება, მაგრამ კატეგორიულად დაუშვებლად თვლიდა, – და სამართლიანადაც, – კუთხური გრამატიკული ნორმების ხმარებას, რაც მისი ღრმა რწმენით, შეაფერხებდა ლიტერატურული ენის განვითარებას.

სხვაგვარი დამოკიდებულება ჰქონდა ილიას ვაჟას ენის მიმართ. გავხედავ და ვიტყვი: გამორიცხული არ არის, ვაჟას პოეტური ენის საკითხი ილიას ისე ესმოდა, როგორც ჩვენს ლიტერატურულ კრიტიკაში გვიან გამოითქვა და დაკანონდა, რის შესახებაც ქვემოთ მოგახსენებთ, თუმცა თავისი აზრი არსად დაუფიქსირებია.

ილია უმკაცრესი კრიტიკოსი განხლდათ. როგორც არანაირ საქმეში, არც მეკალმეთა შემოქმედების შეფასებაში იცოდა აჩქარება. მიუხედავად ამ ჩვევისა, იმდროინდელმა ლიტერატურულმა საზოგადოებამ და არა მარტო მან, კარგად იცოდა, როგორ აფასებდა ილია ვაჟას შემოქმედებით ნიჭს. ყველას გაგონილი ჰქონდა მისი სიტყვები, ვაჟას მიმართ რომ თქვა, ჩვენ ძველებმა გზა ვაჟას უნდა დაუთმოთო. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ილია ვაჟას ყველა ნამოღვაწარს ხელაღებით იწონებდა. ბედად, არქივმა შემოგვინახა მეტად მნიშვნელოვანი საბუთი. როგორც ცნობილია, ვაჟამ რუსულიდან თარგმნა დიდი გერმანელი პოეტის ფრიდრიხ შილერის დრამატული პოემა „ორლეანელი ქალი“

1.ა. ჩიქობავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება, ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში, ტ. I, თბ., 1950, გვ. 26.

და გამოსაცემად ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას გადასცა. საზოგადოების გამგეობამ ილიას სთხოვა თარგმანის თაობაზე რეცენზიის დაწერა. ილიამ თხოვნა შეასრულა და გამგეობას ასეთი შინაარსის წერილი გაუგზავნა: „თარგმანი „ორღენელი ქალის“ მე არ მომეწონა უმორჩილესად ვთხოვ გამგეობას, მარტო ჩემს აზრს არ დასჯერდეს და სხვასაც ვინმეს გაასინჯოს თარგმანი. ვაჟა-ფშაველა ჩემს თვალში იმდენად პატივსაცემი მწერალია, რომ მისი ნაწარმოების დასაფასებლად საკმაო არ არის მარტო ერთი კაცის აზრი და შთაბეჭდილება“.²

ქართველ მწერალთა შორის არავის გადაუტანია იმდენი ომი ენის საკითხში, რამდენიც ვაჟა-ფშაველას. აბრალებდნენ ენის წახდენას, უწუნებდნენ ფშაური დიალექტით ლექსების წერას, სწამებდნენ პროვინციალიზმს, უკრძალავდნენ პოეზიაში კუთხური სიტყვების შემოტანას, ვაჟას გამო ლანძღავდნენ პრესის თანამშრომლებს, ემუქრებოდნენ, თუ ფშაველას ლექსებს დაბეჭდავთ, თქვენს ჟურნალ-გაზეთებს არ გამოვიწერთო.

ვაჟას წინააღმდეგ საჯაროდ პირველად იმ დროის არცთუ ცნობილმა ლიტერატორმა პეტრე მირიანაშვილმა გაილაშქრა, რომელმაც გაზეთ „ივერიაში“ დაბეჭდა საკმაოდ მკვახე წერილი „საერო ენა და სათემო კილო“. აღნიშნულ წერილში კრიტიკოსმა მედგრად შეუტია პოეტს მისი აზრით, ქართული სალიტერატურო ენის შელახვის გამო, მოუწოდა, ეწერა კანონდებული საერთო-სახალხო ქართულით და არა სათემო ენით, მისი კილოკავით. წერილი გამოქვეყნდა 1888 წელს. მაშინ ვაჟა ოცდაშვიდი წლის გახლდათ და სულ ოთხიოდე წელი იყო, რაც ჟურნალ-გაზეთებში, როგორც ამბობდა, ფშაური კილოთი დაწერილი ლექსების ბეჭდვა დაიწყო.

არც პეტრე მირიანაშვილი ბრძანდებოდა ასაკოვანი კაცი. ვაჟაზე სულ ერთი წლით იყო უფროსი, მაგრამ უკვე მოვლილი ჰქონდა პეტერბურგისა და პარიზის (სორბონის) უნივერსიტეტები, 1888 წელს ისტორიულ-ფილოლოგიური განათლებამიღებული დაბრუნდა სამშობლოში და აქტიურად ჩაება პედაგოგიურ-სამწერლო საქმიანობაში. ადრევე გამოიჩინა თავი, როგორც ნიჭიერმა ახალგაზრდამ. ჟურნალ-გაზეთებში ბეჭდავდა პუბლიცისტურ და კრიტიკულ წერილებს, ლიტერატურულ ნარკვევებს, თარგმნიდა ევროპელი კლასიკოსების ნაწარმოებებს. ასევე მას ეკუთვნის ზ. ფალიაშვილის ოპერის „აბესალომ და ეთერის“ ლიბრეტო. ეწეოდა საზოგადოებრივ საქმიანობას, ერთხანობა იყო ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მდივანი. გარდაიცვალა 1940 წელს.

პ. მირიანაშვილის წერილს ვაჟა იმავე წელს „ივერიაშივე“ გამოეხმაურა. პასუხი მოკლე იყო, მაგრამ ამომწურავი, კორექტული, მაგრამ ნაწყენობის კილოთი შეფერილი. ვაჟა უწუნებდა კრიტიკოსს „ნიშანში ამოღებულ საგანზე“ არაკომპენტენტურ

საუბარს. საყვედურს გამოთქვამდა იმის გამო, რომ თავად ენის არმცოდნე პ. მირიანაშვილი იმ ფილოლოგ-ლინგვისტების დასის წარმომადგენელი იყო, „რომელიც რამდენისამე სიტყვის მსგავსებაზე აფუძნებდა სხვადასხვა ერის ერთს ტომობასა და ერთს გვარობას“.³

ვაჟა წყრებოდა, რომ კრიტიკოსი სრულიად უსაფუძვლოდ ენის გარყვნა-„გახორკლიანებას“ აბრალებდა; ისე გამოჰყავდა, თითქოს ვაჟას, როგორც მწერალს, არაფრად მიაჩნდა ენისთვის ზიანის მიყენება, არ ადარებდა მასზე ზრუნვა.

ვაჟა არა მხოლოდ კრიტიკოსს, ყველა მოცილეს განუმარტავდა თანამედროვე ენის ხასიათს, მის ბუნებას, უხსნიდა უბრალო ჭეშმარიტებას – ჩვენი ლიტერატურული ენა ახალია, ბევრ სიტყვას და ფორმას მოკლებულია და განახლება სჭირდება. „ყველა ეს ფორმები და სიტყვები, – წერდა ვაჟა, – ხალხშია დამარხული. ხალხი, ერი დედა ენისა, იგი ჰბადებს და ჰზრდის ენას, როგორც დედა შვილს“.⁴

ვაჟას მიაჩნდა, რომ მეცნიერები, მწერლები, სხვებიც, ვისაც ენის მოვლა-პატრონობა ევალება, ვალდებული არიან ყველა საყურადღებო ხალხური სიტყვა და ფორმა გააცნონ ლიტერატურულ ენას. „თუ ენა იშვილებს იმ ფორმას, იმ სიტყვას, ხომ კარგი, თუ არა და, არც არაფერი ამით წახდება“.⁵ – ამბობდა ვაჟა.

აი, ასე ჩამოაყალიბა ვაჟამ ახალი სალიტერატურო ენის თაობაზე საკუთარი შეხედულება, რაც შემდეგ, მიუხედავად გაუთავებელი შეხლა-შემოხლისა, არ შეუცვლია.

თუ არა ვაჟამ, უკეთ ვინ იცოდა, რომ ენა ვითარდება, წინ მიდის, მაგრამ ბუნებას როდი იცვლის, საკუთარ ფესვებს როდი წყდება. თუ ეს მოხდა, ენა კვდება. ამიტომ, როგორც იტყვიან, თვალისწინივით ეპყრობოდა ხალხურ, მთის ტომების მეტყველებას, რადგან მიაჩნდა, რომ მან დაიცვა ჩვენი მშობლიური ენა „წმინდად და შეუბღალავად“.

შემდეგ ვაჟა ასახელებდა მთიელთა შორის ყოველდღიურ მიმოქცევაში არსებულ რამდენიმე სიტყვას, რომელსაც ბარის მოსახლეობა არ იცნობდა და თვლიდა, ასეთი სიტყვების დამკვიდრება სალიტერატურო ქართულ ენაში მწერალს დიდ ცოდვად არ უნდა ჩათვლიდა.

ცხადია, ეს წერილი ასე ადვილად ვერ მოათვინიერებდა გაალმასებულ მკითხველებს, რომლებიც გამოდმებით საყვედურობდნენ ვაჟას, დაძველებული, უვარგისი სიტყვები და ფორმები ლიტერატურულ ენაში ნუ შემოგაქვსო. იყო შემთხვევები, რედაქციების ხელმძღვანელობამ ვაჟას ნაწარმოებები რომ არ დაუბეჭდა.

ვაჟა, რა თქმა უნდა, წუნდა, რომ მისი არ ესმოდათ და არც სურვილი ჰქონდათ გაეგოთ, მაგრამ

3. ვაჟა-ფშაველა, თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად, ტ. IX, პუბლიცისტური, ეთნოგრაფიული წერილები, თბ., 1964, გვ. 62.

4. იქვე

5. იქვე

2. ვაჟა-ფშაველა, თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად, ტ. VIII, თარგმნები, თბ., 1964, გვ. 164.

ის კაცი არ იყო, მათ ნებას დაჰყოლოდა, თავისი მრწამსისთვის ზურგი შეექცია და ეწერა ისე როგორც ეს ხალხი მოითხოვდა. დრო კი გადიოდა.

ვაჟამ ერთხელ კიდევ სცადა გაზეთის მეშვეობით დალაპარაკებოდა მკითხველებს. ამ მიზნით, 1901 წელს „ივერიაში“ დაბეჭდა მოკლე წერილი „ენა“, რომელშიც ამჯერად ის მწერლები ამოიღო მიზანში, რომლებიც „ორმოცი წელია, რაც სწერენ ქართულად და დღესაქამომდე ვერ მიუგნიათ ქართულის ენისათვის“.⁶ ვაჟა მათ გასაგონად ამბობდა, მხოლოდ სიტყვების ცოდნა არ არის საკმარისი, საჭიროა მათი მეშვეობით წინადადების სწორად აგება. „საჭიროა ენის სულისა და გულის შეგნება. ამ შეგნებისათვის კი საჭიროა ის ღირსება და მადლი, რომ თვით მწერალს უცემდეს ქართულად გული და მაჯა“.⁷

ვაჟას ასეთ მწერლებად შოთა რუსთაველი და დავით გურამიშვილი მიაჩნდა, ასევე ის რიგითი მთიელნი, რომელთაგან საუბარს ისმენდა და ე.წ. „გაკიცხულ ფორმებსაც“ მათგან იძენდა.

დასასრულს, ვაჟა თავის სამწერლო პრინციპებზე ლაპარაკობდა, რასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს მისი შემოქმედების სწორად გაგებისთვის: „ნუ გგონიათ, ფორმებს ვთხზავდე, ღმერთმა დამიფაროს! რა არის აქ საწყინო? შემოტანა მრავლის ფორმისა, თუ კი სადმე მოგვეპოვება, კაი ნიშანი მგონია, ხოლო ფორმების გატანა და შემცირება - ერის გაღახვად, შეურაცხყოფად, დამცირებად მიმაჩნია“.⁸

ენის საკითხში ვაჟასთან პაექრობის ბოლო აკორდი 1913 წელს აკაკი წერეთლის დაწერილი ზემომოყვანილი ლექსი „ენას გიწუნებ, ფშაველო“ და ამავე წელს ვაჟას „დაგვიანებული პასუხი აკაკის“ აღმოჩნდა. ვაჟა უდიდეს პატივს სცემდა აკაკის, კრძალვით ეპყრობოდა მის სახელს, ბრწყინვალე ლექსი წაიკითხა 1908 წელს პოეტის საიუბილეო საღამოზე, ასევე რამდენიმე ლექსი დაწერა მისი გარდაცვალების გამო, მაგრამ ისე არა, საკუთარი ღირსება შეელახა.

ტიციან ტაბიძის თქმით, „დაგვიანებული პასუხი“ ვაჟას პოეტური აღსარებაა, ხოლო ჩვენ, თუკი ზედმეტ სითამამედ არ ჩაგვეთვლება, ვიტყვით, რომ იგი ლექსად დაწერილი ერთ-ერთი უიშვიათესი სამწერლო პროგრამაა, სამოღვაწეო დოკუმენტია, რომლის ბადალი, ალბათ, ძნელად თუ მოიძებნება სიტყვის ოსტატთა ნაწერებში.

ვაჟას უკვირდა, რატომ არ ეგუება მთის კილოს ბარის ბუნება, სვამდა კითხვას, რა არის ამის მიზეზი? და პასუხს თვითონვე იძლეოდა: „უვარგისობის მიზეზი ფშაველობა არის სწორად“. ვაჟა ბოლომდე შეუპოვარი იყო: მაგრამ ფშაველებიც ხომ ქართველები არიან, რომელთაც სხვებზე ნაკლებად როდი უყვართ სამშობლო, არც მათი ენაა

სხვა კუთხეების ენაზე ნაკლები სიმტკიცის. იქნებ სინაზე აკლია, მაგრამ ნუთუ, ამის გამო დასაგმობია? დასასრულს, ვაჟა არა მხოლოდ აკაკის, არამედ სრულიად საქართველოს გასაგონად ამბობდა:

„ნუ შეგამინებსთ, არ გავნებსთ მთიდან ყვირილი ხარისა“.

ამ სიტყვებით ვაჟამ გაუთავებელ დავას თავის სიცოცხლეშივე ბოლო წერტილი დაუსვა.

მაგრამ დავა ვაჟას გარდაცვალების შემდეგაც გაგრძელდა. ვერა და ვერ მოხერხდა ვაჟას ფენომენის შეცნობა, მისი პოეტური მოვლენის განმარტება, მისი ენის თავისებურებათა ახსნა. მიზეზი ის იყო, რომ იმ დროის მკვლევართა მთელი შემადგენლობა ვაჟას პოეზიაში ენათმეცნიერული პრობლემების, გრამატიკული ნორმების, მართლწერის საკითხების გარკვევით იყო დაკავებული, ხოლო ვაჟას ლექსის მხატვრული ღირებულება, საზოგადოებისა და ბუნების მოვლენათა ვაჟასმიერი ესთეტიკური გაგება, მისი სახეობრივი აზროვნება - ყურადღების გარეთ დატოვებული. ცხადია, ასეთი მნიშვნელოვანი პრობლემისგან უსასრულოდ თავის არიდება შეუძლებელი იყო და მწერალთა ახალი თაობა საკითხის ახლებურად შესწავლას შეუდგა, უპირველესად ვაჟას პოეზიის ნიუანსებით დაინტერესდა.

პირველი, ვინც ვაჟას დიალექტის, როგორც მხატვრული ხერხის, გამოყენებაზე ლაპარაკდა, ახალგაზრდა ნიჭიერი პოეტი გრიგოლ აბაშიძე იყო. მან 1937 წელს ჟურნალ „ჩვენს თაობაში“ გამოაქვეყნა უაღრესად საყურადღებო წერილი, რომელშიც თქვა ის, რაც არ თქმულა: „ვაჟა-ფშაველამ დიალექტიზმი მიიღო როგორც პოეტური ხერხი, მიიღო თითქმის ყველა ნიუანსით, ავითა და კარგით. თავის დროზე ეს დიდი გაბედულება იყო“.⁹ ასეთი კატეგორიული თქმა ახალგაზრდა პოეტის გაბედულებაც იყო. მომდევნო ხანებში ეს აზრი თითქმის ყველა ინტელექტუალმა გაიზიარა. ამ მხრივ განსაკუთრებით უნდა აღვნიშნოთ ცნობილი ვაჟალოგის, პროფესორ გრიგოლ კიკნაძის ღვაწლი, რომელმაც მეცნიერულად დაასაბუთა, რომ დიალექტიზმს ვაჟას პოეზიაში მხატვრული ფუნქცია ეკისრება და ემოციურ გრძნობათა გამომხატველია. აი, რას წერდა გრ. კიკნაძე: „ვაჟას მიერ შერჩეული ენობრივი ფორმა (დიალექტიზმი) უშუალო მონაწილეა მისი ბრწყინვალე ხატოვანებისა, ანუ ფშაური დიალექტის მონმობამ ამჯერად კიდევ გახაზა ძლიერება ვაჟას ხატებისა“¹⁰.

დასასრულს, ისღა დაგვრჩენია ვთქვათ, რომ მიუხედავად უამრავი წინააღმდეგობისა, დრომ ვერაფერი დააკლო პოეტის გენიას და ჩვენ ისევ გვინათებს ვაჟა-ფშაველას დიდებული სახელი.

6. ვაჟა-ფშაველა, თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად, ტ. IX, პუბლიცისტური, ეთნოგრაფიული წერილები, თბ., 1964, გვ. 186.

7. ვაჟა-ფშაველა, იქვე, გვ. 187.

8. ვაჟა-ფშაველა, იქვე.

9. გრ. აბაშიძე, ვაჟა-ფშაველას პოეტური ლექსიკა, ჟურნ. „ჩვენი თაობა“, 7, 1937, გვ. 38.

10. გრ. კიკნაძე, ლიტერატურის თეორიისა და ისტორიის საკითხები, თბ., 1978, გვ. 106.

ვაჟა დანელია,
სოციალურ მეცნიერებათა
აკადემიური დოქტორი

გართობა-თამაშობანი, ანუ ზნენი სამამაცონი ერეკლე მეორის მეფობის პერიოდში

ჩვენი თუ უცხოელ მემატანეთა ცნობებით, უძველეს დროში ქართველებს შინ თუ გარეთ ასპარეზობებში არაერთხელ გამოუჩენიათ თავი. მაგალითის მიძეგმი მეფე და მეფისწულები ყოფილან. ცნობილი ქართველი მეცნიერის – ივანე ჯავახიშვილი თქმით, ფარსმან მეფის (იგულისხმება იბერიის მეფე ფარსმან პირველი – ვ.დ.) თვალად და ტანად ვაჟ რადამისტს (უეჭველია, როდამს) არა მარტო სამშობლოში, არამედ მეზობლებშიც დიდი სახელი ჰქონია მოხვეჭილი“ [1, გვ.170]. მასზე ვრცლად მოგვითხრობს რომელი ისტორიკოსი კორნელი ტაციტი. მისი თანამემამულე დიონ კასიოსი იბერიის მეფე ფარსმან ქველის (116-140) მხედრულ მამაცობაზე მოგვითხრობს. ცხენოსნობაში მას ბადალი არ ჰყოლია. მისი სიჩაუქით აღტაცებული იმპერატორ პიუსის ბრძანებით, რომში, მარსის მოედანზე, იბერთა მეფის ცხენიანი ქანდაკება აღუმართავთ.[2].

ისტორიამ საინტერესო მასალები შემოგვინახა ერეკლე მეფის პერიოდის გართობა-თამაშობებზეც. ყველაზე მიღებული ყოფილა ყაბახი, ჯირითი, ცხენბურთი, მიზანში ტყვიის სროლა, ჭადრაკი. ბრძენთა თამაშის პოპულარობაზე მიუთითებს ის ფაქტიც, რომ 1766 წელს ძვირფასი ჭადრაკი „თევზის კბილისა“ და ფრანგული ნაკეთობის კუს „ძვლისა“ დაფითელისაბედ ბატონიშვილისთვის გაუტანებიათ მზითევში. სამაგიეროდ სათაკილოდ მიიჩნეოდა ნარდი, განჯაფა, ბანქო, რომლებსაც ფულზე თამაშობდნენ. თუმცა საარქივო მასალებიდან ისიც ჩანს, რომ დედაქალაქელები აზარტსაც ვერ ღალატობდნენ. მაგალითად, 1782 წელს მანუჩარ თუმანიშვილს ხარჯებში აღნიშნული აქვს: „ქალაქის თამაშში მივე“ ... მდიდრები და უცხოელები ხშირი სტუმრები ყოფილან სამორინეებისა. სულხან-საბა ორბელიანი

თქმით, ეს არის „სახლი მენარდეთა, სადა ნარდთა და მისთანათა იმღერიან“ [3, 40], მღერა კი „მორინეთ თამაშობა“ [4, 535].

ამ პერიოდში უბრალო ხალხის თამაშები ყოფილა სალა, საბას მიხედვით, „ბრტყელი ქვა სამღერელი; ბრტყელი ქვა მცირე“ [3, 35], რიკი – „სამღერელი ჯოხია, ერთი მუჭა; სამღერელი ჯოხი მუჭელი [3, 11], ვეგი – „კოჭი, კოჭაობა“ [4, 260] და სხვ. ბავშვებსაც თავიანთი სათამაშოები ჰქონიათ.

„ქართლის ცხოვრების“ ერთ-ერთ თავში („ზნენი და ჩვეულებანი საქართველოსანი“) ვახუშტი ბატონიშვილი აღწერს, ქართული თამაშობანი და ასპარეზობანი (როგორც ცნობილია, ძველ დროში ასპარეზობის ესა თუ ის სახეობა საქართველოში ზნეს ნიშნავდა) დროთა განმავლობაში წეს-ჩვეულებად როგორ იქცა: „ხოლო აღდგომის წესი იყო ადრე ნათლებისად წირვა და შემდგომად წირვისა მცირედითა სანოვავითა ჯორცთათა აღიქსნიდიან პირთა მეფე და დიდებულნი. შემდგომად გამოვიდის მეფე, და ყოველნი წარჩინებულნი და მცირებულნი ასპარეზსა ზედა, და დასვიან სამეფო თასი ოქროსი ანუ ვეცხლისა ყაბახსა ზედა, დაუწყონ სროლა მას თასსა ისარნი მოყმეთა და ჭაბუკთა და, რომელი ჩამოაგდის ისრითა, მას მისციან თასი იგი. შემდგომად ამისა შექმნიან ბურთობა“ [5, გვ. 30].

უფრო დაწვრილებით მოგვითხრობს ყაბახსა და ბურთობაზე ვახტანგ ერეკლეს ძე ბაგრატიონი: „შემდგომად გავიდიან ასპარეზსა მეფე და წარჩინებულნი და მრავალნი ერნი. დასვიან ყაბახსა ზედა ოქროსა ანუ ვერცხლისა ჭურჭელი რაიმე და უწყიან ჩინებულთა და უფროს ჭაბუკთა ისართა სროლა ესე გვარად, ცხენსა ისხდებოდენ კარგად დაკაზმულსა... კიდევ იბურთიან ესრედ: მოიყვანიან საშნი ანუ ოთხნი კარგნი მობურთაღნი. გაუგდიან ამათ ადგილსა ზედა ბურთი და უნდა მათგანსა ვისმე ცხენის მალ შეტევევით აელო ადგილიდამ ჩოვნით და შაეგლო მალა და ოდეს მალლიდამ ძირს იქნებოდა ბურთი, უნდა მიხლომოდა ფეხად და ოდეს ძირს დაცემული ბურთი შეხტებოდა, შემოეჭრა ჩოვანი და განეტყორცნა შორს“... [6, გვ. 9-10].

მსგავს გართობა-თამაშობებში იწრთობოდნენ და საბრძოლო ხელოვნებას ეუფლებოდნენ ქართველი მეფე-მეფისწულები. დასტურად ერეკლე მეორის ცხოვრებაც გამოდგება. ქართლისა და კახეთის ბაგრატიონთა ორი შტოს დამაკავშირებელმა, ვახტანგ VI-ის ასულ თამარისა და თეიმურაზ II-ის ვაჟმა მრავალ ბრძოლაში გამოიჩინა თავი. ინდოეთზე გალაშქრებისას სპარსეთის მბრძანებელი ნადირ-შაჰი ახალგაზრდა ერეკლეს გმირობას გაუოცებია.

ქართველი მეცნიერისა და მწერლის – გერონტი ქიქოძის თქმით, თურქებისა და ლეკების ძალმომრეობის გამო კახეთის სამეფო ოჯახი იძულებული გამხდარა, ფშავში გახიზნულიყო; პატარა უფლისწულს – ოთხი-ხუთი წლის ერეკლეს მამა-ბიძა და იქ მცხოვრები გლეხები ასწავლიდნენ საბრძოლო ხელოვნებას. პატარა კახის ამაღლაში

200-მდე ყმაწვილი ყოფილა, მათ შორის – გლეხის ბიჭებიც, რომლებთანაც „პატარა უფლისწული ფარიკაობდა“ [7].

ერეკლე მეფეზე ხალხს უამრავი ლეგენდა და 140-ზე მეტი ლექსი შეუთხზავს. მათგან ყურადღებას ერთზე გავამახვილებთ, რომელშიც ნათლად ჩანს პატარა კახის პიროვნული თვისებები – გამბედაობა და ქვეყნისთვის თავდადება. ლეგენდის მიხედვით, მეფის ავადმყოფობისას ერთ ყვეს კახეთზე თავდასხმა განუზრახავს. ერეკლეს მისთვის შეუთვლია, უდანამაულო ხალხს რას ვერჩით, მოდი დავეჭიდოთ და ვინც ძლევს, გამარჯვებულიც ის იყოსო. ყვენი დათანხმებულა. ხალხური ლექსი ასე გადმოგვცემს ჭიდაობის სცენას:

„გამოვიდა ყვენი მედიღურის სახითა,
უსარტყელო უქამრო, მარტო ახალუნითა,
აქ ირაკლიმ ყვენსა ხელი სტაცა ქამარში,
წელში ისე მოდრიკა, როგორც დანა სახსარში“.

მართალია, ამ სტროფში ერთი უზუსტობაა – ყვენი თუკი „უსარტყელო უქამრო“ იყო, ერეკლე ხელს როგორღა სტაცებდა ქამარში, მაგრამ მთავარი ის არის, რომ ხალხს საყვარელი მეფე, თანაც ავადმყოფი, ბეჭდაუდებ ფალავნად ჰყავს წარმოდგენილი.

თანამედროვეთა გადმოცემით, მე-18 საუკუნის მეორე ნახევრის საქართველოში ერთობ პოპულარულ გართობა-თამაშობათა მოთავე ხშირად პატარა კახი ყოფილა. ცნობილია, რომ იგი ასპარეზობებს აწყობდა ყაბახში, ჩოგნით ბურთობაში, მიზანში სროლაში, ფარიკაობასა თუ სხვა სახეობებში, თან, უპირველესად, თავად მონაწილეობდა მათში. შეჯიბრებებისთვის თურმე თბილისში დღევანდელი ალექსანდროვის ბაღის ტერიტორიას, ქართლში ტირიფონის ველსა და თელავთან ახლო მინდორს ირჩევდა.

ერთ-ერთ ასეთ ასპარეზობაზე ერეკლე მეორის შვილიშვილი ალექსანდრე ვახტანგის ძე ჯამბაკურ-ორბელიანი მოგვითხრობს, რომ „მეფე ირაკლის უცხო დარახტული და საუცხოო ცხენით რამდენიმე ასეული კაცი უკან გამოჰყვა. ამათ თვით-ეულად მარჯვენა ხელში თითო ჩოგანი ეჭირათ, ზოგი მოვარაყებულნი და ზოგი სხვადასხვა ფერად დაჭრელებული... მეფე ირაკლიმ ოქროსფერი მოვარაყებულნი ჩოგნით წითელი სამოგვის ბურთი აიღო და ჩოგანში თამაშობით ცხენი გაიგდო... ჯერ კარგა ხანი ასე ათამაშა სხვადასხვა ნავარდობით, მას უკან პირველ რაზმს შეუგდო ბურთი და შორიდან შესტყორცნა“ [8]...

ჯამბაკურ-ორბელიანისავე გადმოცემით, 1790 წელს მეფე ერეკლეს ორი ათასამდე მხედრონით გორის ახლოს ტირიფონის ველზე სროლაში შეჯიბრება გაუმართავს. აბა, თოფი ესროლეთ და ტყვია მიზანს მოახვედრეთ, მაგრამ, თუ დააცილებთ, ჩემი რიგი მოვა და მე უეჭველად გაჯობებთო, – უთქვამს მეფეს. ჭაბუკობიდანვე სისტემატურ ვარჯიშს, ბრძოლებსა და ასპარეზობებში ხშირ მონაწილეო-

ბას ერეკლე მეორისთვის სულიერი სიმხნევე და ფიზიკური სიმტკიცე შეუნარჩუნებია. „მეფე ირაკლი თუმცა მოხუცებული იყო (70 წლის – ვ.დ.), მაგრამ თვალი არ აკლდა, არც ყურთასმენა, არცა გონებას და არც ენას უჩიოდა, – წერს ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანი. – თუმცა ყმაწვილობის დონე აღარ ჰქონდა, მაგრამ ჯირითიანობას დამდევრობას კარგად სძლევდა“ [8].

ტირიფონის ველზე მიზანს რომ ყველამ ააცილა, ჩემი რიგიაო, უთქვამს მეფეს და დარახტული ცხენი მიუგვრიათ მისთვის. „მოხუცებულმა ტანით მომცრო კაცმა, ხელი სტაცა უნაგირის ტახტას და ფრინველივით მოაფრინდა და უზანგში ფეხი არ გაჰყო“... სწრაფად მოიმარჯვა თოფი და ტყვიამ ნიშანი გახვრიტა. ამის შემხედვარე ხალხმა თურმე ერთხმად წამოიძახა: „ცოლო არ არის, შენ საქართველოს მოუკვდეო“ [8]...

მეცნიერთა გამოკვლევით, ერეკლე მეფე ომებში მხოლოდ ორჯერ დამარცხებულა. ერთხელ, როდესაც მას, მოკავშირეთა დალატის გამო, ჰაჯი-ჩალაბმა სძლია და მეორედ, როდესაც ალა-მაჰმად-ხანი თბილისს 70.000 მეომრით შემოესია.

1751 წლის 15 თებერვალს თეიმურაზი და ერეკლე ნუხის სახანოს აგრი-ჩაისთან ჰაჯი-ჩალაბის ჩასაფრებულ ლაშქართან დამარცხდნენ. უკუქცევისას ერეკლე მეფის ცხენი შლამში ჩაფლულა. სიკვდილი არ ასცდებოდა, მაგრამ მღევარს პაპა ბებურიშვილ-ვანჩაძე გადაეღობა, ხოლო მეფისთვის მარხანელ გლეხ დათუნა ბოსტაშვილს თავისი ცხენი მიუგვრია და გადაურჩენია.

ამ მარცხის შემდეგ თეიმურაზმა და ერეკლემ სახელმწიფო მართვის ფუნქციები გადაინაწილეს: ერეკლეს, როგორც ახალგაზრდასა და გულად მეომარს, ომების წარმოება და ქვეყნის საშინაო პრობლემების მოგვარება ხვდა წილად.

1751 წლის ივლისში თავრიზის მმართველის – ირანის ტახტის მაძიებელი ახატ-ხანის თვრამეტათასკაციანი ლაშქარი ერეკლემ ერევნის მახლობლად ყირულახის ბრძოლაში დაამარცხა, თუმცა ჰაჯი-ჩალაბთან წაგებული ბრძოლის გამო რეგიონში ქართველების ავტორიტეტი მაინც შელახული იყო. ამას ისიც დაერთო, რომ 1752 აპრილში ქართველები ლეკებთან ვერაფერს გახდნენ, რამაც ჰაჯი-ჩალაბი გაადიდგულა. მრავალათასიანი ჯარით ის თბილისს 60 კილომეტრზე მოუახლოვდა. ალბათ არც ერეკლე მეფე იჯდა გულხელდაკრეფილი – რევანმისთვის ემზადებოდა.

საქართველოს ცენტრალურ საისტორიო არქივში დაცულია ამ პერიოდის ერთი ფრიად საინტერესო დოკუმენტი, კერძოდ, 1752 წლის პირველი აგვისტოთი დათარიღებული ერეკლე II-ის წერილი ანტონ პირველი კათალიკოსისადმი (ფ. 1448, №193). 1

მეფე მამიდაშვილს უბოდიშებს წერილის დაგვიანებისთვის და წუხს, რომ მისი ამბავი არ იცის, თუმცა იმედოვნებს მალე შეხვედრას. თან ატყობინებს, თუ როგორ დაამარცხა ჭადრაკში თავადი

ნიკოლოზ აბაშიძე.

ისტორიული ფაქტებით დგინდება, რომ ჭადრაკი ერეკლე მეორის დროსაც პოპულარული იყო საქართველოში. მეფეც გატაცებული ყოფილა, რადგან, ეტყობა, მოსწონდა მასში ჩაქსოვილი საბრძოლო ხელოვნების სიბრძნე – ომის იმიტაცია. როგორც ამბობენ, პატარა კახს ჭადრაკი სპეციალურად ინდოეთიდან ჩამოუტანეს, რომლის სილამაზესაც დიდხანს იხსენებდნენ თანამედროვენი.

რაც შეეხება ზემოთ ნახსენებ ანტონისთვის გაგზავნილ ბარათს, დედანი ყვითელ ქაღალდზეა დაწერილი შავი მელნით ერეკლეს ხელით:

„კათალიკოს ანტონის

ქ. თქვენს ჭირს შევეყარო, ჩემო. რა ვიცი თუ რად საფიქროვ ბატონისშვილო ძმაო პატრიარხო. შენ ჩემს მრჩობლად სასიცოცხლოდ სასოს წმინდას მარჯვენას სურვილით ამბორს გაგიბედავ. ამდონი ხანი არის თქვენი სუფევის ამბავი აღარა გვსმენია რა, მაგრამ ღვთის მოწყალებისაგან იმედი გვაქვს, რომ უჭირველად ბძანდებით. ჩვენი ამბავი რაღა მოგახსენოთ, ზოგს აბაშიძე ნიკოლა მოგახსენებს და ჩვენც ღვთისაგან იმედი გვაქვს, რომ ამ ერთს კვირას თქვენი თაყვანისცემა გვეღირსოს და მაშინაც კიდემ მოგხსენდებათ. ნიკოლოზმა ბევრის ჭადრაკის ჯობნას ვეღარ გაუძლო და გამოგვეცალა. კახური ამბავი აღარა ვიცირა. დიად ვწუხვარ, თქვენს კარგად ბრძანების ამბავის წყალობას ვითხოვთ, ვინც წამოვიდეს. თქვენი ერეკლე.

ავვისტოს ა ქრისტეს აქეთ ჩიწბ“ [9].

წერილში მოხსენიებული ნიკოლოზ აბაშიძე, სავარაუდოდ, ის მდივანბეგია, რომლის შვილზეც ნიკოლოზ ბარათაშვილი პოემა „ბედი ქართლისაში“ ამბობს:

„ორნივ იბრძვიან გამწარებულნი,

ორნივ ომებში გაქეზებულნი.

თამაზ, ენისეთ მოურავის ძე,

და იოანე, კახთ აბაშიძე“ [10].

თამაზ, ენისეთ მოურავის ძე, გახლავთ თამაზ ჯორჯაძე, ენისელის მოურავ დიმიტრი ჯორჯაძის ვაჟი, რომელმაც თავი ისახელა კრწანისის ბრძოლაში, ხოლო თავადი იოანე, კახთ აბაშიძე, თეიმურაზ ბატონიშვილის თქმით, „ძე ნიკოლოზ დიამბეგისა, რომელიცა იყო მახლობელი ნათესავი მეფისა ირაკლისა დედისა კერძოით“ [11]. იგი 1795 წელს აღა მაჰმად-ხანის შემოსევისას გმირულად დაიღუპა.

ჩვეულებრივ, ეპისტოლე, ანუ წერილი ნათლად გვიჩვენებს ავტორის პიროვნებას, მის ინტერესებს, გატაცებასა თუ შეხედულებებს, ცხოვრებისეულ ამბებს. ის, როგორც საისტორიო წყარო, დოკუმენტურ მასალას ემსგავსება. ამიტომაც ერეკლე მეფის ზემოაღნიშნულ წერილში ჩვენს ყურადღებას იპყრობს ჭადრაკის თამაშის ეპიზოდი სწორედ მაშინ, როცა მტრის ჯარი ზედ თბილისთან იდგა. მაგანმა, შესაძლოა, თქვას, მეფეს ასეთ დროს რა ეჭადრაკებოდაო.

აქ საინტერესოა ერთი მომენტი – 1752 წლის

პირველ ავვისტოს ერეკლე მეორის მდივანბეგთან საჭადრაკო პაექრობა მხოლოდ განტვირთვა იყო თუ სხვა მიზანსაც ემსახურებოდა?!

ცნობილია, რომ ჭადრაკი ინტელექტუალური თამაშია, ის ხელს უწყობს აზროვნების, ლოგიკის განვითარებას, გამარჯვებისაკენ სწრაფვას. თავიდან ჭადრაკი აღმოცენდა, როგორც სამხედრო თამაში. უძველესი ინდური „ჩატურანგა“ („ჩატურ“ – ოთხი, „ანგა“ – რაზმი ან ჯარის ნაწილი) ოთხი სახეობის ჯარის ბრძოლის იმიტაციას წარმოადგენდა. წლების განმავლობაში სამხედრო დოქტრინებისა და სტრატეგიების შეცვლასთან ერთად ბრძენთა თამაშის საბოლოო მიზანიც იცვლებოდა. ზოგი მოსაზრებით, ძველ ინდოეთში ჭადრაკი მეთაურთა საწვრთნელადაც გამოიყენებოდა. [12]. ამიტომაც განდა ჭადრაკი დიდი მხედართმთავრების საყვარელი თამაში. დასტურად საფრანგეთის იმპერატორ ნაპოლეონ ბონაპარტეს და შვედეთის მეფე კარლოს მეორემეტის ჭადრაკით გატაცება გამოდგება. საგულისხმოა, რომ არც ერთი მათგანი როქს არ აკეთებდა – მეფის დამალვა მიუღებლად მიაჩნდათ. [13].

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ხომ არ შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ერეკლე მეორე ნიკოლოზ აბაშიძესთან პაექრობისას, სწორედ, საჭადრაკო დაფასთან ლეკვებთან მომავალი ბრძოლის სტრატეგიასაც ანალიზებდა.

ანტონ პირველისადმი გაგზავნილი წერილიდან ზუსტად ერთი თვის თავზე ერეკლე მეფემ ქართლ-კახელთა ჯარს დაქირავებული ჩერქეზებისა და მცირე რაოდენობის ოსების ჯარი მიაშველა და 1752 წლის პირველ სექტემბერს თბილისიდან 20 კილომეტრის მოშორებით მდგარ ჰაჯი-ჩალაბის მოკავშირე ლეკთა დიდი ლაშქარი გაანადგურა, 5 სექტემბერს კი ქართველებმა საყვარელი მეფის მეთაურობით ყაზახ-შამშადილის საზღვარზე თულქითაფას ბრძოლაში ჰაჯი-ჩალაბის ჯარი, რომელსაც მისი ვაჟი აღა-ქიში სარდლობდა, თითქმის მთლიანად გაჟლიტეს.

აღბათ, ეს წარმატება თუ იყო ერთ-ერთი საბაბი იმისა, რომ ირანის მბრძანებელმა ნადირ-შაჰმა ერეკლე მეორეს საჩუქრად ხმალი გამოუგზავნა საყოველთაოდ ცნობილი წარწერით: „ძე ვარ ავი მუსაიფი კახთ ბატონის ირაკლისა“. ოქროს დამლით ირკვევა, რომ ხმალი „გააკეთა ქალბ-ალიმ, ასუღულა ისპაჰანელის შვილმა“. ჰოლანდიაში მცხოვრებ ქართველ მხატვარ-რესტავრატორსა და მესაჭურველე გოჩა ლალიძეს ერეკლეს ხმალი გულდასმით შეუსწავლია და მისი ზუსტი ასლიც დაუმზადებია.

ქართველთა მეფეს ნადირ-შაჰისგან სხვა დროსაც მიუღია მსგავსი საჩუქარი. სპარსეთის მბრძანებელმა ინდოეთში ლაშქრობიდან (1737-1739 წ.წ.) ხელოვნების უძვირფასესი ნიმუშები წამოიღო, მათ შორის – თვალ-მარგალიტით მოოჭვილი ხმალი, რომელიც მან ერეკლეს უსახსოვრა. ხელოვნების

სასახლის დირექტორ გიორგი კალანდიას მოსაზრებით, „ეს ხმალი, ჩანს, მემკვიდრეობით ერგო ალექსანდრე ბატონიშვილს“, რომელიც ალა-მაჰმად-ხანის შემოსევის შედეგად დანგრეული თბილისის აღდგენას ხელმძღვანელობდა, რუსეთ-ირანის 1804-1813 წლების ომისას თეიმურაზ ბატონიშვილთან ერთად რუსეთის წინააღმდეგ იბრძოდა; 1812 წლის შემოდგომაზე კახეთის აჯანყებას ეღვა სათავეში. მისი დამარცხების მერე ჯერ დალესტანში, იქიდან კი ირანში გაქცეულმა 1820 წლის მაისში ერევნის მედიქის – სააკ (ისაკ) აღამალიანის 14 წლის ასულ მარიამზე ემიშიაძის ტაძარში დაიწერა ჯვარი. სპარსეთში იგი სომხებითა და ასურელებით დასახლებულ სოფელ ხოსროვში ცხოვრობდა. ალექსანდრე ბატონიშვილი თეირანში გარდაიცვალა და იქვე სომხური ეკლესიის ეზოშია დაკრძალული [14].

ნადირ-შაჰის ნაჩუქარი ხმალი, გიორგი კალანდიას თქმით, 1971 წელს ირანში აუქციონზე გაიყიდა. საქართველომ ინიციატივა არ გამოიჩინა და ის პორტუგალიელ ბერებს შეუძენიათ – „დღეს, როგორც გავიგე, ლისაბონის მუზეუმში ინახება, როგორც უძვირფასესი რელიკვია“ [15].

საისტორიო წყაროები თუ საარქივო მასალები გვარწმუნებს, რომ ერეკლე მეორის მეფობის პერიოდში გართობა-თამაშობანი, კერძოდ – ყაბაზი, ჯირითი, ცხენბურთი, მიზანში სროლა, ფარიკაობა, ანუ ხენი სამამაცონი ერთობ პოპულარული და მასობრივი ყოფილა. რაც ფრიად მნიშვნელოვანია, ხშირ შემთხვევაში ასპარეზობათა სულისჩამდგმელად და მაგალითის მიმცემად თვით პატარა კახი გვევლინება. ეს არ ყოფილა შემთხვევითი, რადგან ზემოაღნიშნული გართობა-თამაშობანი მებრძოლთა წრთობას, საბრძოლო ხელოვნების დაუფლებასა და სულის ზეობას უწყობდა ხელს.

1. ეს წერილი [დედანი, (ფ. 1448, №193) გამოქვეყნებულია:

ა. მიხეილ ქავთარიას წიგნში – XVIII საუკუნის ქართული საზოგადოებრივი აზროვნების ისტორიიდან, გამომცემლობა „განათლება“, 1977, 284 გვ., გვ. 191-192;

ბ. მამისა ბერძნიშვილის „ქართულ ეპისტოლურ წყაროებში“ (XVს.–1762 წ.). შეადგინა, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და შენიშვნები დაურთო მამისა ბერძნიშვილმა, თბ., „მეცნიერება“, 1989, გვ. 192; დაბეჭდ. 96-ე გვ.;

გ. ერეკლე II-ის მიერ გაცემული საბუთები (1736 – 1797), საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო, საქართველოს ეროვნული არქივი, 2008, გვ.-23.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ივანე ჯავახიშვილი, ქართველი ერის ისტორია, ტ.1, თბ., 1960;

2. დიონ კასიოსის ცნობები საქართველოს შესახებ (საქართველოს ისტორიის უცხოური წყაროები, ძველი რომის ისტორია), თბ.: „მეცნიერება“, 1966, 175 გვ.;

3. სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, II, „მერანი“, თბ., 1993;

4. სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, I, „მერანი“, თბ., 1991;

5. ვახუშტი ბატონიშვილი, ქართლის ცხოვრება (აღწერა სამეფოსა საქართველოსა), ტომი IV, ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, 1973;

6. ვახტანგ ბაგრატიონი, ისტორიები აღწერა (სარგის კაკაბაძის გამოცემა), თბ., 1914;

7. გერონტი ქიქოძე, ერეკლე II, თბ., 2011;

8. ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანი, ჩოგნაობა ანუ ბურთაობა, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოს კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ფონდი 1650;

9. დედანი; საქართველოს ეროვნული არქივი, ფონდი 1448/193;

10. ნიკოლოზ ბარათაშვილი, თხზულებანი, „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1981;

11. თეიმურაზ ბაგრატიონი, ახალი ისტორია, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და საძიებელი დაურთო ლელა მიქიაშვილმა, თბ., მეცნიერება, 1983;

12. [https://ka.wikibooks.org/wiki/ჭადრაკის წარმოშობის ისტორია](https://ka.wikibooks.org/wiki/ჭადრაკის_წარმოშობის_ისტორია); გამოყენებული ლიტერატურა – ელუარდ გუფელი, ჭადრაკში დახელოვნების სკოლა;

13. <https://sputnik-georgia.com/columnists/20171204/238419485/chadrakis-istoria.html>;

14. [https://ka.wikipedia.org/wiki/ალექსანდრე ბატონიშვილი](https://ka.wikipedia.org/wiki/ალექსანდრე_ბატონიშვილი);

15. გიორგი კალანდია, ჟურნალი „ისტორიანი“, №96.

16. მიხეილ ქავთარია, XVIII საუკუნის ქართული საზოგადოებრივი აზროვნების ისტორიიდან, თბ., გამომცემლობა „განათლება“, 1977, (284 გვ.), გვ. 191-192;

17. ქართული ეპისტოლური წყაროები (XVს. – 1762 წ.); შეადგინა, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და შენიშვნები დაურთო მამისა ბერძნიშვილმა, თბ., „მეცნიერება“, 1989, (192 გვ.); გვ. 96;

18. ერეკლე II-ის მიერ გაცემული საბუთები (1736 – 1797), საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო, საქართველოს ეროვნული არქივი, თბ., 2008 (50 გვ.), გვ. 23;

„სნეფლის“ სცენარის

„მე სიყვარული წიგნებიდან და ფილმებიდან არ მისწავლია“ ...

აჭარის ქაშუეთში დაიბადა და გაიზარდა. ბავშობიდან ლიტერატურა და ისტორია უყვარდა, ჩუმი ლექსებსაც წერდა. მერე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი დაამთავრა.

ლიტერატურის, მწერლობის სიყვარულს დედას უმადლის. ასე ნელ-ნელა დაიბადა წიგნები: „იერუსალიმი“, „აჭარა – ფარი საქართველოსა“, „ნეტაი, ადრე მოსულიყავით“, „გომარჯოს ფერებიდან“ და „ცრემლს ნუ გამატან“... მერე ნოველებმაც იხილა დღის სინათლე.

შარშან გამოვიდა ერთობლივი წიგნი ორ პოეტთან ერთად – როინ აბუსელიძესთან და სულხან წულუკიძესთან ერთად, რომელშიც პოეტების ოცდაათ-ოცდაათ ლექსთან ერთად მისი ოცდაათი ნოველაც გაერთიანდა. – მწერლისა და ფილოლოგის ნიაზ ზოსიძის პერსონა.

– ყველა ადამიანს თავისი ისტორია აქვს. საიდან იწყება ნიაზ ზოსიძის ამბავი, როგორია იგი?

– ჩემი ისტორია ქაშუეთიდან იწყება. იქ დავიბადე და იქ გავიზარდე. ლამაზი, თბილი, ლალი ბავშვობა მქონდა. თუ არ ჩავთვლით იმას, რომ ჩემი ბავშვობა უღმერთობის ხანას დაემთხვა. სისტემა ქადაგებდა, ღმერთი არ არსებობს, ლენინია ჩვენი სინდისი, ნამუსი და ხვალინდელი დღეო! ღმერთზე არ მქონდა არავითარი ინფორმაცია, სულ მიკვირდა, თუ ღმერთის გაჩენილია დედამიწა, ადამიანი, სიკეთე, მაშინ რატომაა აკრძალული-მეთქი...

მათემატიკის ინჩი-ბინჩი არ მესმოდა, სამაგიეროდ, ლიტერატურა მიყვარდა, ისტორია მიყვარდა, ჩუმი ლექსებსაც ვწერდი, ვიზებირებდი და ვხევედი. მერე

ქაშუეთის ნაეკლესიარზე გავიგე რალაც-რალაცები და მოსვენება დავკარგე, როგორი იყო ქაშუეთის ეკლესია, ანუ ღმერთის სახლი, როგორი ფრესკებით იყო მოხატული-მეთქი... მერე ღვინოსაც შევეპარე და ღვინით შეხურებულ თავში ათასნაირი აკრძალული თემების შესახებ კითხვები მიჩნდებოდა...

– **სოფლიდან ქალაქისკენ...**

– მეექვსე კლასში ვიყავი, როდესაც მამამ ბათუმში ჩამომიყვანა სპეციალურად სპექტაკლის სანახავად. მოვინებლე, მომეწონა, განსაკუთრებით, ნინო საკანდელიძე. მერე ცირკში გადავირიე, მერე პლაჟზე ტიტველი ქალების და გემების ნახვით. ნაყინი მაშინ გავსინჯე...

მერე, სკოლის დამთავრების შემდეგ, თბილისში გამაგზავნეს უმაღლესში ჩასაბარებლად, თან დარიგებები მომაცოლეს: ყველაფერი აწონ-დაწონე, დაკვირვებული იყავ, ყველას ნუ ენდობი, ბეწვს გამოგაცლიან თვალიდან, ფული შიგნითა ჯიბეში გქონდესო...

უმაღლესში ჩაბარებას რა უნდოდა? ყველაფერი წაკითხული მქონდა, ყველაფერი ვიცოდი, აბიტურიენტები მშობლებს ჩემზე უთითებდნენ, ეს არის ზოსიძე, ყველაფერი რომ იცისო... რაც ფილოლოგიის ფაკულტეტზე შევიტანე, იმის ნახევარი ცოდნით გამოვედი უკან. სამაგიეროდ, სხვა ბევრი რამ შევისწავლე ცხოვრებისეული.

ლეო კვაჭაძე მიკითხავდა გრამატიკას და ხშირად იტყოდა, ქართული გრამატიკა მათემატიკაზე უფრო რთულიაო. მინაროდა ამის გაგონება, ეი. არ ვყოფილვარ ლენინი-მეთქი. აკაკი გაწერელია მიკითხავდა საზღვარგარეთის ლიტერატურას – მსოფლიო მასშტაბის მეცნიერი.

მეგობრობის მასტერკლასი მათა კენკეაშვილმა, ნინო ჯვალაძემ, ლია ჩიკაშვილმა, ნინო ჩინრაძემ და მარიკა ლელაშვილმა ჩამიტარეს...

– **როდის, სად, როგორ, რანაირად დაიბადა მწერალი ნიაზ ზოსიძე, რამ გიბიძგათ, რომ პარნასის კარი თქვენც შეგეღოთ?**

– ეს უფრო დედაჩემის დამსახურებაა. იმდენი ლექსი, ლექენდა, სიმღერა, გამოცანა, შაირი იცოდა და ისე შემაყვარა, რომ სხვა რამის გაგონება აღარ მინდოდა. იმასაც მეტყოდა, წერაზე სახათაბალო საქმე დედამიწაზე არ მოიძებნებაო, მაგრამ ეგ არის მთავარი სულის საზრდოო. კითხვა მიყვარდა-მეთქი, კი ვთქვი, იმდენად, რომ ბებიჩემი გაბრაზდა, ამდენ კითხვა-კითხვაში შეიძლება ტვინი გადაეღალოს და გამოლენჩდესო, ამ ქვეყნის არაფერი ეცოდინება და ცოდვა იქნება მერეო.

ჭკუაში დამიჯდა ეს შეგონება, ბურთს და სპორტს მივაწექი. დაღლილ-დაქანცული, მტკვრში ამოვანგლული ვბრუნდებოდი სახლში...

რალაცებს ვწერდი-მეთქი, ხომ ვითხარი, ჰოდა, ამათ რომ ვუკითხავდი ბებიას, ერთხელ შემაქო:

ნენი, ჩემო ოქროს ჭუჭყულო, მაღაღეც, ასე მგონია, ვუყურებ და ვხედავ ამბავსო... სოფელში საითკენაც არ უნდა გაგეხედა, ნატურმორტი და ნოველა იყო... მას შემდეგ ნახული და გაგონილი აჟურში მომყავს.

– ვაჟა ფშაველასთან ტყე ლაპარაკობს, ზურაბ გორგილაძესთან – ჩიტები, ფრიდონ ხალვაშთან – მდინარე, თქვენს შემოქმედებაშიც საუბრობს ბუნება. რამდენად უგლებთ ყურს და რას გიყვებათ იგი?

– მაღლობა, როი, ამ კითხვისათვის. ისე, რაც არ უნდა ბიოგრაფიები დაიწეროს, გამოქვეყნდეს საუბრები და ინტერვიუები, მაინც არასრული იქნება შემოქმედზე წარმოდგენის შესაქმნელად. მწერლის სული და სახე მის ქმნილებებში უფრო კარგად ჩანს...

კი იცი შენ, ვირგილიუსის პოემა „გეორგიკები“. ეს არის ერთგვარი პოეტური ენციკლოპედია ოჯახზე, მიწაზე, ცაზე, ბუნების მოვლენებზე, მის სიმშვენიერეზე, ტყეზე, მინდორზე, ყანაზე, მთა-ბარზე, სიცოცხლეზე, წელიწადის დროთა ტრიალზე...

შენ რომ ჩამოთვალე, იმთსავით ვერა, მაგრამ მეც ჩემებურად ვცდილობ ამას, უბრალოდ, სადად, მარტივად, სათქმელის დახლართვა არ მიყვარს... მეც ხშირად ბუნებას ვარ მიდევნებული, ხან კალაპოტს ვუცვლი, ხანდახან ფერებს, ზოგჯერ მარილს, სიტკბოს, სევდას ვამატებ.

– ფერეიდანში იმოგზაურეთ. ამის შესახებ მოგიყვებით. საიდან დაიბადა ეგ სურვილი, გვიამბეთ იქაურ ქართველებზე.

– უფალს ვმადლობ, რომ წილად მხვდა ბენიერება, ჩავსულიყავი ფერეიდანში, შევხვედროდი იქაურ ქართველებს... ამის შესახებ გამოვეცი წიგნი „გომარჯვოს ფერეიდანს“... აქ აღარ შევუძღვები დეტალურად აღწერო ეს მოგზაურობა. ვიტყვი:

ფერეიდნელ ქართველმა ზღვის დონიდან 2500 მეტრზე ვაზი რომ არ მოყინულიყო, ზამთრობით ვაზის ლერწის მიწაში დამარხვა მოიგონა;

იქ პოლიცია უსაქმოდაა, რადგან დანაშაულობები არ ხდება;

იქ ყველა შენობას ქართული წარწერა ალამაზებს;

იქ ქართული ანბანი ღვთაების ტოლსწორი ფენომენია;

იუნესკოს ცნობით, ქალაქი ფერეიდანის მსოფლიოში ყველაზე უსაფრთხო ადგილია.

უფალო, მაღლობა, რომ მაჩვენე ერთ მუშტად შეკრული ქართველობა...

უფალო, მაღლობა, რომ ქართველის მიერ ქვახრიოკიდან წალკოტად ქცეული საცხოვრისი მანახე.

– როგორც ამბობენ, სიყვარული ყველას ეწვევაო, როგორ იყო თქვენს შემთხვევაში, რა დატოვა მან კარგი და ცუდი?

– მე ერთი ვიცი, სიყვარული თუ არის, სიკეთეც იქ იქნება... ერთ დღესაც მოგკრეფ მიმონახულ, მიმოფანტულ ფურცლებს, ქალაღის ნაგლეჯებს, მოგონებებს და წიგნად ვაქცევ. იქ ვიტყვი სიყვარულზე, მარტივად, უბრალოდ, ფილოსოფიის გარეშე...

მე სიყვარული წიგნებიდან და ფილმებიდან არ მისწავლია... მე სიყვარული ვარდო დიასამიძემ მასწავლა... ის ჩემთან აღარ არის, მაგრამ მაინც ჩემთანაა და ყოველ დღეს ვსაუბრობთ...

– ხართ რამდენიმე წიგნის ავტორი, მათზე რომ გვესაუბროთ...

– ახალს ვერაფერს გეტყვით. ნათქვამს გავიმეორებ. ღმერთის შესახებ რომ გავიგე, აფფორიაქდი: სად არის ღმერთი? ზეცაში, ქვესკნელში, გულში, ტვინში, სად დაიბადა, სად დადიოდა, სად ეწამა, სად დასაფლავეს?..

მოვიარე იერუსალიმი, მოვილოცე სიწმინდეები, ყველაფერი გავიგე, ყველაფერში დავრწმუნდი, ყველა კითხვაზე პასუხი მივიღე და ამ მოგზაურობას მივუძღვენი წიგნი „იერუსალიმში“.

მერე აჭარამ ამფორიაქა, მისმა ისტორიამ, მისმა გმირობამ, როგორ გაუძლო, როგორ გადარჩა? წარმოიდგინეთ, ოსმალობის ჟამს, აქ არ იყო არცერთი სკოლა, კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულება, ამთობდნენ ქართველობის ყოველგვარ ნიშანწყალს, უნგრევდნენ კულტურულ და რელიგიურ ძეგლებს... მისხალი მეცდომა არ დაუშვია ამ სისხლიან ჟამთასვლაში აჭარას! ამას ეძღვნება წიგნი „აჭარა – ფარი საქართველოსა“...

მერმე საზღვარმიღმელ ქართველებს მივუძღვენი სამი წიგნი: „ნეტაი, ადრე მოსულიყავით“, „გომარ-

ჯოს ფერეიდანს“ და, ცრემლს ნუ გამატან“... მერმე ნოველებით აკინძული წიგნებიც მესტუმრა...

– ქალაქის ხმაურიან ღამეში უცებ გამოღვიძებულს რა მოგნატრებიათ ყველაზე მეტად და ამ მონატრების გამო თუ ჩაგიდენიათ რაიმე უცნაური საქციელი, კარგი საქციელი?

– მე ბებიანების ლოცვა-ფილოსოფიით ვცხოვრობ: „გამჩენელო, ჯერ ყველაი კარგად ამყოფე და მეცო!“ ჯერ მე კი არა, სხვა და მერე მეო... უცნაურობებიც წამომივლის ხოლმე, შეძლება სხვალ ეგვიპტეში გავიქცე, შეიძლება მტირალადან მოგესიყვარულოთ, ღომას, საყენდრას მთებიდან გადმოგხედოთ, რომელიმე ნატადრალ-ნაეკლესიარს მივაღვე ფეხით და ქლოშუნით, ხეტიალის მოყვარული კაცი ვარ, არ ვიცი, რა და როდის მომენატრება. ისე, ყველაზე მეტად მთიანი აჭარის კილო-ხმები, გლეხური ცხოვრების იდილია, თავანკარა კილო-კავი მიყვარს და იქ გავრბივარ. იქიდან მოდის სამაგალითო ზნეობის, გარჯვის, ოჯახური სიწმინდის ნაკადულები...

აქვე გეტყვი, რომ, და ძალიან გთხოვ, ეს აბზაცი დამიტოვე, დანარჩენი მიმოჩეხე თუ გინდა!...

მკითხველო, თუ დააკვირდები, და, ვიცი, დაკვირვებისარ, შეიძლება, ზოგჯერ ჩემი სიტყვა-ნათქვამი სალიტერატურო ენის ლექსიკონში არ შეგხვდეთ, მაგრამ მე მაინც ვფიქრობ, ეს სიტყვები ძალიან ლაღად და თავისუფლად გრძნობენ თავს და სათქმელს კარგად გამოხატავენ!

– წიგნები უხვად გამოიცი... სამომავლოდ რა სურვილები გაქვს?

– ახლა მაგარ საქმეში ვარ. ჩემს ორ უსაყვარლეს პოეტთან, შენთან და სულხან წულუკიძესთან ერთად გამოვიდა ერთობლივი წიგნი, თქვენი ოცდაათ-ოცდაათი ლექსი და ჩემი ოცდაათი ნოველა... მადლობა თქვენ, რომ მომიწონეთ იდეა და ამ წიგნმა იხილა დღის სინათლე.

კიდევ ორი წიგნი: „ახლა სიკვდილი არ შეიძლება“ და „ჩემი სამარადჟამო“... ბოლო პატრიარქის კურთხევით.

ეგვიპტეში წასვლა მაინც მინდა, იმ ადგილების მონახულება, სადაც ქობულეთელ მუჰაჯირთა შთამომავლები ჯერ კიდევ არიან შემორჩენილი – კაიკაციშვილი, გუგუნავა, ინაიშვილი, პაპუნაიშვილი, ბეჟანიძე...

– და ბოლოს, რას უსურვებდით ჩვენს სამშობლოს, როგორ საქართველოში გინდათ იცხოვრონ თქვენმა შვილებმა და შვილიშვილებმა?

– გამოთლიანებულ საქართველოში მინდა იცხოვრონ, წელში და ხერხემალში გამართულ საქართველოში, სადაც არ იქნება დაძაბუნებული სოფლები და უსინათლო სახლები...

და მთავარი... განათლებულ საქართველოში მინდა იცხოვრონ.

როინ აბუსელიძე

ო, ენაე ჩემო“...

ლილია ჟიხომვილი - სახლთხუთხუთი

მუდმივად მის სადარაჯოზე

წერილი მეორე

(...ისევ დღევანდელი ქართულის შესახებ)

„ქართული ენით ყველაფერი გამოითქმის, რაც დღემდეა შეიძლება გამოითქვას, რა გინდა რა ენით, აზრი არ მოიპოვება არც ერთ ენაზე – რუსეთის ან დასავლეთ ევროპის, – რომ ქართულმა სავსებით ვერ გამოთქვას, მხატვრულ ყალიბში არ ჩამოსხას... ქართული ენა, შეიძლება ითქვას, შინაგანი თვისებებით, მსოფლიურია... ქართული ენა უფსკრულია, მისი ამოწურვა შეუძლებელია“... – ნიკო მარი.

„ჩემი სამშობლო ფრანგული ენააო“... – ამბობენ ფრანგები.

„საპატრონო არა მხოლოდ ენა, არამედ მთელი ქვეყანა. რას დაამსგავსეს ხომ ხედავთ, მტრისას, ჩვენ რომ დღეში ვართ. დანგრეული და დაქცეულია საქართველო, თუმცა ჩვენი ბრძოლის მთავარი იარაღი მაინც სიტყვაა; ჩვენ უნდა ვიბრძოლოთ სიტყვით, ოღონდ ჯერ სიტყვაზე ვიზრუნოთ“. – ოტია იოსელიანი.

ჩემი პირველი წერილი დღევანდელი ქართულის შესახებ, ჟურნალ „ანეულის“ 2017 წლის მე-4 ნომერში დაიბეჭდა. რა თქმა უნდა, „მას შემდეგ“ ჩვენს მეტყველებაში, პრესასა თუ რადიო-ტელევიზიაში ამ მხრივ დიდად არაფერი შეცვლილა... ცხადია, ამას ველოდი კიდევ! რადგან ისინი, ვისაც ეს საქმე ევალებათ, მოეკითხებათ, ამის გამო დიდად არ ირჯებიან... პირიქით, საკუთარი წაყრუებითა და უმოქმედობით კიდევ უფრო „ათამამებენ“ მოსახლეობას, სხვადასხვა სპეციალობის ადამიანებს, განსაკუთრებით – ჟურნალისტებს, რაც შეიძლება მეტი შეცდომები დაუშვან,

რაც შეიძლება უხვად შემოიტანონ უცხოენოვანი სიტყვა-გამოთქმები, ჟარგონი, ბილწისიტყვაობა... მთავარი კი ის გახლავთ, რომ ამ საკითხის ირ-გვლივ (და არა მარტო ამ საკითხის) არა ვართ ერთსულოვანი... ამიტომაცაა, რომ ხშირად გვესმის: ნუ, რა მოხდა; დიდი საქმე, თუ ქართული სიტყვებით არ თქვა! ამით არაფერი ტრაგიკული არ ხდება! და ა.შ. ეს ვითარება შეიძლება იმანაც გაამძაფრა, ამის მიზეზი ისიც გახდა, რომ ბოლო ორი ათეული წელია მოზარდები აღარ იზრდებიან იაკობ გოგებაშვილის „დედა-ენაზე“, ანუ საძირკველშივეა დაშვებული გამოუსწორებელი შეცდომა; არადა, თავის დროზე, არტურ ლაისტი მოწონებით აღნიშნავდა: „ქართველი მოზარდი თაობა სწავლობს თავის ეროვნულ ენას უმთავრესად ორი სახელმძღვანელოს შემწეობით: „დედა-ენისა“ და „ბუნების კარის“. ეს ორი მთავარი ქართული სახელმძღვანელო დგას იმავე სიმაღლეზე, რომელზეც დგანან საუკეთესო ევროპული სახელმძღვანელონი“.

დღევანდელი დღის გამოძახილად მესახება თავად იაკობ გოგებაშვილის ეს ჩანაწერი: „მრავალთა საუკუნეთა განმავლობაში საქართველოს ურიცხვნი მტერნი სულ იმასა სცდილობდნენ, რომ სარწმუნოება წაერთ-მიათ ჩვენთვის და თავის რჯულზე გადაეყვანეთ. ჩვენი ენის წართმევაზე კი, მის აღმოფხვრასა და გაუქმებაზე არამცთუ არ ფიქრობდნენ, არამედ თვი-თონაცა სწავლობდნენ. ჩვენი სარწმუნოების დევნით სავსებით სავსეა საქართველოს წარსული, მაგრამ დიოგენეს ფარნითაც ვერ მიაგნებ იქ ენის დევნასა. ამის გამო ჩვენი წინაპრები იბრძოდნენ მხოლოდ სარწმუნოებისთვის და ამ ბრძოლაში უკანასკნელ ხარისხამდე გაიწვრთნენ და ეროვნულ საუნჯეს მათ არავინ ართმევდა, არავინ აუქმებდა, არავინ სჩა-გრავდა... რუსეთთან შეერთების შემდეგ სარწმუნოება უზრუნველყოფილ იქნა; მაგრამ ბევრი ქართველი ვერა გრძნობს, ვერ ამჩნევს ხიფათს და განსაცდელს, რომელიც მოელის მის დედა-ენას, და არა ზრუნავს შესაბამის ღონისძიებებზე. პირიქით, დარწმუნებულია, რომ როგორც სარწმუნოებას, ისე ენას არაფერი დაუშავდება. აბა, ამისთანა ქართველს ჰკითხე: რატომ შენი შვილები არ დაიარებიან ქართული ენის გაკვეთილებზეო, და იგი გულწრფელად მოგიგებს: „ქართული ენა სად წაუვიათ, შემდეგშიც მოასწრებენ მის შესწავლასაო“. მაგრამ ასე ფიქრობენ მხოლოდ უბირი გონების პატრონნი. სხვებს კი კარგად აქვთ შეგნებული სიბრძნე ქართულის ანდაზისა: მიმპარავი ძალლი უარესია მყფარაზედაო. ამ უკანასკნელებს კარგად ესმით მშობლიური ენის მნიშვნელობა, ესმით, რომ იგი არის მთავარი ბურჯი ერის არსებობისა და წარმატებისა, ესმით, რომ დედა-ენის შეუსწავლელობა მათს შვილებს დააქვრივებთ ზნობითაც, გონებითაც, ხასიათითაც და მისწრაფებებითაც, მაგრამ მაინც ვერ ავალბებენ თავის შვილებს – უთუოდ იარონ ქარ-თულის ენის გაკვეთილებზე. რა უშლის მათ ხელსა, რა უბნევს გზასა და რა ჰყოფს იძულებას უკულ-მართად მოიქცნენ? ქართული ენის სწავლა სკოლაში ჩაყენებულია ყოვლად შეუძლებელს გარემოში. აი

ნამდვილი მიზეზი ამ სავალალო მოვლენისა. ავიღოთ ჯერ რიცხვი გაკვეთილებისა. როგორც მოგეხსენებათ, ქართული ენისთვის დანიშნულია პირველს და მეორე კლასში ორ-ორი გაკვეთილი, მესამეში და მეოთხეში კი – თითო-თითო. მეხუთე კლასიდან დაწყებული ქართული ენის ჭაჭანებაც აღარ არის. ეს ისეთი უკუ-ღურესი სიმცირეა დროისა, რომ სწავლება ნაყოფს ვერ გამოიღებს, თუნდ ყველა სხვა გარემოება ხელს უწყობდეს მას. მაგრამ უბედურებაც ის არის, რომ ყველაფერი სხვაც ხელს უცარავს სწავლებასა...“

იაკობ გოგებაშვილისთვის, რაც ქართული ენის სწავლებას ეხებოდა, ყველაფერი ძალზე მნიშ-ვნელოვანი გახლდათ; ეს კარგად ჩანს წერილის ამ მცირე ამონარიდიდანაც კი: „...თვით დრო ქართულის გაკვეთილებისა ყოვლად შეუფერებელია; ქართულ ენას ნარგუნები აქვს დამატებითი მეექვსე საათი. ბავშვმა ჯერ უნდა გააკეთოს ხუთი გაკვეთილი სხვადასხვა საგნებისა და შემდეგ ეწვიოს თავის დედა-ენას. ეწვიოს მამინ, როდესაც იგი სრულად დაღლილ-დაქანცულია. რა გულით და ყურადღე-ბით უნდა მოეკიდოს ხუთი საათის ჩიჩინით ილა-ჯგაწყვეტილი ბავშვი თავის ენის გაკვეთილსა? რის შესწავლა შეუძლიან მას? მას ამ დროს ესაჭიროება, უკიდურესად ესაჭიროება დასვენება, და დასვენების მაგივრად ხელ-ახლად სძენ ხმელ სკამზე და ისევ წიგნს აჩეჩებენ ხელში... მიუხედავად ამისა, ცოცხალი, მცოდნე და ხალისიანი მასწავლებელი ქართული ენისა მოახერხებდა ბავშვებში აღედრა ხალისი სა-გნისადმი და ნაყოფიერად ეშრომა; მაგრამ სად არის ამისთანა მადლიანი მასწავლებელი? ენას აბარებენ იმისთანა სულიერებს, რომელთაც არც ცოდნა აქვთ, არც ხალისი საქმისა, მოკლებულნი არიან უნარსა და მთელს გაკვეთილებს ატარებენ მთქნარებასა და თვლემამში. და ასეთს მკვდარს სწავლაში მშობლები ვალდებულნი არიან, ცალკე საფასური აძლიონ, რაც მძიმე ტვირთს შეადგენს ქართული ცარიელი ჯი-ბისთვის“...

ქართული ენის სიწმინდისათვის, როგორც მო-გეხსენებათ, ჩვენი წინაპრებიც ზრუნავდნენ. მემ-ტანე მოგვითხრობს, რომ ჯერ კიდევ ფარნავაზმა, რომელიც იყო პირველი მეფე ქართლსა შინა ნა-თესავთაგანი... განავრცო ენა ქართული და აღარა იზრახებოდა სხუა ენა ქართლსა შინა თვინიერ ქარ-თულისა“. „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ ავტორი კი 951 წელს გვამცნობდა, რომ „ქართლად ფრიადი ქუეყანაი აღირიცხების, შინა ქართულითა ენითა ჟამი შეიწირვის და ლოცვაი აღესრულების“.

დაუცხრომელი იყო ილია ჭავჭავაძისა და XIX საუკუნის სამოციანელთა ზრუნვა ქართული ენის სიწმინდის დაცვის საქმეში... გრიგოლ ორბელიანი სამართლიანად წუხდა: „რა ენა წახდეს, ერიც დაე-ცესო, რადგან „ერის ცხოვრება, მისი დიდება, მისი ის-ტორია დაცულ არს ენით“. ილია ჭავჭავაძე ეთანხმება მას: „მტერობა ენის არს მტერობა ქვეყნის, მაგ აზრისა ვართ თანახმა ჩვენა“, და აცხადებდა: „სხვისა არ ვიცით და ჩვენ კი მშობელ მამასაც არ დავეუთობდით ჩვენ მშობლიური ენის მიწასთან გასწორებას, ენა

საღვთო რამ არის, საზოგადო საკუთრებაა“. რაფიელ ერისთავი კი იტყვის: „ენით ვცოცხალვარ, მით მიყვარს ლხენა, მიყვარს სამშობლოს მე ტკბილი ენა!“

1860 წელს „ცისკარში“ გამოქვეყნებულ წერილში **ლიბიტრი ყოფიანი** წუხილით შენიშნავს: „...ხომ გაგიგონიათ, ჩვენში რომ კაცი გადმოვარდნილა საიდამბე და თავისი ენა გადავიწყებია, გადარჯულებულიაო, იმას იტყვიან, და გადარჯულებული მთელს ქვეყანაზედ ისე მიაჩნიათ, არავინ რას დასდევს, ყურს არავინ ათხოვებს და თუ ხმა ამოიღო სადმე, ეს ვილა ოხერიაო, იტყვიან. — ვისაც თავისი ენა არ ახსოვს, იმას აღარც მამა გააჩნია, აღარც დედა, აღარც ნათესაობა და აღარც ტომობა, რომ გულის შემატკივარი ეგულებოდეს სადმე... რაც ერთ კაცზედ ითქმის, ის მთელ ხალხზედ ითქმის, მაგრამ ყოველივე უფრო საზარელი, უფრო გულის შემაძრწვნი, უფრო სულის აღმამფოთებელია: რომელიც ხალხი თავის ენას გადავიწყებს, იმას ხალხის სახელი აღარა ჰქვია რა, მნიშვნელობა და პატივი სრულიად აღარა აქვს რა, და ქვეყნიერებაში ისე გამოწყდება, რომ მისი სახსენებელი აღარა დარჩეს რა, — და არა თუ მარტო თვითონ გამოწყდება ეს ხალხი, — თავისს სასიქადულო მამა-პაპათ ხსენებასაც ისე გაუქრობს, რომ ქვეყანაზედ აღარავინ იცოდეს აღარც იმათი სარწმუნოებისათვის მოღვაწეობა, აღარც იმათი ხან მტერთაგან წამება და ხან მტრებზედ ძლევა მოსილი გამარჯვება“...

ამავე შემართებითაა გამსჭვალული **მინიელ ჯავახიშვილის** წერილები; იგი ხშირად აქვეყნებდა სტატიებს ქართული ენის შესახებ, რითაც ცდილობდა ქართველი კაცის, მწერლობის... შეფხიზლებას, რათა მათ უფრო მეტი ძალისხმევით ეზრუნათ საკუთარი ენის სწორ კალაპოტში მოქცევაზე.

აი, რას წერდა იგი 1934 წლის 23 ივნისით დათარიღებულ წერილში: „ენა უმთავრესად სამწერლო იარაღია და ვისაც იგი ჩლუნგი აქვს, ის მწერლად ვერ ივარგებს... ქართული ენის აღრევაში ყველამ დაიღო წილი: მწერალმა, ჟურნალისტმა, მეცნიერმაც და სახელმძღვანელოს ავტორმაც... ჩემი უბის წიგნაკში იმდენი ნიმუში დამიგროვდა მახინჯი ქართულისა, რომ მოზრდილი წიგნი გამოვა. იგი თან მაცინებს და თანაც მადონებს, ზოგჯერ უიმედობა მომერევა და მგონია დაკრუნჩხულ ქართულს აღარაფერი ეშველება, მაგრამ ვცდები. უკანასკნელ დროს ქართულ ენას მომჯობინება დაეტყო და მწერალთა შორის თითქმის ყოველდღე ისმის საუბარი ქართული ენის შესახებ და ძიება ქართული სიტყვისა, ეს საუბარი არ უნდა შეწყდეს. ძიება არ უნდა შენელებს, თორემ ენა გაიყინება და მისი გაცოცხლება ძნელია იქნება“...

1974 წელს ენათმეცნიერი, აკადემიკოსი **აკაკი შანიძე** გულისტკივილით წერდა: „ქართული ენის უახლოესი პერიოდის განვითარებას რომ თვალყურს ვადევნებ, ვხედავ, რომ ვისაც ევალებათ სადაო საკითხები სამხეოზე გამოიტანონ და საჯარო განხილვის საგნად გახადონ, ამას გაურბიან და, რაკი სალიტერატურო ქართული წლების მანძილზე თავის დინებაზეა მიგდებული, რა გასაკვირია, რომ იგი

აივსოს შეუფერებელი ფორმებით და გამოთქმებით, რომელიც უცხოა ქართულისათვის, მაგრამ ჩვეულებრივი გახდა და ჩვენდა უნებურად დაკანონდა. არც ის იქნება გასაკვირველი, რომ ამგვარად „დაკანონებული“ ფაქტები „ობიექტურად“ შეაფასონ, ნორმად გამოაცხადონ და მათი მოხმარება თავს მოგვავსიონ“.

სასაუბრო ენაში კიდევ მეტია არასასურველი მოვლენები... ასევე, რა დასამალავია, რომ დღევანდელი მკითხველს დიდძალი ნათარგმნი ლიტერატურის კითხვის წყალობით ძვალ-რბილში აქვს გამჯდარი ბევრი შეუფერებელი ფორმა და გამოთქმა, რომელიც აუცილებელია გამოსწორდეს, რომ კიდევ უფრო მოქნილი და დროის შესაფერისი გახდეს ჩვენი საყვარელი ენა. ძნელი კია, რომ შეჩვეულისა და ძვალ-რბილში გამჯდარი მცდარი ფორმების ნაცვლად სწორზე გადავიდეს კაცი, მაგრამ აუცილებელია შევიგნოთ, რა არის მრუდი და რა არის სწორი, შევეცადოთ მრუდი უარყოთ და სწორზე გადავიდეთ... დიდი საქმეა სალიტერატურო ენის შექმნა, მისი მოვლა და სწორი გზით წარმართვა...

ბატონი აკაკისთვის რომ თითოეულ ქართულ სიტყვას, თუ გამოთქმას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, ეს ყველასთვის ცნობილია; თუმცა შეიძლება ბევრმა არ იცოდეს ერთი პატარა, მაგრამ ძალზე დასამახსოვრებელი ეპიზოდი, რომელსაც იგი რაღაცნაირი სევდით იხსენებს: „**მანსოვს, ათი წლის წინათ გავბედე და დაებეჭდე, რომ საჭიროა მამის მამას ან დედის მამას ახალ სალიტერატურო ქართულში პაპის ვუწოდებდეთ, და არა ბაბუას-მეთქი** („თბილისი“ 28. 12. 1958). **მოწმედ „ვეფხისტყაოსნის“ ენა მოვიყვანე და აღმოსავლური კილოები. ატყდა ერთი ამბავი. როგორ თუ პაპა? ბაბუა უნდა იყოსო, ბრძანეს, დაწერეს დაბეჭდეს კიდევ. და კაი ხნის შემდეგ, როცა თბილისის ერთ სკოლაში ბავშვებმა „ბაბუა აკაკი“ დამიძახეს, კინაღამ მუხლები მომეკვითა“.**

ცხადია, „ამ ამბით“ დავინტერესდი და ეს წერილიც მოვიძიე, რომელსაც მცირე შემოკლებით გთავაზობთ: „პაპა თუ ბაბუა? — ამ ორ სიტყვას სხვადასხვა მნიშვნელობით ხმარობენ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში: ზოგისთვის პაპა არის მამის მამა ან დედის მამა, ხოლო ბაბუა — მამის დედა ან დედის დედა — (ბაბუა კნინობით-ალერსობითი ფორმაა ბაბო-სი, რომელიც მამის დედას ან დედის დედას აღნიშნავს); ზოგისთვის კი პაპა არის ერთი თაობით უფროსი ნათესაურ ჩამომავლობაში: იგია მამის მამის მამა, ან მამის დედის მამა, ან კიდევ დედის მამის მამა, ან დედის დედის მამა, ხოლო ბაბუა — მამის მამა ან დედის მამა. მამის დედის ან დედის დედის აღსანიშნავად ბევრგან ბებია ითქმის, აქა-იქ ლიდედა-ც (ე. ი. დიდი-დედა).“

მე არ მაქვს ზედმიწევნით ცნობა, თუ სად რა მნიშვნელობით იხმარება ეს სიტყვები საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში, მაგრამ თითქოს არ უნდა შევცდეთ, თუ ვიტყვი, რომ პაპა პირველი მნიშვნელობით უფრო აღმოსავლეთ კილოებშია გავრცელებული, ხოლო მეორე მნიშვნელობით — დასავლურში. სათანადოდ განსხვავდება ბაბუა სიტყვის ხმარებაც: ლიხის აღ-

მოსავლეთით იგი მამის დედა ან დედის დედა (ე.ი. ქალი), დასავლეთით კი – მამის მამა ან დედის მამა (ე.ი. კაცი). ასეთი ნაირ-ნაირი მნიშვნელობა მწერლობაში იჩენს თავს: აღმოსავლელი მწერლებისთვის მამის მამა ან დედის მამა პაპაა, დასავლელებისათვის – ბაბუა. უკანასკნელ ხანებში ბაბუა ამ მნიშვნელობით სულ უფრო და უფრო იკიდებს ფეხს მწერლობაში და ზეპირმეტყველებაშიც... საჭიროა, ასეთ არე-დარევას სალიტერატურო ენაში (და, სასურველია, სასაუბროშიც) ბოლო მოეღოს. ბოლოს მოღება კი ნიშნავს, ერთი მნიშვნელობის განმტკიცებას და მეორის უკუგდებას.

რომელი მათგანი უნდა იქნეს არჩეული სალიტერატურო ფორმად?

ისტორიულად თუ განვიხილავთ საკითხს, ენახავთ, რომ ლიტერატურაში აღმოსავლური გაგება იყო გაბატონებული, მაგ. „ვეფხისტყაოსანში“ ფრიდონი ეუბნება ტარიელს: „მამის ძმა და მამა-ჩემი პაპა-ჩემგან გაყვნა ოდეს“. ე.ი. პაპა არის მამის მამა, რომელსაც ქონება გაუყვია შვილებისთვის: ფრიდონის მამისა და ფრიდონის ბიძისთვის (მამის ძმისთვის)... „პაპა“ სიტყვის იგივე მნიშვნელობა XII საუკუნეში შეგვიძლია სხვა წერილობითი ძეგლითაც დავადასტუროთ. თამარის მამას, გიორგი მეფეს, თავის მეფობის მე-14 წელს (ე. ი. 1170 წელს) სიგელი უბოძებია შიომღვიმის მონასტრისთვის, სადაც სხვათა შორის იკითხება: „მოვიდეს ჩუენ წინაშე წმიდანი მამანი უდაბნოსისა დიდისა მღუიძისანი და მოიხვნე სიგელნი დიდისა მეფეთა მეფისა პაპისა ჩუენისა დავითისნი და მამისა ჩუენისა დემეტრე მეფისანი და სხუანი ძუელნი მრავალნი პაპათა და მამათა ჩუენთანი და გუეჰაჯნეს და მოგუახსენეს“... „მანგლის ხევს ბორცუის ჯუარი, ძუელადვე მღუიძისაი, ლიპარიტეთგან წაღებული (ე.ი. ლიპარიტიანთაგან წართმეული), აწ ახლად პაპისა ჩემისა დიდისა მეფისა დავითისგან შემოწირული“. მაშასადამე, ამავე სიგელში იგივე დავით მეფე პაპად არის მეორედ მოხსენებული გიორგი მეფის მიერ.

საინტერესო იქნებოდა ამ სიტყვისა და ზოგი სხვა ნათესაობის აღმნიშვნელი სიტყვების თვალის გადევნება საუკუნეთა მანძილზე მე-18 საუკუნემდის, დასავლურმა გაგებამაც შესაძლოა, აქა-იქ იჩინოს თავი, მაგრამ ცხადი კია, რომ აღმოსავლური გაგება ამ სიტყვისა საერთოდ უფრო მკვიდრია ისტორიულად თვით მე-19 საუკუნის მე-2 ნახევრამდის, როდესაც დასავლური ნაკადი თანდათან ძლიერდება ლიტერატურაში.

საყურადღებოა, რომ ითქმის მამა-პაპანი და არა მამა-ბაბუანი (ან მამა-ბაბუები). ერთ მთიულურ ლექსში იკითხება: „მამა-პაპათა თქვიანო, უღელი ფართი ხნიანო“. აგრეთვე ითქმის მამა-პაპული და არა მამა-ბაბუეული.

ქართულ სალიტერატურო ენას აღმოსავლეთ საქართველოში ჩაეყარა საფუძველი, აქ გაიზარდა და გაიფურჩქნა და ამ სადავო საკითხში აღმოსავლური გაგება უნდა დამკვიდრდეს საბოლოოდ. ეს გაგება რუსთაველურია. და ამ გაგებამ საყოველთაოდ უნდა გაიკაფოს გზა ყველგან, ლიტერატურაშიც და

საუბარშიც: მამის მამა ან დედის მამა არის პაპა და არა ბაბუა, ხოლო მამის დედა, ან დედის დედა არის დედა ან ბებია.

მკაცრი და სამართლიანია, როგორც ყოველთვის, ბატონი ოთარ ჭილაძე: „...ტოლსტოი ისევე სწავლობდა მშობლიურ ენას, როგორც ფრანგულს, გერმანულს, ინგლისურს, იტალიურსა და ლათინურს! ჩვენს მწერლებს კი სავსებით აკმაყოფილებთ მშობლიური ენის იმ ღონეზე ცოდნა, რა ღონეზეც იციან – შეუსწავლელად – გარემოსა და მასწავრობის წყალობით! ამგვარი ცოდნა გენეტიკური მიდრეკილების შედეგია და არა განვითარებისა, მით უფრო განათლებისა. მოკლედ, მშობლიურ ენასაც სწავლა უნდა, ტოლსტოიმ ეს იცოდა და „ომსა და მშვიდობას“ წერდა“...

მასხენდება 1978 წლის აპრილის დღეები... 14 აპრილი – როდესაც მშობლიური ენის დასაცავად დიდ-პატარა რუსთაველზე გავედით, მთავრობის სასახლის წინ იქმდე ვიდექით (უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტობა ასფალტზე ისხდა... თბილისის სკოლების მოსწავლეები, მათი პედაგოგები, რიგითი ადამიანები ისე მჭიდროდ იდგნენ, რომ ნემსი არ ჩავარდებოდა.), ვიდრე ოფიციალურად არ გამოგვიცხადეს, რომ ჩვენი სამართლიანი მოთხოვნა დაკმაყოფილებული იყო... შემდეგ „დედაენას“ ულამაზესი ძეგლიც დაუვდეთ (მსოფლიოში ერთადერთი!) და 14 აპრილი „დედაენის“ დღედ გამოვაცხადეთ, რომელსაც დღემდე დიდი შემართებით აღვნიშნავთ...

მაგრამ რეალურად რა გავაკეთეთ... ან სამი ათეული წელია რას ვაკეთებთ?! არც არაფერს, გარდა იმისა, რომ რაც შეიძლება მიზანმიმართულად შემოგვაქვს და ვამკვიდრებთ ინგლისურენოვან სიტყვებს და, თანაც, თავი მოგვწონს, რომ ასე გავძებუთ მშობლიური ენა და ყველანაირად დავარღვიეთ მისი უნიკალური, თვითმყოფადი ბუნებრიობა... ვინმემ დაგვაძალა, შეგვიკვითა?! არა, არა მგონია! ამ მოღურობის გავრცელებას ჩვენ თავად შევუწყეთ ხელი და ჩვენს, როგორც პატრიოტიზმისა და ეროვნულობის ერთ-ერთ უმთავრეს გამოხატულებას, ნელ-ნელა, თანამიმდევრულად შევურყიეთ საძირკველი, რათა საკუთარი „ინიციატივით“ რაც შეიძლება თავი მოგვეწონებინა ჩვენს უცხოელ „ინვესტორებთან“, „პარტნიორებთან“, „ლობისტებთან“, „მენეჯერებთან“, გარკვეულ „სემენტთან“ და ა.შ. სხვათა შორის, ამას სხვა მიზეზებთან ერთად, დიდად შეუწყო ხელი წიგნიერების დაბალმა დონემ. რადგან მხოლოდ წიგნის კითხვით (და არა ყვითელი პრესის ან კომპიუტერში ამოკითხვით), წაკითხულის გაზიარებით შეიძლება ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, უცხოენოვანი სიტყვა-თქმების ნაკლებად შემოღობვა და არ დახერგვა...

...კვლავაც წარმოგიდგენთ დღევანდელი ქართულის „შემენიერ მარგალიტებს“ – რომლებსაც მოძიება არ სჭირდება, რადგან ქართველთა ბავთაგან უხვად და დაუნარელად გადმოედინებია... აი, ისინიც:

1. შცდ.: „ჩვენთვის ძალიან მნიშვნელოვანია ყველა ჩვენი გუნდის წევრი.“...

სწ.: ჩვენთვის, ჩვენი გუნდის ყველა წევრი ძალიან

მნიშვნელოვანია.

2. შცდ.: „თურქმენეთი ძალიან განსხვავდება სხვა შუაზიური ქვეყნებისგან“.

სწ.: შუა აზიის სხვა ქვეყნებისგან თურქმენეთი ძალიან განსხვავდება.

3. შცდ.: „ჩვენ გვესმის ნებისმიერი საქართველოს მოქალაქის ტკივილი“.

სწ.: ჩვენ საქართველოს ნებისმიერი მოქალაქის ტკივილი გვესმის.

4. შცდ.: „მადლობა ყველა აქციის მონაწილეს“.

სწ.: მადლობა აქციის ყველა მონაწილეს.

5. შცდ.: „ოცამდე სპორტის სახეობა განვითარდა“.

სწ.: სპორტის ოცამდე სახეობა განვითარდა.

6. შცდ.: დაინახა, თუ როგორ ჩაყარა ერთ-ერთმა კომისიის წევრმა ბიულეტენები“.

სწ.: დაინახა, კომისიის ერთ-ერთმა წევრმა, ბიულეტენები როგორ ჩაყარა.

7. შცდ.: „ბევრი თქვენი მუზეუმის რელიქვია დაიდებს აქ ბინას“.

სწ.: თქვენი მუზეუმის ბევრი რელიქვია ბინას აქ დაიდებს.

8. შცდ.: „სწორედ აქ უნდა იყოს თითოეული საქართველოს მოქალაქის ძალისხმევა მიმართული“.

სწ.: საქართველოს თითოეული მოქალაქის ძალისხმევა, სწორედ, აქეთკენ უნდა იყოს მიმართული.

9. შცდ.: „დადებითი თვისებები აქვს ამ სქემას და უარყოფითი...“

სწ.: ამ სქემას დადებითი და უარყოფითი მხარეები აქვს. („სქემას“ არ შეიძლება „თვისებები“ გააჩნდეს).

10. შცდ.: „რამდენიმე აქცენტს გავაძლიერებთ დღევანდელი საუბრისთვის...“

სწ.: დღევანდელი საუბრისას ყურადღებას რამდენიმე საკითხზე გავამახვილებთ.

11. შცდ.: „არა მარტო კარტოფილი, სხვა სოფლის მეურნეობის პროდუქტები ძვირდება“.

სწ.: არა მარტო კარტოფილი, სოფლის მეურნეობის სხვა პროდუქტებიც ძვირდება.

12. შცდ.: „ერთ-ერთმა ევროპის ქვეყანამ გაიზიარა ეს კავშირი“.

სწ.: ეს კავშირი ევროპის ერთ-ერთმა ქვეყანამ გაიზიარა.

13. შცდ.: „სამოცი ყიურის წვერი კითხულობდა შემოსულ მასალას“.

სწ.: შემოსულ მასალას ყიურის სამოცი წვერი კითხულობდა.

14. შცდ.: „ჩემი არც ერთი ოჯახის წვერი არ არის მუსიკოსი“.

სწ.: ჩემი ოჯახის არც ერთი წვერი მუსიკოსი არ არის.

15. შცდ.: „აღმაშფოთებს ზოგიერთი პარლამენტის წევრის საუბარი“.

სწ.: პარლამენტის ზოგიერთი წევრის საუბარი აღმაშფოთებს.

16. შცდ.: „აიღეთ ნებისმიერი შექსპირის პიესა“...

სწ.: შექსპირის ნებისმიერი პიესა აიღეთ.

17. შცდ.: „კვლავ მოიტაცეს ორი საქართველოს მოქალაქე“.

სწ.: საქართველოს ორი მოქალაქე კვლავ მოიტაცეს.

18. შცდ.: „დროა დაამტკიცონ ერთი კომისიის წევრი“...

სწ.: დროა, კომისიის ერთი წევრი დაამტკიცონ.

19. შცდ.: „ის ერთ-ერთი ევროპის განვითარებული ქვეყანა“.

სწ.: ის ევროპის ერთ-ერთი განვითარებული ქვეყანაა.

20. შცდ.: „დაგვემიღია პირველი ევროპის ჩემპიონატი“.

სწ.: ევროპის პირველი ჩემპიონატი დაგვემიღია.

21. შცდ.: „აქტიურად უნდა ვიმუშაოთ ყველა სახელმწიფო ინსტიტუციასთან“.

სწ.: სახელმწიფო ინსტიტუციებთან აქტიურად უნდა ვიმუშაოთ.

22. შცდ.: „ჯიხურების საკითხი შეთანხმებული იყო წინა ქალაქის ხელმძღვანელობასთან“.

სწ.: ჯიხურების საკითხი ქალაქის წინა (ან ყოფილი) ხელმძღვანელობასთან იყო შეთანხმებული.

23. შცდ.: „ვისაუბრეთ სხვადასხვა ბაღების სპეციალისტებმა“.

სწ.: ბაღების სხვადასხვა სახეობის სპეციალისტებმა ვისაუბრეთ.

24. შცდ.: „ეუთოს 300-მდე პარლამენტის წევრმა ისაუბრეს...“

სწ.: ეუთოს პარლამენტის 300-მდე წევრმა ისაუბრა...

25. შცდ.: „პრეზენტაციას ასამდე ჯანდაცვის წარმომადგენელი დაესწრო“.

სწ.: წარდგენას ჯანდაცვის ასამდე წარმომადგენელი დაესწრო.

26. შცდ.: „ნორვეგიამ პირველი ადგილი პარლამენტის მინდად დაიკავა“.

სწ.: ნორვეგიამ პირველი ადგილი დამსახურებულად დაიკავა.

27. შცდ.: „რამდენიმე ათასი აქციის მონაწილე ცენტრის მიმართულებით გაემართა“.

სწ.: აქციის რამდენიმე ათასი მონაწილე, ცენტრის მიმართულებით გაემართა.

28. შცდ.: „სხვა კბილის პასტებისგან განსხვავებით“...

სწ.: კბილის სხვა პასტებისგან განსხვავებით...

29. შცდ.: „ბევრი სახალხო დამცველის რეკომენდაცია იყო გაზიარებული“.

სწ.: „სახალხო დამცველის ბევრი რეკომენდაცია (რჩევა) იყო გაზიარებული.“

30. შცდ.: „ჩვენ ნებისმიერი ევროპის ქვეყნიდან უნდა გადმოვიღოთ და დავნერგოთ“.

სწ.: ჩვენ ევროპის ნებისმიერი ქვეყნიდან უნდა გადმოვიღოთ და დავნერგოთ.

31. შცდ.: „ამ აზრს იზიარებენ სხვა გარემოს დამცველებიც“...

სწ.: ამ აზრს გარემოს სხვა დამცველებიც იზიარებენ.

32. შცდ.: „მე ისევე შემტკივა გული, როგორც ნებისმიერ საქართველოს მოქალაქეს“.

სწ.: მე გული ისევე შემტკივა, როგორც საქართველოს ნებისმიერ მოქალაქეს.

33. შცდ.: „ჩვენ გვჭირდება სხვა დემოკრატიის ხარისხი, სხვა სასამართლო“.

სწ.: ჩვენ დემოკრატიის სხვა ხარისხი, სხვა სასამართლო გვჭირდება.

34. შცდ.: „თითოეული საქართველოს მოქალაქის უფლება უნდა იყოს დაცული...“

სწ.: საქართველოს თითოეული მოქალაქის უფლება დაცული უნდა იყოს.

35. შცდ.: „ბევრი წლების მერე გააცოცხლა ჩემი მუსიკა...“

სწ.: წლების შემდეგ, ჩემი მუსიკა გააცოცხლა...

36. შცდ.: „იგი არ არის რიგითი პარლამენტის წევრი“

სწ.: იგი პარლამენტის რიგითი წევრი არ არის.

37. შცდ.: „დღეს ჩვენ გვაქვს ორი „შინელის“ სხვადასხვა ინტერპრეტაცია“.

სწ.: დღეს ჩვენ „შინელის“ ორი სხვადასხვა ინტერპრეტაცია გვაქვს.

38. შცდ.: „მათ შეუჩერეს სოციალური დახმარება, როდესაც ყველა ოჯახის წევრი სოციალური ადამიანი დაუცველია“.

სწ.: მათ სოციალური დახმარება შეუჩერეს, როდესაც ოჯახის ყველა წევრი სოციალურად დაუცველია.

39. შცდ.: „მეზობლებმა ლიფტის ფული ავაგროვეთ; ჩვენებს თანხა ავუგროვეთ“.

სწ.: ფული შევაგროვეთ; თანხა შევუგროვეთ.

40. შცდ.: „ამ წიგნით ბევრი წლის მანძილზე მიმდინარეობდა სწავლება“.

სწ.: ამ წიგნით სწავლება წლების მანძილზე მიმდინარეობდა.

41. შცდ.: „ზოგმა მთავრობის წევრმა კი არ იცის ეს“...

სწ.: მთავრობის ზოგიერთმა წევრმა ეს არ იცის...

42. შცდ.: „ასამდე საქართველოს მოქალაქე იმყოფება ჩინეთში“...

სწ.: საქართველოს ასამდე მოქალაქე ჩინეთში იმყოფება...

43. შცდ.: „დაპორტირდით და გაიუმჯობესეთ სესხის პირობები“...

44. შცდ.: „მაღლე ეკონომიკა ამოიქოქება“...

45. შცდ.: „არ არსებობს სტიგმა იმისა, რომ მივიდნენ იურისტთან და მოუყვინთ თავისი ქეისი“?!

46. შცდ.: „ტრამპი დარწმუნებულია მის წარმატებაში“.

სწ.: ტრამპი დარწმუნებულია საკუთარ წარმატებაში და არა მის – ვილაცის წარმატებაში...

47. შცდ.: „არ შემიძლია, რომ არ დავაპრემიერო ეს სიმღერა?!“

48. შცდ.: „ეს საკითხი უნდა დაგვეიგნორირებინა“?!...

49. შცდ.: „გაგაკეთე სიმღერის გუნდი; ან გავაკეთე ფილმი“...

სწ.: შევქმენი სიმღერის გუნდი, გადავიღე ფილმი... მაგრამ; სადილი გავაკეთე...

„...არანაკლებ საფრთხეს ვხედავ იმაში, ქართული

ენა რომ გვავიწყდება. დიას, არანაკლებს, ვიდრე ტერიტორიების დაბრუნებაა. მოვა დრო, დაკარგულ ტერიტორიებს დავიბრუნებთ, მაგრამ... ქართული ენა აღარ გვეცოდინება. დღეს ისეთ ქართულს მოისმენ, რომ ჩემს ჯანმრთელობაზე ცუდად მოქმედებს“... – წუხს რეჟისორი თემურ ჩხეიძე, რომელსაც არ შეიძლება, რომ არ დავეთანხმო: მაგალითები?! – რამდენიც გნებავთ, – რომლებიც თვალნათელს ხდიან ჩვენი წუხილის მიზეზებს:

1. „ჩვენი გადაცემა დასასრულისკენ მიიღრიაკა“.

2. „კარგი იქნება, გარკვეული რელიეფი მისცენ ბიუჯეტს“.

3. „ერთი წელი დამჭირდა, რომ თარგმანი ფორმაში მომეყვანა“.

4. „არის ამაში, ნეტა რეზონი“?

5. „ხდება ამ საკითხის დაანალიზება“?

6. „ერთმანეთს აუცილებლად უნდა დავეკონტაქტოთ“.

7. „ამ ბოლო დროს, ძალიან ტრენდული გახდა ეს თემა“.

8. „დედაენის“ ძეგლთან შემოქმედებით აქტივობა ლოკალიზდება“.

9. „ვოცნებობდი ვყოფილიყავი ამ ჟურნალის ენობრივი რედაქტორი“.

10. „მომავლის გეგმებზე რა ვითხრათ, თუმცა მანამდე მაქვს ორი წელიწადი“.

11. „რეიტინგული სერიალები, მხოლოდ თქვენს განკარგულებაში არიან“.

12. „გადაცემაში შევარჩიე ე.წ. პაპსა“...

13. „გისურვებთ ყველაფერს კარგს, რასაც ჰქვია“?! „სავსე ვარ ემოციებით, რასაც ჰქვია“!

14. „კანდიდატმა ძალიან იპასიურა“.

15. „ეს რომ არ იყოს, არ წარმომიდგენია“! („არაკი არა, ვერ“!)

16. „გაოცებული ვარ ჩვენი ამომრჩევლის მიმართ“?.

17. „...საინტერესოა, რა სათქმელი აქვთ ხელისუფლების მიმართ“?

18. „მივემგზავრები ჩიკაგოში, სადაც გამოსვლა მექნება მაღალი დონის სეგმენტთან“.

19. „ვიდრე დაგვიანონსებდეთ თემებს“...

20. „ჩანს, რომ ისინი უნისონში იღებენ გადაწყვეტილებებს“... .

21. „ჩვენ დავსვით ფავორიტი კითხვა“.

22. „დღეს მოტანილი გვაქვს თრილერი“...

23. „მომისმინეთ! ვციტირებ შესაბამის ტექსტს“.

24. „ჩვენი სტუმარი ძალიან კრეატიული ადამიანია“.

25. „მათზე ვსაუბრობ, ვინც ეხლა ბრძოლობს“.

(ახლა იბრძვის!)

26. „ამ თემაზე ხშირად აპელირებენ“...

27. „ერთი პროექტი უკვე დაინიცირდა“.

28. „კარგა ხანია, შეიქმნა ტოპათეულები“.

29. „ინტუიტიური დონე დაბალია“...

30. „ამ ტორტით მინდა რამე ისტორია გავასუღიერო“?!

31. „ეს თემა, მე ცოტა უტრირებულად მეჩვენება...“

32. „ბავშვმა უკვე იცის, როგორ ასქროლოს“...
  33. „იგივე ვთქვი მეც, უბრალოდ სხვა ენით წარმოვთქვი“?!
  34. „იმ მომენტში საზოგადოებაც აჟიტირდა“...
  35. „ეს თქვენი ინსპირაციაა“?
  36. „ყველას არ შეუძლია შვილები აქტივობებზე ატაროს“...
  37. „ჩატარდა საინტერესო პანელები“...
  38. „უამრავი ქეისი არსებობს ამ ამბავზე“...
  39. „...ინიცირებული კანონპროექტი მიღებულია“...
  40. „კანონს, როგორც მინიმუმ, მხარს არ დაუჭერენ“...
  41. „...გარდა იმისა, რომ სიამაყის გრძნობას გვაძლევს, აპრიორი – ეს საკითხი ყველამ იცის“.
  42. „ეს რაა, ახალი ტრენდია“?!
  43. „ეკრანზე ცნობადი სახეები გამოჩნდნენ“.
  44. „კვლევამ აქცენტები უნდა დასვას გარკვეულ საკითხებზე“...
  45. „ამ წიგნებზე ჟურნალისტებთან მქონდა ჭეშმარიტი კამათი“?!
  46. „რამდენიმე პოლიტიკოსი, კარგა ხანია, ამ საკითხებზე ჩაიციკლა“...
  47. „მისნაირი სტატუსის მქონე, ბევრი არ შემხვედრია...“
  48. „ბავშვებო, ეს ამბავი უნდა დააპუზებულიყო“.
  49. „საქართველოში დავაორგანიზეთ მომავალი შეხვედრა“...
  50. „...დავრჩეთ ერთიერთზე მოლაპარაკების მაგიდაზე“. (მაგიდასთან!“).
  51. „როგორც ჩანს მაყურებელი ვერ ახერხებს ეთერში შემოსვლას, თუმცა მე შეგახსენებ ჩვენს ტელეფონის ნომერს“... (სიტყვა „თუმცა“ – ამ წინადადებაში აბსოლუტურად ზედმეტია...)
  52. „ჩვენ ვცხოვრობთ კასპიის ბასეინში“...
  53. „წინა წლებთან მიმართებაში, ფანტანები სულ დამშრალიყო?!“.
  54. „იქ ჩვენ ძალიან კარგი მოქალაქეები გვყავს“. (უნდა იყოს! – იქ, ჩვენ, საქართველოს ძალიან კარგი მოქალაქეები გვყავს...)
  55. „რუსეთმა დაარღვია ყველა ნატოს წევრი ქვეყნის სუვერენიტეტი“. (უნდა იყოს! – რუსეთმა ნატოს წევრი ქვეყნების იმუნიტეტი დაარღვია).
  56. „ამ ამბის შესახებ უნდა ჩაგეკითხოთ...“.
  57. „კარგია, რომ გუმინ განხორციელდა მინისტრის საათი“... და ა.შ.
- ჩვენი რადიო-ტელევიზიების გადაცემები ხომ, წარმოუდგენელია „მოღური“ სიტყვა-თქმების გარეშე?! მაგალითად: – მონიტორინგი, ფეიკიუსები, სტარტაპები, მარგინალიზაცია, ნარატივი, პარიტეტი, ლეგიტიმაცია, ფართი, ქასთინგი, არტნიუსი, არტ-გალერეა, სლოგანი, ჰაბი, იდენტობა, ლობირება, მარკირება, სტიგმა, აპრიორი, კრეატიული, ეპატაჟი, სენსიტიური, დაკორექტირება, ბენიფიციარი, ლავირება, პრიორიტეტი, ტროლები, პოსტფაქტუმ, რუპორი, ტრენერები, ტრენინგები, რაპორტი, მუსირებს, დაპორტირები, ისტებლიშმენტი და ა.შ.
- „ტრენერები, ტრენინგები, რაპორტი“... – ამ

სიტყვებს, როდესაც სსრკ-ის შემადგენლობაში შევდიოდით, სადაც რუსული ენა ერთ-ერთ „მთავარ“ ენად ითვლებოდა და ამ ენაში ეს სიტყვები ახლანდელი მნიშვნელობით, ანუ იგივე მნიშვნელობითაა ნახმარი (რადგან მათთვის ეს ბუნებრივია...), მაშინ არ ვხმარობდით, აზრადაც არ მოგვსვლია... არ „ვწუნობდით“ – მწვრთნელის, მწვრთნელებსა და წვრთნებს, მოხსენებას – ვადაზე ადრე შესრულებული სამუშაოს შესახებ; ახლა კი... დაა, ასე „უაპელაციოდ“ შემოგვაქვს და სიამოვნებით, დაფიქრების გარეშე დავამკვიდრეთ, ვამკვიდრებთ უცხო სიტყვებსა და გამოთქმებს; ის კი არა, და – რადიოს პირველი საზოგადოებრივი არხის დილის „პიკის საათი“ ისეთი სიმსუბუქით, სიამტკბილობით ამთავრებს გადაცემას, რომ გგონია, ყველაფერი საშინელი უკან დარჩა და ეს ლაა საშველი: „გულ მონინგ, გულ მონინგ, პა, პა, პა რააა!“ „ნამდვილად არაა ცუდი; თუნდაც, ამ თითქოსდა უმნიშვნელო ნიუანსით – შენს, (ჩვენს) უცხოელ პოლიტიკოსებსა თუ ინვესტორებს, პარტნიორებს რომ ასიამოვნებ, მეგობრობას რომ დაუმტკიცებ! ამას (ამნაირებს) მოფიქრება ხომ უნდოდა?! სერიოზულადაა გამოსაკვლევი, რატომ გვაქვს ასეთი ავადმყოფური ლტოლვა უცხოენოვანი სიტყვებისადმი, მათი უხვად შემოტანისა და ჩვენს მეტყველებაში გაუზრებლად დანერგვისადმი?!

კიდევ, ასეთ რამეებს „ვაჟღერებთ“, კი არ ვამბობთ, არ ვლაპარაკობთ არ გადმოვცემთ – არამედ „ვაჟღერებთ!“ ყველანი „მჟღერ მდგომარეობაში“ ვართ! მაგალითად: 1) „როგორ მიმდინარეობს თქვენი ფერმერული მოღვაწეობა?!“ 2) „ძალიან მომძლავრდა აჭარაში სექტების მოღვაწეობა!“ 3) „ახლა გადავედით კლუბებში და იქ განვაგრძობთ მოღვაწეობას“... (ამბობს ოცი წლის სპორტსმენი) და სხვა.

სიტყვა „მოღვაწეს“ ალექსანდრე ნეიმანი „ქართულ სინონიმთა ლექსიკონში“ (მესამე გამოცემა, 1978 წ.) ასე განმარტავს: „მოღვაწე – ღვაწლმოსილი, სამშობლოს ღირსეული შვილი, სამშობლოს სასიქადულო შვილი; მესვეური; მზრუნველი, საქმის გულშემატკივარი, შემწე, მებრძოლი, ქომაგი, მეურნე, მოჭირნახულე, ამავდარი“. ს.ს. ორბელიანი – „მოღვაწეს“, პიროვნებას, მოჭირნახულეს უწოდებს. დღეს რა ხდება?! – დღეს არ „მუშაობენ“ – „მოღვაწეობენ“ – ვინ? – ფერმერები, სექტები, ფონდები, ოც წლამდე სპორტსმენები... ახალგაზრდა მსახიობები – რეპეტიციას არ გადიან, არამედ „მოღვაწეობენ“, ან „ტრენერებთან ტრენინგს“ გადიან, ან, უკეთეს შემთხვევაში, „მასტერკლასებს უტარებენ“ – ღმერთმა ნუ ქნას, ვინმემ სიტყვა „წვრთნა“ ახსენოს?! ყველას გასაგონად, ხაზგასმით აღვნიშნავ – მოღვაწეობდნენ – გრიგოლ ხანძთელი... ილია ჭავჭავაძე... დიმიტრი ყიფიანი... ექვთიმე თაყაიშვილი... ესენი, და, რა თქმა უნდა, ბევრი სხვა მოღვაწე იყვნენ და მოღვაწეობდნენ კიდევ... გაუგებარია, ჩვენ თავადვე, რატომ ვაქინებთ, ვაუფასურებთ ამ კონკრეტული სიტყვის შინაარსსა და მნიშვნელობას?! ალბათ იმიტომ, რომ მოსახლეობის დიდი ნაწილი არ მუშაობს და ვინც „მუშაობენ“ – ისინი „მოღვაწეობენ“?!

ხშირად „ულერდება“ სიტყვა „შანსი“, რის გამოც ნელ-ნელა იკარგება ქართული სიტყვა „შესაძლებლობა“... არასწორია გამოთქმა – „ისეთ ხალხზე კეთდება აქცენტები“, ან „ისეთი ხალხი გამოვიდა გამოფენაზე“, ან „უამრავი ხალხი გამოეხმაურა ამ გადაცემას“ და ა.შ. მოვიდნენ „ადამიანები“ და არა „ხალხი“, რადგან სიტყვას ხალხი სულ სხვა დატვირთვა და შინაარსი გააჩნია...

ასევე, არასწორად ხმარობენ ნაცვალსახელს „მისი“. მაგალითად: მას გააყოლა მისი მოსწავლე“. ე.ი. გააყოლა არა „მისი“, ანუ სხვისი, არამედ თავისი... „სიტყვით გამოვიდა მინისტრი და გამოთქვა მისი სურვილი“... ე.ი. „თავისი სურვილი“ და არა ვიღაც სხვისი... „ამერიკულმა მხარემ მკაფიოდ დააფიქსირა მისი მხარდაჭერა ამ საქმეში“... უნდა იყოს „ამ საქმეში, თავისი (საკუთარი) მხარდაჭერა ამერიკულმა მხარემ მკაფიოდ დაადასტურა (გამოხატა)“.

ძალიან პოპულარული გახდა გამოთქმა „მინდა გითხრათ“, რაც ხშირად ღიმილის მომგვრელია, რადგან ხუთწუთიან ტექსტში უფრო მეტია ეს გამოთქმა, ვიდრე თავად საუბრის შინაარსი; და კიდევ ის, რომ – მოსაუბრე ხომ ისედაც ყველა ამბავს, საუბრობს; არანაირი საჭიროება არ არის იმისა, რომ ამის ხაზგასმა მოხდეს: „მინდა გითხრათ(თ)“!..

ასევე, მიუღებელია „თბილისური ეზოების“ – „იტალიურ ეზოებად“ მონათვლა?! ჩვენი ცნობილი არქიტექტორები, ამ საქმის მცოდნეები, რამდენიმე ათეული წელია დასაბუთებით ამბობენ, რომ იტალიაში მრავალგზის ყოფნისას, ამ ქვეყნის არც ერთ კუთხეში – მსგავსი ეზოები არ უნახავთ... ე. ი. უნდა ვთქვათ – „თბილისური ეზოები“ და არა – „იტალიური ეზოები!“ გაუგებარია, რატომ არ ვუფრთხილდებით იმას, რაც ჩვენი, რაც თბილისის, განსაკუთრებით, ძველი უბნების აუცილებელი მახასიათებლებია, ჩვენი „ტოლერანტობის“ დამადასტურებელი – ნათელი მაგალითია?!.

ბოლო წლებია, ზოგიერთი შემოქმედის, ჟურნალისტის „ხელშეწყობით“, ხელოვნურად ხდება სიტყვა „მხატვარი“-ს „არტისტი“ შეცვლა... რატომ?! – ჩვენ ხომ საუკუნეზე მეტია ეხმარობთ ამ სიტყვას, ძვალ-რბილში გვაქვს გამჯდარი... ჰგონიათ, რომ „არტისტს“ თუ იტყვიან მისი მისამართით, ე.ი. „ძალიან მაგარია, მაგარი მხატვარია; მაგარი „ინსპირაცია“ მოაწყო!.. – საცოდაობაა და მეტი არაფერი!..

აუცილებლად უნდა შეეჩერდე სიტყვა „ილიაუნზე“, რომელიც ჩემში საოცარ პროტესტს იწვევს... ჯერ იმიტომ, რომ ამ სახელწოდებას ის უნივერსიტეტი ატარებს, რომელიც ჩვენი დიდი წინაპრის – ს. ს. ორბელიანის სახელს ატარებდა... გაუგებარია, რატომ გადაარქვეს (ვითომ, რამდენიმე უმაღლესი სასწავლებლის გაერთიანების გამო?!)... ერთ-ერთი მიზეზი, ალბათ, ისიც გახლავთ, რომ მის სახელს ვერ მოაქცევდნენ ისეთ „ჩარჩოში“, რომელშიც ილია ჭავჭავაძის სახელი მოაქციეს... და ასე, საოცარი ცინიზმით, უნივერსიტეტს „ილიაუნი“ უწოდეს, რათა სტუდენტს, ამ სასწავლებლის თანამშრომელს მოკლედ, გაუჭირვებლად,

მარტივად ეთქვა: „ილიაუნში“ ვმუშაობ, „ილიას“ უნივერსიტეტში ვსწავლობ?! კი მაგრამ, როდის გადაეცა ილია ჭავჭავაძეს საკუთარ ძვლებელთაში უნივერსიტეტი?! რა თქმა უნდა, ვხუმრობ, მაგრამ ვაი და ვუი, ამ ხუმრობას... თუკი ქუთაისის უნივერსიტეტის დასახელებისას სრულყოფილად ამბობენ – აკაკი წერეთლის სახელობის უნივერსიტეტში ვსწავლობ, ან ვმუშაობ, რა დაამავა ილია ჭავჭავაძემ?! თუმც, ისიცაა – ვერაფრით იტყვიან „აკაკიუნში“ ვსწავლობ, „აკაკიუნის“ უნივერსიტეტში ვმუშაობო...

დასაფიქრებელია, რომ ქალაქელების „ქართული“ გაცილებით უარესია, ვიდრე პერიფერიებში მცხოვრებლების... ერთ-ერთი მცნება „პატივი ეცი მშობელსა შენსა“ გულისხმობს არა მარტო საკუთარ მშობლებს, არამედ ყველაფერ იმას, რაც მშობლიურია – შენს სამშობლოს, შენს ენას, შენს ქალაქს... ზღვარგადასული „ვითომ თავისუფლების“ შედეგია ის, რაც ხდება არა მარტო ჩვენი მშობლიური ენის მიმართ, არამედ ზოგადად, რაც ქვეყნის ყველა სფეროში, რა ხანია, მიმდინარეობს... თუნდაც, შემოქმედებითი სფეროების ზედა და ქვედა დინებებში...

წერილში წარმოჩენილი მაგალითები ზღვაში წვეთია, თუმც ეს რაოდენობაც ნათლად ადასტურებს იმას, თუ რა სავალალო დღეში ჩავაგდეთ (ჩვენი ზღვარგადასული მიმბაძველობით, წაყრუებით, გაუნათლებლობით) ჩვენი ენა, სასაუბრო ლექსიკა, წინადადებების სინტაქსური წყობა, როგორ „გავამდიდრეთ“ ბარბარიზმებით, ჟარგონითა და ბილწსიტყვაობით, ხელოვნურად შემოტანილი სიტყვებით... კვლავ ვიმეორებ, საწყენი და გულდასაწყვეტია, რომ ისეთი სიტყვებიც კი დავამკვიდრეთ, დავნერგეთ, რომელთაც ქართულში შესაბამისი, შესატყვისი სიტყვები გააჩნიათ... მართებულად შენიშნა რეჟისორმა გიორგი კახაბრიშვილმა: „...ყვეაფლების ქვეყანა კი არა, თუთიყუშების ქვეყანა ვართ, – ვიმეორებთ ამ უცხო სიტყვებს ისე, რომ ხშირად მათი მნიშვნელობაც კი არ ვიცით“... აქვე ბატონი ოტია იოსელიანის ნათქვამს მოვიშველიებ: „ენაა ერის სისხლი, ჯიში და ჯილაგი, წარმომავლობა; რაც ისტორიას დაავიწყდა, ენას ახსოვს“...

ჩვენი ერის ფასდაუდებელ განძს – ქართულ ენას – ალბათ, ისეთი მცველი, გულშემატკივარი და პატრიოტი სჭირდება, როგორც წმინდა ექვთიმე თაყაიშვილი (და არა მარტო იგი) ბრძანდებოდა... წინ რთული სამუშაო გველის, ჯერ კი თაობა გვყავს აღსაზრდელი, მერე კი, ალბათ, ღვთის შეწევნით – ჩვენი ენის ნამდვილი დამფასებლები და ქომაგებიც გამოჩნდებიან...

მინდა ისიც შეგახსენოთ, რომ 2000 წელს, 21 თებერვალი, გაეროს გენერალური ანსამბლეს მიმართებით, იუნესკომ „ენის დღედ“ გამოაცხადა, რათა მსოფლიოს ყველა ერის ენა დაცული იყოს; ანუ 21 თებერვალი მსოფლიოში „ენის დღედა“ გამოცხადებული!..

2019 წლის თებერვალ-აპრილი

* * *

კრეფს ნოემბერი ბოლო აკორდებს,
 ქუჩაში წვიმა სოლოს ასრულებს,
 კარგო, მე ისევ შენზე მახლობლად,
 ვწუხვარ ზღაპარი რომ დაასრულე.
 კრეფს ნოემბერი ბოლო აკორდებს,
 ქუჩაში ქარის არის თარეში,
 როგორ გავუძლო, როგორ არ მოვკვდე,
 ქარებთან მარტო უნდა გავეშვი?
 კრეფს ნოემბერი ბოლო აკორდებს,
 ისევ ქარების მარათონია,
 ლამაზ სიტყვებით მინდა გამკობდე,
 თუმც ბედი ამის მე არ მქონია.
 კრეფს ნოემბერი ბოლო აკორდებს,
 გარეთ ფოთლების მელანქოლია,
 შენზე თბილი და შენზე კეთილი,
 ჯერ მეგობარი მე არ მყოლია.
 კრეფს ნოემბერი ბოლო აკორდებს,
 შორს მთები ფიქრებს გადაჰყოლია,
 ასე ახლოს და მაინც შორს ძლიერ,
 მე ჯერ არავინ არა მყოლია.
 კრეფს ნოემბერი ბოლო აკორდებს,
 ზამთარს დაუთმობს მალე ასპარეზს,
 მე გვედრები, არ მომიძილო,
 ჩვენ არ დავეშორდით, წლებმა გაგვყარეს.

* * *

ქუჩას სურნელით რომ მითრობენ
 ივნისში მოყვავილე ცაცხვებია,
 სულის სასულეში არ დამტევი
 განცდები არა და არ ცხრებიან.
 ტკივილით რომ წვდება ცას ხმებია,
 ლამის აიტანონ სულიც ცამდე,
 სიცოცხლეც წამში გამრბენია
 ან რაა, თუკი სულ იცადე.
 ჰოდა, აიტანეთ, აიტანეთ,
 დროზე აიტანეთ სული ცამდე!

* * *

მალე შემოდგომა ქუჩებს აითვისებს,
 გულსაც მითვისებს ვითომც არაფერი,
 მაგრამ მე მისი სევდაც კი მიყვარს,
 ფოთლები მიწას ყვითლად დანაფენი.
 მოვა და მერე წვიმებს მოიყოლებს,
 და თავს შემანსენებს ფიქრი გადამფრენი,
 წვიმა, სექტემბერი ქმნის ჩემს ისტორიას,
 ბედის მზაკვრობაა ის სხვა დანარჩენი.
 მიყვარდა, მიყვარს, ისევ
 მეყვარება,
 ეს უკვე არის შანსი გადარჩენის.

* * *

მიწას ოქროსფერი ხალიჩა აფარია,
 ვიცი სიყვარული ჩემი ნაპარია,
 გამოგონილია და ზღაპარია,
 მიწას ოქროსფერი ხალიჩა აფარია.
 მე მაინც ვინახავ სიყვარულს ნაპარავს,
 აკეცავს ხალიჩას და თოვლით დაფარავს
 ზამთარი ამ მიწას,
 ჰოდა, დაიცა...
 სანამ მზე ანთია და გულშიც სითბოა,
 მერე კი რა იცი, ვინ წავა, ვინ მოვა,
 როდის გათოვდება, ან როდის იწვიმებს,
 გულში რომ მინთიხარ, ახლა ეს ვიცი მე,
 ფიქრებს და განწყობას ნულარ დაიმძიმებ,
 შეხედე მზეს და ისევ გამიცინე!

ს ა დ ა ფ ე ბ ი

გიცქერ...
 უკვე ვხვდები,
 ზეცამ სილაჟვარდე
 სად დაფინა,
 სიყვარულს მანათებ
 ორი მოელვარე სადაფიდან.
 თვალები... თვალები...
 ჩემი ძვირფასი სადაფები
 არ მომაცილო,
 არ მომწყვიტო
 ვარ სულ ჩასაფრებით,
 არვინ შემეცილოს,
 არვინ შემედავოს,
 ჩემი განძი არი,
 არვისთან გასაყოფი
 არვისთან საზიარი.
 ჩემია... ჩემია...
 ძვირფასი და
 თანაც სადა ქვები,
 ჩემია... ჩემია...
 მხოლოდ ჩემი
 ს ა დ ა ფ ე ბ ი.

* * *

მზე ღრუბლებს იქიდან იყურება,
ქარმა ფოთლები მოიპარა,
ან რად უნდოდა, ვერ გავიგე,
მაინც მიწაზე მიმოყარა.
რას იზამ, ასეთი ზნის ყოფილა,
ამარია და ავი არის,
მე კი შემოდგომის ბილიკები
სულ აღმართ-აღმართ ავიარე.
ანდაც რით ველარ დაილია
ეს ამოდენა აღმართები,
დალლას მაშინ არ ვუჩიოდი,
როცა გიყვარდი და მალმერთებდი
მზე ღრუბლებს იქიდან იყურება,
აღარ ჩანს, თვალსაც მოეფარა,
ქარით, სიცივით, უშენობით,
ეს შემოდგომა მომეპარა.

* * *

მინდა გელაპარაკო,
იმ მთის გითხრა, ამ მთის,
საუბრებში გაველიოთ
ღამეები ზამთრის.
მინდა მელაპარაკო,
ამ მთის მითხრა, იმ მთის,
არაფერი არ ვიცი,
უსიტყვობა მიმიძმს.
მოდ, ვილაპარაკოთ,
თუნდაც სულ არაფერზე,
მერე ისევ გამბეუტე,
თავს როცა მოგაბეზრებ.
მოდ, მელაპარაკე,
თუნდაც სულ არაფერზე...

* * *

მენატრება ზამთარი სოფელში
და ბებია...
თბილ ღუმელს შემომსხდრები
ალბათ ახლა თბებიან
მამიდა და ბებია,
ჩემს სოფელში ზამთარი,
როგორ მომნატრებია,
ღუმელთან მიფიცხება
და დარდის მივიწყება,
ლამაზ დღეთა ის წყება,
რაც მაქვს სულ იქ იწყება.
მოგონებებს ლამაზებს,
დალაგბეულს წყებად,
ვაგროვებ და სადღაც
ჩუმი გული მწყდება.
ჩემს სოფელში ზამთარი
როგორ მენატრება.

* * *

გავიდეთ ქუჩაში,
ცოცხალი ჯაზია,
ვერაფერს მოვუსმენთ
ჩვენ უფრო აზრიანს.
შენედე ბელურებს,
მავთულებს აზიან,
ისე გაბადრულან, რომ
თითქოს დაზრდილან.
უსმენენ ამ ჰანგებს
და რალა მოაწყენთ,
ის დროა, გავიდეთ
და ქუჩებს მოვაწყედეთ.
წამოდი, არ მითხრა,
რომ მართლა დაბერდი,
დღეს ჩვენთვის დაუკრავს
ოქტომბრის ჯაზბენდი.

* * *

მე ენკენისთვის ნაბოლარა შევილად გავუჩნდი,
როცა სხივები მზემ ფოთლებზე გადმოაფინა,
ეს სითბო მომდევს დაბადებით თანდაყოლილი,
და ოღონდ შემრჩეს, არაფერი მეტი არ მინდა.
მე ენკენისთვის ნაბოლარა შევილად გავუშნდი,
და ენკენისთვის დამაყენა ფეხზე აკნიდან,
ბედნიერი ვარ... თუ დამიჯერებ,
ამ ფერთა მეტი, არც რა არ მინდა.

* * *

დღე ბნელ ღამეს ნებდება,
ცაზე მთვარე ივსება,
მე კი შენი ღიმილი,
რა ვქნა, მესაკლისება.
ხელისგულზე შერჩენილ
სითბოს ვუწვდი ბელურებს,
მართლა ხომ არ მიწყრები,
მითხარი, რომ მეხუმრე.
დღე ბნელ ღამეს ნებდება.
შენ საბნად დამეხურე,
სიზმრებში გავუყვები,
მერე შენს ნაფეხურებს.
ხმას აღარ მცემ, ჩუმიად ხარ
და თვალებიც მილულე,
ვიცი, ისევ მიყვები
ნაცნობ ძილისპირულებს.
დღე ბნელ ღამეს დანებდა,
ცაზე მთვარე სავსეობს.
თუ არ იცი, გეტყვი, რომ
შენთვის მინდა სამზეო.

სახინა თხილაშვილი

* * *

გაინაბა ფიქრები ჩემში
 – როგორც ნიბლია,
 ისე სამწუნსარო არ ყოფილა
 – როგორც ფიქრია,
 ისე ახლობელი რად გამხდარხარ
 – როგორც ოცნება,
 ისე გაიდგი ფესვები ჩემში
 – როგორც ტირიფმა.
 ისე ბედნიერი წამოვედი
 – როგორც ღიღილო,
 მთელი ცხოვრება რომ ვიცინო,
 ანდა ვიტყო,
 ისეთ აურზაურს გამოიწვევს
 – როგორც ტამტამი
 ისე დაგაკლდები, როგორც თვალებს
 – წამწამის ჩერო.
 ცხოვრების რიტმი არ ეწყობა
 – როგორც ღომინო,
 დღეო, არ დაღამდე, თუკი ღამე
 ნალველში გამხვევს,
 ისე არ გათენდე, თუკი ცხადი
 სიზმარში ვნახე....

* * *

მოდი, გავითვალთ
 ბავშვურად – ესა მესა,
 მოდი, დავეძალოთ
 ცხოვრებას უცაბედად,
 მოდი, გავიხსენოთ
 ანი და ბანი,
 მოდი, ზილინასაც
 დავუხვდეთ ფარით.
 მოდი, დროშები
 აღვმართოთ ორივე,
 მოდი, წიგნები
 ვუსწოროთ გიგონებს
 მოდი, ავილოთ
 ხელში დედაძინა
 თამაშის დროა,
 დახურეთ კარი!

* * *

მწამს გაზაფხულის,
 იის სურნელით
 დათოვლილ მთებზე...
 მწამს, ყინვის შემდეგ
 შემოდგომაც თავისით მოვა,
 მწამს სინანულით
 და შენდობით მივეტევება,
 მწამს სიკეთისა,
 რომ არ ელის შედეგის მომკას...
 მწამს მეგობრობის –
 ჭირშიც, ღზინშიც
 იმედი რომ გაქვს,
 მწამს სიყვარულის,
 რომ არ ცდილობს
 არავის შეცვლას...
 მწამს მე სიტყვების,
 თუ ქმედება
 განსაზღვრავს ქცევას.
 მწამს მე უფლისა,
 რადგან ვიცი ჩემს გულში მოვა!

* * *

სიცოცხლე წამოიკიდა
 ზურგზე სიკვდილმა,
 ფერთა პალიტრა ვერ აღიქვა
 უცაბედ ტალღამ,
 იცი რა? ნუთუ კიდევ
 გასურდა რაიმე,
 ვერ მოასწარი?
 მე ვიქნები
 შენთვის კარიბჭე.
 განსენ, გაიგე და ისურვე
 რაც რამ დაგაკლდა
 თუ გინდა ფიქრი
 ამოადრე ყაისნალიდან,
 უცნაურ გრძნობებს
 არ მიენლო,
 მხოლოდ ისურვე,
 ცოტა დრო დარჩა,
 დაიხარჯე,
 ცოტა იფიქრე,
 სხვისი აზრები დაიკიდე
 ფეხზე ყასიდად,
 ვინმეს სიტყვები
 ვერ გადაწყვეტს
 შენს ვინაობას.
 გინდა იტირე,
 გინდა იყვირე,
 გინდა იცინე,
 მაგრამ იცხოვრე....
 შემოახიე
 ცხოვრებას ფატა!

* * *

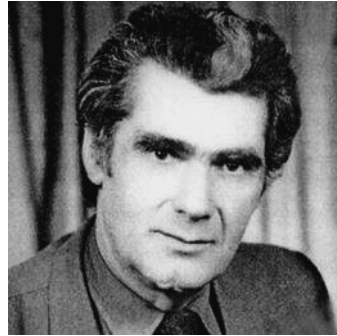
ეძღვნება ჩემს დაიკოს

დაუმეგობრდა ბედი უბედობას,
 ხელში აიყვანა ჩვილი ბავშვივით,
 გარს შემოერტყა სისხარულს სევდა,
 გაზრდა დაიწყო ყმაწვილქალივით.
 ფატიტ დაიფარა სახე ცხოვრებამ,
 ქამარი შეიხსნა ალბათ სამყარომ...
 სიტყვას მისამართი აერ-დაერია,
 ბარათს კვლავ აჩნდა ცრემლი უძირო.
 გაზაფხულს ზამთარმა არ დააცადა –
 ბობოქარს მუქარა აუხდა უცილოდ.
 თეთრი და სპეტაკი თოვლის ზედაპირზე
 გამოჩნდა კვალი – შავი, უძირო.
 გულმა შეინახა თბილი მოგონება,
 ფიქრები ებრძვიან ქარბუქს უმიზნოს,
 სანამ გაზაფხული დადგებოდეს
 მოდი, მოყევი ზღაპრებს ვუსმინოთ.
 სადაც იმარჯვებს ყოველთვის სიკეთე,
 მტერი და მოყვარე მეგობრობს ერთურთთან,
 სადაც სიყვარული გააცისკროვნებს,
 ცაზე მოქარგავს შედეგის
 ქონგურსაც.

* * *

სადაც სიჩუმეში –
 გავირინდებოდი,
 სადაც სიმშვიდეში –
 დავიკარგებოდი,
 სადაც სითბოს მიღმა –
 გავმლიდი ფრთებს და
 სადაც სიცივეში –
 ჩაგეხუტებოდი.
 სადაც მთის ფერღობზე –
 ქონსაც ვიპოვიდი,
 გამოზამთრებასაც
 ჩუმად ველოდები,
 იქნებ დაიბოვოს
 სიცივემ სევდა, ,
 იქნებ ნეგატივი
 წაიღოს ჩემგან.
 გაზაფხულს სავესე
 იმედით ვხვდები,
 ჯერ კიდევ ქრიათ
 ჩემში ქარები,
 ჩავიმუხლებოდი
 კოცონის ცეცხლთან,
 დამწვავდა ბედის
 უცხო ალები.
 ასე გარინდული
 დაგელოდებოდი,
 ვიდრე იმედები
 ჩემში ფორიაქობს,
 მე აქ სიგიჟეებს
 ვერ ვუმკლავდები,
 შენ სად ხარ?
 საით მიჰყვები ჩეროს.

აკაკი ნიძინაშვილი – 85

ბროწეულის ყვავილები

გორის რაიონში, სოფელ ბერშუეთში – კავკასიონის ფერღობის მთებზე, რომელიც ამჟამად რუსეთის ოკუპირებულ გამყოფ ზაზზე მდებარეობს – ცხოვრობს და მოღვაწეობს პატრიოტული სულით, სიყვარულით, სიცოცხლის დაუმრეტელი სურვილით აღსავსე სამაგალითო მამულიშვილი, პოეტი – აკაკი ნიძინაშვილი.

ბატონ აკაკის ვულოცავთ 85 წლის იუბილეს! ასევე – საუბილეო სიყვარულის წიგნის – „ბროწეულის ყვავილების“ გამოცემას! ვუსურვებთ ჯანმრთელობას, დიდხანს სიცოცხლეს და წარმატებებს შემოქმედებაში.

მეცილებიან...

მე გული მითრთის გზების ღელვაზე...
 საით იჩქარის დღეს ივერია?!
 მეცილებიან: „ჩაკრულოს“ ხმაზე,
 „უფალის კვართზე“ მეცილებიან.
 მეცილებიან „კოდორის წყალზე“,
 „არავგვალეზე“ მეცილებიან.
 მეცილებიან ჩვენი მზის ალზე,
 შურთ, ღამეში რომ დღეც მირევიან...
 მეცილებიან: „ბოლნისის ქვაზე“,
 „ტაო-კლარჯეთში“ არ მიმელიან!
 მეცილებიან „დიდგორის“ ჯარზე,
 ღავითის ხმალზე, მეცილებიან!
 მეცილებიან: სამშობლოს არსზე
 და „პონტოს“ ზღვაზე მეცილებიან,
 მეცილებიან თვით „დარიალზე“...
 მიშველეთ! გვიხმობს, დღეს ივერია!

ჯუბა ლუბანი

მილოცვა

75 წლისა შესრულდა თვალსაჩინო ქართველი მწერალი – თამაზ ხმალაძე..

ლიტერატურულ ჟურნალ „ანეულის“ რედაქცია იუბილეს ულოცავს რევაზ ინანიშვილის სახელობის „ერთი მოთხრობის“ კონკურსის თანამდგომს, ძვირფას მეგობარს, უკეთილშობილეს ადამიანს!

დაე, დიდხანს ეღვაწოს ერთგულად ქართული სიტყვის სადარაჯოზე...

ლიტერატურას შებერებული...

20 წელზე მეტი გავიდა მას შემდეგ... გვიანი შემოდგომის ცივი ნიავი ვერხვის ფოთლებს საბანივით აფენდა მტკვარს...

ელბაქიდის დაღმართს მიუყვებოდით. მაღალი, გამხდარი, ჩაფიქრებული მოირხეოდა გალაკტიონის ხიდზე...

ადრეც შევხვედრილვართ, ახლოს არ ვიცნობდი, მაგრამ ვიცოდი ვინც იყო – ქართული მწერლობის თავადი!..

მივესალმე, ოდნავ შეჩერდა, დამაკვირდა... ჯუბა ვარ, ბატონო თამაზ, ალბათ ვერ მიცანით-მეთქი...

როგორ არა, როგორ არ გიცანი, შენი ლექსებიც ძალიან მომწონსო, – მომეფერა, ხელი ჩამომართვა და გალაკტიონივით ტორტმანით აუყვა ელბაქიძეს...

მას შემდეგ უფრო ძვირფას ადამიანად იქცა ჩემთვის, მით უფრო, რომ გარკვეულ დროს ერთად მოგვიწია მუშაობამ საზოგადოებრივ ტელევიზიაში და მიხარია, რომ დღეს შემიძლია ბატონი თამაზ ხმალაძე, როგორც ჩემი უფროსი მეგობარი, ისე მოვიხსენიო!..

თავადი ვახსენე. დიას, როგორც საქართველოს ჰყავდა გამორჩეულ თავადთა მთელი არმია, ასევე ქართულ მწერლობას შეუძლია იამაყოს თავისი

წილი თავადებით... ესენი მათთან შედარებით გაცილებით ცოტანი არიან და ამ ცოტაში პირველთაგანი ბატონი თამაზ ხმალაძეა, დღევანდელი ქართული მწერლობის თვალსაჩინო წარმომადგენელი!..

რამდენადაც ურთიერთობებშია ფაქიზი და თავმდაბალი, ამდენადვე პირდაპირი და უკომპრომისოა ნაწარმოებების შეფასებისას...

ლიტერატურულ ჟურნალ „ანეულის“ მიერ ორგანიზებული რეზო ინანიშვილის „ერთი მოთხრობის“ კონკურსის უცვლელ ჟიურის წევრს არც ერთი მოთხრობა, წინადადებაც კი ამ მოთხრობისა, არ გამოუტოვებია, დასაწყისიდან დასასრულამდე გულისყურით კითხულობს და მის მიერ გამოტანილ „ვერდიქტს“ პოლემიკა აღარ სჭირდება....

ბატონი თამაზ ხმალაძის მთელს ლიტერატურულ ღვაწლზე საუბარი ძალიან შორს წაგვიყვანს. მან, ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდამ, დაიბეჭდრა თავი თავისი ნაწარმოებებით ქართულ მწერლობაში, და დღეს თუ ვინმეს უპყრია საჭე დიდი ქართული მწერლობისა, ერთ-ერთი თავადი, როგორც მე ვუწოდე, ბატონი თამაზ ხმალაძეა.

წლებანდელი წელი მისი საიუბილეო წელია... სხვა ვითარებაში უფრო ხმამაღლა, უფრო რაციონალურად შეიძლებოდა ამ თარიღის აღნიშვნა, მაგრამ დღევანდელი ვითარების გამო, ისედაც თავმდაბალ და მოკრძალებულ ადამიანს, კაცს, რომელმაც მთელი ცხოვრება ლიტერატურას და მასზე ზრუნვას შეწირა, მინდა დიდი სიყვარულითა და პატივით მივულოცო იუბილე და ვუსურვო ძალიან დიდხანს და ჯანმრთელად ყოფნა ჩვენი მამულისა და მწერლობის სადარაჯოზე!..

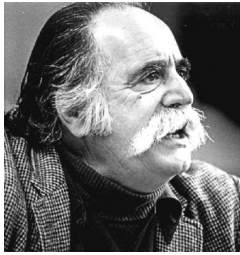
აქვე ჩემს ადრე მისადმი მიძღვნილ ლექსსაც დავაჭაშნიკებ...

თამაზ ხმალაძეს

გალაკტიონის ხიდთან,
შეგხვდი, ბატონო თამაზ,
სულიერებით მდიდარს,
დღევანდელობის დიდკაცს,

ქართულ მწერლობის თავადს.
„ლექსი რას იქმსო“? – თბილად,
მკითხე, – ვავსებ-თქო უჯრებს,
– „არა უშავსო, სიტყვა,
რაც უნდა იდოს დიდხანს,
არ ხუნდებაო, ჯუშბერ!“

დაგემშვიდობე კრძალვით,
მტკვრის მოაჯირზე ვიდექ,
ბედნიერებით მთვრალი,
მიქანაობდა ქარი,
გალაკტიონის ხიდზე.

უილიამ საროიანის გახსენება

მოთხრობა, რომელსაც
ჩემი მეგობარი
დაწერდა

სომხურიდან თარგმნა
გელა გელაშვილმა

შემთხვევა, რომლის აღდგენასაც ცოტა ხანში შეეცდები, ცნობილ კრიტიკოსს, იმ დროს ჟურნალ „ლიტერატურული საქართველოს“ მთავარ რედაქტორს გურამ ასათიანს გადახდა. მსურს მოვითხროთ - ჩემი ქართველ კალმის მეგობრისადმი ბოდიშის მოხდითა და მისი ხსოვნის წინაშე მუხლის მოდრეკით.

ეჭვი არ მეპარება, მოულოდნელად რომ არ გარდაცვლილიყო, ამ ისტორიას თავად გამოაქვეყნებდა, რომელიც პირადად მისგან მაქვს მოსმენილი. ვინ იცის, ამ ამბის მთავარმა გმირმა, თავის ჯერ კიდევ გამოუქვეყნებელ დღიურებში, ამ შემთხვევას ალბათ მხატვრული სულიც კი შთაჰბერა... თუ არადა...

საბჭოთა მწერლებისგან შემდგარი თხუთმეტკაციანი ჯგუფი ფილიპინების დედაქალაქ მანილაში ვიმყოფებოდით. ჩვენი მოგზაურობის ბოლო დღე იყო. მეტ-ნაკლებად, ამ არაჩვეულებრივი ქვეყნის საოცრებათა ნახვა უკვე მოგვესწრო, შთაბეჭდილებებით აღსავსე ერთ-ერთ ტავერნაში ვისხედით და ჩვენი ენებისთვის თავისუფლება მიგვეცა. ვერცერთი ჩვენგანი ვერ იფიქრებდა, რომ შემთხვევითობა, სწორედ იმ დღეს, ისეთ სიურპრიზს შემოგვთავაზებდა, რომელიც ჩვენი ფილიპინური მოგონებების ნათელგვირგვინი გახდებოდა. ახლაც კი, როცა თბილისელი მეგობრები ჩემს ფილიპინურ მოგონებებს ჩხრეკენ და „ჰა, გურამ, ფილიპინებში რა ნახე?“ - მეკითხებიან, დროის სიმორიდან, მქრქალად, ათასობით კუნძულის ქვეყანა - თავისი ქოქოსის, ბანანისა და ანანასის შეუდარებელი სარწყავი ფართობებით, კეთილმოწყობილი სანაპიროებითა და პოეტური ტავერნებით წარმომიდგება, მაგრამ მათზე უწინ - ის ცოცხლდება, ადამიანი რომელთან შეხვედრაც ნებისმიერისთვის ზემოა.

მაშ ასე, მანილას ტავერნიდან ერთ-ერთში ვისხედით და ენერგიულად ვსაუბრობდით, როცა ორმა, ლამაზი აღნაგობის ფილიპინელმა ქალბატონმა ჩვენი მაგიდა მოტლანდიური ვისკითა და ნაირ-ნაირი დასაყოლებლებით გაავსო. თარჯიმანი გასული იყო და მიმტანებისგან ვერაფერი გავიგეთ. ვიფიქრეთ, გაუგებრობას ჰქონდა ადგილი. როდესაც თარჯიმანი დაბრუნდა და ვითარებაში გაერკვა, გაცოცხლდით განაცხადა: ვიღაც ჭალარა მოხუცს საბჭოთა ჯგუფის გამაჰინებლების სურვილი გამოუთქვამს და ცოტა ხანში თავადაც გვეწვეოდა. მისი ვინაობის გამოცნობას შევეცადეთ, თუმცა ერთიან დასკვნამდე ვერ მივედით. ერთმა შემოგვთავაზა, რომ სანამ ის არ მოვიდოდა, მაგიდით არ გვესარგებლა. გული მიგრძნობდა, რომ ვინმე ახლობელ ადამიანს უნდა

შევხვედროდი, დიდი ალბათობით ჩემს თანამემამულეს. პატარა ერის წარმომადგენლები ხომ, სადაც არ უნდა იყვნენ, ერთმანეთს ყველგან პოულობენ. ჩემს ვარაუდებში იმდენად დარწმუნებული ვიყავი, რომ უკვე მოხუცი თანამემამულის შესახებ ვმსჯელობდი - ვინ არის? ამ კუნძულთა ლაბირინთში რას დაეძებს?... საინტერესოა, საქართველოში ახლობელ-ნათესავებით თუ ჰყავს? ჩემი წარმოსახვა უკვე შორეულ სიღრმეებში გაჭრილიყო, რომ ისიც გამოჩნდა. ჯგუფი მოჯადოებულვით ფეხზე წამოდგა. ჩვენ წინაშე დიდებული მოხუცი იდგა - უაღრესად დელიკატური, თავიდან ფეხებამდე თეთრ ტანსაცმელში გამოწყობილი, გადათეთრებული, სქელი უღვაშებით, შეუბოჭავი და მომხიბვლელი, მარცხენა ხელი ჯიბეში ელო. გადაჭარბებული არ იქნება, თუ ვიტყვი, რომ ჩემს ცხოვრებაში მსგავსი კეთილშობილური გარეგნობის მოხუცი იშვიათად მინახავს და ისიც, მხოლოდ - ჩვენს სოფლებში. ასეთი ადამიანები სოფლის, გვარისა და ერის მამამთავრებს მაგონებენ. აივანოვსკიმ ნოე მამამთავარიც ხომ სწორედ ასეთი გამოიხატა? მსგავსი დიდებული ადამიანების წინაშე ვინდა, რომ ქედი მოიხარო, ხელზე ეამბორო, მაღლობელი იყო იმისთვის, რომ ისინი არსებობენ და ამ ქვეყანას ამკობენ.

ის მზერით ჩაგვეხუტა ყველას და გვკითხა: ინგლისურად თუ საუბრობთ?

ვიდრე ჩვენი ფილიპინელი თარჯიმანი მას მიუახლოვდებოდა, ჯგუფი ფუტკრის სკასავით აბზულიდა: „საროიანია, უილიამ საროიანი“ და ამ სახელმა თითოეული ჩვენგანის სულში საოცრად თბილი ტალღა აავროა. გვანიშნა, რომ დავემსხდარიყავით, თვითონაც დაჯდა და ვისკის ჭიქა აიღო. მთარგმნელმა მისი სიტყვა რუსულად წარმოთქვა:

ძვირფასო მეგობრებო, ძალიან გამიხარდა, როცა გავიგე, რომ საბჭოთა ქვეყნიდან ხართ და თანაც ჩემი მოკალმე კოლეგები. უზომოდ ბედნიერი ვარ ამ წუთების თქვენთან ერთად გატარების გამო. საბჭოთა ადამიანებთან ჩემი ხალხის მონატრების წყურვილს ვიკლავ. მიხარია, რომ ხართ, საბჭოთა კავშირი რომ არსებობს და ჩემი ხალხიც რომ ამ კავშირშია.

გულაჩუყებული ლაპარაკობდა და თან მოკირკიტე მზერით თითქოს რალაცას ან ვილაცას ეძებდა. ერთი წუთით მზერა გაუშემდა და თვალები გაუბრწყინდა.

- ჰაი ეს? (სომეხი ხარ?) - სომხურად მომმართა.

მოულოდნელი შეკითხვისგან ენა დამება და უარყოფის ნიშნად თავი გავაქნიე. ის თარჯიმანს მიუბრუნდა:

- თქვენ შორის სომხები არ არიან?

— სამწუხაროდ, არა, — უპასუხა ჯგუფის უფროსმა.

საუბარი სხვადასხვა თემაზე გაგრძელდა. კითხვებს, ძირითადად, საროიანი სვამდა — მისთვის ნაცნობი საბჭოთა მწერლებით ინტერესდებოდა. ჩვენგან ერთ-ერთმა ექსპრომტად ინტერვიუს აღებაც კი შესთავაზა, მაგრამ იმდენად თბილი გარემო იყო, რომ ნებისმიერ ოფიციალურ ნაბიჯს ამ საყოველთაო აღფრთოვანების გაფუჭება შეეძლო. ვუყურებდი მას და ვფიქრობდი: „ბედისწერა კაცს რას არ დამართებს, აი, კიდევ ერთი სომეხი, რომელიც მთელი თავისი არსებით თავის ხალხს ეკუთვნის, მაგრამ იძულებულია უცხოებაში იხეტიალოს. რამდენი ტანჯვა ნახა, რა განსაცდელი არ გამოიარა და მაინც უზადო, კეთილი და ბრძენი დარჩა! მასში მაცხოვარი სული სუნთქავს. ის თავად ცხოვრებაა და როგორ ჰკავს თავის მშობელ ხალხს!“.

ვიდრე ამას ვფიქრობდი, თარჯიმანმა საროიანის მორიგი შეკითხვით მოგვმართა:

— ქართველებიც არ არიან თქვენ შორის?

ყველამ მე შემომხედა.

— ქართველი არის.

საროიანს სახე ისევ გაუბრწყინდა.

— სომხურად თუ საუბრობთ?

„უკვე მეორედ, უარყოფის ნიშნად თავი დაბნეულად გავაქნიე.“

— იქნებ ერთი გამოთქმა ან სიტყვა მაინც თუ იცით სომხურად?

ჯგუფი მუდარით ჩემკენ შემობრუნდა. დამუნჯებული და გამტყუებული ხან საროიანს ვუყურებდი, ხან — თარჯიმანს, არადა, მე ხომ თბილისში, სოლოლაკის სომხურ უბანში დავიბადე და გავიზარდე, 14-15 წლამდე სომხურს რიგიანად ვსაუბრობდი. მერე სხვა უბანში გადავედი და ენა თანდათანობით დამავიწყდა, მაგრამ ცალკეული გამოთქმები, რამდენიც გინდა იმდენი ვიცოდი. იმ მომენტში კი, გვეგონება ყველა სომხური სიტყვა თავიდან ამომგარდნოდა, მონუსხულივით ვიყავი და თავს დამნაშავედ ვგრძობდი.

— ერთი სიტყვა მაინც, — მუდარის მხერით, გასაწყლებული საროიანი მე მიყურებდა.

— ერთი სიტყვა მაინც, — ჯგუფიც მთხოვდა.

ამაზე უფრო უხერხულ მდგომარეობაში არასდროს ვყოფილვარ. საროიანის წინაშე, ჩემი კოლეგა მწერლებისა და ჩემი უამრავი სომეხი მეგობრების წინაშე თავს დამნაშავედ ვგრძობდი, რომლებიც ამ მარცხს არასდროს მაპატიებდნენ.

ჩემი სიჩუმე, არცოდნად აღიქმეს. დიდებული მოხუცის თვალები სევდით გაივსო. გამამხნეველები მხერით შემომხედა, თითქოს ჩამჩურჩულა კიდევ: „არა უშავს, თავს ცუდად ნუ იგრძნობ“. მამამვილურად თავზე ხელი გადამისვა, სომხურად რაღაც თქვა, ყველას თავის დაკვრით დაგვემშვიდობა და მღუპარედ, აუჩქარებელი ნაბიჯებით ტავერნას გასასვლელისკენ გაემართა. ფართო მხრები ჩამოყრილი ჰქონდა და რაღაცნაირად დაპატარავებულიყო. ვინ იცის, იმ წუთებში, უდიდესი კაცთმოყვარე და მსოფლიოში ცნობილი მწერალი რაზე ფიქრობდა? ის გასასვლელს მიუახლოვდა, საცაა თვალთახედვიდან გაქრებოდა და ყველას საყოველთაო უხერხულობაში

დაგვტოვებდა. უცებ, ჩემში, რაღაც უჩვეულო, ბოლოქარმა და შფოთიანმა ტალღამ იფეთქა, მომეჩვენა, რომ აფორიაქებული, სასოწარკვეთილი და უძველესი პაპაჩემი მტოვებდა ან რომელიღაც ჩემი წინაპარი. ფეხზე წამოვხტი და ჩემმა ხმამ სოლოლაკელი სომეხების დიალექტზე იქუსა:

— ურ ეს გნუმ, ტო? — (სად მიდინარ, ტო?)

დანარჩენი ბუნდოვნად მახსოვს. შეპყრობილივით ზედიზედ ვიმეორებდი:

— ურ ეს გნუმ, ტო?..

მთელი ტავერნა გაცოცხლებული მე მიყურებდა. შემდეგ ერთიანად მოვეშვი. სკამს ჩამოვეყვრდენი. სიხმარი გრძელდებოდა. შემოსასვლელის მხრიდან ჩემკენ მშობლიური სუნთქვა, გრძნობის სტიქია და ფართოდ ფრთაგაშლილი არწივი მოჰქროდა — ნამდვილი მასისი. მომეხვია, გაგიჟებული მკოცნიდა. ძნელია იმის თქმა, იმ მომენტში რომელი უფრო იყო ის — საროიანი, ნოე მამამთავარი თუ სამშობლოს მონატრება? რომელსაც ფილიპინური ფერადი ღამე, ტავერნა და ათას ენაზე მოლაპარაკე ადამიანები ნიაღვარივით მოეცვა...

— რა მოუვიდათ, ხომ არ გაგიჟდნენ?..

გრძნობის ამ ტალღამ ჩვენებიც ჩაყლაპა, დაივიწყეს ვინ იყვნენ და სად იმყოფებოდნენ.

— საროიანს გაუმარჯოს, საროიანს გაუმარჯოს...

ტავერნაც შემოგვიერთდა:

— Viva Saroyan, viva, viva.

მერე ჩვენ, როგორც ორ კაკასიელს ეკადრებოდა, ისე მოვიქეცით — როგორც საჭირო იყო, ისე ვიქიფეთ. უფრო მოგვიანებით კი, მოულოდნელად გაბედნიერებული ორი ადამიანი ღამის მანიალამ მხურვალედ ჩავვისუტა — ქუჩიდან ქუჩაზე, ტავერნადან ტავერნამდე. სომეხმა და ქართველმა თავანთი სულის ენაზე ერთმანეთს გაუგეს — სიმღერით. საროიანი მღეროდა და გულიანი სიცილით მეკითხებოდა — „გაიგე?“. სომხურ სიმღერას ქართულით ვპასუხობდი — საროიანი თვალებს იწმენდა. ერთმანეთს შეხვედროდნენ ბითლისი და თბილისი...

იმ შორეულმა ღამემ თვალის დახამხამებაში გაიბინა. მანილა იღვიძებდა. ერთმანეთს გადავეხვიეთ და ვინ იცის, უკვე მერამდენედ მისთვის — „ჩემო პატარა გოგონა“ ვიმღერე.

სასტუმროს მორიგემ, რომელმაც შიგნით რომ შევეშვი, საროიანისგან რამდენიმე პესო მიიღო, ვერც კი გაიგო, ვის ვემშვიდობებოდი, მან ვერც ის გაიგო, თუ რატომ მქონდა სახეზე ღიმილი და თვალბეჭე — სევდანარევი ცრემლი, და საერთოდ, იმ ღამეს ბევრმა, ბევრი რამ ვერ გაიგო.

რამდენიმე დღის მერე, როცა თბილისში ჩემი მეგობრები, რომლებსაც ჩემი ფილიპინური მოგონებები უკვე დაეხეობოდათ, „დილა მშვიდობისა“-ს მაგივრად „ერთი სიტყვა მაინც, გურამ“-ს მეუბნებოდნენ, მე, მსოფლიოში ალბათ ყველაზე ნაღვლიანი თვალბეჭე მქონე სომეხი მახსენდებოდა, რომლის გულიც მთებშია...

ჟურნალი „საბჭოთა სომხეთი“, 1986

ბაგრატიონები – ქართლის ერისმთავრები და საქართველოს მეფეები

„ქართლის ცხოვრებაში“ არჩილ პირველის მეფობის ერთ ეპიზოდში („გარდამოვიდა არჩილ ეგრისით, და დაჯდა ნაციხარსა ჯიდრისასა“) აღწერილია, რომ მასთან მოვიდა ადარნასე ბაგრატიონიანი („მამინ მოვიდა მისა მთავარი ერთი, რომელი იყო ნათესავისაგან დავით წინასწარმეტყუელისა, სახელით ადარნასე, ძმისწული ადარნასე ბრმისა, რომლისა მამა მისი მზახებულ იყო ბაგრატიონიანთადვე, და ბერძენთა მიერ დადგინებულ იყო ერისთავად არეთა სომხითისათა, და ტყვეობასა მას ყრუისასა შთასრულ იყო იგი შვილთა თანა გუარამ კურაპალატისთა კლარჯეთს, და მუნ დარჩომილ იყო“). „არეთა სომხითისათა“ სომხეთის სამეფოს გულისხმობს ქართულ საისტორიო თხზულებებში („და გამოვედით არეთა სომხითისათა“; „და მოვიდეს ლტოლვილნი არეთა სომხითისათა“). მაგრამ განსახილველ ეპიზოდში ადგილი აქვს გრაფიკულ-ტექსტობრივ ცდომილებას, რადგან ადარნასე „ბერძენთა მიერ დადგინებულ იყო ერისთავად“, რაც მიანიშნებს, რომ ეს მხარე არა სომხეთი, არამედ ბიზანტიის პროვინციაა.

ანალოგიური ცდომილება ვლინდება „მოქცევაჲ ქართლისაჲში“ („და საზღვარი დაუდვა მას ჰერეთი, და ეგრის წყალი, და სომხითი და მთად ცროლისა[დ]“). ამ ტექსტის ბოლო მონაკვეთისგან („და სომხითი და მთად ცროლისა[დ]“) სრულიად განსხვავებულია „მეფეთა ცხოვრების“ შესაბამისი ეპიზოდი („და სამხრით მთად ორეთისაჲ“), სადაც სწორი საისტორიო მონაცემები დასტურდება. აღნიშნულ გადმოცემაში აღწერილია ქართლის ტერიტორია („და უჩინა საზღვარი: აღმოსავლით ჰერეთი და მდინარე ბერდუჯისი; დასავლით ზღუა პონტოსი; სამხრით მთა, რომელი მიჰყვების ბერდუჯის მდინარის თავსა, და მთა, რომელი მიჰყვების დასავლით კერძო, რომლისა წყალი გარდმოდის ჩრდილოთ კერძო და მიერთვის

მტკუარსა, რომელ მიჰყვების მთა შორის კლარჯეთსა და ტაოს ვიდრე ზღუადმის; და ჩრდილოთ საზღვარი ღადო, მთა მცირე, რომელი გამოვლის შტოდ კავკასისაგან და მოჰკიდავს წუერი დასასრულსა ღადოსა, რომელსა აწ ჰქვან ლიხი“) და ოთხივე მისი მხარეა წარმოდგენილი („აღმოსავლით“ „დასავლით“, „სამხრით“ და „ჩრდილოთ“). სავარაუდოდ, პირველწყაროებში იქნებოდა – „არეთა სამხრითისათა“.

აღნიშნული სახელწოდებების გრაფიკული მსგავსებითაა განაპირობებული სწორედ ორივე ტექსტობრივი ცდომილება („და სომხითი და მთად ცროლისა[დ]“/„და სამხრით მთად ორეთისაჲ“; „არეთა სომხითისათა“/„არეთა სამხრითისათა“).

როგორც ცნობილია, ერეკლე კეისრის მეფობის დროს (VII ს.-ის 30-ანი წწ.) ბიზანტიელებმა დაიპყრეს ზემო ქართლის, კერძოდ, კლარჯეთის საერისმთავროს ორი მხარე („მამინ კუალად წარიღეს ბერძენთა საზღვარი ქართლისა: სპერი და ბოლო კლარჯეთისა ზღვს პირი“), რომელთაგან სამხრეთია – სპერი, ხოლო მეორე მხარე („ბოლო კლარჯეთისა ზღვს პირი“) – დასავლეთი.

არჩილ მეფესთან ადარნასე მოვიდა, როგორც კლარჯეთის (ზემო ქართლის) სამხრეთი მხარის („არეთა სამხრითისათა“), კერძოდ, სპერის წარჩინებული („ითხოვა არჩილისგან და რქუა: „უკეთუ ინებო და მყო მე ვითარცა მკვდრი შენი, მომეც ქუეყანა“ და მისცა შულავერი და არტანი“). ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია „ქართლის ცხოვრების“ სომხური თარგმანი, რომელიც აზუსტებს აღნიშნულ არასწორ მონაცემებს („მისცა მას რიმა {რუსთავი} და შუერი {შულავერი} და ატონე {ატენი}“). შესაბამისად, ადარნასე ბაგრატიონიანი განაგებს კუხეთის, ქვემო და შიდა ქართლის მხარეებს.

იოვანე საბანისძის აგიოგრაფიული თხზულების „აბო თბილელის წამების“ მიხედვით ადარნასეს ძე იყო ნერსე („ერისმთავარი იგი ქართლისაჲ, სახელით ნერსე, ძმად ადარნესე კურაპალატისა და ერისმთავარისაჲ“). როგორც ჩანს, ადარნასე/ადარნესე კურაპალატმა ბიზანტიის იმპერიის ტიტულთან ერთად ვახტანგ მეფის მეორე ძის მირდატის მემკვიდრეთა (გუარამ კუროპალატის შთამომავლთა) პარალელურად მიიღო სამეფოს მეორე ერისმთავარის წოდება, რადგან არჩილ მეფემ სამკვიდროდ მიაკუთვნა ქართლის სამი მხარე („რიმა [რუსთავი] და შუერი {შულავერი} და ატონე [ატენი]“).

რაც შეეხება მათ ეთნიკურ წარმომავლობას, როგორც პავლე ინგოროვამ გაარკვია, ისინი ლაზური (ჭანური) წარმომავლობისაა. ეს დამატებით დასტურდება ონომასტიკის მიხედვით. კერძოდ, ბაკური მეტსახელია და „ჩაფსკვნილს“ ანუ ფიზიკრად ძლიერს ნიშნავს ზანურ-კოლხურად (მეგრულ-ლაზურად), რომლის შთამომავლებზე მემკვიდრის აღმნიშვნელი -ტი (-თი) ბოლოსართის დართვით ჯერ ცალკე სახელად – ბაკურატი/ბაგურატი/ბ ა გ რ ა ტ ი, ხოლო ამ სახელიდან შემდგომ ჩამოყალიბდა დამოუკიდებელი საგვარეულო – ბ ა გ რ ა ტ ი ო ნ ი.

„ხშირად ფერწერა მეხმარება, მინანქარში ვიპოვო ფერთა გამა“...

მხატვართა ოჯახი, სახლი ანაგაში და გია ყანჩელის ხსოვნისადმი მიძღვნილი პოლიპტიქი

ნიჟინი-ნოვგოროდში, გალერეა „ლუნაში“, ქართველი მხატვრის ვახტანგ ჯანიაშვილის პერსონალური გამოფენა – „ქართული ზღაპრები“ გაიმართა.

გამოფენის ორგანიზატორები იყვნენ: საქართველოს ქალთა საბჭო, საქართველოს ქალთა საბჭოს წარმომადგენლობა ნიჟინი-ნოვგოროდში, რომელსაც ვახტანგ ჯანიაშვილის მეუღლე არტემენჯეჯერი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, სლავური ფილოლოგიისა და და კულტურის კათედრის დოცენტი ანა ტალანოვა ხელმძღვანელობს.

ხსენებულ გამოფენასთან დაკავშირებით, საქართველოს ქალთა საბჭომ „ზუმის“ ფორმატით შეხვედრა გამართა ვახტანგ ჯანიაშვილთან.

– ჩვენ მობარუნნი ვართ, რომ გავეცანით ვახტანგ ჯანიაშვილის შემოქმედებას, რომელიც სამშობლოსგან მოშორებით შესანიშნავ ნამუშევრებს ქმნის, – აღნიშნა შეხვედრისას აფხაზეთის ქალთა საბჭოს თავმჯდომარემ როზა კუნალაშვილმა, – გამოფენა „ქართული ზღაპრები“ მშვენივრად ცხადყოფს ერთ რამეს: იმის მიუხედავად, რომ მხატვარი სამშობლოსგან შორს იმყოფება, მის ქმნილებებში ჩანს, რომ იგი არსადაც არ წასულა, ის აქ არის, ჩვენ გვერდით.

ვახტანგ ჯანიაშვილის შემოქმედებას გამოეხმაურა არქიტექტორი, დიზაინერი, მკვლევარი, ხელოვნების დოქტორი, თბილისის სამხატვრო აკადემიის პროფესორი ნოდარ სუმბაძე.

„ვახტანგ ჯანიაშვილი ფართო დიაპაზონის მხატვარია,

რომელიც შესანიშნავად ფლობს ფერწერის, გრაფიკისა და ტრადიციული ქართული ტიხრული მინანქრის გამო-სახველობით საშუალებებს.

მისი შემოქმედება ერთდროულად ტრადიციულიც არის და ავანგარდულიც, მხატვრობის ოჯახური ტრადიციების გამგრძელებელი იგი ერთგულეხას იჩენს ქართული ფერწერის, ქართული კოლორისტიკის ტრადიციებისადმი, რაც სახელგანთქმული ნიკოლაძის სამხატვრო სასწავლებლის კურსდამთავრებულის დამახასიათებელია, ამავე დროს, იგი ავლენს ევროპული ფერწერული ტრადიციებისა და, კერძოდ, რენესანსული ფერწერის ღრმა ცოდნას, რაც შემდგომში ამ ყველაფრის ორიგინალურ შემოქმედებით გადააზრებაში გამოიხატება“.

შეხვედრას უძღვებოდა საქართველოს ქალთა საბჭოს აღმასრულებელი საბჭოს თავმჯდომარე ქეთევან გაბრუაშვილი. მან აღნიშნა, რომ ქალთა საბჭოს ინიციატივით უახლოეს მომავალში საქართველოში ვახტანგ ჯანიაშვილის გამოფენა გაიმართება.

აღსანიშნავია, რომ ვახტანგ ჯანიაშვილი მხატვართა ოჯახიდანაა. მამამისი ბონდო ჯანიაშვილი კარგი მხატვარი იყო. ძირითადად, პეიზაჟებს და ნატურმორტებს ხატავდა.

თავის დროზე მისი შემოქმედება სათანადოდ შეაფასა თეატრმცოდნე ნოდარ პაპუაშვილმა.

„ბონდო ჯანიაშვილის ნახატებში, მის ტილოებში დასრულებული მხატვარი, შემოქმედი ჩანს, მაგრამ ეს „სისრულეც“ ახლის ტეიბისკენ მიდის. თითქოს ახლისაკენ ისწრაფვის. განახლებისაკენ, როგორც დედაბუნება... არის მასში ქართული, ჩვენი ეროვნული, არის მასში რაღაც აღმოსავლური ეგზოტიკა. ჩინური თუ იაპონური ფერწერის ოველირული ტექნიკის ნიშან-თვისებაც. მისი ფერი თავისთავადია, ორიგინალური. მონასში – აზრობრივად დატვირთული. სწორედ კოლორიტით, ცოცხალი ფერითა და ფუნჯის მისეული მონასშით იქმნება შესანიშნავი ფერწერული ეფექტი“...

ამბობენ, რომ თავისებური მანერა ჰქონდა ფერწერაში, რომელსაც თვითონ მიაკვლია. ამერიკა-საქართველოს საწარმო „ლილეო-არტის“ მეშვეობით, ბონდო ჯანიაშვილის 19 ნახატია ამერიკის შეერთებულ შტატებში გატანილი. მისი ფერტილოები არის გერმანიაში, ესპანეთში, ჩინეთში, ინგლისში, ჩეხეთში...

სამწუხაროდ, ნაადრევად, 31 წლის ასაკში გარდაიცვალა. მისი სამარე ანაგაში შემადღებულ ადგილზეა, საიდანაც მოჩანს ულამაზესი ალაზნის ველი. რომ დასცლოდა, იგი სიღნაღის კულტურული ცხოვრების ერთ-ერთი თვალსაჩინო და ღირსეული წარმომადგენელი იქნებოდა, ვინ იცის, რამდენ ახალ ტილოს შექმნიდა და გაგვაოცებდა ყველას!

მამის კვალზე, შვილი ვახტანგიც ბავშვობიდან ხატავდა. ოჯახის ტრადიციას აგრძელებს ვახტანგის შვილი – ლუკა, რომელიც უკვე მრავალი ნახატის ავტორია.

ვახტანგ ჯანიაშვილი დღეს ლიტერატურულ ჟურნალ „ანეულის“ სტუმარია. შემოქმედებითი ცხოვრების გზაზე და სამომავლო გეგმებზე იგი თავად გვესაუბრება (ნამუშევრები იხილეთ ჟურნალ „ანეულის“ გარეკანზე).

ლუკა ჯანიაშვილი

– დაიბადეთ თბილისში. რა იყო საინტერესო თქვენი ბავშვობიდან?

– დავიბადე თბილისში, მაგრამ ჩემი წინაპრები კახეთიდან და წყნეთიდან იყვნენ. დედის მხრიდან, უკრაინელი ბებიის ოჯახი დონეცკიდან იყო. დიდი პაპა მასტების მეპატრონე იყო. დედაჩემის მამამ ბებია ომის პერიოდში გაიცნო ხარკოვში და ომის შემდეგ წყნეთში ჩამოიყვანა, სადაც მისი შშობლები ცხოვრობდნენ.

მამაჩემის წინაპრები კახელები იყვნენ, თბილისში ბავშვობიდან ჩემთვის ყველაზე საყვარელი ადგილები ვაკის პარკი და კუს ტბა იყო, მაგრამ ჩემი უდიდესი სიყვარული კახეთს ეკუთვნოდა, სოფელ ანაგას, სადაც მამაჩემი დაიბადა. ამასთან ერთად, ძალიან მეამაყებოდა, რომ ჩვენი სოფლიდან იყო უდიდესი ქართველი მოძღვრალი ჰამლეტ გონაშვილი. ძალიან მიყვარდა ბებოსთან და პაპასთან ერთად ვენახში სიარული, მიყვარდა ცხენები და როდესაც მეკითხებოდნენ, ვინ მინდოდა გამოვსულიყავი, ვპასუხობდი – „კახელი“ ან მხატვარი.

– მამა ბონლო ჯანიაშვილი მხატვარი იყო, მან მოხატა სოფლის სახლი, ალბათ მამის ფაქტორმა განაპირობა, მხატვარი რომ გახდით?

– მამაჩემი ბონლო ჯანიაშვილი, ძალიან ადრე წავიდა ამ ცხოვრებიდან. ის 31 წლის იყო, როდესაც ავტოკატასტროფაში დაიღუპა. მამინ 7 წლის ვიყავი, სამწუხაროდ, ჩვენ ვერ მოვასწარით ერთმანეთთან დაახლოება. მამას ბავშვობიდან იტაცებდა მხატვრობა და ცურვა. ანაგაში, ჩვენს სახლში და ჩემი დეიდის სახლში – საქობოში კედლებზე შემორჩენილია მოხატულობა, მამაჩემის მიერ შესრულებული. ახლობლები მათ ძალიან უფრთხილდებიან.

მამამ თოიბის სამხატვრო სასწავლებელი დაამთავრა, ერთხანს კერამიკამაც გაიტაცა. სამწუხაროდ, ძალიან ადრე გარდაიცვალა. ამერიკაში პერსონალური გამოფენისთვის ემზადებოდა, მაგრამ არ დასცალდა, სამწუხაროდ.

– სკოლა... პირველი ნახატები...

– სკოლა არ მიყვარდა, ხშირად დავდიოდი „მატალოზე“. მე-8 კლასიდან საერთოდ გამომაგდეს სკოლიდან, მაგრამ მე კარგად ვთამაშობდი კალათბურთს და მწვრთნელმა სპორტულ სკოლაში გადამიყვანა. 15 წლის ასაკში ჩავაბარე ნიკოლაძის სახელობის სასწავლებელში.

– სტუდენტური წლები... ნიკოლაძის დამთავრების

შემდეგ ჩააბარეთ სამხატვრო აკადემიის ფერწერის ფაკულტეტზე...

– მონარდი ვიყავი, როცა ხატვა დავიწყე. ჩემი პირველი მასწავლებელი იყო ჩვენი ნათესავი, ცნობილი მხატვარი, მამუკა ლიდეზაშვილი. მან მომამზადა ნიკოლაძეში ჩასაბარებლადაც. ნიკოლაძეში გატარებული 4 წელი ჩემთვის ძალიან ნაყოფიერი გამოდგა. ბევრს ვხატავდი, ხშირად დავდიოდი ეტიუდებზე. გვასწავლიდნენ – ცნობილი ქართველი მხატვარი, რეალისტი მიხეილ (ბიჭიკო) გაბუნია, მხატვარი-გრაფიკოსი გია ცინცაძე, დამდგმელი მხატვარი ვაჟა ჯვალალონია, რომელიც რეზო გაბრიაძესთან მუშაობდა. ჯვალალონიასთან გავაკეთე სადიპლომო ნამუშევარი „ქორწილი ნავში“.

ნიკოლაძის დამთავრების შემდეგ ჩავაბარე სამხატვრო აკადემიაში, მაგრამ ბოლომდე ვერ მივიყვანე. ძნელი დრო იყო. ადრე დავკორწინდი, შემეძინა ქალიშვილი და მომიწია მუშაობის დაწყება. ვმუშაობდი რუსთაველის თეატრში მეხანძრედ, პარალელურად ვხატავდი და მშრალ ხიდზე ვყიდიდი. შემდეგ ტიხრული მინანქრითაც დავინტერესდი.

– 2006 წლიდან ქართული ტიხრული მინანქრით დაინტერესდით. ფერთა გრადაციას ოსტატის ხელი ატყვია. რატომ ტიხრული მინანქარი?

– მინანქარი შემასწავლა მეგობარმა მოქანდაკემ პაპუნა დაბრუნდაშვილმა. ეს 2000-2001 წლებია, მინანქრის ბუმი. მაინტერესებდა ცხელი მინანქრის მხატვრული შესაძლებლობები. მიყვარს რთული ტიხრების დასმა. მინანქარი ამოუცნობია და ამით ძალიან მიტაცებს. სწორედ მინანქარმა მიმიყვანა მხატვართა კავშირში, რომელიც ძალიან საინტერესო გამოფენებს აწყობს მინანქრის ხელოვნებაში.

– თქვენს შემოქმედებაში შერწყნილია როგორც ქართული, ასევე ევროპული ფერწერის ტრადიციები, იპრესიონისტიკის მანერა. როგორ შეაფასებდით თქვენს ნამუშევრებს?

– ძნელია საკუთარ თავზე ლაპარაკი... მე ვმუშაობ სხვადასხვა ტექნიკით: ფერწერაში, გრაფიკაში, მინანქარში... ხანდახან არ არის ადვილი, გადაერთო ერთიდან მეორეზე, მაგრამ მეორე მხრივ სხვადასხვა ფეროვნება გეხმარება, არ იდგე ერთ ადგილზე და წახვიდე წინ.

მხატვარი მუდმივად ახალი ფორმების ძიებაშია, ხშირად ფერწერა მეხმარება, მინანქარში ვიპოვო ფერთა გამა, ხოლო მინანქარი ანვითარებს ყურადღებას დეტალებზე, დეტალი მეხმარება, დეტალი ხელს უწყობს გამოსახულების დაკონკრეტებას. ეს არის მხატვრული გამოხატვის მძლავრი საშუალება. ჩემთვის ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ ჩემი ნამუშევრები მონაწილეობენ გამოფენებში და ზოგიერთი მათგანზე ექსპერტებმა გაამხვილეს ყურადღება.

– ნიჟინ-ნოვეოროდში ცხოვრობთ და მოღვაწეობთ. როდის გადაწყვიტეთ სამშობლოს დატოვება?

– 2014 წელს მხატვარმა მეგობრებმა მიმიწვიეს ლიტვაში, კერძოდ, ვილნიუსში ფესტივალზე – „Anima Mundi“, სადაც შევხვდი მომავალ მეუღლეს – ანას, რომელიც კურიერება კონფერენციას. იმ დროისათვის გაცილებელი ვიყავი პირველ მეუღლესთან და ჩვენი შეხვედრა საბედისწერო აღმოჩნდა: ფესტივალიდან ორი კვირის შემდეგ ანა საქართველოში ჩამოვიდა

სტუმრად და ერთ თვეში დაქორწინდით. ვცხოვრობდით თბილისში, ერთი წლის შემდეგ გადავწყვიტეთ, შეგვეცვალა შემოქმედებითი სივრცე და მოგვეძებნა ახალი შესაძლებლობები, საცხოვრებლად გადმოვედით ნიჟინ-ნოვგოროდში.

– გაქვთ შემოქმედებითი ოჯახი – მუდღე ანა ტალანოვა ხელოვნებათმცოდნეა, როგორ გიწყობს ხელს მუდღე მუშაობაში?

– ანა ძალიან მიდგას მხარში. ჩვენი წარმატებები დიდი თანადგომისა და სიყვარულის საწინდარია. მე მადლიერი ვარ ღმერთის ჩვენი შეხვედრისთვის. 7 წელია ერთად ვართ, ორივეს სამი შვილი გვყავს. მე ქალ-ვაჟი და ანას – ვაჟი. სამივე განსხვავებული პირობით არიან...

– შეილება ხელოვნებას გააყენონ...

– რა თქმა უნდა, მიხარია, ხატვის ნიჭი რომ გრძელდება ჩემს ვაჟში. ლუკა 12 წლისაა, მაგრამ გრაფიკაში ძლიერია.

ლიკაც ნიჭიერია, ზოგისთვის – მუზის წყაროც კი... გოგა პიპინაშვილის სტუდიაში ეუფლება თეატრის

ხელოვნებას წლების განმავლობაში. წლის ბოლოს კი ხდება მისი შრომის შეჯამება სპექტაკლში თამაშით. ამ გზამ ლიკა მიიყვანა მიხნამდე, რომელსაც შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრალური უნივერსიტეტი ჰქვია. წელს ლიკა აბიტურიენტია... მინდა გზა დავულოცო.

– რას გვეტყვი ბოლოდროინდელ ნამუშევრებზე? თუნდაც პანდემიის დროს რა შექმენით? რამდენად ნაყოფიერი იყო ეს პერიოდი?

– ყველაფრისდა მიუხედავად, ყოველდღე ვმუშაობ. შევქმენი როგორც ფერწერული, ასევე გრაფიკული ნახატები. პანდემიის დაწყებამდე დავამთავრე პოლიპტიქი – „წელიწადის დრონი“, რომელიც გააყენებულა ხსოვნას მიუძღვნენ. პოლიპტიქი მოიცავს ოთხ სურათს წელიწადის დროების მიხედვით, თითოეულ სურათს QR კოდით მიბმული აქვს გააყენებულა მუსიკალური ნაწარმოები და სინამდვილეში ეს ოთხი დრო ხდება ადამიანური ცხოვრების ფიზიკური და სულიერი გამოვლინების სიმბოლო.

„გაზაფხული“ – წარმოადგენს ნუშის აყვავების პერიოდს, მასთან „მიბმულია“ მუსიკა ფილმიდან – „როცა აყვავდა ნუში“.

„ზაფხული“ – ეძღვნება გააყენებულა წინა წლის და გიორგი დანელიას შემოქმედებით კავშირს. წინა წლის მუსიკა ისმის გიორგი დანელიას თითქმის ყველა ფილმში. თავად კომპოზიტორი რეჟისორს თავის ერთერთ მას-

წავლებელთაგან მიიჩნევდა.

ნახატები უკავშირდება დანელიასა და წინა წლის ორ ერთობლივ ნამუშევარს. ეს არის 1968 წელს გადაღებული ფილმი „არ დაიდარლო“ და „ქინ-და-მას“ მულტიპლიკაციური ვერსია, რომელიც 45 წლის წინ გამოვიდა ეკრანებზე.

„შემოდგომა“ იყო შთაგონებული საოცარი სიმღერით – „ყვითელი ფოთლები“. იგი ეძღვნება შემოქმედებით სიმწიფეს და ამავე დროს გაცამტვერების პერიოდს.

„თოვლიანი“ „ზამთარი“ – სიმშვიდისა და ძილის ასოციაცია – ასრულებს ციკლს, QR კოდი კი მხანკელებს ამისამართებს წინა წლის მესამე, განსაკუთრებულ სიმშონისთან. ყველაფერი კი დაიწყო სვანეთში ჩაწერილი სამლოვოარი ზარით, რომელსაც წინა წლამ სიმშონის შექმნამდე რამდენიმე ხნით ადრე მოუსმინა.

თავად კომპოზიტორი იხსენებს:

ფოლკლორისტიკა სვანეთში აგროვებდნენ სამლოვოარი სიმღერებს და ერთხელ ისე მოხდა, რომ მათ ვერ მოახერხეს მაგნიტოფონის დაყენება ოთახში (რადგან გარდაცვლილის ნათესავებმა ამის უფლება არ მისცეს) და მიკროფონების განლაგება მოუწიათ გარეთ, თითქმის სახლის ზღურბლთან. ფირზე დაფიქსირდა კუბოსთან მჯდარი მლოვოარი მთქმაც და ეზოში შეკრებილი მამაკაცების ზარიც – ვაჟკაცობისა და დიდებული ცხოვრების ნამდერი. სხვადასხვა სიმღერის სიმბოლოში წინა წლამ დაინახა კაცობრიობის უკვლავება.

წელს პოლიპტიქი ნაჩვენები იქნა ა.სახაროვის სახელობის საერთაშორისო ფესტივალის გახსნაზე, ნიჟინ-ნოვგოროდში.

– გამოფენები გქონდათ დანისა და ინგლისში. თქვენი ნამუშევრები დაცულია კერძო კოლექციებში – რუსეთში, ამერიკაში, დანიაში, საფრანგეთში... უახლოესი გამოფენა?

– არცთუ დიდი ხნის წინ გატაცებული ვიყავი გრაფიკით. შემოდგომაზე წინა წლის სამხატვრო მუშეუში ბეჭდური გრაფიკის მე-ნ ბიენალე გაიმართება, სადაც წარმოდგენილი იქნება ჩემი სამი ლინოგრაფიურა. ხოლო კალინიგრადში საოვეილერო გამოფენაში მონაწილეობას მიიღებს ტიხრულ მინანქარში შესრულებული ჩემი ბეჭედი.

– ჰობი...

– რადგანაც მე მუდმივად ვზივარ სახელოსნოში, თავისუფალ დროს ჩვენ გვიყვარს აქტიური დასვენება, მაგალითად, ველოსიპედით სეირნობა, ლაშქრობები და სხვა.

– ბოლოს ისევ აპირებთ საქართველოში დაბრუნებას. სამომავლო გეგმები...

– მე და ჩემი მუდღე ვოცნებობთ, საქართველოში გამოვიყენოთ გამოცდილება, რომელიც მივიღეთ სხვადასხვა გამოფენის ორგანიზებასა და კულტურული პროექტების განხორციელებაში.

– ახლა ნელ-ნელა უახლოვდებით მიზანს...

– დიან, იქნებ გავხსნათ სოფელ ანაგაში პატარა რეზიდენცია, რომლის მიზანიც იქნება ინტერკულტურული კომუნიკაციები ხელოვნების კონტექსტში.

თამარ შაიშველაშვილი

თელავის ფალიაშვილის ქუჩის ძაღვები

ქუჩა, თავისი არსით, გულლია, მხიარული, კარ-შეუბნელი და ამავე დროს, გულჩათხრობილიც არის. ის ყველასია, მზის, წვიმის, ქარის, თოვლის, ხეების, მკვდრის და ცოცხლის. ქუჩა ძაღვებისაა. ის შენი ვერტიკალურობის საყრდენია, რომელსაც მიჰყვები და მოჰყვები, დროის სხვადასხვა მონაკვეთში, კარგი თუ ცუდი ფიქრებით. მან შეიძლება სახლიდან გაგიყვანოს და უკან ვეღარ დაგაბრუნოს. გამარჯვებულსაც და დამარცხებულსაც ერთნაირად დაგატარებს გაღიმებული თუ ჭკატშეკრული. მას ადამიანივით გარეგნობა აქვს. დააკვირდით და შეამჩნიეთ მისი თვალები, ყვრიძალები, ქუჩის სიგანეზე გაწოლილი მისი შუბლი. მას ყურებიც აქვს. დაიხ, ყურებიც.

რამდენჯერ აგივლიათ აღმართი დუღუნით და წუწუნით. რამდენის დარდს და ვარაშს ინახავს ათადან და ბაბადან. მის ჩაყოლებზე ჩარიგებული სხვადასხვა ჯიშის ნადვის ხეები და მათში შერეული ცაცხვები, მისი ფილტვებია. გზის მარჯვენა და მარცხენა მხარეს სავალი ბილიკები მაჯებია პულსაციით. მთავარი არტერია კი, მისი მუცლის მთელ სიგრძეზე გადის. გული? გული კი ჩვენ, ყველა ერთად ვართ მისთვის. ნაყვავილარ სახესავით გამოიყურება ავღრებით დაზიანებული მისი უსწორმასწორო ზედაპირი. ეს ქუჩაა, საუკუნეების ხელში დაბერებული და დაღლილი, რომელიც მიდის და მიათრევს უამრავ დაუეწიფებელ თუ დასავიწყებელ ისტორიას.

იმ დროზე გიყვებით, როდესაც ქალაქი საღამოს საათებიდან უკვე ჩაბნელებული იყო, არასტაბილური ელექტროენერჯის გამო. გვენატრებოდა განათებული, გაჩახახებული ქალაქები, სკვერები, სახლები. დიდად დალხენილნი არ ვცხოვრობდით, მაგრამ ქართველებს ხომ გვაქვს განსხვავებული, გამორჩეული ოპტიმიზმი (განსაკუთრებით ჩვენ, ქალებს), იმედის თვალთ შეყურებით ყველა განთიადს.

მე, ჩემს ოჯახთან ერთად, ფალიაშვილის ქუჩაზე ვცხოვრობდი. ეს თბილისის ცნობილი ფალიაშვილი არ გეგონოთ, ეს თელავია. არაფერი სჯობდა ჩვენი ქუჩიდან ზუზუმბოს და გომბორის მთის ყურებას. ქუჩას მარჯვენა მხარეს, ქართველების ძველი სასაფლაო ესაზღვრებოდა, სადაც ქალაქის კორიფეები განისვენებდნენ (თელავში სომხების სასაფლაოც არის. მეთვრამეტე საუკუნის ბოლოს, ერეკლე მეფემ, ყარაბაღიდან და განჯიდან სამოცამდე სომეხი ოჯახი ჩამოასახლა. მიზეზი კი ყოფილა, მუსლიმანი ბეგების

ხშირი თავდასხმა მათ ოჯახებზე). მესაფლავეს აქ, სტალინის მამის საფლავიც აღმოუჩენია, რომელსაც „ძველი“ ადამიანები უვლიდნენ. არავინ იცოდა ამ ამბის ტყუილი და მართალი. მთავარი ის იყო, რომ ისინი ამით ბედნიერები იყვნენ.

კლინიკა, სადაც მე ვმუშაობდი, ჩემი სახლიდან ხუთი წუთის სავალზე იყო. შემოდგომის ერთ გვიან საღამოს, სამსახურიდან სახლში ვბრუნდები. ძალიან დაღლილი ვარ, როგორც იტყვიან, ფეხზე ძლივს ვდგავარ. დასვენებაზე და ვახშამზე ფიქრის სიამე ნეტარებით მივლის სხეულში და უკვე ცხელი ჩაის ოსმივარსაც ვგრძნობ. მორიდან ვხედავ ელექტროგენერატორით განათებულ ჩემი სახლის ორ ოთახს. გაავიფიქრე, გაბედულად რომ დავიყვირო, ჩემი შვილი სახლში გაიგებს ხმას, ისე ახლოს ვარ-მეთქი. მოულოდნელად, ზურგიდან ცხოველის ძუნძულის და ქმნის ხმა მომესმა. ადგილზე გავიყინე. გონს მოსვლასაც დრო ჭირდება. გაეჩერდი, მაგრამ თავს ვერ ვაბრუნებ. ვხედავ, წრე შემომარტყეს ქუჩის ძაღვებმა. ყველაზე დიდი, ბრაზიანი და ჭუჭყიანი ძაღლი ჩემ წინ გაჩერდა და ბასრი კბილები გამოაჩინა. გამაჟროლა. სასწრაფოდ შუა ქუჩაში მუხლებზე დავვკეპი და მეგონა, სუნთქვაც შევაჩერე. არ მასწავს, ვინ მასწავლა ბავშვობაში, თუ ძაღლი კბენას დაგიპირებს, უნდა დაწვე მიწაზე და არ გაინძრე, დარწმუნდება, რომ არ ერჩი და წავაო. (მე ვერჩი?...)

თავს ვერ ვაბრუნებ, ვგრძნობ, რომ ჩემ გარშემო ერთი და ორი ძაღლი კი არ არის, ნელა-ნელა გროვდებიან და უკვე ხუთს ვითვლი. აზრები ერთმანეთს ენაცვლება. ხელს ვერ ვამოძრავებ, გამორიცხულია ტელეფონის მოძებნა ჩემს უშველებელ ჩანთაში და იქიდან ამოღება. ძაღვებს თვალს ვერ ვაცილებ თავდასხმის შიშით. ერთადერთი გამოსავალი გზად გამვლელი მანქანაა. ამ დროს, გარეთ აუცილებლობის გამო თუ გამოდის ადამიანი. ჩემი სახლისკენ თვალი გავაპარე. სამზარეულოშიც აუნთიათ შუქი, მელოდებიან და, როგორც ყოველთვის, ალბათ ჩემი რძალი ვახშამს ამზადებს. მე კი შუა ქუჩაში, ცივ ასფალტზე ვზივარ, ძაღვებით გარშემორტყმული. რა ახლოს ვარ და, ამავდროულად, რა შორს მათგან. ღმერთო ჩემო, მეტად ძნელია უმწეობის შეგრძნება, ვიდრე რწმენა ჩემი სულის ემბაზს არ შეავსებს.

თავზე სავსე მთვარე წამოგვადგა, ქუჩას შუქი მოჰფინა და დღესავით ხილული გახდა გარემო. მეც უკეთ ვხედავ მათ. მუხლები მეტკინა და ფეხის შეცვლა მოვინდომე. ვცდილობ, ჩემი ვარდისფერი პალტოს კალთა დავიფინო. ავმოდრავდი თუ არა, ძაღვებმა ღრენას მოუმატეს და შიშაც გამძლიერდა. ისევ მუხლებზე დავემვი. ასეთ მდგომარეობაშიც ყოფილა შესაძლებელი ფიქრი და მეც წამიერად გამიყოლა ფიქრმა. ეს ძაღვები, თავდაპირველად ადამიანის ერთგული მეგობრები იქნებოდნენ. მორჩილნი, თავისი პატრონის თვალეში მაცქერაღნი, მისი დარდის და სიხარულის გამოხარებულნი. იქნებ, ისევ ადამიანმა გააბოროტა ასე? იქნებ, ზუსტად მისგანაა ქვა ნასროლი და მე ტკივილიანი წარსულის ნადავლი ვარ? იქნებ თავად ჩვენ გავწირეთ ისინი

ქუჩის ცხოვრებისთვის?

ნიკაპი ჩამოვდე მუხლზე დაყრდნობილ ხელზე და მთვარის შუქზე, დიდ ძაღლს ამღვრეულ თვალებში მივაჩერდი. მე მისთვის ადამიანის სიყვარული უნდა გამეხსენებინა და ამით მასაც და ჩემს თავსაც დავეხმარებოდი (ჩანთაში ჩემი ტელეფონი წკრიალებს, არ ჩერდება... მეორედ... მესამედ. ვგრძნობ, ეს უკვე ჩემი შვილია).

ვუყურებ დიდ თვალებში და ვერ ვიჯერებ, რომ ეს თვალები ცხოველის თვალებია. როგორც ადამიანის თვალებში, მასშიც უამრავი ტკივილი დავინახე. სად დაეკარგა ასე უცებ მრისხანება, სიბრაზე, შიშის-მომგვრელი ღრენა, გასაოცარი იყო. საკვირველი კიდევ ის იყო, რომ დანარჩენი ქუჩის ძაღლები მას ემორჩილებოდნენ, ეს იყო ცხოველთა ერთი დიდი აკადემია. ჩემი მზერა მისი თვალებიდან შუბლზე და ყურებზე გადავიდა... ძაღლს ყურები დაჭრილი ჰქონდა. თვალი მოვაველე სხვებსაც და მხოლოდ ორს ჰქონდა დაბადებიდან თავისი იერსახე შერჩენლი. შემრცხვა ჩემი ადამიანობის, შემრცხვა იმ ადამიანების მაგივრად, ვინც ეს ჩაიდინა და რატომ ჩაიდინა? ძაღლი რომ უფრო ავი გაზრდილიყო. დამავიწყდა შიში, შიმშილი, დაღლილობა და ცივი ასფალტიც. თითქოს ეს უნდა მომხდარიყო, რომ მის თვალებში ადამიანის სახე უფრო მეტად დამენახა და ამას დავეფიქრებინე. თუმცა მე ეს ახლა პირველად ხომ არ გავიგე?! მას სურდა ადამიანის მოდგმის ცოდვაზე დღეს პასუხი მე მეგო, რადგან მეც მათი თანამონაწილე ვიყავი. არ ვიცი, რა დრო იყო გასული, როდესაც შუაში მჯდომი დიდი ძაღლი თავის უკანა თათებზე ჩამოჯდა. მას დანარჩენებმაც მიბაძეს და მოღუნდნენ. უცნაური განცდა დამეუფლა სამყაროში არსებულ უმეტველო, გაუფლერებელ, ადამიანადვე ვერ მიტანილ შეგრძნებებზე, რაზეც მერე არაერთხელ მიფიქრია.

დოდაშვილის ქუჩიდან შემოსულმა მანქანამ, მთელი ფალიაშვილის ქუჩა გაანათა. მძღოლმა შორიდანვე შეგვაჩინა მე და შუაცეცხლივით ჩემს წინ მჯდომი ძაღლები. სიგნალი ჩართო და სიჩქარეს მოუმატა, რაზეც ცხოველებმა ზღაზვნით აითრიეს წელი. დიდი ძაღლი წამით შეჩერდა, ადამიანივით დამძიმებული მზერა ბოლო სიტყვასავით დამიტოვა და ყველა ერთად, სასაფლაოს მიმართულებით სიბნელეს შეერია.

ჩემ გვერდით მანქანა გაჩერდა და მძღოლი დასახმარებლად გადმოვიდა. ამ დროს ვხედავ ჩემს შვილს, ჩემკენ როგორ გამოვბის... ზოგჯერ ადამიანებს ან არაფერი აქვთ, ან – ყველაფერი ერთად.

იმ დამეს, სასაოფლოდან თოფის გავარდნის ხმები და ძაღლების სიკვდილისწინა ტირილი ისმოდა.

ელენე ახვლედიანის ქუჩაზე დაკბენილი ბავშვის მამას, მთელი ღამე უძებნია ისინი და აქ, სასაფლაოზე, უნახავს

თენდებოდა. სიგრილეშეყოლილ გარიჟრაჟს შემოდგომის მზე მოჰყვებოდა, რაღაცნაირად სიანცე დაკარგული სხივებით. სასაფლაოზე, წმინდა გიორგის ეკლესიის ზარებიც რეკავდნენ...

ნინსსიყვარობა ახალი ნიგნიღს

ლამა ბჰასანი

სიყვარულის პროექტი

(„მუდამ რომ დაუსრულებელი ხარ, ეგაა შენი სიღიადე“ – გოეთე)

არიან კალმონები, რომლებთან სიახლოვეც განარებს და მუდმივად ესწრაფვი სულიერი ძაფის გაბმას და ურთიერთობის გაღრმავებას, გამომდინარე მწერლის შინაგანი თუ გარეგანი ესთეტიკური დახვეწილობისა და უფლისგან მონაგრებული სიწრფელისა. ასეთი პროექტია ნანა კვაშილავა, ვისი სიცოცხლითა და სიყვარულით სავსე პოეტური სტრიქონები გასაოცარი ოსტატობითა და ქალური სისადავით გენმარებიან ამაღლებული განცდის შექმნაში და თავისდაუნებურად გზდიან უმშვენიერესი სამყაროს თანამონაწილედ. ამ ხალასმა პოეტმა მოახერხა შეექმნა საკუთარი შემოქმედებითად ამაღლებული არსის თანამდევი დიდებული ქმნილებები – სიტყვათა და მეტაფორათა მომავადობეული მოზაიკით გაფერადებული.

მოდით, მოვუსმინოთ მის ლექსს „გაზაფხული“:

„ყელთან უფრო უჭერს,
სუნთქვა უჭირს,
მოსდებია მთელ სხეულზე ალი...
იასამნით გაბრუებულ ლარნაკს,
ძირს უგრილებს, სულს უამებს წყალი,
წყალი ნატრობს, იყოს წყაროს თვალი,
და იხსენებს იმ შორეულ რაკრაკს,
ჩამოვილის დოქით კონტა ქალი,
მერე წყურვილს ქალის გემო დაჰკრავს...
ისეთია, დახატული კალმით,
გამფანტავი ეჭვისა და დარდის...“

სწორედ ასე, გოგმანით და კრძალვით,
ჩემს ოთახში გაზაფხული დადის“!

აი, ასეთი ხედვები და მრავალმხრივი განშტოებების ერთ მთლიან სახედ მოყვანა შეუძლია ავტორს. მის ლექსებში ჩანს ინდივიდუალური პოეტის დამოუკიდებელი მხარე და ინსტიტუტები, გრძნობათა და განცდათა მისეული ვიბრაციები.

ლექსში „ჩინარები“ ჩანს პოეტის ემოციური აკორდი და ფრთხილი დამოკიდებულება სიტყვის ფენომენთან, სიმარტივის უსაზღვრო დიდებულებასთან.

„აქ ვარ, მაგრამ ვჩანვარ არსად,
ალეები კი, ნარნარები,
თეთრი ღრუბლის ფანჯარასთან
თავს აქნევენ დანანებით.
ძველ ტკივილებს არ ჩივიან,
მორჩებიან იარები,
ყველაფერი მარტივია –
სული ცას და მიწას ძვლები.
დავიხსომეს... ხსოვნის ჩინებს
უერთგულეს ჩინარებმა,
შენ კი, ვერც კი შეამჩნიე
ჩემი გაუჩინარება“...

ავტორი ოსტატურად სვამს მრავალწერტილს სათქმელის გაგრძელებისა და მკითხველის პროცესში თანამონაწილეობის სურვილიდან გამომდინარე. ამ დიდებულ შემოქმედში მხიბლავს ზომიერების საოცარი გრძნობა და ლოგიკური წერტილის დროულობა. ის არ გახლავთ სახეობითი აზროვნების გამომდევნებელი შემოქმედი და ამიტომაც მასში ამაღლებულია პოეტური პრაგმატიზმის შეგრძნება. აბა, ამ ლექსს მივადევნოთ მზერა:

„ამაო ღრტვინვას აღარ ვეძლევი,
არც მცდარ ნაბიჯებს ვითვლი ამჯერად –
ცხოვრების წიგნი... და სავარძელი,
ზის სავარძელში ღმერთი განმსჯელოდ...
ურწმუნო კაცი თავის მტერია,
მკვდარი მარცვალის ცოცხლდება ხნულში,
გული პატარა მონასტერია,
მშვიდობით კარგო, მივდივარ გულში“!

ავტორის პოეზია ცალსახად განასახიერებს მისავე ინტელექტუალურ თავანს და მუდმივად წინა პლანზე სწევს წიგნიერების როლს, თუმცა არ ყელყელობს და არ ამპარტავნობს, მოზომილად და კეთილად იმშვენებს ამ ღვთივობებულ გონებრივ სამშვენისს!..

ასევე განსაკუთრებულად აღნიშვნის ღირსია ბავშვობის მოგონებათა ტკბილ-მწარე განცდა, სევ-

დის პოეტური „ფილოსოფიით“ გაცოცხლებული და განამდვილებული.

„მოგონებებო, საით,
ვისთან დაეძებ ბინას?!
სხვა გელოდებათ არვინ,
მე გელით, მე არ მძინავს...“

მსგავს სტრიქონებს მრავლად შეხვდებით წინამდებარე კრებულში, რაც კიდევ ერთხელ დაგარწმუნებთ ნანა კვამილავას ბავშვური გულუბრყვილობის ჯერ ყმაწვილურ, შემდგომ დიდქალღურ გარდასახვებში, სადაც ცოდნაზე არანაკლები სიმაღლით წარმოჩენილია ფანტაზიისა და წარმოსახვის ესოდენ საშური უნარი.

პატრიოტიზმის, სამშობლოს თემა განსაკუთრებული სიცხადითაა წარმოდგენილი მის ცამაღალ შემოქმედებაში. სადაც არ შეიძლება არ იგრძნო პოეტის შინაგანი სისპეტაკე, უშუალო და წრფელი დამოკიდებულება, როგორც პატრიოტული თემისადმი, ისე მთელი ცხოვრების მიმართ, სადაც ოსტატურადაა გამოკვეთილი პიროვნების როლი და დამოკიდებულება სამშობლოსა და ზოგადსაკაცობრიო პრობლემებისადმი.

„მთას ვეძებ თვალით, მთა არსად არ ჩანს,
არც ფსკერი უჩანს ცხოვრების მორევს,
ვერ დამამსგავსებს გაქცეულ ლაჩარს,
სამშობლოს ვერვინ ვერ დამამორებს“...

ხაზგასასმელია პოეტის ერთგულება ტრადიციული, კონვენციური ლექსისადმი. მისი პოეტური აზროვნების მრავალფეროვნება – განსხვავებული ხედვებითა და ოსტატობით. რითმას, როგორც ლექსის სამკაულს და რითმული და წყობილსიტყვაობის გვირგვინს, განსაკუთრებული რუღუნებით, სიფრთხილითა და განახლების მზაობით ეპყრობა იგი.

როდესაც ეცნობი ამ დიდებულ პოეტურ ქმნილებებს, არ შეიძლება არ იგრძნო ქალბატონი ნანას შინაგანი სისპეტაკე, პატიოსნება, უშუალო და წრფელი დამოკიდებულება ცალკეული მოვლენებისა თუ საერთოდ მთელი ცხოვრების მიმართ, რაც ასე ახასიათებს მას, როგორც ღედას, მეუღლეს, მეგობარსა და შემოქმედს.

წინამდებარე წიგნი პოეტის რიგით მეორე კრებულია და მჯერა, მისი ლამაზი სამყარო უშურველი სიკეთითა და სიყვარულით აღავსებს მის გემოვნებიან და ერთგულ მკითხველს.

იჩქარეთ, ძვირფასო მეგობრებო, ნანა კვამილავა სიყვარულის ენით შეგიძლებათ ადამიანურ უსასრულობეთში!..

სამშობლოს მოწყვეტილი...

ამ სიუჟეტის პერსონაჟის, ემიგრანტ ლილი მატარაძის ისტორიამ, ჟურნალისტ თეონა გოგინაშვილის სტატიიდან, ისე აღმაფრთოვანა, ფეისბუქზე მეგობრობის თხოვნა გავეუზავენე. მისმა ძლიერმა სულმა და მოხდენილმა სილუეტმა, გიორგი შხვაცაბაიას ძეგლი, დედის ტკივილის სიმბოლო – „სამშობლოს მოწყვეტილები“ მომაგონა, ქალაქმა ფოთმა თავის დაძმობილებულ, თანამედროვე საბერძნეთის პირველ დედაქალაქს – ნავპლიოს რომ უსახსოვრა, როგორც იმედი, რომ ემიგრანტის კერა არასოდეს ჩაქრება.

ამ ამბის გმირი მხოლოდ თერთმეტი წლის გახლდათ, როცა მამისა და ექიმის საუბარი შემოესმა, რომ დედა ვერასოდეს გახდებოდა და რადგან მისი ბიძაც გულის დაავადების ასეთივე დიაგნოზით ახალგაზრდა გარდაიცვალა, მხოლოდ სასწაული თუ იხსნიდა მას ამ განაჩენისგან და რაოდენ განსაცვიფრებელია, რომ ეს სასწაული, იმ უკვდავმა სიყვარულმა მოახდინა, თექვსმეტი წლის გოგონას გულში, მზეჭაბუკი უჩას მიმართ რომ აღმოცენდა და მატარაძეების მხიარულ, მუსიკალურ ოჯახს, სადაც ყველანი უკრავდნენ და მღეროდნენ, იმ ლეგა ღრუბლის ფორტეპიანოც მიუახლოვდა, ცრემლის წვიმის აკორდებით რომ იმუქრებოდა.

ამ სიყვარულს დაუპირისპირდა ყველა, განსაკუთრებით კი შიშით შეძრწუნებული მამა, რომელსაც რუსეთის კლინიკებში აფრთხილებდნენ, რომ დედობა, გოგონასთვის საბედისწერო გახდებოდა. მაგრამ ერთმანეთზე გაგიჟებით შეყვარებულმა წყვილმა მაინც იქორწინა, ლილიმ სიცოცხლე ბედის სასწორზე შეაგდო და იმ დღემაც მოაღწია, როცა ფეხმძიმობა დაუდასტურდა. კარდიოლოგიურ ცენტრში, ექიმთა დიდ კონსილიუმზე ოჯახი, მეუღლე, საავადმყოფოს იურისტი, ყველანი ერთხმად აცხადებდნენ – ფეხმძიმობა უნდა შეწყვეტილიყო. არ თანხმდებოდა მხოლოდ ნორჩი დედა და მას მხარი ერთადერთმა

პროფესორმა – ნათელა ქიქოძემ დაუჭირა, პასუხისმგებლობა საკუთარ თავზე აიღო. გოგონამ მთელი ორსულობა საავადმყოფოში გაატარა და რაღაც სასწაულებრივად, უვნებლად დაიბადა ვაჟიშვილი – ზაზა. ამ სიყვარულის უცნაური ძალით გულგამაგრებულს, რვა წლის შემდეგ შავლეგოც შეეძინა.

ასეთ უნიკალურ მოვლენაზე და სიყვარულზე ლეგენდები დადიოდა, ოჯახი სოფ. სალხინოში ცხოვრობდა, ფარმაცევტი ლილი მედიცინის სანიუმში მუშაკად არაერთხელ დასახელდა და დაჯილდოვდა, უჩამ – ვანის თეატრის მსახიობმა და ესტრადის მომღერალმა, მრავალ ქვეყანაში წარმოაჩინა ქართული სიმღერა, მაგრამ როცა საქართველოში შექმნილი ეკონომიკური კრიზისის გამო, ბევრმა დედაბოძმა ემიგრანტობის მძიმე გზა აირჩია, უშიშარი ლილიც ელადას ეწვია, სადაც ხანდაზმულ ბერძენ ქალბატონს – ირინოლას თავზე შვილივით ევლებოდა.

მაგრამ ჩასვლიდან ექვს თვეში, უცნაურად მიჩუმებულმა გულმა შეასხენა, რომ ოპერაცია გარდაუვალი იყო, აფორიაქებულმა ოჯახმა ელადაში ჩააკითხა, ნათესავებმა და იქ მომუშავე ქართველმა ქალბატონებმა თავიანთი წილი დახმარება გაიდეს, ოცდარი ათასი ევროს ღირებულების ოპერაცია სახელმწიფომ დააფინანსა. საავადმყოფო სარეზერვოდ ოთხას გრამ სისხლს ითხოვდა, რომელიც იმ ბერძნულმა ოჯახებმა გაიდეს, სადაც ლილის ნაცნობი ქართველები მუშაობდნენ. ადამიანები ჩამოდიოდნენ სოფლებიდან, კუნძულებიდან. ირინოლას ქალიშვილებმა – ევი და გეორგია კარანდასებმა ლილი ქვეყნის საუკეთესო ქირურგს ჩააბარეს. ორჯერ, ზედიზედ ნაოპერაციევი, დასასვენებლად წაიყვანეს, უმუშევარს, თვეების განმავლობაში უვლიდნენ, საბუთები გაუმზადეს, რომ ყოველწლიურად, შეუფერხებლად სწვეოდა საქართველოს.

ამასობაში, თვრამეტი წელიწადი გავიდა, ირინოლა და მისი შვილი – ევი გარდაიცვალნენ, ლილის მზრუნველი ხელი მათ ბოლო წუთამდე არ მოჰკლებიათ. ირინოლამ, სიკვდილის შემდეგ, მას საჩუქრად ათასი ევრო დაუტოვა. მარტოდ დარჩენილმა გეორგიამ, ლილის საკუთარი დაიკო უწოდა და ერთი პატარა, მყუდრო ბინაც უსახსოვრა – დაღლილი სულის თავშესაფარი.

დღეს ლილის დედ-მამა და ბატონი უჩა სალხინოს სასაფლაოზე განისვენებენ, შვილები წარმატებულ საქმიანობას დამოუკიდებლად ეწევიან და სთხოვენ დედას, რომ დაბრუნდეს სახლში, მაგრამ ეს მართლაც ოჯახის ბურჯი, ვიდრე ძალა შესწევს, არ მოაკლებს ახლობლებს და შვილიშვილებს თავის წილ მზრუნველობას და თანაც, თავის დადნაფიცს, მარტოდ დარჩენილ გეორგიასაც ხომ ვერ მიატოვებს, ადამიანს, რომელმაც სიცოცხლე შეუნარჩუნა.

წელიწადნახევარში, დედისა და მეუღლის ლამის

ლილი და უჩა ახალგაზრდობაში

ერთდროულად გარდაცვალებამ, ამ დიდმა დარტყმამაც კი ვერ გატეხა ლილი, ვერ დააჩოქა, „რადგან არიან ადამიანები, ვისთვისაც ჩემი სიცოცხლე ღირებულია“ – ამბობს იგი. „შვილების მონატრება, აქ მყოფმა ჩემმა დამ და დისშვილმა – ნათიამ გადამატანინეს, მათმა წკრიალა სიმღერებმა, ჩვენ ხომ ყველანი ვმღერით“, – მიყვება და აღიარებს – სიცოცხლის თავიდან დაწყება რომ შეიძლებოდა, ყველაფრის მიუხედავად, ჩემი ცხოვრებიდან ამოვიღებდი ელადამი გატარებულ წლებს და ისევ უჩას შევიყვარებდიო, უჩას, რომელმაც სიკვდილის წინ მხოლოდ სამი სიტყვა უთხრა: „მიყვარდი, მიყვარდი ძლიერ“.

ცრემლით სავსე თვალები ლილის ისევ ვანისკენ მიუპყრია, ეამაყება, რომ ეს ქალაქი, თავისი უნიკალური მუხეუმით მალე წარდგება „EUROPALA“-ს ფესტივალზე და მთელ მსოფლიოს გააცნობს უნიკალურ კოლხურ ექსპონატებს, ქართველთა წარმომავლობას, საღვინო კი ქართული სამოთხეაო, მარწმუნებს ლილი და მეც ვიჯერებ, იქ აღმოცენებული, უძღვეველი სიყვარულის ისტორია მარწმუნებს ამაში. მაგრამ ერთმა კითხვამ არ მომასვენა, მაინც რა ძალას ფლობს ეს ქალბატონი ისეთს, რომ სამყაროს ასეთ კეთილგანწყობას და ადამიანთა უკიდევანო სიყვარულს იზიდავს-მეთქი. პასუხი მისი ახლობლებისგან შევიტყვე, რამაც საბოლოოდ დამარწმუნა ძველ სიბრძნეში, რომ ძალა, ძალაუფლება, სიმშვიდეშია.

ბუნებით ლილი უაღრესად მშვიდი, აუჩქარებელი, გაწონასწორებული და ლმობიერი ადამიანი ყოფილა, მას ზოგჯერ დედა ტერეზასაც უწოდებენ. აი, ამიტომ გვირჩევდა იესო: „იყავით მშვიდნი, როგორც მე“.

უკვე დავრწმუნდი, რომ რბილი და ლმობიერი, სინამდვილეში ძლიერია, რომ უნდა იჩქარო ნელა, რომ ძლიერები კეთილები არიან და მხოლოდ სხვებზე ზრუნვა აძლიერებს სულს, მათთვის სიყვარულით გაღებულ შრომის საფასურს კი თავად სამყარო იხდის, იხდის უხვად, საკუთარი, კოსმიური ბანკიდან.

გადონა ღვალი

პოეტი, მთარგმნელი

ელთი მინიხცოქრ

ნინი ჯაფახიძე

ომის ბიჭი

„ზოგჯერ სამყაროსაც ენატრება სითბო და მოფერება... ზოგჯერ სამყაროც რჩება მარტო და... ჩუმად, თავისთვის ტირის... სამყაროს ტირილს ადამიანები წვიმას ვეძახით და ვჯავრობთ ხოლმე, მალე გამოიდაროსო“... – ეს სიტყვები ჟურნალისტ ნინო ჯაფარიძეს ეკუთვნის, ვინც უდროოდ დატოვა ჩვენი სამზეო და მიღმურ სამზეოს შეეფარა.

წავიდა და დაგვიტოვა დიდი და თბილი გულის-ნადები, ისეთი, როგორიც თვითონ იყო – უთბილესი და მოსიყვარულე, თითქოს სხვა სამყაროდან გადმოსული, სიკეთესავით ჩუმი და ლამაზი.

ერთ ოთახში ვისხედით, ყოველ დილას მისი ღიმილი მეგებებოდა. რომ მონატრებული, მაგიდაზე ბარათებს ან საჩუქარს დაგიტოვებდა... ერთ დღეს გაგილამაზებდა...

და მაინც, წაიყვანა უფალმა! არ დაგვიტოვა... წმინდა ნინოს სახელობის ეკლესიაში დასვენებული მძინარეს ჰგავდა, ისეთივე ძველქართული სილამაზით გამოჩრჩეული, როგორიც სიცოცხლეში იყო... სხვა სინათლე და შარში ჰქონდა სახეზე... ვინ იცის, რას ელაპარაკებოდა უფალს?! ანდა უფალი რას ეიღუმალებოდა?!

ვაცილებდით და მაინც აქ რჩებოდა, როგორც მზე, ანდა წვიმა, ანდა უბრალოდ ფიქრი, ფიქრი და ხსოვნა – მარადიულობის ელჩები...

მერე მისი ბარბარეც გაიზარდა... მერე მისი წიგნიც დაიბადა – „ნინის დღიურები“, მერე სამყარომაც გამოიდარა... გამოიდარა მისი ღიმილივით... ეს ჩანაწერიც დიდხანს მქონდა შენახული, მისი გადმოგზავნილი, ... ჰოდა, ვიფიქრე, რომ იხილოს დღის სინათლე „ანეულის“ ფურცლებზე...

ომის ბიჭი... ასე დაურქმევია თავად. გთავაზობთ ამ „ომის ბიჭს“, მით უფრო, რომ იგი ნინის გარდაცვალების შემდეგ გამოცემულ წიგნში ვერ ვიპოვე.

თამარ შაიშველაშვილი

ისტორია 1992 წლის ზაფხულში დაიწყო

მაშინ ხუთი წლის იყო. მზრუნველი დედა ჰყავდა, შვილს რომ დაჰყოფინებენ, ისეთი. მამა ინჟინერი იყო და რძის კომბინატში მუშაობდა. ბებია ზღვასთან ახლოს ცხოვრობდა და სახლს აქირავებდა. მეტწილად მოსკოვიდან, კისლოვოდსკიდან და ჟელეზნოვოდსკიდან ჩამოდიოდნენ.

ხუთის რომ გახდა, ძალი უყიდეს, რომელსაც ლადა დაარქვა. თეთრი, ფუშფუშა ბეწვი ჰქონდა ლადას. ეზოში, კაკლის ხესთან ცხოვრობდა, სადაც მამამ პატარა სახლი აუშენა. ლადა არასდროს ყვავდა. სტუმრის მისვლაზე გულადმა წვებოდა და უცხო ადამიანებს თავს აფერებინებდა.

მერე მოვიდა შემოდგომა

სექტემბერი იყო, ახალი ტანსაცმელები უკვე ნაყიდი ჰქონდა. სწავლა პირველ სკოლაში უნდა დაეწყო, სადაც თავის დროზე მისი დედ-მამა დადიოდა. ყველაფერი თითქოს დაგეგმილი და გაწერილი იყო, მაგრამ 1992 წლის ზაფხულში აფხაზეთის ომი დაიწყო. ომი, რომელმაც ყველაფერი შეცვალა. შეცვალა 300 000 ადამიანის და კიდევ ერთი ბიჭის ცხოვრება.

ომმა მას ოჯახი წაართვა.

ომმა მის ოჯახს პატარა ბიჭი წაართვა.

ომმა მას საკუთარი თავი წაართვა.

თბილისი, 2018 წელი, თვალის კლინიკა

„მიძღებში ვართ, რიგის ნომერი 42.

ხელში მიმართვა უჭირავს, რომელიც სოხუმის პოლიკლინიკაში მისცეს. წერია, რომ დიაგნოზი მძიმეა. საჭიროებს დაუყოვნებლივ ქირურგიულ ჩარევას, სხვა შემთხვევაში დაბრმავდება. ქართული არ ესმის, მიხვოს, რომ ყველა სიტყვა დეტალურად გადავუთარგმნო. გამოკვლევებს რომ ჩაიტარებეს, უკან, სოხუმში უნდა დაბრუნდეს. ტელეფონს იღებს და ბავშვობისდროინდელ ფოტოს მაჩვენებს“...

ისტორია №1

ლამაზ შენობასთან პატარა ბიჭი და ახალგაზრდა ქალი დგანან. — ეს ბიჭვინთაა. გაგრაში დღესაც ყველაზე ლამაზ ადგილად ითვლება. ბევრჯერ შეაკეთეს, მაგრამ ისეთივეა, როგორც ომამდე.

„ეს დედაა, ეს კი მე. ცუდია, როდესაც შენობაზე მეტი იცი, ნვიდრე საკუთარ თავზე და ოჯახზე, მაგრამ ასე აეწყო ჩემი ცხოვრება და ვერაფერს შევცვლი. მიყვება ზურა და თან ტელეფონს ათამაშებს“...

აფხაზეთის ომმა მას ყველაფერი წაართვა.

ჯერ მამა მოუკლეს, შემდეგ — დედა. ბებია სახლში ჩაკეტეს და დაწვეს. მოხდა ისე, რომ ხუთი წლის ბიჭი, რომელმაც საკუთარი სახელისა და გვარის გარდა არაფერი იცოდა, მარტო დარჩა — ძვირფასი ადამიანების, ოჯახის, სახლის და ოცნებების გარეშე. ღამე თავს ნანგრევებს აფარებდა. დღისით შემწეობას ითხოვდა.

„ქუჩაში სამი წელი ვიცხოვრე. ყველაფერი რომ ჩაწყნარდა და ქალაქმა ცხოვრება განაგრძო, პოლ-

იცელებმა მიპოვეს და ბავშვთა სახლში გამეზავნეს. რომ არა ომი, ალბათ, მეც ჩვეულებრივი ბავშვი ვიქნებოდი. მეყოლებოდა მშობლები და ოჯახი. მერე ცოლს მოვიყვანდი, შვილებს გავზრდიდი, საკუთარ საქმეს წამოვიწყებდი და ბედნიერად ვიცხოვრებდი, მაგრამ ცხოვრებამ თავისი დინებით წამიყვანა, თან ისე, რომ არაფერი მკითხა“...

13 წლის რომ გახდა, ბავშვთა სახლიდან გაიქცა და ცხოვრება ქუჩაში განაგრძო, რადგან ბავშვთა სახლს, სადაც განუკითხაობა იყო, ისევე ქუჩა ერჩივნა. მერე იყო ციხე: ჯერ რძის კოლოფისთვის დაიჭირეს, შემდეგ — მარცვისთვის, ბოლოს — ყაჩაღობისთვის. საპატიმროში ცხოვრების თითქმის ნახევარი — 14 წელი გაატარა. როგორც თვითონ ამბობს, არჩევანი არ ჰქონდა. ომის შემდეგ ცხოვრება თითქოს თავისი დინებით წავიდა. არავინ იცის, როგორ მოიქცეოდა სხვა მის ადგილზე, მაგრამ ის ვერ აღმოჩნდა საკმარისად ძლიერი და ომის ქაოსში დაიკარგა. ბრმად გაჰყვა დინებას, რომელმაც არასწორი ცხოვრების გზით ატარა.

იმედგაცრუება

როდესაც 30 წელი იმ იდევით ცხოვრობ, რომ არავინ გყავს და არავის ადარდებ, რთულია გაიაზრო, რომ სადღაც, არც ისე შორს, შენი სისხლი და ხორცი ცხოვრობს. ადამიანი, ვინც გეტებს, ვისაც შეუძლია, რომ შეგიყვაროს, მიგიღოს ისეთი, როგორც ხარ და სანაცვლოდ არაფერი მოგთხოვოს. ასეთ დროს ფიქრობ, რომ ჯერ კიდევ გაქვს შანსი, დაიბრუნო ის, რაც წლების წინ ომმა წაგართვა.

„მაისში უცნობი ქალი დამიკავშირდა, რომელმაც მითხრა, რომ მამაჩემის და იყო და წლების განმავლობაში მეძებდა. თბილისში ჩამოსვლამდე ხშირად ვსაუბრობდით. მიყვებოდა დედაზე, მამაზე, იმაზე, რომ სახლში პატარა ლეკვი გყავდა, რომელსაც სახელი მე თვითონ შევურჩიე. მიყვებოდა, როგორი სიყვარულით მზრდიდნენ მშობლები, როგორ იმედებს ამყარებდნენ ჩემზე და როგორ უნდოდათ, რომ ექიმი გავმხდარიყავი“...

მერე, თითქოს რაღაც შეიცვალა

„არ ვიცი, რა მოლოდინი ჰქონდათ იმ ბიჭისგან, რომელსაც ომმა მთელი ცხოვრება წაართვა, მაგრამ ფაქტია, რომ დღეს მათ თვალბში სევდა და იმედგაცრუებაა. მათ თვალში უძლები შვილი ვარ, რომელიც ვერ აღმოჩნდა საკმარისად ძლიერი იმისთვის, რომ დაბრკოლებები გადაელახა. მათ არ ესმით, რომ ომმა მე არჩევანის საშუალება წამართვა. დღეს ჩვენს გონებაში ჩაბეჭდილი მოგონებების გარდა არაფერი გვაკავშირებს. ერთმანეთისთვის უცხონი ვართ. ენაც კი სხვადასხვა გვაქვს“...

ერთ თვეში ზურას ოპერაციას გაუკეთებენ. იმედი აქვს, რომ ქართველი ექიმები მხედველობას შეუნარჩუნებენ.

ერთ თვეში ზურა ისევ სოხუმში დაბრუნდება, რადგან სოხუმი დღეს მისი ქალაქია. ადგილი, სადაც იცნობენ და ელოდებიან.

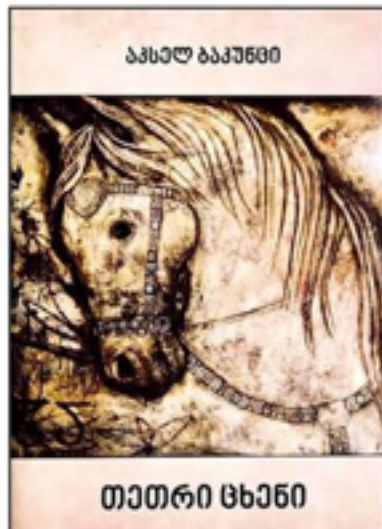
რეგაზ ინანიშვილის სახელობის „ერთი მოთხრობის“ კონკურსი

დაიწყო – ნაწარმოების გამოგზავნის ბოლო ვადაა 1 ნოემბერი
ელ.ფოსტა: aneuli.inanishvili@gmail.com

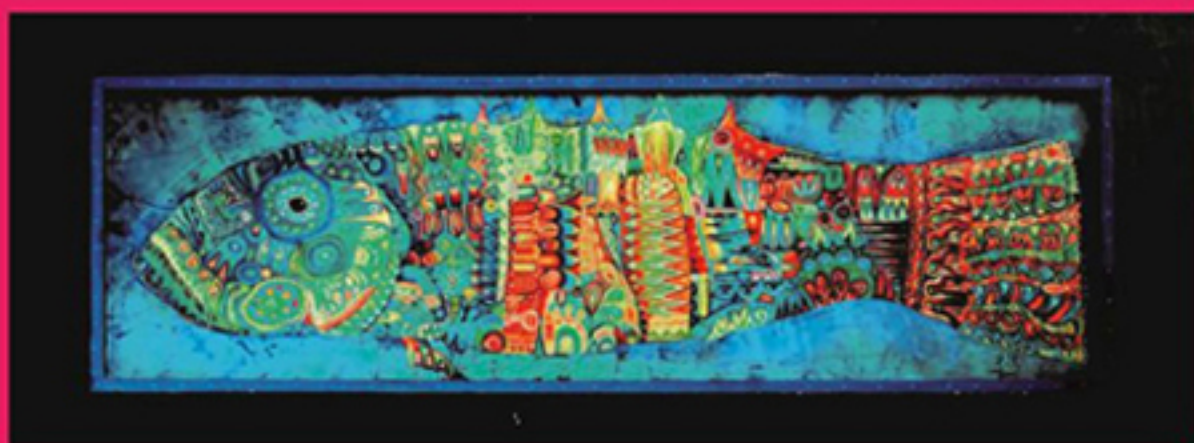

ახალი გამოცემები:

მხატვნი — ვახტანგ ანთონიძე

ახელა — გობოვხელის ხელა